SADRŽAJ

POSEBNE TEME

Glavne skraćenice:

SZ – Stari zavet
NZ – Novi zavet
LXX – Septuaginta
IVP - Inter Varsity Press
NJB - New Jerusalem Bible
KJV - King James Version
SSP – Savremeni srpski prevod
NSP – Novi srpski prevod

Reč autora:

U čemu ovo tumačenje može da vam pomogne?

Tumačenje Svetog pisma je umno i duhovno nastojanje da se shvati nadahnuti pisac Pisma, tako da nam njegova poruka bude jasna i svakodnevno delotvorna.

Duhovni proces je veoma važan ali ga nije lako objasniti. On zahteva naše predanje i našu otvorenost prema Bogu. Moramo da budemo gladni bogopoznanja (1), znanja o njegovom delu (2), voljni da mu služimo (3). A to podrazumeva molitvu, ispovedanje i voljnost za životnim promenama. Sveti Duh je najbitniji u čitavom toku tumačenja. Pa opet, biće nam doveka tajna zašto iskreni i bogobojažljivi hrišćani tako različito shvataju Pismo.

Umni – racionalni proces je već lakše opisati. Prema tekstu Pisma moramo da budemo dosledno pošteni, kako ne bismo u njega učitali naše lične i denominacijske sklonosti. Svi smo mi vremenski i istorijski uslovljeni. Niko od nas nije objektivni i neutralni tumač. Ovaj komentar, verujem, vam nudi nepristrasni umni pristup Reči. On sadrži tri pravila tumačenja koja su sačinjena tako da odolimo sopstvenim sklonostima.

Prvo pravilo

Prepoznajmo istorijsku pozadinu u kojoj je dotična biblijska knjiga napisana. Uočimo istorijske posebnosti njenog autorstva. Svaki je pisac imao svoje razloge i poruku koju je hteo da prenese. Zato nadahnuti tekst ne može da nam danas kazuje nešto što izvorni, nadahnuti autor nije hteo da poruči. Dakle, nisu naši porivi bitni - istorijski, kulturni, lični, osećajni, denominacijski – već njegovi. Istina, primena je važan deo tumačenja, ali pre bilo kakve primene mora da usledi ispravno tumačenje. Svaki biblijski tekst ima samo jedno jedino značenje – ovo moramo sebi stalno ponavljati. I to značenje je ujedno i ono što nam Duh i danas poručuje kroz taj i takav tekst. Naravno, to značenje svakako ima raznovrsnu primenu na različite kulture i njihove okolnosti. A sve te primene uvek moraju biti podređene izvornom piščevom naumu. U tom

smislu i ovaj priručnik ima prigodan uvod u svaku svetopisamsku knjigu.

Drugo pravilo

Prepoznajmo književnu jedinstvenost. Svaka knjiga Svetog pisma je na svoj način posebna. Nijedan tumač nema pravo da izdvoji jednu istinu, ili njen deo, na račun drugih koje zapostavlja. Zato u prvom redu treba težiti razumevanju poruke čitave knjige, pre nego li se upustimo u tumačenje njenih posebnosti. Dakle, poglavlja i stihovi ne mogu da znače nešto što cela knjiga ne kazuje. Tumačenje treba da pređe sa deduktivnog na induktivni pristup, sa ukupne misli na pojedinačnu. Ovaj komentar je osmišljen tako da pomogne studentu u proučavanju pojedinih knjiga kroz odeljke. Uostalom, nadahnutost biblijskog teksta nije u njegovoj podeli na poglavlja i stihove. Ali, takva podela je osmišljena kako bi nam pomogla da razumemo glavnu poruku.

Tumačenje odeljka – ne pojedinih rečenica, fraza, reči – je ključ u razumevanju prvobitnog autorovog nauma. Jer, odeljak sačinjavaju objedinjene misli uobličene u temu. U tom smislu svaka reč, svaki izraz i rečenica nekog odeljka vode ka određenoj temi. U njoj je njihov smisao, značaj, tema ih objašnjava. Na isti način, prateći piščev naum od odeljka do odeljka, dolazimo i do ukupne poruke određene biblijske knjige.

Treće pravilo

Čitajmo Sveto pismo u svim dostupnim prevodima. Tako ćemo dobiti širi i potpuniji uvid u semantičko značenje određenih reči i izraza. Vrlo često se dotična izvorna reč starogrčkog može iskazati na više načina. Više različitih prevoda upravo to ističu i u njima uviđamo raznolikosti izvornih grčkih rukopisa – manuskripta. Ovo ne utiče nužno na doktrinu, ali nas vraća na izvorni tekst koji je proizašao iz pera drevnog pisca.

Ovaj komentar pruža studentima mogućnost brzog proveravanja njihovih sopstvenih tumačenja. Ovo štivo nije konačni autoritet. Cilj mu je da izazove na rad i obavesti tumača. Ima i drugih komentara koji nam pomažu da ne budemo uskogrudi, dogmatični i navijački okrenuti svom

„timu“ svojoj denominaciji. Svaki tumač treba da ima uvid u više tumačenja kako bi uvideo višeznačnost biblijskog teksta. Jer, rekli smo, zapanjujuće je primetiti koliko malo slaganja ima među tumačima koji tvrde da im je Pismo jedini izvor istine.

Iskreno, meni su ova tri pravila pomogla da savladam svoja ograničenja spram starih tekstova. Nadam se da će na isti način i vama pomoći.

Bob Utley
East Texas Baptist University
27. jun 1996. god.

Smernice dobrog biblijskog čitanja:

Lično traganje za pouzdanom istinom

Možemo li da znamo šta je istina? Gde da je nađemo? Da li možemo da je shvatimo logikom? Postoji li neki konačni autoritet? Postoji li nešto što može da u potpunosti vodi naš život, naš svet? Ima li naš život smisao? Zašto smo ovde? A kuda to idemo? Ovakva i slična pitanja postavlja samo čovek – razumno biće – od samih svojih početaka (Pro 1:13-18; 3:9-11). Dobro se sećam svoje potrage za ključnim osloncem života. Bio sam mlad kada sam poverovao u Hrista, uglavnom na osnovu jakih primera nekih iz moje porodice. Ali, kako sam rastao, rasla su i moja pitanja. Kulturni i verski klišei mi nisu donosili odgovore. Bilo je to vreme zbunjenosti, vreme traganja i htenja, vreme kada sam živo osećao beznađe sveta u kojem sam živeo.

Mnogi su tvrdili da imaju odgovore na moja pitanja. Ali, brzo sam uviđao da se oni zasnivaju na (1) ličnom stavu, (2) drevnim mitovima, (3) ličnim iskustvima ili (4) psihološkim projekcijama. A meni je trebao dokaz, više činjenica i oslonca za pogled na svet, nepokolebljivi centar i smisao života.

I sve to sam pronašao proučavajući Sveto pismo. U njemu sam tragao za pouzdanim dokazima. I pronašao sam ih. Pronašao sam (1) da arheologija dokazuje istorijsku pouzdanost Pisma; (2) pouzdanost proroštava Starog zaveta; (3) jedinstvo biblijske poruke usprkos 16 vekova nastajanja teksta; (4) lična svedočenja ljudi koji su tvrdili da su im životi suštinski promenjeni Biblijom. Zato je hrišćanstvo – kao jedinstven sistem verovanja i delovanja – kadro da se bori sa složenim pitanjima ljudskog života. I tu nije reč samo o racionalnom okviru, već i o praktičnoj dokazljivosti biblijske vere, upotrebljivosti koja mi je donela unutrašnju radost i životnu ravnotežu.

U Hristu sam našao taj preko potrebni epicentar života. I to u onom Hristu koga objavljuje Pismo. Bio je to snažan i emotivan doživljaj. Pa opet, živo se sećam šoka, kada sam shvatio kako se na jednu te istu reč može gledati različito, čak i u krugu istih crkava i tumača. Tako je dokaz da je Biblija tačna i pouzdanja vredna, postao ne cilj i kraj mog traganja,

već jedan veliki početak. Pa, kako razaznajem šta je šta, u areni sukobljenih tumača i tumačenja?

Ovo pitanje je postalo moja životna strast i poziv. U prvom redu sam znao da mi je vera u Hrista (1) donela mir i radost. Jer, moj um je vapio za čvrstim tlom istine u živom blatu močvare postmodernističke kulture. (2) Dobio sam vođstvo kroz dogmatsku sigurnost sukobljenih svetskih religijskih sistema. (3) Dobio sam lek protiv denominacijske bahatosti. Kada sam se upustio u potragu za sigurnim razumevanjem drevnih biblijskih tekstova, zapanjio sam se nad sopstvenom kulturnom, crkvenom, ličnom i istorijskom ostrašćenošću. Do tada sam čitao Bibliju tek toliko da utvrdim svoja ubeđenja. Božja Reč mi je služila da napadnem neistomišljenike i da tako utvrdim sve slabosti i manjkavosti. O, bilo je bolno suočiti se sa svim tim!

Iako sam znao da ne mogu postati sasvim objektivan, postao sam mnogo bolji čitalac Svetog pisma. Počeo sam da uočavam svoje sklonosti i da ih proučavam. Još nisam sasvim ovladao njima, nisam se oslobodio svoje pristrasnosti. Stvarno, tumači Biblije su njeni najgori čitaoci!

Evo nekoliko načela koja će, verujem, biti i vama vredna u ovom priručniku o tumačenju Božje Reči.

I. Načela

A. Verujem da je Sveto pismo u celosti nadahnuto Božje samootkrivenje. Zato svako njegovo tumačenje treba da bude u skladu sa prvobitnim namerama njegovog božanskog autora – Duha – i čoveka pisca, u njegovim istorijskim posebnostima.

B. Verujem da je Pismo pisano za obične ljude i za svakog čoveka ponaosob! Bog se prilagodio čoveku i progovorio mu jasno i glasno u određenim istorijskim i kulturnim okolnostima. Bog nam nije sakrio istinu, štaviše, on nam ju je objavio i želi da je razumemo. Zato te istine treba tumačiti u svetlu ondašnjih zbivanja, a ne spram naših aršina. Biblija ne sme da kazuje nama danas nešto što nikada ranije nije, a posebno ne ono što njeni izvorni primaoci nisu čuli. Njena poruka je shvatljiva i prihvatljiva i najprosečnijoj osobi jer je pisana razumljivim jezikom svakodnevice.

C. Verujem da Pismo ima jedinstvenu poruku i svrhu. Biblija ne protivreči sebi, iako ima teške izjave i naizgled paradoksalne odeljke. No, upravo zato je Biblija sama sebi najbolji tumač.

D. Verujem da svaki svetopisamski odeljak izvorno (uključujući i proroštva) ima samo jedno značenje, onako kako je to autor zamislio. I premda nikada ne možemo sasvim da budemo sigurni u piščeve namere, postoje sigurne vodilje u tom smeru:

1. žanr, literalna vrsta kojom je tekst napisan.
2. istorijske okolnosti i/ili neke posebnosti koje su dovele do pisanja nekog teksta.
3. književni kontekst cele biblijske knjige, kao i određenog odeljka te knjige.
4. tekstualna skica neke celine, nekog odeljka u odnosu na celu knjigu.
5. gramatičke posebnosti kojima se prenosi neka poruka.
6. posebno izabrane reči i pojmovi koji prenose poruku.
7. uporedni/paralelni odeljci.

Ovih sedam pristupa čine tumačenje određenog teksta. Ali, pre nego li ih detaljnije objasnim – kao praktične korake dobrog čitanja Pisma – dozvolite mi da vas podsetim na loše metode koje svakako treba izbeći. Zbog njih nastaju zabune i sukobi u različitom tumačenju.

II. Pogrešni metodi tumačenja

A. Ne uzimanje u obzir književnog konteksta biblijskih knjiga. Kod ovog pristupa se svaka reč i izjava Pisma koriste kao samostojeći apsoluti, bez obzira na to šta je pisac hteo njima stvarno da kaže. U teologiji se ovako nakaradno tumačenje zove „proof-texting" – kada svoj stav podupireš Pismom.

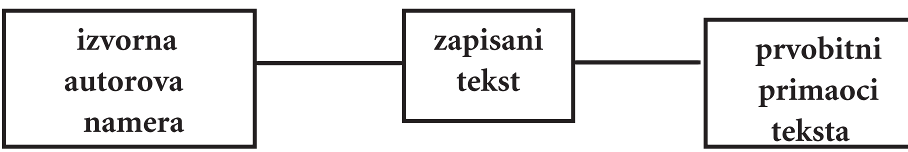
B. Ne uzimanje u obzir istorijske okolnosti teksta i oslanjanje na nerealne, manjkave podatke i izvore koji nemaju ništa sa tekstom.

C. Ne uzimanje u obzir istorijske okolnosti teksta i rukovanje istim kao da je reč o jutrošnjim novinama napisanim isključivo za nas danas.

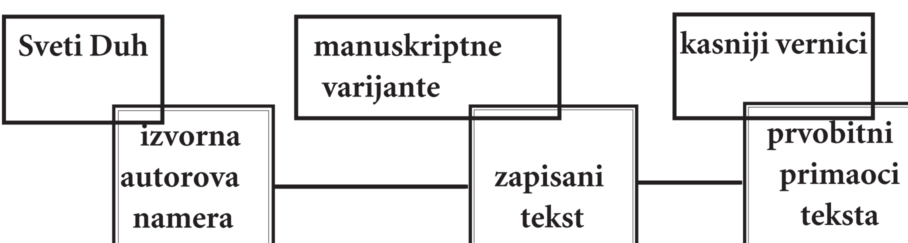
D. Ne uzimanje u obzir istorijske okolnosti teksta nametanjem simbolizma. Tada tekst dobija filozofsko-teološka značenja potpuno drugačija od onih koja su čuli njegovi prvi čitaoci i slušaoci.

E. Ne uzimanje u obzir izvornog značenja teksta kroz nametanje krutih doktrina, omiljenih dogmi ili savremenih trendova koji nemaju veze sa izvornim piščevim motivima. To se najčešće dešava kod nametanja pristupa čitanja – Šta ovaj tekst znači za mene? Tako čitalac postaje isključiva mera tumačenja.

U pisanoj ljudskoj komunikaciji srećemo barem tri stvari:

Do skora su se svi načini čitanja usredsređivali oko ova tri elementa. Ali, kada je reč o Bibliji i njenoj jedinstvenoj nadahnutosti, treba dodati sledeće:

Tok tumačenja traži sve ove elemente. Moj pristup u ovom priručniku daje naglasak na autora i izvorni tekst. Činim to svesno, upravo zbog gore navedenih zloupotreba: (1) produhovljavanja teksta i (2) „Šta-ovaj-tekst-znači-za-mene" čerečenja teksta. Zloupotrebe se mogu pojaviti na svim nivoima tumačenja. Zato uvek treba proveravati svoje motive, predubeđenja, uhodane pristupe tekstu, izraženu potrebu za primenom. Ali, kako biti oprezan ako nema granica, nema pravila u

tumačenju? Samo autorstvo nekog teksta i njegova struktura nam pružaju sigurne vodilje pouzdanog tumačenja.
Dakle, kako u svetlu navedenih loših pristupa možemo pouzdano i dosledno tačno čitati i tumačiti Pismo?

III. Neki od načina dobrog čitanja Pisma

Ovde ne želim da govorim o posebnim načinima tumačenja pojedinih žanrova, tj. književnih vrsta. Reč je o opštim hermeneutičkim principima – principima tumačenja koji važe za sve nadahnute tekstove. U ovom domenu preporučujem odlično štivo Gordona Fija, „How to read The Bible For All Its Worth“, u izdanju kuće Zondervan.
Pravila koja ću ovde isticati su upravo ona po kojima čitalac kao tumač dozvoljava da mu sam Duh rasvetli tekst. Dakle, i Duh i tekst i čitalac čine jedno. Stalo mi je do toga da pomognem tumačima da ne zavise isključivo od drugih, velikih i poznatih tumača. Možda znate izreku – „Biblija baca mnogo svetla na komentare“! Ne želim ovim da omalovažim veliki doprinos mnogih komentara, već da im odredim primereno mesto i upotrebu.
Moramo biti sigurni da naše tumačenje stvarno proizilazi iz teksta. Evo šta nam daje putokaz u tom smeru:

1. pisac teksta
   a) istorijske okolnosti.
   b) književni kontekst.
2. piščev izbor
   a) gramatičke strukture teksta – sintakse.
   b) savremena upotreba pojedinih reči.
   c) žanr/književna vrsta.
3. naše razumevanje
   a) odgovarajućih uporednih tekstova.

U svakoj fazi tumačenja moramo se ravnati po ovim pravilima. Sveto pismo je naše jedino merilo verovanja i delovanja. Nažalost – rekoh već ranije – hrišćani se ne slažu oko učenja Božje Reči. I to je poražavajuće: tvrdimo da je u celini Bogo-nadahnuto, a onda se delimo oko toga šta nam i kako kazuje!

Smernice dobrog biblijskog čitanja:

Postoje četiri faze, četiri koraka čitanja Pisma:

A. Prva faza

1. Određenu biblijsku knjigu čitajte iz više prevoda, posebno onih koji potiču iz različitih prevodilačkih škola.
   a) doslovni, tj. od-reči-do-reči prevodi.
   b) dinamični prevodi.
   c) slobodni – parafrazirani prevodi.
2. Uočite glavni razlog pisanja, definišite temu.
3. Prepoznajte (ukoliko se to može) literalno jedinstvo teksta. Naime, koje rečenice i poglavlja iskazuju centralnu misao, temu.
4. Prepoznajte preovlađujući žanr
   a) u Starom zavetu:
      (1) (jevrejsku naraciju, priču).
      (2) (jevrejsku poeziju (Psalmi, mudrosni spisi)).
      (3) (jevrejska proroštva (proza i poezija)).
      (4) (zakon).
   b) u Novom zavetu:
      (1) (naracija, priča (Evanđelja, Dela)).
      (2) (poređenja Evanđelja).
      (3) (pisma, tj. poslanice).
      (4) (apokaliptični spisi).

B. Druga faza

1. Pročitajte iznova celu knjigu, ponovo izdvojite glavne teme i likove.
2. Skicirajte glavne teme i iskažite ih kratkim i sadržajnim rečenicama.
3. Uporedite to do čega ste došli sa svrhom čitavog svog tumačenja.

C. Treća faza

1. Još jednom pročitajte celu knjigu, ali ovoga puta jasno uočite istorijski kontekst i posebnosti koje su dovele do pisanja.
2. Nabrojte sve istorijske činjenice iz teksta:
   a) pisac.

b) vreme pisanja.

c) primaoci.

d) razlozi pisanja.

e) kulturne posebnosti i njihov odnos spram svrhe pisanja.

f) podaci o tada poznatim istorijskim ličnostima i događajima.

3. Skicirajte odeljak koji proučavate. Uvek pazite da se iz njega jasno vidi literalno jedinstvo odeljka. Samo tako moći ćete da pratite izvorni piščev naum i tok misli teksta.

4. Proverite istorijske odrednice pomoću odgovarajućih priručnika.

D. Četvrta faza

1. Čitajte odeljak u različitim prevodima:

a) doslovni, tj. od-reči-do-reči prevodi.

b) dinamični prevodi.

c) slobodni – parafrazirani prevodi.

2. Istražite jezičku, tj. gramatičku strukturu:

a) Da li tekst ima izraze koji se ponavljaju (Ef 1:6, 12, 13).

b) ponavljaju li se gramatički oblici (Rim 8:31).

c) Da li ima u tekstu misaonih kontrasta.

3. Uočite sledeće pojmove:

a) posebne termine.

b) neuobičajene pojmove.

c) važne gramatičke oblike.

d) posebno teške reči, pojmove, rečenice.

4. Potražite odgovarajuće uporedne odeljke

a) prepoznajte koji tekst najjasnije govori o temi koju proučavate.

(1) konsultujte knjige sistematske teologije.

(2) upotrebite prevode Pisma sa uporednim stihovima.

(3) upotrebite konkordance.

b) Istražite da li postoji tekst, odeljak, stih koji možda stoji u potpunoj suprotnosti sa temom vašeg tumačenja. Mnoge biblijske istine imaju svoju tzv. paradoksalnu stranu. I zato

mnoge denominacije imaju silne probleme kada se podupiru polovičnim stihovima. Pošto je čitavo Pismo Bogonadahnuto valja težiti ravnoteži u tumačenju.

c) Potražite slične izjave u samoj knjizi ili odeljku koji proučavate, u tekstovima istog autora istog žanra. Biblija je sama sebi najbolji tumač jer ju je nadahnuo sam Bog.

5. Upotrebite pomoćnu literaturu kod provere istorijskih odrednica ili nekih drugih vremenskih posebnosti:

a) studijske Biblije.

b) biblijske enciklopedije, rečnike, priručnike.

c) uvode u biblijske knjige.

d) biblijske komentare (u ovom koraku premeravamo svoja otkrića spram proverenih dostignuća na polju tumačenja).

IV. Primena tumačenja Svetog pisma

Kada uradimo sve što je potrebno da bismo razumeli biblijski tekst u njegovom izvornom značenju, tek tada treba da ga primenimo u svom životu, u našoj kulturi. Zato vidim biblijski autoritet kao ispravno shvatanje šta je nadahnuti pisac rekao tada, u svoje vreme, i šta ta poruka znači sada, u naše vreme.

Primena uvek mora da sledi pravilno tumačenje. Nemoguće je pravilno primeniti svetopisamska učenja danas ako ne znamo šta su značila tada. Božja reč ne sme da govori nama danas ono što nikome nikada nije govorila.

U tome nas vodi pravilno skicirani odeljak (faza 3). Primena treba da sledi upravo odatle, a ne sa nivoa analize reči. Jer, pojedine reči imaju svoje značenje samo u celini, u kontekstu. Isto važi i za rečenice. Samo je autor teksta onaj koji je božanski nadahnut. Mi ga sledimo jedino po prosvetljenju tog istog Duha. A to je iluminacija a ne inspiracija. Zato na izraze poput – „Tako kaže Gospod“ – imaju pravo samo biblijski pisci.

Dakle, primena se tiče sveobuhvatne poruke tumačenog teksta, s obzirom na njegovo – rekli smo – literalno jedinstvo i razvoj ukupne misli nekog odeljka.

V. Duhovna strana tumačenja

Sve do sada sam govorio o logičkom i tekstualnom procesu koji spada u tumačenje i primenu. Ali, u duhovnom smislu sledeće stvari su mi bile dragocene:

A. Moli se za pomoć Svetog Duha (1. Kor 1:26 do 2:16).

B. Moli se za oproštenje i očišćenje od greha kojih si svestan (1 Jn 1:9).

C. Moli se za veću želju za bogopoznanjem (Ps 19:7-14; 42:1).

D. Primeni odmah sve što si otkrio u svom proučavanju.

E. Ostani ponizan i voljan da učiš.

Nije nimalo lako održati ravnotežu između logičkog procesa tumačenja i duhovnog vođstva Svetog Duha. Meni su sledeće reči pomogle u ovome:

A. „Izvrtanje Pisma“, od autora Džemsa Sajera: „Prosvetljenje je nešto što pripada svakoj osobi Božjeg naroda, a ne samo nekakvoj duhovnoj eliti. Crkva ne poznaje povlaštenu višu kastu, nema tzv. „iluminate“, genijalce kojima pripada sve znanje. Duh je taj koji suvereno deli darove mudrosti, znanja i duhovnog razlikovanja. On ne daje grupici nadarenih ekskluzivno pravo da tumače njegovu Reč. Svaki vernik može i treba da se poučava, da prosuđuje i razlikuje biblijska učenja koja stoje i iznad onih koji su posebno nadareni za službu tumačenja. Sažeto rečeno, kroz celu ovu knjigu sam želeo da istaknem – Biblija je Božje istinito otkrivenje celom čovečanstvu. Ona je krajnji autoritet u svemu o čemu govorimo, ali nije neka misterija koju ne bi mogli da razumeju ljudi svih kultura“. (str. 17-18)

B. U delu „Protestantsko tumačenje Pisma“, na str. 75, Bernard Ram ovako citira čuvenog Kjerkegora: „Prema Kjerkegoru važno je leksički, gramatički i istorijski tumačiti Pismo. Ali, to nije prevashodno najvažniji oblik njegovog čitanja. Čitati Pismo kao Božju Reč znači čitati ga sa ustreptalošću i iščekivanjem, živo razgovarajući sa Bogom. Čitati ga stručno i naučno, egzegetski i akademski još ne mora da znači da ga čitamo kao poruku od Boga. Ko ga čita kao ljubavno Božje pismo, taj će u njemu stvarno pronaći Božju Reč.“

C. Autor Rouli u delu „Značaj Biblije”, na str. 19 piše: „Nijedno intelektualno razumevanje Biblije, ma kako potpuno ne iscrpljuje njeno

bogatstvo. Svaki uvid doprinosi potpunijem razumevanju. Ali, najvažnije je kretati se ka duhovnim vrednostima. Samo duhovno blago čini ovu knjigu razumljivom. Često nam baš to duhovno razumevanje treba više od umnog. Duhovna stvarnost se prepoznaje na duhovan način. Zato svakom učeniku Reči i svakom tumaču treba duhovna prijemljivost, žar traganja za Bogom i bogatstvima njegove Knjige, ukoliko više ponire u učeno studiranje."

VI. Metodi tumačenja

Ovaj priručnik je osmišljen da vam pomogne u sledećem:

A. Svaka biblijska knjiga ima prigodan uvod, skicu. Setite se ovoga kada budete radili „fazu 3".

B. Kontekstualni uvid vam se nudi na početku svakog poglavlja. To će vam pomoći da vidite strukturu literalnog jedinstva teksta.

C. Setite se da podele na poglavlja i stihove nisu deo izvornog nadahnutog teksta. One se utvrđuju iz konteksta. Ali, kada upoređujemo više savremenih prevoda (koji, rekosmo, pripadaju različitim prevodilačkim školama), lakše prodiremo u izvorne namere biblijskog autora. Svako poglavlje obrađuje jednu istinu. Zovemo je „središnjom/centralnom idejom teksta" ili „temom". Tako uobličena misao je ključ pravilnog istorijskog i gramatičkog tumačenja. Najbolje je da niko nikada ne tumači, ne poučava i ne propoveda iz teksta koji je manji od jednog poglavlja! Ne zaboravimo, takođe, da je svaki odeljak živo vezan za prethodni i naredni odeljak. Zato je važna skica poglavlja cele biblijske knjige. Ona nam omogućava da pratimo prirodni i logični sled izvornih misli biblijskog pisca.

D. Moj pristup je stih-po-stih timačenje. Tu nema druge nego da sledimo autorove misli. A to znači da pred sobom imamo:

1. literalni kontekst.
2. istorijski i kulturni uvid.
3. gramatičku analizu.
4. analizu pojedinih reči.
5. odgovarajuće uporedne odeljke/citate.

Važne uvodne napomene ili:
Zašto je među hrišćanima tako mnogo dogmatskih tumačenja knjige Otkrivenja?

Kroz mnoge godine proučavanja eshatologije (učenje o poslednjim vremenima) jedno sam svakako naučio: hrišćani nemaju, ili ne žele da imaju jasno razvijeno, sređeno učenje o događajima poslednjih vremena. Neki se usredsređuju samo na glavne teme ovog područja - radi šire slike - iz teoloških, psiholoških ili crkvenih, denominacijskih razloga. Pojedinima je kraj sveta i veka prava opsesija. Toliko su okrenuti pitanjima kada, gde, kako, da zapostavljaju i samo evanđelje! Hrišćani ne mogu da utiču na Božiji plan budućnosti, ali mogu da budu deo njegovog soteriološkog plana (doktrina spasenja), prema Mt 28:19-20. Tek, većina hrišćana veruje u Hristov Drugi dolazak kao konačno ispunjenje svih Božijih obećanja. Ali, problemi u tumačenju nastaju iz više razloga:

1. Postoji napetost između starozavetnog proročkog modela i novozavetnog apostolskog modela.
2. Druga napetost je u odnosu biblijskog monoteizma (jedan Bog za sve) i posebnog položaja Izraela (izabrani narod).
3. Napetost je i u odnosu uslovljenih biblijskih zaveta i obećanja ("ako … onda") i onih koji nisu uslovljeni.
4. Trajna napetost žanrova bliskoistočne literature i savremene zapadnjačke literature.
5. Napetost koju u sebi nosi samo Carstvo Božije, koje je "već tu, ali ne još".
6. Napetost između istine da je Isusov povratak tu, da je neposredan, i potrebe da se neki događaji odigraju pre toga.

Pogledajmo malo detaljnije svaku od ovih napetosti.

PRVA NAPETOST

Proroci SZ su najavili obnovu jevrejskog carstva u Palestini. Svi narodi sveta će se sliti u Jerusalim da slave i služe večnog vladara iz loze Davidove. Napetost je u tome što se apostoli NZ ne fokusiraju na ovu

temu. Da li SZ onda nije božanski nadahnut (Mt 5:17-19)? Da nisu novozavetni pisci propustili ipak nešto tako važno, kako što je kraj vremena?

Nekoliko je izvora podataka o kraju sveta i veka:

1. SZ proroci
2. SZ apokaliptični spisi (Jez 37-39; Dan 7-12)
3. Međuzavetni spisi, vankanonska apokaliptična literatira (1. Enohova)
4. Gospod Isus Hrist (Mt 24; Mk 13; Lk 21)
5. Pavlovi spisi (1 Kor 15; 2 Kor 5; 1 Sol 4; 2 Sol 2)
6. Jovanovi spisi (knjiga Otkrivenja)

Da li u ovim izvorima imamo jasna učenja i raspored događaja poslednjih vremena (hronologija, mesta, osobe)? Ako ne – zašto? Zar sve te knjige nisu Duhom nadahnute (osim međuzavetnih spisa)?

Duh Sveti je objavljivao istinu piscima SZ na njima razumljiv i prihvatljiv način. Ali, i pored te ljudske omeđenosti otkrivenje Duha je bilo progresivno i makar koliko delimični, SZ koncepti su dobili svoju univerzalnost. Evo nekoliko primera:

1. Jerusalim je metafora za Božiji narod (Sion) i u NZ je pojam kojim se iskazuje Božije prihvatanje svih ljudi koji se kaju (novi Jerusalim Otk 20-22). Osvajanje, razvoj i širenje grada u doslovnom smislu je teološki prototip obećanja Božijeg konačnog otkupljenja ogrehovljenog čovečanstva. To obećanje je dano još u Post 12:3, mnogo pre nastanka jevrejske nacije i ovog slavnog grada. Uostalom, i sam Božiji poziv Avramu uključuje u sebe i mnogobožačke narode.
2. SZ neprijatelji Božijeg naroda su okolni narodi drevnog Bliskog istoka. U NZ neprijatelj crkve je ceo neverni̇čki svet, bogomrzci nadahnuti Sotonom. Duhovna borba više nije geografska već kosmička.
3. Obećana zemlja je bitni deo obećanja datog patrijarsima. NZ ističe da nam pripada cela zemlja. Novi Jerusalim nije neko

blistavo zdanje na svom vekovnom lokalitetu, već Božije delo koje dolazi na obnovljenu zemlju (Otk 20-22).

4. Tu su i sledeći koncepti koji su dobili šire značenje: (1) Avramovo potomstvo se duhovno obrezuje; (2) Hram postaje lokalno zajedništvo vernika; (3) Prepoznatljivi opisi Izraela se prenose na sav Božiji narod.

Proročki model dobija svoje ispunjenje i šire značenje, uključuje više stvarnosti u sebe. Isus i apostoli ne govore o poslednjim vremenima poput SZ proroka. Neki savremeni tumači silom guraju SZ normative u knjigu Otkrivenja. Tako pokušavaju da ovu nadahnutu knjigu prikažu kao jedan od izdanaka tipične jevrejske apokalipse. Čak u njoj pronalaze, makar i do tada nečuvene, Isusove i Pavlove reči i izraze! Istina je da NZ pisci ne poriču SZ proroke. Naprotiv, oni ističu njihova nadvremenska učenja. Ni Gospod Isus ni apostol Pavle nemaju sistematski obrađenu i izloženu eshatologiju. Ona je za njih u službi otkupljenja!

Napetosti postoje i u samom NZ. Događaji budućnosti nisu logički i vremenski poređani. Otkrivenje na mnoge načine koristi SZ aluzije u opisu poslednjih vremena umesto Isusovog učenja (Mt 24, Mk 13)! Tu se vidi da pisac sledi stil pisanja razvijen u međuzavetnom periodu (jevrejska apokalipsa). Možda Jovan na ovaj način povezuje SZ i NZ. On naglašava prastare obrasce ljudske pobune i Božiju rešenost da i pored svega otkupi čovečanstvo! Ipak, SZ jezik Otkrivenja, pomenute ličnosti i događaji se tumače u svetlu grada Rima prvog veka nove ere.

DRUGA NAPETOST

Sveto pismo uzdiže Boga Stvoritelja, živog i ličnog Duha koji je i Otkupitelj. To je posebno istaknuto u monoteizmu SZ. Svi okolni narodi toga doba su bili politeisti. Zato je ova istina, doktrina da je Bog jedan i jedini, samo srce SZ otkrivenja (Pnz 6:4). Tvorevina je pozornica na kojoj Stvoritelj i stvoreni čovek imaju zajedništvo, jer je čovek najveće Božije delo i njegov preslikani lik (Post 1:26-27). Ali, čovek se odmetnuo, sagrešio protiv Božije ljubavi, vođstva i svrhe (Post 3). Ipak, Stvoriteljeva ljubav i naumi su toliko uzvišeniji i jači, da je odlučio da spasi pobunjeno čovečanstvo (Post 3)!

Gde je tu tenzija? Bog odlučuje da od celog sveta odabere jednog čoveka, njegovu porodicu, pleme, naciju. Preko njih će dosegnuti sav svet. Ali, izbor Avrama i njegovih potomaka, Jevreja, u njima - umesto služenja svrsi - pokreće ponos, ekskluzivnost umesto inkluzivnosti (Izl 19:4-6).

Božiji poziv Avramu sadrži blagoslov za celo čovečanstvo (Post 12:3). Zato uvek valja naglasiti da izabranje SZ cilja na službu, a ne spasenje kao takvo. Nikada sav Izrael nije bio u dobrom odnosu prema Bogu i večno spasen zbog svojih prava po rođenju (Jn 8:31-59; Mt 3:9). Naglasak je uvek bio na ličnoj veri i poslušnosti (Post 15:6 citiran u Rim 4). Nažalost, Izrael je izgubio svoj misijski poziv, preokrenuo svoj mandat u privilegiju, službu u povlašćeni status! Bog je u jednom izabrao sve!

TREĆA NAPETOST

Teološka napetost izvire i iz paradoksa odnosa uslovljenih i neuslovljenih zaveta. Nesumnjivo je da je Božiji plan spasenja bezuslovan (Post 15:12-21). Ali, je čovekov odgovor na ovaj plan uvek uslovljen!

Model "ako ... biće ti" je uočljiv u oba Zaveta. Bog je veran, ali čovečanstvo nije. Ova napetost stvara mnoge zabune. Neki se tumači baš zato drže samo jedne strane – Ili Božije verne sigurnosti ili čovekovog truda; Ili Božije suverenosti ili čovekove slobodne volje. Valja uvek naglašavati da su obe stvarnosti svetopisamski utemeljene, te stoga neophodne.

Ovo utiče na naše shvatanje eshatologije, posebno Božijih SZ obećanja Izraelu. Ako on nešto obeća onda je to tako, zar ne? Bog sebe obavezuje svojim obećanjima. On svoje ime, ugled stavlja pred nas (Jez 36:22-38). Pa opet, odlučio je da blagosilja celo čovečanstvo! Zato su i uslovljeni i neuslovljeni zaveti spojeni u Hristu (Isa 53), a ne u Izraelu! Gospodnja nepokolebiva vernost se ogleda u spasenju svih koji se kaju i veruju, a ne u tome ko su nam otac i majka, ko su nam preci! Isus Hrist, a ne Izrael je ključ svih Božijih zaveta i obećanja. Zato, nije Crkva već Izrael teološka parenteza u Svetom pismu, teološki umetak (Gal 3).

Zato je baklja misije sveta prešla na Crkvu (Mt 28:19-20; Dl 1:8). Ovo ne znači da je Bog sasvim odbacio Izrael (Rim 9-11). On je svakako ključ poslednjih događaja, ali ne u ekskluzivnom smislu, već kao Izrael koji veruje i ostvaruje svoju konačnu svrhu i planirane eshatološke naume (Zah 12:10).

ČETVRTA NAPETOST

Literalna vrsta, žanr pisanja je trajno kritičan element u svakom tumačenju Božije Reči. Crkva se rodila i razvijala u Grčkom (zapadnom) kulturnom miljeu.

Literatura istoka je slikovita, metaforična, prepuna simbola. To se bitno razlikuje od zapadnih literalnih modela. Hrišćani su uveliko grešili i greše što kroz prizmu svoje istorije i pomenutih žanrova tumače i SZ i NZ proroštva. Skoro svaki naraštaj, svaki geografski i nacionalni entitet je koristio svoju kulturu, istoriju i literalne modele u tumačenju knjige Otkrivenja. I svi su grešili! Bahato je misliti kako savremena kultura zapada može sama sobom da rastumači biblijska proroštva.

Način pisanja, vrsta spisa koju je nadahnuti pisac stvorio, uvek je bila razumljiva primaocima. Knjiga Otkrivenja nije puka istorijska čitanka, naracija. Ona je spoj proroštava (Otk 1-3), priče, pouke i najviše apokaliptične misli. Sasvim je pogrešno pripisati ovom štivu manje ili više od onog što je sam autor saopštio. Čini mi se da nigde ne vidimo greške dogmatizma i interpretativne arogancije kao na primeru poslednje knjige NZ.

Crkva se nikada nije usaglasila oko toga šta je dobro tumačenje. Ja sam dijalektički tumač. Želja mi je da nam celo Pismo progovori a ne samo njegovi pojedini delovi. Istočnjačka misao, koja je osnovna potka svetih tekstova, skoro uvek istinu oslikava dvojnim mislima. A već to je napetost sama po sebi. Naša zapadnjačka sklonost ka jasnoći, uklanjanju svake napetosti u premisama nije sama po sebi pogrešna, već neuravnotežena. Zato verujem da možemo da izbegnemo barem neke od ovih misaonih ćorsokaka u tumačenju Otkrivenja, a da ne okrnjimo ništa od njegove svrhe, od poruke koja je za svaki naraštaj vernika. To znači da je svakom ozbiljnom tumaču jasno da ova knjiga mora da se tumači u

svetlu svog vremena i svog načina pisanja. Istorijski metod mora da poštuje ono što su prvi čitaoci, izvorni primaoci pročitali, čuli i razumeli. Na mnoge načine svaki savremeni čitalac gubi smisao, gubi značenje simbola ove knjige. Naime, prevashodna svrha Otkrivenja je da ohrabri tada progonjene vernike. Ona uzdiže Božiju suverenu kontrolu nad istorijom (to čine i proroci SZ); ona naglašava da sama istorija ide svom ispunjenju, zacrtanom vremenskom roku, sudu ili blagoslovima (i to je naglasak SZ proroka). A sve to je zapisano jezikom jevrejske apokalipse prvog veka, pojmovima Božije ljubavi, prisustva, sile i suverenosti.

Ova poruka ima svoju teološku delotvornost za svaku generaciju vernika. Otkrivenje govori o kosmičkoj dimenziji sukoba dobra i zla.

Mnogi podaci, detalji prvog veka su izgubljeni, ali ne i moćna poruka, sila utešne istine. U tome je suština. Zato, sve dok savremeni tumač našeg doba i kulture pošto-poto, silom gura svoje istorijske datosti u detalje ove knjige, trajaće i priča o pogrešnim tumačenjima. Sasvim je moguće da će i svi detalji Otkrivenja jednom, za poslednji naraštaj vernika postati zapanjujuće tačni i jasni. Biće to vreme tiranije poslednjeg bezbožnog vladara sveta (2 Sol 2), završnica divljanja sistematskog zla. Niko ne može da zna kada i kako će se sve ispuniti, a da se pri tome ne ispune Gospodnje reči (Mt 24; Mk 13; Lk 21) i reči apostola Pavla (2 Sol 2), dok se istorijski ne dese. Nagađanja, špekulacije i dogmatizam ovde ne uspevaju. Apokaliptična literatura sama po sebi dozvoljava fleksibilnost. Bogu hvala za sve slike i simbole koji nadilaze istoriju! Gospod vlada! On nadgleda sve i nezadrživo dolazi!

Dakle, većina današnjih zapadnih tumača promašuje poruku ovog žanra. Mi u svemu vidimo jasne logične teološke sisteme. Previđamo simboliku, dvostruka značenja, dramatiku jevrejske apokalipse. Ovo vrlo dobro ističe Ralf P. Martin:

“Sve dok ne uvidimo dubinu kvaliteta ovog teksta, dok ne prihvatimo njegov jezik kao ono što nam donosi istine vere, i dalje ćemo uporno da grešimo ne shvatajući poruku knjige Otkrivenja. I dalje ćemo uporno objašnjavati njene vizije na doslovan način, gledajući na njih kao na konkretne istorijske događaje. A to nam donosi brojne probleme u tumačenju, a samim tim i iskrivljuje osnovnu poruku ovog apoka-

liptičnog štiva. Tako propuštamo suštinske vredosti ovog dela NZ kao posebne književne vrste – mitopoetskog jezika kojim se opisuje Božija svemoć u Hristu, upravo kroz paradoks spoja snage i ljubavi (Lav je Jagnje, Otk 5:5-6)".

V. Randolf Tejt piše u svom delu "Tumačenje Biblije":

"Nijedna druga književna vrsta u Svetom pismu nije čitana sa toliko obeshrabrenja kao apokaliptično štivo, posebno knjiga proroka Danila i Jovanovo Otkrivenje. Ovaj žanr hronično strada od fatalnih pogrešnih tumačenja. Poduža je istorija suštinskog nerazumevanja njene strukture i same svrhe. Zbog svojih tvrdnji o tome šta će se uskoro dogoditi, na Otkrivenje se uvek gledalo kao na detaljnu mapu budućnosti. Ovaj tragični stav počiva na pretpostavci da je knjiga ogledalo vremena savremenog, a ne prvobitnog čitaoca. Ovako pogrešan pristup apokaliptici (a posebno Otkrivenju) celo tumačenje svodi na kriptograme, na kušnju da se simboli nadahnutog teksta tumače savremenim događajima. Ali, svako doslovno tumačenje simbola, tamo gde je reč o metaforama, klasično je nasilje nad tekstom. Nije stvar u tome da li su opisani događaji u Otkrivenju istorični ili nisu. Ako i jesu, ako se sve tako i tada i zbilo, ili tek treba da se zbude, to ne znači da nam pisac kroz sve te arhetipove ne komunicira neko značenje" (str. 137).

Evo još jednog mišljenja:

"Današnji čitaoci Otkrivenja su najčešće zbunjeni tom vrstom štiva, tim žanrom pisanja. Više nego neobični likovi i nesvakidašnji doživljaji deluju bizarno, nevezano sa ostatkom Svetog pisma. Pa opet, ljudi našeg doba tako kodiranim tekstom uporno nastoje da razotkriju "šta tek treba da se dogodi", uporno propuštajući ono što im tekst već govori" (*"Dictionary of Biblical Imagery", Ryken, Wilhost and Longman III)*

PETA NAPETOST

Carstvo Božije je već tu ali tek treba da dođe. Ovaj teološki paradoks je posebno uočljiv u domenu eshatologije, tzv. *Eshatološka napetost.*

Jedno mišljenje o doslovnom ispunjavanju SZ proroštava, koje se odnose na Izrael, tvrdi da Carstvo dolazi sa obnovom slave Božijeg naroda u njegovim drevnim geografskim granicama i povratkom

teološkog preimućstva. Ovo onda znači da je neophodno tajno vaznesenje Crkve, i da se sve od Otk 5 tiče samo Izraela.

S druge strane, ako je naglasak Carstva na Hristovom prvom dolasku, onda je reč o utelovljenju, životu, učenju, smrti i vaskrsenju. To je teologija sadašnjeg spasenja. Carstvo je tu, došlo je. SZ je ispunjen u Hristovom pozivu svima da se spasu, a ne u njegovoj milenijumskoj vladavini tek nad nekima!

Sveto pismo nesumnjivo govori o dva Hristova dolaska, ali gde je njegov naglasak? Mišljenja sam da se većina SZ proroštava usredsređuje na prvi dolazak, na ustoličenje mesijanskog carstva (Dan 2). Ono je na mnoge načine slično Božijoj večnoj vladavini (Dan 7) i Hristovoj hiljadugodišnjoj vladavini (Otk 20). SZ naglašava tu večnu vladavinu, makar da je mehanizam te vladavine u Mesijinoj službi (1 Kor 15:26-27). Nije ovde pitanje šta je od ovo dvoje tačno već gde je naglasak? Valja reći da su neki tumači toliko okrenuti Mesijinom hiljadugodišnjem Carstvu, da sasvim zapostavljaju svetopismski fokus Očeve večne vladavine. Hristova vladavina je uvod u večnost. Ta vladavina je ipak privremena, jer nam SZ ne daje jasne obrise dva Hristova dolaska.

Carstvo Božije je ključ razumevanja Gospodnjeg propovedanja i naučavanja. Ono je tu (u spasenju i služenju) ali nam tek dolazi (nepropadljivost i sila). Ako se Otkrivenje i fokusira na Mesijin milenijum (Otk 20), to je opet privremena vladavina (Otk 21-22). Nije sasvim jasna iz SZ neophodnost ove vladavine, posebno kada u Dan 7 čitamo da će Mesija večno da vlada.

ŠESTA NAPETOST

Hrišćani svakog doba su očekivali da se Gospod vrati svaki čas, iznenada i neočekivano (Mt 10:23; 24:27,34,44; Mk 9:1; 13:30). Nisu bili u pravu. Pa opet, ta blizina, neposrednost je najdivnija nada svakog naraštaja vernika, posebno onih koji stradaju u progonima. Pozvani smo da živimo kao da će se Gospod sutra vratiti. Ali samo Gospod zna kada će se ispuniti plan njegovog Velikog misijskog poslanja (Mt 28:19-20).

Neki odeljci u evanđeljima (Mk 13: 10; Lk 17:2; 18:8), u 1. i 2. Solunjanima govore o odloženom, "zakasnelom" Drugom dolasku *(Parusia). Naime, neki istorijski događaji prvo moraju da se ispune:*

1. Evangelizacija celog sveta (Mt 24:15; Mk 13:10)
2. Pojava "čoveka bezakonika" (Mt 24:15; 2 Sol 2; Otk)
3. Veliko progonstvo (Mt 24:21,24; Otk)

Zato dvosmislenost nadahnutih tekstova ima svoju svrhu (Mt 24:42-51; Mk 13:32-36)! Živimo pred Gospodom kao da nam je svaki dan poslednji ali i planirajmo svoju budućnost i službu.

DOSLEDNOST I RAVNOTEŽA

Moram da naglasim da mnoge savremene eshatološke škole, pristupi tumačenju, sadrže tek pola istine. Oni dobro tumače pojedine tekstove, ali uvek imaju problem sa doslednošću i ravnotežom. Najčešći problem je gomila predubeđenja koja koriste svetopisamske tekstove za podršku već stvorenim teološkim sistemima. Ali, Sveto pismo nam nigde ne daje sistematski sređenu eshatologiju. Ono pre liči na album porodičnih slika. Sve su slike prave, verodostojne, ali nisu poređane nekim nama svojstvenim redosledom. Neke stare slike su se vremenom i zagubile, pa sadašnji članovi porodice ne znaju gde pripadaju, gde da ih vrate. Zato i u dobrom tumačenju ove knjige Božije Reči vredi pravilo: Valja slediti izvorni piščev naum koji je i zapisao određenom književnom vrstom. Mnogi tumači unose neke druge egzegetske alate, koji su im poznati iz nekih drugih žanrova, te njima pokušavaju da rastumače Otkrivenje. Oni uporno slede SZ matrice umesto da dozvole Isusovom i Pavlovom učenju da ih vodi, kao i da dozvole samom Otkrivenju da govori za sebe.

Sve ovo mi je donelo nemalu nervozu u radu koji je pred vama. Nisam se bojao upozorenja iz Otk 22:18-19, već svega onoga od čega Božji narod trpi zbog kontroverzi oko tumačenja ove knjige. Volim Božija otkrivenja. Ona nam kazuju koliko je svaki čovek lažljiv (Rim 3:4). Zato vas molim da ovaj komentar nipošto ne koristite kao savršeno rešenje za svaki problem. Nije mi to cilj. Radije bih da vas izazovem, uputim kao saobraćajni znak, a ne da vam dam nepogrešivu mapu u stopu do cilja. Više volim da vam kažem "šta ako…", nego "ovako govori Gospod". U ovom radu sam

se suočavao sa ličnim nedostacima, ograničenjima i teološkim okvirima. Sve to sam, naravno, uočio i kod drugih tumača. Ponekad mi se činilo da je u knjizi Otkrivenja svako pronašao ono što je i hteo da nađe. Ovaj književni žanr prosto mami na zloupotrebu! Ali, i kao takav nije uzalud stavljen u Božiju Reč. Nije tu slučajno. Nije njime tek tako zaključeno Sveto pismo. U ovoj književnoj vrsti je Božija poruka svakom njegovom detetu bilo kada i bilo gde u istoriji. Gospod želi da razumemo ovu knjigu! Zato, hajde da se udružimo u tom smislu. Hajde da naglasimo ono jasno i razumljivo, ne ono što bi moglo da bude, trebalo i sl. Neka nam u tome Gospod svima pomogne!

Pozivam vas da u donjem praznom prostoru napišete neka svoj ograničenja u razumevanju i tumačenju ove NZ knjige. Niko od nas nije pošteđen samog sebe. Prepoznavanje i prozivanje tih ograničenja nam pomaže da se borimo protiv svakog dogmatizma.

1.
2.
3.
4.

Uvod u proroštva Starog zaveta

I. UVOD

A. Opšte napomene

1. Svekoliko hrišćansko zajedništvo nije u saglasju kada je reč o tumačenju proroštava. Sve druge suštinske dogme su kroz protekle vekove utvrđene, ali ova nije.

2. Nekoliko je uočljivih nivoa SZ proroštava:

a) vreme pre monarhije (pre kralja Saula)

1) proroci:

a) Avram – Post 20:7

b) Mojsije – Br 12:6-8; Pnz 18:15; 34:10

c) Aron – Izl 7:1 (Mojsijev glasnogovornik)

d) Mirjam – Izl 15:20

e) Eldad i Modad – Br 1:24.30

f) Debora – Sud 4:4

g) Nepoznati prorok – Sud 6:7-10

h) Samuilo – 1 Sam 3:20

2) grupe proroka – Pnz 13:1-5; 18:20-22

3) proročke škole – 1 Sam 10: 5-13; 19:20; 1 Car. 20:35,41; 22: 6,10-13; 2 Car 2:3,7; 4:1,38; 5:22; 6:1…

4) Mesija kao prorok – Pnz 18:15-18

b) Proroci koji nisu pisali (u službi kraljeva)

1) Gad – 1 Sam 7:2; 12:25; 2 Sam 24:11; 1 Dnv 29:29

2) Natan – 2 Sam 7:2; 12:25; 1 Car 1:22

3) Ahija – 1 Car 11:29

4) Jehu – 1 Car 16;1,7,12

5) nepoznati prorok – 1 Car 18:4,13; 20:13,22

6) Ilija – 1 Car 18; 2 Car 2

7) Miheja – 1 Car 22

8) Jelisije – 2 Car 2:8,13

c) Proroci koji su pisali (u službi naroda i kraljeva): Isaija – Malahija (osim Danila)

B. Biblijski pojmovi

1. *ro'eh - "vidioc", 1 Sam 9:9. Ovaj stih oslikava prelaz ka konceptu nabi – "prorok", što je imenica izvedena od glagola "pozvati". "Ro'eh" dolazi od glagola "videti". "Vidioc" je onaj koji razume Božije puteve i naume, upućen je u njegovu volju i odluke.*

2. hozer – "vidioc", 2 Sam 24:11, sinonim za ro'eh, ali potiče iz manje poznatog jevrejskog glagola "videti". Najčešće je u participu i uglavnom se prevodi kao "prorok".

3. nabi' – "prorok", srodan akadskom glagolu nabu – "pozvati" i arapskom naba'a – "najaviti". Ovo je najčešće sretani pojam imenice "prorok" upotrebljen preko 300 puta. Etimologija mu je nesigurna, ali se stručnjaci slažu da znači "pozvati". Najbolji primer za ovo je poziv JHVH upućen Mojsiju da govori faraonu preko Arona (Izl 4:10-16; 7:1; Pnz 5:5). Prorok je Božiji glasnik poslan Božijem narodu (Am 3: 8; Jer 1:7,17; Jez 3:4).

4. Sva tri pojma srećemo u opisu proročke službe: 1 Dnv 29:29; Samuilo je *ro'eh; Natan je nabi'; Gad je hozer.*

5. *Fraza 'ish ha - 'eohim – "čovek Božiji" je druga poznata slika, širi pojam za Božijeg glasnika. Srećemo je 76 puta u SZ, najčešće prevođenu sa "prorok".*

6. *Naš pojam "prorok" ima grčku pozadinu. Dolazi od: (1) "pre" i (2) "govoriti za".*

II. DEFINICIJA PROROŠTVA

A. Pojam proroštva ima veliko semantičko značenje u jevrejskom jeziku. Jevreji deo kanona svog Pisma zovu "Proroci". U njih spadaju istorijske knjige od Isusa Navina do knjiga o Carevima (osim Rute). Rekli smo, za njih su i Avram (Post 20:7; Ps 105:5) i Mojsije (Pnz 18:18) proroci (i Mirjam, prema Izl 15:20). Zato, pazimo na naše zapadne ustaljene definicije.

B. “Proroštvo možemo da posmatramo kao razumevanje istorije koje se iskazuje verskim konceptima, jezikom i božanskom svrhom” *(Interpreter's Dictionary of the Bible, tom 3, str. 896).*

C. “Prorok nije ni filozof ni sistematski teolog već zavetni posrednik koji donosi Božiju Reč Božijem narodu, tako da ona menja njihovu sadašnost i okreće ih budućnosti („Prophets and Prophecy,” *Encyclopedia Judaica, tom. 13, str. 1152).*

III. SVRHA PROROŠTVA

A. Proroštvo je način Gospodnjeg govora njegovom narodu, briga i vođstvo za njihovo stanje, staranje koje nam donosi nadu da je on taj koji nadzire i naš život i sve događaje u svetu. Proroci su govorili svima – prekorevali su, ohrabrivali, pozivali na veru i pokajanje, obaveštavali o samom Bogu i njegovim namerama. Prorok je neko ko donosi jasnu i glasnu poruku samo od živog Boga (Pnz 13:1-3; 18:20-22). Služba proroka je generalno ukazivala na Mesiju.

B. Proroci su najčešće istorijske i verske krize svoga doba projektovali u doba koje dolazi. “Kraj sveta”, kao pogled na istoriju, je posebnost teologije Izraela zbog istine izabranja i zavetnih obećanja.

C. Služba proroka je svojevrsni balans (Jer 18:18), zamena službe Velikog sveštenika koji objavljuje Božiju volju. Urim i Tumim su objavljivali poruku od Boga koju su oni verbalizovali narodu. Tek, nakon Malahije služba proroka jenjava. Posle nekih četiri veka se vraća u Jovanu Preteči. Nije do kraja jasan odnos proroštva NZ prema SZ. Proroci NZ (Dl 11:27-28; 13:1; 14:29,32,37; 15:32; 1 Kor 12:10,28-29; Ef 4:11) nisu donosioci nove objave, već oni koji objavljuju Božiju volju u zavetnom odnosu.

D. Proroštvo nije uvek i samo predviđanje budućnosti. To je jedna od osobina ove službe, dokaz u očima drugih. “… Manje od 2 odsto proroštava SZ je mesijansko. Manje od 5 odsto govori o NZ dobu, a manje od 1 odsto se tiče budućih događaja”. (Fee & Stuart, *How to Read the Bible For All It's Worth, str. 166).*

E. Prorok predstavlja Boga ljudima dok sveštenik predstavlja ljude Bogu. To je uopštena podela. Postoje i izuzeci, poput Avakuma koji postavlja pitanja Bogu.

F. Naša teškoća da razumemo proroke je i u tome što ne znamo kako su nastajale njihove knjige. One nipošto nisu hronologije. Naizgled su tematske, ali ni to nije onako kako očekujemo. Često nemaju jasne istorijske podatke, vreme koje pokrivaju, jasnu podelu među objavama. Teško ih je čitati: (1) kao neprekidno štivo, u dahu; (2) nema jasnih tema; (3) ne prepoznaje se glavna istina i cilj kretanja proroka u pojedinim objavama.

IV. OSOBINE PROROŠTVA

A. SZ otkriva razvoj koncepta proroštva i proročke službe. Stari Izrael je imao razvijeno zajedništvo proroka, jake harizmate poput Ilije i Jelisija. Ovo zajedništvo se nazivalo i "proročkim sinovima" (2 Car 2). Prepoznavali su se po ekstatičkim stanjima (1 Sam 10:10-13; 19:18-24).

B. Ovo zajedništvo se pretopilo u službu proroka pojedinaca (što pravih, što lažnih). Najčešće su se vezivali za kraljeve i živeli sa njima u palatama (Gad, Natan). Naravno, bilo je i "slobodnjaka", pa i onih koji su bili sasvim izvan postojećih tokova tadašnjeg društva (Amos). Ovde govorimo i o prorocima i o proročicama (2 Car 22:14).

C. Prorok bi često objavljivao budućnost koja zahteva trenutni odgovor od svakog pojedinca. Takođe, proroci su otkrivali Božije namere sa svom tvorevinom, namere na koje nijedan čovek nikako nije mogao da utiče. Ovaj univerzalni eshatološki plan je bio posebnost u čitavoj proročkoj misli drevnog Bliskog istoka. Predviđanje i zavetna odanost su lice i naličje svake proročke poruke. Uvek su gledali na opšte stanje naroda. Zato su im poruke, mada ne uvek, bile za celu naciju.

Ogroman deo proročke službe se ticao njihovih govornih objava. Kasnije su se ti govori uobličavali temama ili delimičnim hronologijama, pomoću modela bliskoistočnog pripovedanja. Nažalost, ta vrsta govora nam danas nije poznata. A ono što je zapisano daleko je od poznate nam prozne strukture. Zato nam je tako teško da čitamo proročke knjige kao

što čitamo bilo koje drugo štivo, posebno kada ne znamo istorijske posebnosti.

Proroci su na nekoliko načina sopštavali svoju poruku:

1. Scena suda – Bog poziva svoj narod pred sebe. Često je to slika razvoda, gde je JHVH muž koji odbacuje svoju ženu (Izrael) zbog neverstva (Os 4; Mih 6).
2. Pogrebna žalopojka – Poseban oblik “jao” poruke, vrlo upečatljiv (Isa 5; Ava 2).
3. Proglasi zavetnih blagoslova – Naglašava se uslovljenost zaveta. Upozorava se na posledice, i dobre i loše, ono što svakako dolazi u budućnosti (Pnz 27-28).

V. MERILA AUTENTIČNOSTI PROROKA I NJEGOVE SLUŽBE

A. Ponovljeni zakoni 13:1-5 (predviđanje/znaci)

B. Ponovljeni zakoni 18:9-22 (laži proroci/pravi proroci)

C. Bog poziva i proroke i proročice u službu:

1. Mirjam – Izl 15
2. Debora – Sud 4:4-6
3. Hulda – 2 Car 22:14-20; 2 Dnv 34:22-28

U kulturama okruženja, proroci su se dokazivali samim proricanjem, predskazivanjem. U Izraelu se njihova verodostojnost dokazivala:

1. teološkim testom – upotreba JHVH imena
2. istorijskim testom – tačnost proroštva

VI. VODIČ ZA TUMAČENJE PROROŠTVA

A. Uočimo izvornu prorokovu nameru (ili nameru uređivača teksta) kroz istorijske podatke i literalni kontekst svakog proročkog govora. Najčešće je reč o nekom obliku kršenja Mojsijevog Zakona od strane naroda.

B. Pročitajmo celo proroštvo. Ne zadržavamo se na delovima. Prepoznajmo glavne misli. Posebno je vredno da skiciramo glavne teme cele proročke knjige.

C. Držimo se doslovnog tumačenja teksta sve dok nešto u samom tekstu ne ukaže na slikovito značenje. Tada iskažimo taj simbolički govor na prozni način.

D. Proučimo simbolička dela u svetlu istorije i drugih sličnih, paralelnih odeljaka. Ne zaboravljajmo da je pred nama dalekoistočnjačko štivo, a ne zapadnjačka savremena literatura.

E. Budimo pažljivi sa predskazanim događajima:

1. Tiču li se oni samo prorokovog doba?
2. Gde su se evantualno ispunili u istoriji Izraela?
3. Da li se to još uvek tiče budućnosti?
4. Da li su se već ispunili baš kao što tek treba da se ispune?
5. Dozvolimo da nam na sva naša pitanja ne odgovaraju savremeni tumači već sam prorok, pisac teksta.

Posebne napomene:

1. Da li je najavljeni događaj uslovljen odgovorom ljudi?
2. Jesmo li sigurni kome se prorokuje, i zašto?
3. Postoji li mogućnost da se objavljeni događaj višestruko ispunjava kroz istoriju?
4. Nadahnuti pisci NZ su u mnogim SZ rečima videli najavu Mesije. Takve stvari nama nisu očigledne. Služili su se tipologijom i igrom reči. Pošto nismo nadahnuti kao oni, nije li uputnije da im damo da nas vode.

VII. KORISNE KNJIGE NA OVU TEMU

* *A Guide to Biblical Prophecy by Carl E. Armerding i W. Ward Gasque*
* *How to Read the Bible for All It Is Worth by Gordon Fee and Douglas Stuart*
* *My Servants the Prophets by Edward J. Young*
* *The Expositor's Bible Commentary, vol. 6, „Isaiah - Ezekiel", Zondervan*
* *The Prophecies of Isaiah by J. A. Alexander, 1976, Zondervan*
* *Exposition of Isaiah by H. C. Leupold, 1971, Baker*
* *A Study Guide Commentary, "Isaiah" by D. David Garland, 1978, Zondervan*

Uvod u knjigu Otkrivenja

Uvodne napomene

A. Većinu svog akademskog života, veći period bavljenja teologijom, imao sam predubeđenje da su vernici oni koji doslovno shvataju Sveto pismo. U jednu ruku, to i jeste nepobitna istina za istorijsko narativne delove. S druge strane, prihvatiti doslovno proroštva, poeziju, parabole i apokaliptiku znači promašiti poruku nadahnutih tekstova. Naime, autoreva namera, a ne doslovnost njegovih reči ključ je dobrog tumačenja Božije Reči. Naterati tu Reč da nam kaže nešto više (doktrinarne posebnosti) je nasilje nad tekstom. A nasilje nas uvek osiromašuje, krade nam baš ono do čega nam je stalo – do izvorne piščeve poruke. Moramo da sagledamo širu sliku, širi kontekst, istorijske prilike. Dozvolimo da nam sam nadahnuti pisac govori kroz literalni žanr koji je odabrao. Upravo je on – žanr, književna vrsta – veza između pisca i onih kojima piše. Propustiti ova pravila znači sigurno zalutati u kriva tumačenja!

Knjiga Otkrivenja je nesumnjivo pouzdana u svom sadržaju. Ali, ona nije istorijska čitanka čije detalje treba da shvatimo doslovno. Njen žanr nam prosto viče svoju poruku. Naravno, ako smo spremni da je čujemo. To je poseban jezik, stil pisanja – slikovit, tajanstven, simboličan, metaforičan, naslućujući – i kao takav ništa manje nadahnut.

B. Otkrivenje je pisano jedinstvenom jevrejskom literalnom vrstom koju zovemo apokalipsom. Za njom se najčešće posezalo u teškim, kriznim vremenima, da bi se vernici ohrabrili porukom: Bog ipak vlada! On će sačuvati i osloboditi svoj narod. Osobine apokalipse su:

1. Snažna svest da je Gospod sveopšti vladar (monoteizam i determinizam).
2. Borba dobra i zla, sukob ovog doba i onog koje dolazi (dualizam).
3. Upotreba jezičkih šifara (preuzeta iz SZ ili međuzavetnog perioda procvata jevrejske apokaliptične literature).

4. Okrenutost kraju veka i sveta (dolazak novog doba).
5. Upotreba ustaljenih simbola koji prenose poruku poslednjeg vremena.

Evo nekoliko primera ovog stila pisanja:

1. Stari zavet
   - a. Isa 24-27,56-66
   - b. Dan 7-12
   - c. Jl 2:28-3:21
   - d) Zah 1-6; 12-14
2. Novi zavet
   - a) Mt 24, Mk 13, Lk 21, neki delovi 1 Kor 15
   - b) 2 Sol (veći deo)
   - c) Otk 4-22
3. Vankanonske knjige:
   - a) 1. i 2. Enohova (tajne Enohove)
   - b) Knjiga Jubileja
   - c) Sibilini orakuli (proroštva) III, IV, V
   - d) Zavet 12 Patrijarha
   - e) Psalmi Solomunovi
   - f) Mojsijevo vaznesenje
   - g) Isaijino mučeništvo
   - h) Mojsijeva apokalipsa (život Adama i Eve)
   - i) Avramova apokalipsa
   - j) Avramov zavet
   - k) 2. Jezdrina
   - l) 2. i 3. Baruhova

C. Ova i ovakva dela nisu nikada bila govorena. Krasi ih složena struktura i mnogo literalnog rada. A upravo je struktura teksta ključ pravilnog tumačenja. Deo te strukture, tog literalnog plana u knjizi Otkrivenja je ritam sedam pečata, sedam truba, sedam zdela-pehara. Posle svakog kruga, ciklusa zala, sledeća zla su jača i veća: pečati: 1/4 uništenja; trube: 1/3 uništenja; zdele: potpuno uništenje. Na kraju svakog

od ova tri ciklusa Hristos dolazi: pečati, 6:12-17; trube, 11:15-18; zdele, 19:1-21. To je dokaz da knjiga nije hronološki doterana u jasan niz događaja. Ona je drama otkupljenja u nekoliko činova. Tačnije, u tri čina koji govore o istom vremenskom period, u tri slike, tri SZ motiva suda.

Prepoznajemo sedam odeljaka, prolog i epilog:

1. prolog 1:1-8
2. poglavlje 1-3 (Hrist i 7 crkava)
3. poglavlje 4-8:1 (nebo i 7 pečata)
4. poglavlje 8:2-11 (7 anđela sa trubama)
5. poglavlje 12-14 (dva društva i njihove vođe)
6. poglavlje 15-16 (7 anđela sa zdelama)
7. poglavlje 17-19 (Vavilon i sud nad njim)
8. poglavlje 20-22 (Sud, novo nebo i nova zemlja)
9. epilog 22:6-21

Očigledno je da broj 7 ima bitnu ulogu u ovoj strukturi – 7 crkava, 7 pečata, 7 truba, 7 pehara, zdela. Evo još nekih primera:

1. 7 svećnjaka, 1:12
2. 7 duhova Božijih 1:4; 3:1; 4 :5; 5:6
3. 7 gromova, 10:3
4. 7 blaženstava, 1:3; 14:13; 16:15; 19:9
5. 7 kraljeva, 17:10
6. 7 zala, 21:9
7. 7 životinjskih simbola
    a) 7 rogova i 7 očiju, 5:6
    b) 7 glava i 7 kruna, 12:3, 13:1
    c) žena na sedmoglavoj zveri, 17:3,7,9
    d) žena na 7 gora, 17:9

D. U tumačenju ove knjige se možda najbolje vidi naša sklonost ka predrasudama. Neke od nas predubeđenja teraju da tumače svaki detalj, makar koliko nejasan. Ova teološka struja deluje na nekoliko nivoa:

1. Poreklo simbola
   a) SZ aluzije
      (1) SZ teme: stvaranje, pad u greh, Potop, Izlazak, obnova Jerusalima
      (2) stotine najčešće necitiranih proročkih aluzija
   b) Međuzavetna jevrejska literatura (Enoh, Baruh, Sibila, 2. Jezdrina)
   c) Grčko-rimski svet prvog veka
   d) Biće iz drevnih blisko-istočnih mitova o stvaranju (Otk 12)
2. Vremenski okvir knjige
   a) prvi vek
   b) svaki vek
   c) poslednji naraštaj
3. Teološki okviri:
   a) amilenijalizam
   b) post-milenijalizam
   c) pri-milenijalizam
   d) dispenzacionalni pri-milenijalizam

U svetlu ovih hermeneutičkih različitosti, a posebno zbog neprimerenog dogmatizma koji unapred zna sve, kako uopšte da tumačimo ovu knjigu?

* Prvo, rekli smo da nam valja priznati da kao ljudi zapadnjačkog načina razmišljanja ne razumemo ovaj stil literature. Takođe, nisu nam poznate istorijske aluzije toga doba, detalji koji su hrišćanima prvog veka bili sasvim razumljivi.

* Drugo, priznajmo da je svaki naraštaj hrišćana uklapao Otkrivenje u svoje vreme. Naravno, svi su u tome grešili.

* Treće, rađe prvo čitajmo biblijski tekst pa tek onda teologiju. Tragajmo za literalnim kontekstom svake vizije, svakog proroštva. Iskažimo je u jednoj jedinoj deklarativnoj rečenici. Osnovna istina svetog teksta je uvek i za sve ista, za svaku generaciju hrišćana, ali su posebnosti

ove knjige relevantne samo za prvu i/ili poslednji naraštaj vernika. Detalji jesu vredni, ali istorija a ne teologija otkriva njihovu svrhu.

* Četvrto, ne zaboravljamo da je Otkrivenje knjiga utehe i ohrabrenja vernicima usred nevolja i progona od strane bezbožnika. Ona nije pisana da zadovolji našu radoznalost za budućnošću. Ona nije ni detaljna mapa događaja koji tek dolaze.

* Peto, poruka ove knjige je da je ogrehovljeni svet u sukobu sa Bogom i njegovim Carstvom. U početku se čini kao da svet i njegov zli vladar pobeđuju. Ali, Bog je suveren, on vlada nad svom istorijom, životom, smrti. Mi smo njegov narod i pobednici smo u njemu!

E. Usprkos brojih poteškoća u tumačenju, ova knjiga ima svoju jasnu poruku. Ona je deo celovite nadahnute Božije Reči, knjiga za sve hrišćane i za sva vremena. Vredno je uložiti dodatni trud da bi je proučavali. Njeno mesto u NZ je strateško i posebno. U svom kratkom komentaru na Otkrivenje, Alan Džonson kaže: “Zaista vredi da primetimo da ova knjiga, pored evanđelja, ima u sebi najvažnija učenja, biserne doktrine o našem učeničkom životu. Takvih vrednosti nema u ostatku Svetog pisma. Njene blistave istine ne mogu da potamne ni fanatizam onih koji od proroštava ne vide živog Hrista, ni bolne podele među njenim tumačima”. (Alan Johnson, str.9)

Ne zaboravimo: Pre nama su poslednje reči našeg Gospoda, reči upućene njegovoj Crkvi! Mi ne smemo danas ni da zanemarimo, ni da umanjimo te reči. One su priprema za vernike koji stradaju zbog pouzdanja u suverenog Boga (monoteizam); zbog realne sile Zloga (ograničeni dualizam); zbog trajnih posledica pada (ljudska pobuna); zbog Gospodnjih obećanja otkupljenom čovečanstvu (bezuslovni zaveti, Post 3:15; 12:1-3; Izl 19:5-6; Jn 3:16; 2 Kor 5:21).

PISAC

A. Unutrašnji dokazi Jovanovog autorstva

1. Pisac sam sebe četiri puta zove Jovanom (1:1,4,9; 22:8)
2. Pisac sebe zove:
    a) ponizni sluga (1:1; 22:6)

b) sapatnik svoje braće po veri (1:9)

c) prorok (22:9), svoju knjigu naziva proroštvom (1:3; 22: 7,10,l8,19)

B. Spoljašni dokazi od rano-hrišćanskih pisaca da je Jovan apostol napisao knjigu Otkrivenja:

1. Jovan apostol, sin Zavedejev

a) Justin Mučenik (Rim, 250. god.), u "Dijalog sa Trifom"

b) Irinej, u "Protiv jeretika" IV:14:2; 17:6; 21:3; V:16:1; 28:2; 30:3; 34:6; 35:2

c) Tertulijan (severna Afrika), u "Protiv Prakseasa", 27

d) Origen (Aleksandrija), u "iz Duše", L:8:1; "Protiv Markiona", II:5; "Protiv jeretika", III:14,25; "Protiv Celza" (VI:6, 32; VIII:17)

d) Muratorijev Kanon (Rim, 180-200 god.)

2. Drugi mogući pisci

a) Jovan Marko – Prvi pomen o ovome imamo od Dionizija, vladike Aleksandrijskog (247-274 god.). On je negirao Jovanovo autorstvo, ali je knjigu smatrao kanonskom. Svoje mišljenje je temeljio na rečniku i stilu dela, kao i na anonimnosti ostalih Jovanovih poslanica. U svoj stav je uverio i Jevsevija iz Kesarije.

b) Jovan starešina – Ovu teoriju iznosi Jevsevije dok citira Papiju. Ipak, verovatnije je da bi Papija starešinom rađe oslovio apostola Jovana nego nekog drugog.

c) Jovan Krstitelj – (sa kasnijim uredničkim dodacima) Ova ideja počiva na argumentu da je Krstitelj taj koji je Gospoda zvao "Jaganjcem Božijim". Jer, ova se titula još jedino sreće u Otkrivenju (J. Massyngberde Ford, u izdanju Biblije "Anchor Bible commentary").

C. Dionizije, vladika Aleksandrijski (247-274 god.), je prvi izneo sumnje o autorstvu Jovana apostola. Istina, njegovo delo je izgubljeno, ali ga citira istoričar Jevsevije. On temelji svoju tvrdnju na sledećem: (1) Jovan sebe lično ne predstavlja u pismu, jer to nije činio ni u svom evanđelju ni u poslanicama. Jedino je ovde "Jovan"; (2) Struktura knjige

je drugačija od evanđelja i poslanica; (3) Jezik je takođe drugačiji od onog u četvrtom evanđelju i poslanicma; (4) Gramatika i stil su uočljivo siromašniji nego u evanđelju i poslanicama.

D. Verovatno najuverljiviji prigovor Jovanovom autorstvu dolazi od R.H. Čarlsa, u njegovom delu "*Saint John*", *(tom I, str. 39).*

E. Savremeni tumači generalno odbacuju tradicionalni pogled na autorstvo većine NZ knjiga. Primer za ovo je komentar E. Brauna, katoličkog teologa. U uvodnim napomenama *"Anchor Bible Commentary" čitamo: "Otkrivenje je pisao judeo-hrišćanski prorok po imenu Jovan. Ali, to nije onaj Jovan Bogoslov, sin Zavedejev, pisac četvrtog evanđelja i poslanice" (str. 774).*

F. Autorstvo je nesigurno zbog nekoliko razloga. Naime, postoje uočljive sličnosti ali i uočljive razlike između ovog i ostalih apostolovih štiva. Uostalom, ključ razumavanja Otkrivenja nije u ljudskom, već u božanskom autoru! Jer, pisac zna da je nadahnuti prorok (1:3; 22: 7,10,18,19).

DATUM

A. Stav prema vremenu nastanka knjige Otkrivenja zavisi od teorije o autorstvu i smera samog tumačenja.

B. Moguće vreme nastanka

1. Tradicija smatra da je knjiga nastala za vreme imperatora Domicijana (81-96 god.), jer je to vreme jakog progona hrišćana.
    - a) Irinej (koga citira Jevsevije) u "Protiv jeretika", 5.30.3. – "Ovakav progon se nije video jako dugo, posebno za vreme našeg naraštaja, tu pri kraju vladavine Domicijana"
    - b) Kliment Aleksandrijski
    - c) Origen Aleksandrijski
    - d) Jevsevije Kesarisjki, "Istorija crkve" iii.23.1
    - e) Viktorinus, "Apokalipsa", x.ll
    - f) Jeronim

2. Epifanije, pisac 3. veka, (*Haer, 51.12,32) je tvrdio da je apostol Jovan napisao Otkrivenje nakon svog oslobođanja sa ostrva Patmos, za vreme Klaudijeve vladavine (41-54 god.).*

3. Neki smatraju da je delo nastalo pod imperatorom Neronom (54-68 god.) zbog:

a) Očigledan je Neronov kult koji je progonio neposlušne.

b) *Cezar Neron, na jevrejskom odgovara broju zveri – 666.*

c) Ako se proroštva knjige odnose na razorenje Jerusalima, onda je svakako napisana pre 70. god.

PRIMAOCI

A. Od 1:4 je jasno da se knjiga tiče vernika sedam crkava maloazijske rimske provincije. Crkve su nabrojane po maršuti kretanja onih koji su je nosili na odredišta.

B. Poruka knjige se tiče pomenutih crkava i rasejanih vernika koji su trpeli progon bezbožnog svetskog sistema.

C. Kraj Otkrivenja jasno ukazuje da njegova poruka prevazilazi svoje vreme, te da je upućena svim hrišćanima svakog doba.

OKOLNOSTI NASTANKA

A. Progon je izazvan izuzimanjem hrišćana od legalne zaštite koju je Rim pružao Judaizmu. To se desilo svakako oko 70. god., kada su rabini iz Jamnie ozvaničili zavet kojim je svaki lojalni pripadnik sinagoge trebao da prokune Isusa iz Nazareta.

B. Rimski istorijski spisi jasno ukazuju da je cezarov kult izazvao glavni sukob hrišćana i Rima, od Nerona (54-68. god.) do Domicijana (81-96 god.). Ipak, nedostaju dokumenti ozakonjenog progona na nivou cele imperije. Verovatno Otkrivenje cilja na pojačan progon u istočnim provincijama (*"Biblical Archaeology Review", maj/jun 1993, str. 29-37).*

GRAMATIKA KNJIGE

A. Izvorni grčki tekst knjige ima mnoge gramatičke nejasnoće.

B. Mogući razlozi:

1. Jovan misli obrascima aramejskog jezika.
2. Na Patmosu nije imao odgovarajućeg pisara.
3. Uzbuđenje zbog samih vizija.
4. Nameran efekat grešaka.
5. Apokalipsa je žanr koji je sam po sebi takav.

C. Slična gramatička idiosinkrezija se sreće i u ostalim delima jevrejske apokaliptike. Zato gramatički stil Otkrivenja nije oskudan već vrlo određen.

KANONIČNOST

A. Istočna crkva je u početku odbacivala ovu knjigu. Nema je u kanonu Pešite (Sirijski prevod, 5. vek).

B. Jevsevije je s početka 4. veka, sledeći Dionizija Aleksandrijskog koji je živeo u poslednjoj trećini 3. veka, tvrdio da autor Otkrivenja nije Jovan apostol. Stavio ju je na popis "osporavanih" knjiga, ali ju je uvrstio u kanon (*Ecclesiastical History, III.24.18; III.25.4; III.39.6).*

C. Laodikejski sabor (oko 360. god) ne stavlja Otkrivenje u kanon. To je učinio i Jeronim, ali ju je sabor u Kartagi (397. god.) prihvatio. Tako je ova knjiga, zajedno sa poslanicom Jevrejima, prihvaćena u NZ kao kompromis Istočne i Zapadne crkve.

D. Valja naglasiti da je vrlo važna pretpostavka vere da je Sveti Duh nadzirao istorijske procese stvaranja NZ kanona.

E. Dva ključna teologa protestantske Reformacije nisu prihvatili kanoničnost Otkrivenja:

1. Martin Luter je odbacio bogonadahnutost Otkrivenja, smatrajući da ono nije ni apostolsko, ni proročko delo.
2. Žan Kalvin je napisao komentare na svaku NZ knjigu sem ove. Nije je smatrao korisnom.

ISTORIJA TEORIJA TUMAČENJA

A. Iako je knjiga izrazito teška za tumačenje, svaki dogmatizam je ipak neprihvatljiv!

B. Simboli Otkrivenja potiču iz:

1. SZ apokaliptičnih odeljaka:
    a. Danilo
    b. Jezekilj
    c. Zaharija
    d. Isaija
2. Međuzavetni jevrejski apokaliptični spisi
3. Istorija prvog veka Grko-rimskog sveta (posebno Otk 17)
4. Mitološka bića drevnog Bliskog istoka (posebno Otk 12)

C. Uočljiva su četiri stava u tumačenju:

1. PRETERIZAM: Knjiga je prevashodno namenjena maloazijskim crkvama Prvog veka. Svi njeni detalji, sva njena proroštva su se tada uspunila.
2. ISTORICIZAM: Knjiga je opšti pregled svekolike istorije, prevashodno Zapada i Rimokatoličke crkve. Pisma sedmorim crkvama, iz 2. i 3. poglavlja opisuju određena razdoblja istorije. Neki smatraju da se ta razdoblja hronološki nadovezuju, a drugi da se preklapaju.
3. FUTURIZAM: Knjiga opisuje događaje pred samu Parusiju (Hristov Drugi dolazak), događaje koji će se doslovno ispuniti.
4. IDEALIZAM: Knjiga je potpuna simbolika stvarnosti sukoba dobra i zla, pa su njeni istorijski podaci nevažni.

Sva četiri stava imaju svoje nesumnjive vrednosti. Ipak, oni koji ih se kruto pridržavaju promašuju autorovu namernu žanrovsku višesmislenost i imaginaciju. Dakle, nije stvar u tome koji je pristup tačan ili nije, već da li je uravnotežen.

SVRHA KNJIGE

A. Otkrivenje nam pokazuje koliko je Gospod suveren u istoriji. Sve što jeste, jeste samo zbog njega i u njemu sve ima svoju svrhu. Oni koji mu veruju, ostaju u nadi i u sred nemira najgorih progona bezbožnog sistema sveta. Dakle, knjiga se usredsređuje na progon u rimskim istočnim provincijama, nastao zbog cezarevog kulta, ali i na vernost hrišćana u svemu tome. Ta vernost je nadvremenska i ima večne vrednosti (2:10). Ona posebno blista spram mraka krivoverja i kulturnih kompromisa onih koji odustaju od vere. Setimo se da je prorok onaj koji nam govori o budućnosti u želji da promeni sadašnjost. Tako nam Otkrivenje ne govori samo o kraju veka i sveta, o tome kako će to da bude, već i kako sada jeste. “Proroci Svetog pisma nisu prevashodno bili okrenuti detaljnoj hronologiji dolazećih događaja. Za njih je bilo važnije trenutno duhovno stanje. U njemu je seme budućnosti, koren svih velikih Božijih poduhvata – Sud nad nepravednima i konačni blagoslov za one koji su sada so i svetlo ovom svetu.“ (*The Expositors Bible Commentary, tom 1. “The Eschatology of the Bible“, Robert L. Sancy)*

B. “Otkrivenje Jovanovo je pisano u vreme okrutnih progona hrišćana. Bili su progonjeni zbog svoje odanosti Gospodu Isusu Hristu. Pisac želi da pruži nadu, da ohrabri, da pozove hrišćane da ostanu verni Bogu i u najvećim nevoljama“ (TEV, str. 1122). “Celo Pismo je u svim svojim bogatim simbolima i poruci nade na svom vrhuncu u knjizi Otkrivenja. Bog konačno izbavlja svoje. Slava budućeg veka najzad dolazi. Ova poruka je oslikana simbolima koje srećemo svuda u Božijoj Reči. Čudni likovi, zveri, boje, brojevi su krcati značenjima sa kojima su prvobiti čitaoci bili vrlo bliski. Dakle, na prepoznatljiv način se govori o onome što dolazi. Sve kulminira u velikom mesijanskom slavlju, viziji svetog grada koji silazi sa neba. Jevreji su vekovima ranije imali kulturu ove vrste štiva, još od doba proroka Danila. Tako su hrabrili one koji stradaju zbog vere. Konačno izbavljenje dolazi.

C. Vrlo je važno naglasiti da je otkupljenje glavna tema knjige.

1. Bog se u Hristu pobrinuo za naše pojedinačno, zajedničko i kosmičko spasenje.

2. To otkupljenje je i duhovno i telesno. Crkva je spasena, ali ne i pošteđena nevolja! Jednom će biti otkupljenja od svake mrve zla.

3. Gospod voli ovaj i ovakav svet – grešan, pobunjen, sebičan. Čak je i njegov gnev, njegov sud izliven u pečatima i trubama u službi ljudskog spasenja (9:20-21; 14:6-7; 16:9,11; 21:7; 22:17).

4. Bog ne spasava samo čovečanstvo nego i svet, tvorevinu (Rim 8:18-25). Zlo i greh će se očistiti iz svakog atoma našeg kosmosa! Uporno nastojanje našeg Gospoda da pozove, da privuče sve ljude u zagrlja spasenja, dokaz je njegove nemerljive slave. Izlivanje suda nije znak da Bog ne voli čoveka. Sud je dokaz da je zlo – zlo. Sud je plod zla. Bog sudi samo onda kada se ljudi uporno ne kaju. Zato se Otkrivenje i završava poslednjim velikim pozivom na pokajanje (22:17).

D. Otkrivenje nije detaljna vremenska mapa svega onoga što će da prethodi ili usledi Drugom dolasku. Ova tajanstvenost je svaki naraštaj hrišćana gurala u kušnju konačnih tumačenja simbola apokalipse. Niko u tome nije pošteđen grešaka.

Detalji koji nas sada zanimaju, biće mnogo jasniji poslednjoj generaciji hrišćana. Oni će stradati pod strahovladom Antihrista. Ipak, doslovno tumačenje je neke nateralo da Otkrivenje ostave po strani (Kalvin). Neki su ga omalovažili (Luter je tvrdio da knjiga “nije ni proročka, ni apostolska“), a neki prenaglasili (milenijalisti).

MOJ PRISTUP TUMAČENJU

A. Uzmimo u obzir SZ aspekte:

1. Apokalipsa je književna vrsta prepuna simbola.

2. Nebrojene aluzije potiču upravo iz SZ (404 stiha iz Otkrivenja ima u sebi 275 SZ aluzija). Ali značenje ovih simbola valja tražiti pod svetlom prilika toga doba.

3. Proročki nagoveštaji dobijaju sadašnje značenje ili upućuju na ono što tek treba da dođe. Najčešće ispunjena obećanja u prvom veku ukazuju i na ispunjenje na kraju vremena.

B. Pažljivim skiciranjem strukture knjige otkrivamo autorevu nameru.

1. Pečati, trube, zdele gneva uglavnom pokrivaju jedno vreme (Otk 6-16). Otkrivenje je drama iz više povezanih činova.

2. Moguće je da su poglavlja 17-19 paralelna sa 20-22. Naime, 19:11-21 se ponavlja u 20:7-10.

3. Uočimo logične odeljke (Uvodne napomene, C)

C. Svako tumačenje treba da uzme u obzir istorijski kontekst:

1. Cezarev kult ličnosti

2. Lokalni progoni po rimskim provincijama

3. Pismo ne govori ono što nikad nigde nije govorilo. Zato svako tumačenje valja da krene od Jovanovih dana. Moguća je i višeznačnost nekih obećanja, proroštava. Ali, i to treba da bude ukorenjeno u prvom veku.

D. Značenje nekih šifrovanih pojmova, reči, izgubilo se dok je došlo do nas i našeg doba. Ne znamo više mnogo toga o tadašnjem jeziku, kulturi i istoriji.

Ali, moguće je da će baš poslednje vreme rasvetliti sve ove složene simbole. Zato je mudro da ne budemo rigidni prema njima. Naše je da težimo glavnim istinama svih tih vizija.

E. Ponovimo:

1. Simboli ove knjige imaju svoje poreklo:

a) SZ teme

b) drevna mitologija Bliskog istoka

c) međuzavetna apokalipsa

d) Grčko-rimski svet prvog veka

2. Tumačenje simbola od strane samog pisca:

a) razgovor sa anđelom vodičem

b) himne nebeskog mnoštva

c) Jovanovo tumačenje

3. Struktura same knjige (paralelizam dramatičnih događaja)

F. Štiva od pomoći

1. Komentari Džordža Eldona Lada i Alana F. Džonsona su za mene najdragoceniji. Naravno, neki se neće složiti sa ovim.

Ništa čudno. I među samim tumačima – obrazovanim, pobožnim i predanim teolozima – više je neslaganja nego prigodnih reči. Evo kako kaže Džonson:

“Ključno pitanje značenja simbola i vizija postavlja se od 4:1 pa do kraja knjige Otkrivenja“. U kom odnosu je sve to prema prva tri poglavlja? Razlike u tumačenjima su uočljive. *Šta svi ti simboli znače? Zatim, tu je pitanje hronologije – Kada se sve to dešava? Dalje, tumači li Jovan te simbole spram SZ izvora, ili ih slobodno interpretira? Šta u svemu tome treba da se shvati doslovno a šta slikovito? Odgovori na ova pitanja čine bit tumačenja. Dogmatika je ovde od male pomoći. Potrebna nam je trpeljivost prema drugačijim pogledima, u nadi da će nam Duh Sveti otvoriti um i uvesti nas u pravo značenje Apokalipse*“.

2. Dobar opšti uvod u odnos Otkrivenja i SZ su knjige Džona P. Miltona i Džona Brajta (John P. Milton’s *Prophecy Interpreted; John Bright’s The Authority of the Old Testament). Tu je Džejms Stjuart koji govori o odnosu Otkrivenja i pisama apostola Pavla (James S. Stewart’s A Man In Christ).*

Prvi krug čitanja

Ovo je tek vodič u tumačenju. Dakle, sami ste odgovorni za sopstveno tumačenje Pisma. Činite to u svetlu objave koju imate. vi, Sveto pismo i Duh Sveti – vi ste najvažniji u tumačenju. Ne morate sve da prepustite drugome.

Zato, pročitajte željeni tekst odjednom. Odredite mu glavnu temu i iskažite je svojim rečima.

1. Tema čitavog odeljka ili biblijske knjige
2. Vrsta literature – žanr

Drugi krug čitanja

Rekli smo da je ovaj udžbenik tek vaš vodič. Niko ne sme odlučiti umesto vas. Ne prepustite drugima ono što vi i Duh već imate u Pismu.

Zato, još jednom pročitajte željeni odeljak. Skicirajte glavne pojmove i iskažite ih u jednoj rečenici.

1. tema prve literalne celine
2. tema druge literalne celine
3. tema treće literalne celine
4. tema četvrte literalne celine
5. ….

Otkrivenje 1:1-20

Podela poglavlja prema "Novom srpskom prevodu s napomenama"

Uvod 1:1-3
Pozdrav crkvama u Maloj Aziji 1:4-8
Jovanovo viđenje na Patmosu 1:9-20

Treći krug čitanja (vidi uvodne napomene)

Prema izvornim piščevim namerama

Ovaj komentar je tek vodič u vašem proučavanju Pisma. To znači da ste za svoje tumačenje sami odgovorni. Svako od nas treba to da radi u svetlu objave koja mu je data. Tu ste vi, Sveto pismo i Sveti Duh – najvažniji u tumačenju. Ne prepuštajte sve drugim tumačima.

Čitajte ovo poglavlje u njegovom kontekstu. Uočite o čemu je reč. Pokušajte samo da sačinite svoju skicu ovog, prvog poglavlja. Tek onda to svoje uporedite sa prevodima Bibije koje posedujete. Podele na poglavlja i manje celine nisu deo nadahnutog teksta, ali nam pomažu da dokučimo izvorne piščeve naume, a to je suština svakog dobrog tumačenja. Neka svaki odeljak govori o jednom jedinom subjektu.

Prvi odeljak...
Drugi odeljak...
Treći odeljak...

Kontekstualni uvid:

A. Stihovi 1-8 su prolog celom proroštvu. Prva tri stiha ukazuju na pisca, vreme, žanr pisanja i blagoslov čitaocima.

1. Pisac je Jovan, što je uobičajeno jevrejsko ime
2. Vreme se "približilo" (1b; 3c)

3. Poruka se prenosi vizijama, njih donose anđeli i zovu je proroštvima. Prva tri poglavlja po stilu pisanja sasvim odgovaraju literaturi prvog veka.
4. Blagoslov je nad onima koji ovu poruku čitaju i prihvataju u poslušnosti, ostaju verni i u vatri progona.

B. Stihovi 4-7 oslovljavaju primaoce sedam crkava (1:11) i njihovih sedam duhova (1:4,20; 3:1; 4:5; 5:6). Uočavamo:

1. oslovljavanje Oca (st. 4)
2. oslovljavanje Sina (st. 5,6b,7)
3. oslovljavanje vernika (st. 6a)
4. Otac govori (st. 8).

C. Stihovi 1:9-3:22 su Hristove poslednje reči Crkvi. U 1:9-20, kao i u oslovljavanju svake crkve, Isus je označen SZ titulama koje se odnose na Jehovu.

Tumačenje reči i izraza

> **1 "Ovo je otkrivenje koje je obznanio Isus Hristos. Bog mu je dao ovo otkrivenje da pokaže svojim slugama šta se mora uskoro dogoditi. To je obznanio i preko svog anđela kojeg je poslao svome sluzi Jovanu, 2 koji je u svojstvu svedoka preneo reč Božiju i poruku Isusa Hrista, sve što je video. 3 Blago onome koji čita ovu knjigu! Blago onima koji slušaju reči proroštva i vrše ono što je u knjizi zapisano, jer vreme se približilo"!**
>
> **Otk 1:1-3**

1:1 "Ovo je otkrivenje" Grčki *apokalypsis* sadrži u sebi dve reči. Jedna znači "sa skrovitog mesta", a druga "otkriti nešto". Koristi se na tri načina:

1. Do sada sakriveno od sada je otkriveno (Lk 12:2).
2. Jevreji i neznabošci su od sada jedno novo telo u Isusu Hristu ("otajstvo", "misterija", Ef 2:11-3:13).

3. Ova literalna vrsta se sreće u nekim SZ knjigama; Jezekilj, Danilo, Zaharija. Ali, ima je i u NZ – Mt 24; Mk 13; Lk 21; 2 Sol 2, i ova knjiga.

Smisao ovog pojma na ovom mestu je da nam je kroz Isusa Hrista razotkrivena sakrivena Božija istina. To se čini kroz vizije i anđeoska tumačenja tih vizija. A sve to se dešava u sadašnjem zlom vremenu. Fokus je ipak na pobedi pravednosti koja dolazi kroz moćna Božija dela. Gospod će sve dovesti u red!

"koje je obznanio Isus Hristos" Objektni genitiv koji izjednačava subjekat i predikat. Dakle, Isus je ono što je njegova poruka (Gal 1:12), tj. on je ono o čemu poruka o njemu govori.

"Bog mu je dao" Isus nikada nije rekao ili uradio bilo šta bez Očeve dozvole (Jn 3:13,31-36; 4:34; 5: 19-23,30; 6:38; 7: 16; 8:28-29; 12:49-50; 14: 10,24; 17). Ovaj koncept je osobina Jovanove teologije.

"šta se mora uskoro dogoditi" Vreme je jedan od ključeva tumačenja ove knjige. Jovan sam kaže da je njegova poruka vredna i za sadašnje i za buduće dane. "Šta se mora" *(dei)* znači "moralna neophodnost, ono što odgovara, što je neizbežno" (Otk 22:6).

Koncept "šta se mora uskoro dogoditi" odgovara 1:3; 2:16; 3: 11; 22:7,10,12,20. Ovo može da bude aluzija na Dan 2:28,29,45. Jovan nikada ne citira SZ, ali pravi mnoge aluzije na njega. Od 404 stiha čak 275 ima SZ pozadinu. Prevodioci su jedinstveni u prevodu ovog stiha, jer su pod uticajem svojih teoloških pozadina. Neki prevode:

1. iznenada
2. naglo i goropado
3. uskoro će da započne
4. sigurno će da se dogodi
5. neposredno

Upotreba iste fraze u 22:7,12,20 pokazuje da Jovan očekuje ove događaje već za svog života (st. 3; 22:10). Pošto je između tog vremena i našeg jaz od 20 vekova, mnogi tvrde da je apostol pogrešio u proceni. Ali, ova žanrovska neposrednost je tipična za apokalipsu, za SZ poročku literaturu. Naime, za proroke su savremeni događaji predznak istih događaja poslednjih vremena. Apostol Jovan slikama prvog veka dočarava eshaton – poslednje vreme. To su činili Isaija i Jezekilj da bi u

vremenu posle izgnanstva obnovili Judu. To je činio i prorok Danilo tokom strahovlade Antioh Epifana IV. Novo doba pravednosti je nada i ohrabrenje za svaki naraštaj vernika.

"obznanio" Doslovno "označio" *(semaino)*. "Znak" je pojam koji je u Jovanovim spisama norma komuniciranja evanđelja *(semeion*, 12:33; 18:32; 21:19). Ovo je moguća veza sa prorocima SZ (Isa 7:11,14; 8: 18; 19:20; 20:3; 37:30; 38:7,22; 55: 13; 66: 19; Jer 10:2; 32:20-21; 44:29; Jez 4:3; 14:8; 20:12,20). Ime knjige je dano kroz "znake" i "proroštva". To nam dovoljno oslikava ovu književnu vrstu. A naziv "Apokalipsa", danas tako popularan, nije bio poznat apostolu Jovanu.

"svome sluzi Jovanu" Za razliku od drugih pisaca sličnih štiva, Jovan se predstavlja i struktuira svoje proroštvo u obliku pisma sedam crkava (Otk 1-3). Nekima je baš ovo dokaz da apostol nije autor ove knige, jer se u ostalim poslanicama ne predstavla na isti način. Naime, u ostalim svojim spisima, on sebe predstavlja kao "voljenog učenika", u evanđelju. Takođe sebe predstavlja i kao "starešina" u 2. i 3. poslanici. Ovde se, opet, predstavlja imenom (1:4,9; 22:8).

1:2 "poruku Isusa Hrista" Ista genitivna konstrukcija kao u st. 1. Ovo je poruka o Gospodu, a i on je sam ta poruka. I u ostalim apostolovim spisima srećemo ovu konstrukciju, očigledno svesno upotrebljenu.

1:3 "Blago" Prvi od sedam blagoslova knjige (1:3; 14:13; 16:15; 19:9; 20:6; 22:7,14). Ovaj blagoslov nad čitaocem nije samo dokaz nadahnutosti knjige već i njene upotrebljivosti za te dane i za sve buduće.

"onome koji čita ovu knjigu" Neki prevodi imaju dodatak "čitaju naglas" (1 Tim 4:13). Kantori su bili ovlašćeni i poučeni čitači svetih spisa pred zajednicom - bilo crkvom, bilo sinagogom. Prva Crkva je usvojila formu okupljanja i bogosluženja u sinagogi (Lk 4:16; Dl 13: 15; Kol 4: 16; 1 Sol 5:27). O tome nam svedoči Justin Mučenik (167. god.). Crkva je čitala i evanđelja i proroke.

"onima koji slušaju … i vrše" Slušanje i vršenje su srce jevrejskog koncepta "*shema*" „ (Pnz 5:1; 6:4-6; 9:1; 20:3; 27:9-10; Lk 11:28). Primetimo da je blagoslov uslovljen – oni koji slušaju i čuju treba i

da odgovore. To “ako … onda” je zavetni model i SZ i NZ. Blagoslov nije samo u znanju nego i u načinu života.

“reči proroštva” Proroštvo oslikava božanski sadržaj ovog knjige, ali i njenu književnu vrstu. Otkrivenje je spoj nekoliko pisama crkvama (1-3), otkrivenja (pečati, trube, zdele) i proroštava (22:7,10,18,19). Ne zaboravimo da “proroštvo” ima dvojaka značenje: (1) Oslovljava same primaoce, slušaoce Božije poruke, (2) Pokazuje kako poslušnost u veri deluje na buduće događaje. U tom smislu su proroštva i proklamacija i predviđanje.

“jer vreme se približilo” Još jedna potvrda upotrebljivosti proroštva za ljude onog doba (vidi primer u Rim 16:20). Vidi puno tumačenje st. 1.

4 Jovan pozdravlja sedam crkava u Aziji:
milost vam i mir od Onoga koji je bio, koji jeste i koji će doći, i od sedam duhova koji su pred njegovim prestolom, 5 i od Isusa Hrista, vernog svedoka, prvog koji je ustao iz mrtvih, i vladara nad carevima zemaljskim. Onome koji nas je zavoleo i svojom krvlju nas oprao od naših greha, 6 i učinio nas carstvom sveštenika koje služi Bogu i Ocu njegovom, njemu slava i sila u sve vekove. Amin.
7 Evo, on dolazi na oblacima
i gledaće ga svako oko,
i oni koji su ga proboli,
pa će zakukati zbog njega svi narodi zemaljski. Amin.

Otk 1:4-7

1:4 “sedam crkava” Nismo sigurni zašto je oslovljeno samo sedam crkava. Nekoliko je teorija:

1. Ovo su crkve sa kojima je apostol imao posebne odnose.
2. Ovo je redosled gradova po kome su poslanice kružile.
3. Broj 7 je veoma važan za Jevreje, posebno u međuzavetnom vremenu apokaliptične literature.

To je broj punine, savršenstva, od knjige Postanja do Otkrivenja. Tako je moguće da broj ima i doslovno i slikovito značenje: Otkrivenje se odnosi na pomenute crkve, ali one simbolizuju današnje hrišćanstvo.

“u Aziji” Misli se na zapadni deo imperije, na zemlje koje su tada pokrivale teritoriju današnje Turske. Nekada je to bila Frigija, a za vladavine Rimljana Mala Azija.

“milost vam i mir” Tradicionalni pozdrav, često sretan u pismima apostola Pavla. Mnogi tvrde da su hrišćani promenili poznati grčki pozdrav ***“harein”*** (Jak 1:1) u sličnu frazu ***“haris”*** – “milost”. “Mir” dolazi od jevrejskog “šalom”, pa ova grčko-jevrejska kombinacija pozdrava odgovara nacionalnoj strukturi crkve. Naravno, za ovo nemamo čvrste dokaze.

“od Onoga koji je bio, koji jeste i koji će doći” Predivna titula za Boga čiji se zaveti nikada ne menjaju. (Ps 102:7; Mal 3:6; Jak 1:17). Ipak, ovo je nezgrapna gramatička formulacija, što dokazuje njeno aramejsko poreklo. Posebno odgovara SZ imenu JHVH – “Onaj koji jeste” (Izl 3:14). Koristi se za Boga Oca (st. 4;8) i Boga Sina (st. 17;18), kao u Jev 13:8. NZ pisci svesno JHVH titulu pripisuju Isusu, kako bi istaknuli njegovo božanstvo.

Očigledna trostrukost izraza – prošlost, sadašnjost i budućnost – je promenjena u 11:17, gde se opisuje Drugi dolazak o poslednjoj trubi.Tu se naglašava prošlost i sadašnjost, jer je budućnost već svanula.

Moguću trinitarnu formulaciju imamo i u st. 4 (ako se “sedam duhova” odnosi na Duha Svetog, što je malo verovatno). Valja naglasiti da pojam “trojstva, trojičnosti” nije svetopisamski, ali je suštinski sadržan u Božijoj Reči. Sva tri božanska lica su živo prisutna i delotvorna u našem otkupljenju. Vidi posebnu temu u 22:17.

“i od sedam duhova koji su pred njegovim prestolom” Nekoliko je teorija o ovim duhovima:

1. Ova se rečenica nalazi između izjava o Bogu Ocu i Isusu Mesiji. Zato su mnogi tumači zaključili da se odnosi na Duha Svetog. Moguće, ali ne i sasvim sigurno tumačenje. Isti izraz imamo i u 3:1;4:5; 5:6, ali ovde sa mnogo manje izvesnošću možemo da kažemo da je reč o Duhu Svetom, osim one aluzije iz Zah 4.

2. Neki veruju da je ovo aluzija na Isa 11:2, i to prema LXX, gde se spominje sedmostruki Božiji dar. Ali, u masoretskom tekstu se spominje samo šest darova.
3. Oni koji pretežu teorijama međuzavetnog perioda, poistovećuju ove duhove sa anđelima, tačnije sa sedam arhanđela koji stoje pred tronom Božijim (8:2). Drugi se slažu sa ovim, ali ističu da su to anđeli sedam crkava, spomenuti u 1:20.

1:5 "i od Isusa Hrista, vernog svedoka" Prvi od tri izraza koji opisuju Isusa kao Mesiju. Ovo je uvodna fraza i paralelna je sa 20:6-21. "Veran" ima SZ prizvuk i opisuje nekog ko je lojalan, pouzdan (Isa 55:35). Ako je Božija pisana Reč sasvim pouzdana, kao konačno i puno otkrivenje, onda je i Isus živa utelovljena Reč (3:14). Evanđelje je poruka kojoj treba da verujemo; Osoba koju treba da prihvatimo; život kojim treba da živimo.

"prvog koji je ustao iz mrtvih" Drugi izraz iz serije opisa Mesije. "Prvorođeni" ***(prototokos)*** se u Pismu koristi na više načina.

1. SZ pozadina važnosti prvorođenog sina u porodici (Ps 89:27; Lk 2:7; Rim 8:29; Jev 11:28) .
2. Kol 1:15 uzdiže Hrista kao prvog od sve tvorevine, što je moguća aluzija na Pri 8:22-31. Isus je Očev stvaralački posrednik (Jn 1:3; 1 Kor 8:6; Kol 1:15-16; Jev 1:2) .
3. Kol 1:18; 1 Kor 15:20 i ovaj stih govore da je Isus prvi istinski pobedio smrt.
4. SZ titula za Mesiju (Ps 89:27; Jev 1:6; 12:23). U njoj je nekoliko istina koje se tiču Isusovog prejemstva. Mislim da 3. i 4. rešenje najbolje odgovaraju ovom kontekstu.

"i vladara nad carevima zemaljskim" Poput prethodne dve i ovo je aluzija na SZ, tačnije Ps 89:27 (Ps 72:11; Isa 48:23), proroštva o Mesiji koji dolazi. Takođe, ovo je Jovanov osvrt na: (1) kult imperatora u istočnim privincijama rimskog carstva; (2) mesopotamijsku carsku frazu – "Kralj kraljeva" (Otk 11:15; 17: 14; 19: 16).

"Onome koji nas je zavoleo" Particip prezenta koji naglašava trajnost radnje. Isus nas stalno voli! Ovo je neizrecivo važno da imamo na umu kada se budemo susretali sa gresima i slabostima pet od sedam crkava (Otk 2-3).

"nas oprao od naših greha" Particip aorist. Vulgata i Koptski prevod, kao i neki maloslovni grčki prepisi imaju baš ovaj glagol "oprati" ***(loud).*** Na grčkom je on vrlo sličan glagolu "osloboiti" ***(lud).*** Setimo se da su u tim dalekim vremenim prepisivači slušali onoga ko je naglas čitao tekst, te ga tako zapisivali. Tako se glagol "osloboditi" sreće u prepisima p, N,*, N,2, A, C. Glagol "oprati" je jedino u velikoslovnim prepisima P (iz 6. veka) i 046 i još nekim manje važnim. Dakle, "oprati" ili "otpustiti" je stvar prevodilačkog izvora i izbora.

"svojom krvlju" Jasna aluzija na žrtvene obrede (Lev 1-7) koje je sve osmislila pobednička smrt Isusa Hrista (5:9; 7:14; 12:11; Mk 10:45; 2 Kor 5:21; Isa 52: 13-53:12). Tajna je to nad tajnama, da su u zastupničkoj Hristovoj smrti za spas čovečanstva savršeno spojeni Božija pravednost i milost (Jev 9:11-28).

1:6 "i učinio nas" Aorist aktiv indikativ. Isus nas je oslobodio od naših greha, ali i učinio svojim večnim carskim sveštenstvom pred sobom.

"carstvom sveštenika koje služi Bogu" SZ aluzija iz Izl 19:6 i Isa 61:6, gde se proriče da će ceo narod služiti sveštenički pred Bogom. Bog je u Avramu izabrao Izraelski narod, a u njemu sav svet (Post 3:15; 12:3). Izrael je pozvan da bude narod – svedok. Ali, sasvim su propustili taj svoj evanđeoski zadatak (Jez 36:22-38). Zato je Bog odlučio da po svojoj Crkvi dosegne svet (Mt 28: 19-20; Lk 24:47; Dl 1:8). Tako se ovaj pojam sa Izraela sada premešta na NZ Božiji narod, na Crkvu (Gal 3:29; 6:16; Fil 3:3; 1 Pet 2:5,9; Otk 1:6; 5:10; 20:6).

Ovde je vredno da uočimo svetopisamski naglasak "sveštenstva svih vernika". Zapadna civilizacija prenaglašava individualizam i zapostavlja ovu korporativnost. Tu je i NZ metafora Tela Hristovog (1 Kor 12). Nije svrha ove korporativnosti odbacivanje ličnih sloboda pojedinca. Današnje prenaglašavanje sloboda ima koren u borbi Matina Lutera sa Rimokatoličkom crkvom njegovog doba. Kontekst ove poruke je

evangelizacija (st. 7) koja se tiče svakog vernika. Cilj je da se dosegne sav izgubljeni svet, da se svaki njegov pojedinac vrati Božijem obličju kroz Hristovu smrt (Jn 3:16; 1 Tim 2:4; 2 Pet 3:9; 1 Jn 2:2; 4:14).

Posebna tema: Hrišćanska korporativnost

A. Pavlove metafore
1. telo
2. polje
3. zgrada

B. Pojam "sveti" je uvek u množini (osim u Fil 4:21, gde ima korporativan prizvuk)

C. Martin Luter je u Reformaciji naglasio istinu sveštenstva vernika, što nije sasvim biblijski. Izl 19:6; 1 Pet 2:5,9; Otk 1:6 govori o sveštenstvu svih vernika.

D. Svaki hrišćanin je darovan za opšte dobro crkve (1 Kor 12:7).

E. Duhovni dar je delotvoran samo u službi svima. Sve su službe zajedničke, korporativne (Ef 4:11-12).

"njemu slava i sila u sve vekove" "Slava" je SZ pojam iz sveta trgovine. Naime, reč je o meri za težinu. Biti slavan doslovno znači biti težak. Teške stvari (zlato) su i vredne stvari. U prenesenom značenju, Bog je "težak" zbog svog sjaja, veličanstva, svetosti. To je stari pojam *shekinah* koji srećemo u knjizi Izlaska. U NZ slava se najčešće pripisuje Bogu Ocu (Rim 11:36; 16:27; Ef 3:21; Fil 4:20; 1 Tim 1:17; 2 Tim 4:18; 1 Pet 4:11; 5: 11; 2 Pet 3:18; Juda 25; Otk 1:6; 5:13; 7:12). Vidi posebnu temu o slavi u 15:8.

"Sila" se takođe najčešće pripisuje Bogu Ocu. Ovaj koncept je teološki sličan subordinaciji (podređenju) Boga Sina (Jn 17). Isus je u svemu izvršilac Očeve volje, ali konačni cilj je samo Očeva slava (1 Kor 15:27-28).

"Amin" SZ, jevrejski oblik pojma "vera" (Ava 2:4). Doslovno etimološko značenje je "pouzdano biti siguran". Vremenom je postao uzvik odobravanja (2 Kor 1:20), metafora za one koji su pouzdani, lojalni (Isus nosi ovo ime u 3:14; 2 Kor 1:20).

Posebna tema: Amin

I. STARI ZAVET

A. Reč je jevrejskog porekla *(emeth),* i znači potvrdu, nešto što je verodostojno.

B. U prenosnom smislu označava nekoga ko je stabilan, ko čvrsto stoji u telesnom smislu, spram onih koji to nisu (Pnz 28:64-6 7; 38:16; Ps 40:2; 73:18; Jer 23:12), onih koji padaju (Ps 73:2). Iz ove upotrebe se razvila još slikovitija primena za vernost, lojalnost, pouzdanost (Post 15:16; Av 2:4).

C. Posebna uoptreba:

a) stub, 2 Kr 18:16 (1 Tim 3:15)
b) sigurnost, Izl 17:12
c) stabilnost, Izl 17:12
d) čvrstina, Isa 33:6; 34:5-7
e) istina, 1 Kr 10:6; 17:24; 22:16; Izr 12:22
f) jakost, 2 Dn 20:20; Isa 7:9
g) verodostojnost (Tora), Ps 119:43,142,151,168

D. SZ poznaje još dva pojma za aktivnu veru:

a) *"batach"* – pouzdanje
b) *"yra"* – strahopoštovanje, slavljenje (Post 22:12)

E. Pojam je od prvobitnog liturgijskog značenja dobio i primenu u međuljudskim odnosima, za opis nekoga ko je pouzdan i poverenja vredan (Pnz 27:15-26; Nem 8:6; Ps 41:13; 70:19; 89:52; 106:48).

F. Teološki naglasak pojma nije na čoveku i njegovoj sigurnosti već na JHVH (Izl 34:6; Pnz 32:4; Ps 108:4; 115:1; 117:2; 138:2). Zavet sa tako naklonjenim i sigurnim Bogom je jedina nada za čovečanstvo.
Oni koji poznaju Boga će biti kao on (Ava 2:4). Sveto pismo je zapis svete istorije o promeni čoveka u Božiji lik (Post 1:26-27). Cilj našeg spasenja jeste baš to – vratiti se u nepomućeno zajedništvo sa Bogom. Za njega smo stvoreni.

II. NOVI ZAVET

A. "Amin" srećemo u završnim liturgijskim odeljcima kao potvrdu svega rečenog, osiguranje. I to je vrlo tipično i za NZ
(1 Kor 14:16; 2 Kor 1:20; Otk 1:7; 5:14; 7:12).

B. Ovim se terminom završavaju molitve NZ (Rim 1:25; 9:5; 11:36; 16:27; Gal 1:5; 6:18; Ef 3:21; Fil 4:20; 2 Sol 3:18; 1 Tim 1:17; 6:16; 2 Tim 4:18).

C. Isus je jedini koji je amin koristio kao uvod u svoje reči (Lk 4:24;12:37; 18:17,29; 21:32; 23:43).

D. Amin je Isusova titula u Otk 3:14, baš kao i JHVH u Isa 65:16.

E. Pojam "*pistis*" u svim svojim oblicima u grčkom je NZ paralela SZ "amin", a značenje mu je istovetno.

1:7 "Evo, on dolazi na oblacima" Moguće je da je i ovo anđeoska objava, poput 1. stiha. U svakom slučaju je direktan nagoveštaj Hristovog Drugog dolaska. Oblaci su važan deo čitave eshatološke slike. Srećemo ih na tri različita načina u SZ.

1.Znak su Božije prisutnosti – "Šekina oblak slave" **(Izl 13:21; 16:10; Br 11:25).**

2. Oblaci pokrivaju Božiju svetost kako smrtni čovek, videvši je, ne bi umro (Izl 33:20; Isa 6:5). Po njima božanstvo putuje (Isa 19:1).

3. U Dan 7:13 vidimo božanskog čoveka – Mesiju na oblacima. Ovo se proroštvo spominje na više načina oko 30 puta u NZ. Spomen Mesije i oblaka imamo i u Mt 24:30; Mk 13:26; Lk 21:27; Dl 1:9,11; 1 Sol 4:17.

"i gledaće ga svako oko" Idiom za vidljiv, jasan, fizički povratak Hristov. Ovde se ne misli na tajno vaznesenje vernika. Po mom mišljenju, Sveto pismo nigde i ne uči bilo kakav tajni Hristov dolazak. Određeni stihovi u evanđelju (Mt 24:37-44; Lk17:22-37) se često koriste kao dokaz za vaznesenje Crkve o tajnom dolasku. Ali, kontekst tih reči jesu dani Nojevi, vreme suda i uništenja! Zato kažem da valja biti pažljiv da Pismom ne dokazujmo svoje doktrine; da ih ne čupamo iz njihovog konteksta.

"i oni koji su ga proboli, pa će zakukati zbog njega svi narodi zemaljski" Aluzija na Zah 12:10,12 (Jn 19:37). Ovo je dobar primer

kako Jovan primenjuje stare tekstove na savremene rimske okolnosti. To je jevrejski način tumačenja zvani *pešer*. Jovan se služi Zaharijinim proroštvom. Naime, u prorokovom kontekstu jerusalimljani tuže za "onim kog probodoše", a Jovan misli na Hrista koga su razapeli Jevreji rukama Rimljana (Jn 19:37). Zamenica "oni" iz masoretskog teksta je promenjena u "sva plemena na zemlji" (Mt 24:30, ovog izraza nema u LXX prevodu). Takođe, glagol "zakukati" se kod Zaharije uvek tumačio u kontekstu Rim 11, kada će se Jevreji kajati i verovati u Isusa kao Mesiju. Ipak, ovaj stih ne govori o žaljenju zbog greha, već zbog suda koji dolazi na ceo svet, na svakog nepokajanog čoveka (Mt 24:30). Zaharija aludira na poslednji Sud nad svim narodima "u polju migdonskom", koje Jevreji zovu i Armagedon (Zah 12: 11; 2 Dnv 35:22; Ps 2; Otk 16:16). Tu će se dogoditi konačna bitka između Boga i njegovog naroda i sa druge strane, Sotone i njegovih.

"Da, amin" (E. Čarnić) Grčka reč za potvrđivanje *(nai)* i jevrejska *(amin)*, jedna pored druge kao najveće moguće osiguranje rečenog (22:20).

8 "Ja sam Alfa i Omega!", govori Gospod Bog, "Ja sam Svedržitelj, Onaj koji jeste, koji je bio, i koji će doći!"

Otk 1:8

1:8 Sam JHVH govori ovde, potvrđujući prethodno rečenu istinu o Isusu. Ovo je spoj četiri titule, sa aluzijom na petu i šestu. Otac rado potvrđuje sve što Sin jeste, sve što je rečeno za njega.

1. "Ja sam" – aluzija na Božije zavetno ime JHVH (Izl 3.14), kauzativan oblik glagola "biti". Isus je sebe ovako oslovio (Jn 8:56-59). "Gospod" *(kurios)* ima SZ prizvuk. "Alfa i omega" su prvo i poslednje slovo grčkog alfabeta. Njihova poruka je: Bog je na početku i kraju svega. On vlada istorijom (Isa 44:6; Otk 21:6). Istu titulu srećemo i u Otk 1:17; 22:13. "Gospod" je prevod imena JHVH. "Bog" u Post 2:4, JHVH, i *Elohim* čine spoj (Gospod Bog) i ime božanstva. *El* je uopšteni pojam, imenica "bog" na Bliskom istoku. Dolazi od glagola "biti jak".

2. “Onaj koji jeste, koji je bio, i koji će doći” je izraz iz 4. stiha. Bog je večan i nepromenljiv (Ps 102:27; Mal 3:6; Jak 1:17). Ovako je oslovljen Otac, JHVH, u st. 4 i 8; Sin u st. 17,18,22:13 (Jev 13:8). “Svedržitelj” dolazi od SZ *“El Šadaj”*, patrijahalnog imena za Boga (Izl 6:3).

Rani grčki manuskript “alef” (N,*), i još nekoliko kasnijih imaju i dodatak “početak i kraj”, nakon izraza “Alfa i omega”. Prepisivači su to uradili po modelu 21:6, što ukazuje na nenadahnuti dodatak. Pouzdani UBS[4] ovaj dodatak označava kao tipičan.

9 „Ja, Jovan, vaš brat i saučesnik u nevoljama, Carstvu i postojanom podnošenju radi Isusa, nađoh se na ostrvu koje se zove Patmos, zbog propovedanja reči Božije i poruke o Isusu. 10 U dan Gospodnji, Duh Božiji spusti se na mene, i ja začuh snažan glas, sličan zvuku trube. 11 Glas je govorio: “Zapiši ono što vidiš i pošalji na sedam crkava: u Efes, Smirnu, Pergam, Tijatiru, Sard, Filadelfiju, i Laodikiju.”

Otk 1:9-11

1:9-20 Ovo je odeljak o apostolovoj viziji vaskrslog, uzvišenog, ustoličenog Hrista. Slike su u službi oslovljavanja sedam crkava (Otk 2-3). Jovan se poistovećuje sa čitaocima: (1) pojmom “vaš brat”; (2) pozivanjem na svoje iskustvo patnje, trpljenja, carstva. Ovi pojmovi takođe oslikavaju Isusov način života. Čitaoci su pozvani da ga slede, kao što ga sledi apostol (Jn 16:33; Dl 14:22; Rim 8:17).

Odsustvo trpljenja i progona zbog vere je bitan razlog zbog kojeg savremeni tumači ne razumeju ovo štivo. Nisu doživeli surovu stvarnost prvog veka Rimskog carstva. Otkrivenje je knjiga utehe za one koji pate, stradaju, pa i umiru zbog svoje vere.

1:9 “vaš brat i saučesnik u nevoljama” Vidi više o ovome u 7:14

“na ostrvu koje se zove Patmos” Rimske su vlasti progonile političke zatvorenike na mala ostrva uz srednjeazijsku obalu (Tacitovi “Anali” 3.68; 4.30; 15.71). Jovan je prognan na Patmos,

ostrvce šezdesetak kilometara od Malte. Okrenuto je istoku, u obliku srpa, petnaestak kilometara dugo a desetak široko.

“zbog propovedanja reči Božije i poruke o Isusu” Dva su moguća tumačenja ove misli: (1) Jovanovo propovedanja evanđelja; (2) Jovanovo primanje otkrivenja. Nekoliko je istorijskih potvrda njegovog političkog stradanja:

1. Tertulijan, *On the Prescription of Heretics, 36*
2. Origen, *Homilies on Matthew*
3. Kliment Aleksandrijski, *The Rich Man’s Salvation, 47*
4. Jevsevije, *Ecclesiastical History, III.20.8-9*
5. Jeronim, *Concerning Illustrious Men, 9.*

1:10 “Duh Božiji spusti se na mene” Poseban izraz kojim se označavaju apostolove vizije (1:10; 4:2; 17:3; 21:10). Misli se na ekstatičko stanje u kome Bog govori (Dl 10:10; 22: 17; 2 Kor 12:1). Klasična fraza Jovanove apokalipse.

“U dan Gospodnji” Ovo je jedini stih u Pismu koji na ovakav način govori o nedelji. Nedelja je “prvi dan u sedmici” (Jn 20:19; Dl 20:7; 1 Kor 16:2).

“sličan zvuku trube” Izraz se vezuje za događaj davanja 10 Zapovesti na brdu Sinaj (Izl 19:16). Ipak, zbog st. 12 i 4:1, verovatno se misli na glas anđela. Posredništvo anđela je posebnost apokaliptičnog štiva. Otkrivenje ih spominje više od bilo koje druge svetopisamske knjige.

1:11 “Zapiši” (“zapiši u knjigu”, E. Čarnić) Grčki “*biblion*” se tiče manjih spisa, svitaka. Kasnije je pojam postao tehnički izraz za kodeks, knjigu. Jovanu je zapovеđeno da zabeleži svoje vizije. One otkrivaju nešto o Gospodu. Jovan ih ne beleži sam za sebe već za opšte dobro Crkve. Apokalipsa nije oralno predanje, kao što je slučaj sa SZ proroštvima. Ona je pisani žanr, književna vrsta složene strukture.

“i pošalji na sedam crkava” Redosled nabrajanja ovih crkava, gradova, odgovara poštanskoj maršuti te provincije. Počinjalo se i završavalo sa Efesom. Verovatno je i poslanica apostola Pavla, poznata nam kao pismo Efescima, kružila istim putem. Bog se

nikada ne otkriva samo pojedincima. On je Bog celog svog naroda, Tela Hristovog!

Neki prevodi ovde ponovo imaju “ja sam Alfa i Omega”, ali ovo rešenje ne podržavaju najstariji grčki prepisi.

12 „Kad sam se okrenuo da vidim čiji je to glas, ugledao sam sedam zlatnih svećnjaka, 13 i usred svećnjaka nekoga “kao Sin Čovečiji”. Bio je obučen u dugu odeždu i opasan zlatnim pojasem oko prsiju. 14 Kosa na njegovoj glavi bila je bela kao vuna, ili kao sneg, a njegove oči kao užareni oganj. 15 Noge su mu bile kao metal kaljen u peći i uglačan, a njegov glas kao huk mnogih reka. 16 U svojoj desnoj ruci držao je sedam zvezda, a iz njegovih usta je izlazio mač oštar s obe strane. Lice mu je sijalo kao sunce koje sija punom snagom“.

Otk 1:12-16

1:12 “ugledao sam sedam zlatnih svećnjaka” Nije reč o Menori, sedmokrakom svećnjaku koji je stajao u Hramu (Izl 25:31-40), niti o svećnjaku iz Zah 4:2. Ovo je poseban svećnjak, simbol puta po kome hodaju ove crkve (1:20; 2:1).

1:13-18 Većina predstava koje se tiču Isusa, ovde imaju dve moguće SZ pozadine: (1) JHVH; (2) anđeli iz Dan 10.

1:13 “kao Sin Čovečiji” Prevodi obiluju različitom upotrebnom velikih slova. Razlog je u vrlo nejasnom pojmu. U SZ njim se opisuje ljudsko biće (Ps 8:4; Jez 2:1). Ipak, tu je i Dan 7:13, a verovatno i Jez 1:26, gde se opisuje čovek-Mesija, čije se božanstvo pretpostavlja zbog:

1. Pojavljuje se pred Bogom
2. Jaše na oblacima
3. Dato mu je večno Carstvo

Gospod se služi ovim pojmom jer je neopterećen rabinskom tradicijom, nacionlističkim ili militantnim nasleđem. U njemu su spojeni njegovo čoveštvo i božanstvo (1 Jn 4:1-3; Jn 1:1-2,14).

Neki zapadni prevodi imaju određeni a neki neodređeni član isped ove imenice. Izvorni jezik toga nema (Dan 7:13; Jev 1:2; 3:6; 5:8; 7:28).

Kako god, titula je vrlo određena, izričita. Moguće je da je ova nejasnoća namerna (u kontekstu Jovanovog štiva). Isus je pravi čovek i pravi božanski Mesija.

"Bio je obučen u dugu odeždu i opasan zlatnim pojasem oko prsiju" I ovu frazu možemo da shvatimo na nekoliko načina.

1. opis Velikog sveštenika (Izl 28:4; 29:5; Lev 16:4; Zah 3:4)
2. opis aristokratske, bogate osobe (1 Sam 18:24; 24:12; Jez 26:16)
3. opis slave anđela tumača, u Dan 10:5-21, što se verovatno odnosi i na samog Isusa, glasnika Očeve volje. Josif u svojim "Starinama" opisuje zlatom protkan pojas Velikog sveštenika (*Antiquities of the Jews III.7.2,4).*

Isus je Veliki sveštenik u nebeskom svetištu (Jev 8:1-13; Ps 110).

1:14 "Kosa na njegovoj glavi bila je bela kao vuna" Aluzija na Onog koji je "star danima", Dan 7:9. Ovo je primer kako NZ pisci dodeljuju Isusu osobine i titule JHVH. Tako naglašavaju Isusovo božanstvo.

"a njegove oči kao užareni oganj" Simbol Isusovog svudaprožimajućeg sveznanja (Dan 10:6; Otk 2:18; 19:12).

1:15 "Noge su mu bile kao metal kaljen u peći i uglačan" Reč "bronza" *(chalkolibanon)* je nesigurna. "Metal" je sličan pojam "*chalkos*" (Mt 10:9; 1 Kor 13:1; Otk 18:22). Ovako su u Jez 1:7 opisane noge heruvima, a u Dan 10:6 anđeo kurir. I Isusove noge su takve (1:15; 2:15), što dokazuje njegovo nebesko poreklo i božansku prirodu.

"a njegov glas kao huk mnogih reka" Istu sliku srećemo: (1) JHVH u Jez 1:24; 43:2; (2) huka krila heruvima, Jez 1:24 i verovatno (3) anđeo glasnik u Dan 10:6. Poruka je jasana: Ovo je glas autoriteta (14:2; 19:6).

1:16 "U svojoj desnoj ruci držao je sedam zvezda" Isti izraz je u 1:16,20; 2:1; 3:1. Snažna slika Isusove lične brige za svoje crkve.

"a iz njegovih usta je izlazio mač oštar s obe strane" *Hromphaia* je mač Tračana, širokog i pljosnatog sečiva. Koristili su ga i rimski vojnici. Ovu metaforu srećemo u Isa 11:4; 49:2. Ona opisuje: (1) rat (2:16; 6:8); (2) silu Božije Reči, posebno silu suda (2:12; 19:15,21; 2 Sol 2:8). U Jev 4:12 se spominje drugi tip mača *(machaira),* ali je ideja ista i tiče se neprikosnovene snage Božije Reči.

“Lice mu je sijalo kao sunce koje sija punom snagom“ Sličnom slikom se opisuje i anđeo vesnik u Dan 10:6; Otk 10:1. U Dan 12:3 (Mt 13:43) ovo su simboli vaskrsenja Pravednika. Slične slike imamo i u opisu Gospodnjeg preobraženja (Mt 17:2).

17 „Kad sam ga video, pao sam pred njegove noge kao mrtav. Ali on položi svoju desnicu na mene i reče: “Ne boj se! Ja sam prvi i poslednji. 18 Ja sam Živi! Bio sam mrtav, ali, evo, živim u sve vekove, i imam vlast nad smrću i nad svetom mrtvih. 19 Napiši, dakle, što si video, o sadašnjim zbivanjima i o onome što će se dogoditi posle toga. 20 Ovo je značenje tajne o sedam zvezda koje si video na mojoj desnici i sedam zlatnih svećnjaka: sedam zvezda su anđeli sedam crkava, a sedam svećnjaka su sedam crkava“.

Otk 1:17-20

1:17 “pao sam pred njegove noge kao mrtav” Ovakav oblik otkrivenja tiče se i primanja sa ljudske strane (Dan 8:17; 10:9; Jez 1:28; 3:23; II Baruh 21:26; IV Jezdra 5: 14). Zadivljujuća je i sama činjenica da se nedokučiva duhovna stvarnost otkriva ljudskim bićima.

„**on položi svoju desnicu na mene”** Gest brige i posvećenosti Gospodnje svom narodu (Dan 8:18; 10:10, 18).

“Ne boj se” Prezent imperativ u negativu, klasičan glagolski oblik kojim se poziva da se stane sa nečim što traje, uporno se dešava. Ljudi se boje natprirodnog (Isusove reči u Mt 14:27; 17:7; 28: 10; Mk 6:50; Lk 5:10; 12:32; Jn 6:20; anđeoske reči u Mt 28:5; Lk 1:13,30; 2:10).

“Ja sam prvi i poslednji” Često sretan opis JHVH (Isa 41 :4; 44:6; 48: 12). Ovde se primenjuje na Hrista (st. 8) i paralelan je slici “Alfa i Omega”. Vidi više u st. 4:8

1:18 “Ja sam Živi” Aluzija na zavetno Božije ime –JHVH – koje dolazi od jevrejskog glagola “biti” (Izl 3:14). Bog je večno živ, jedan i jedini, drugog osim njega nema (Dan 12:7). NZ pisci na isti način opisuju Isusa. Na vrlo sličan način i sam Isus na sebe primenjuje Božije JHVH ime.

"Bio sam mrtav, ali, evo, živim u sve vekove" Vaskrsenje je: (1) Očeva potvrda (Dl 2:24; 3:15; 4:10; 5:30; 10:40; 13:30,33,34,37; 17:31; Rim 4:24; 10:9; 1 Kor 6:14; 15:15; Ef 1:20; Kol 2:12; Jev 13:20; 1 Pet 1:21); (2) delo sile Duha Svetog (Rim 8:11); delo Isusove lične sile (Jn 10:11,15,17,18). Ukazivanje na Hristovu smrt je udarac lažnim učenjima gnostika koji su poricali Isusovo čoveštvo, ljudsku prirodu.

"i imam vlast nad smrću" Za Jevreje je smrt bila tamnica sa vratima (Jov 38:17; Ps 9:13; 107:18; Isa 38:10; Mt 16:19). Ključ je slika vlasti, autoriteta. On simbolizuje Hristovu vlast nad svojom smrti i smrti svih svojih sledbenika (5:9-10; 1Kor 15).

"i nad svetom mrtvih" "Pakao" ("ad", E.Čarnić) i druga prevodilačka rešenja su plod zabune zbog značenja grčkih reči *Hades* i *Gehena*. *Hades* odgovra SZ slici *Šeola* 6:8; 20: 13-14). SZ na smrt gleda kao na nastavak postojanja, mesto senki gde pokojnici "odlaze ocima svojim". Nastavlja se "život senki", svesno postojanje bez ovozemaljskih radosti. Ali, dinamikom "progresivnog otkrivenja" Bog je otkrivao sve više o životu iza života. Rabini su učili da postoje dva odvojena mesta u Šeolu: *Raj* – mesto radosti za pravedne; *Tartarus* – mesto mučenja za nepravedne (Lk 23:43). Sveto pismo nam tek ovlaš skicira život sa one strane groba služeći se metaforama neba (ulice od zlata, kockasti nebeski grad bez vrata …) i pakla (vatra, tama, crvi, …).

Posebna tema: Gde su umrli?

I. STARI ZAVET

A. Svaki preminuli odlazi u *Šeol* (imenica nesigurne etimologije). *Šeol* je eufemizam za smrt, za grob. Sreće se najviše u Mudrosnoj literaturi i kod proroka Isaije. U njemu čovek nastavlja svoje svesno postojanje, ali kao senka, bez radosti (Jov 10:21-22; 38:17; Ps 107:10,14).

B. Osobine *Šeola:*

1. Povezan je sa Božijim sudom (vatrom), Pnz 32:22
2. Deo je kazne i pre Sudnjeg dana, Ps 18:4-5
3. Povezan je sa uništenjem, (*Abaddon)* koje takođe pripada Bogu, Jov 26:6; Ps 139:8; Am 9:2.
4. Deo je groba, Ps 16:10; Isa 14:15; Jez 31:15-17

5. Zli će dospeti ovde, Br 16:30,33; Ps 55: 15
6. Ogromne čeljusti čudovišta su poput Šeola, Br 16:30; Isa 5:14; 14:9; Ava 2:5
7. U njemu se boravi, drema, Isa 14:9-11

II. NOVI ZAVET

A. Jevrejski *Šeol je na grčkom preveden kao Hades (neviđeni svet)*

B. Osobine *Hadesa*

1. Ima moć smrti, Mt 16:18
2. Mesto smrti, Otk 1:18; 6:8; 20:13-14
3. Mesto trajne kazne *(Gehenna),* Mt 11:23 (SZ citat), Lk 10:15; 16:23-24
4. analogija groba, Lk 16:23

C. Moguća podela *Hadesa* prema učenju rabina

1. *Raj,* mesto za pravednike (drugo ime je *nebo,* 2 Kor 12:4; Otk 2:7), Lk 23:43
2. *Tartarus,* mesto za nepravednike, 2 Pet 2:4. Tu prebivaju i demoni (Post 6; I Enohova).

D. *Gehena*

1. Dolazi od SZ izraza "dolina sinova Hinoma" (jug Jerusalima). Tu su Feničani slavili Moloha, svog boga vatre, prinoseći mu bebe na žrtvu (2 Car 16:3; 21:6; 2 Dnv 28:3; 33:6), što Lev 18:21; 20:2-5 najstrožije zabranjuje.
2. Prorok Jeremija ovo ogavno idolopokloničko mesto vidi kao poprište Božijeg suda (Jer 7:32; 19:6-7). To je mesto najstrašnijeg i konačnog suda (I Enoh 90:26-27; Sibila 1:103).
3. Jevrejski naraštaj Isusovog vremena je bio toliko užasnut ovom paganskom praksom, da su celo to područje ostavili za gradsko đubrište. Mnoge Isusove metafore dolaze upravo sa ovog mesta (vatra, dim, crvi, smrad, Mk 9:44,46). Jedino je Gospod upotrebio imenicu *Gehena (osim Jak 3:6).*
4. Isusovo korišćenje imenice *Gehena:*
   a) tamo je vatra, Mt 5:22; 18:9; Mk 9:43
   b) večno mesto, Mk 9:48 (Mt 25:46)

c) mesto uništenja (tela i duše), Mt 10:28
d) odgovara *Šeolu, Mt 5:29-30; 18:9*
e) u njemu su zli, “sinovi pakla”, Mt 23:15
f) tamo se ide posle suda, Mt 23:33; Lk 12:5
g) koncept *Gehene* odgovara “drugoj smrti” (Otk 2:11; 20:6,14), a to je “ognjeno jezero” (Mt 13:42,50; Otk 19:20; 20:10,14-15; 21:8). Moguće je da ovo “jezero” bude trajno konačište svih nevernih ljudi i palih anđela (Tartarus, 2 Pet 2:4, Juda 6 “ambis”, Lk 8:31; Otk 9:1-10; 20:1,3).
h) ovo mesto nije stvoreno za ljude već za Sotonu i njegove demone, Mt 25:41.

E. Pošto su očigledna preklapanja pojmova *Šeol, Hades, Gehena:*

1. Svi ljudi odlaze u *Šeol/Hades*
2. Njihovo iskustvo tog podzemnog sveta (dobrog ili lošeg) biva do kraja pojačano nakon Sudnjeg dana, ali mesto za zle ostaje isto (zato neki bolji zapadni prevodi, kao KJV, *hades* prevode sa “grob”, a *gehena* sa “pakao”).
3. Jedino NZ mesto koje spominje mučenje pre Suda je parabola iz Lk 16:19-31 (Lazar i bogataš). *Šeol* je mesto gde se i sada kažnjava (Pnz 32:22; Ps 18:1-5). Ali, ne možemo da gradimo čitavu doktrinu na osnovu jedne priče.

III. STANJE IZMEĐU SMRTI I VASKRSENJA

A. NZ ne naučava “besmrtnost duše”, što je jedan od drevnih pogleda na život posle smrti:

1. Ljudske duše postoje pre telesnog rođenja.
2. Ljudske duše su večne i pre i posle fizičke, telesne smrti.
3. Telo je zatvor duše, a smrt je njeno oslobođenje, prelazak na pređašnje stanje postojanja.

B. NZ nagoveštava vantelesno stanje duše između smrti i vaskrsenja:

1. Isus govori o razlici duše i tela, Mt 10:28
2. Avram je dobio novo telo, Mk 12:26-27; Lk 16:23
3. Mojsije i Ilija su bili u telu o preobraženju, Mt 17

4. Pavle tvrdi da će o Drugom Hristovom dolasku duše usnulih u Hristu dobiti nova tela, 2 Sol 4:13-18.
5. Pavle tvrdi da će svi hrišćani da dobiju nova, duhovna tela na dan vaskrsenja, 1 Kor 15:23,52.
6. Pavle tvrdi da hrišćani po smrti ne idu u *Hades,* već Gospodu Isusu, 2 Kor 5:6,8; Fil 1:23. Jer, Isus je pobedio smrt i poveo pravednike sa sobom na nebo (1 Pet 3:18-22).

IV. NEBO

A. Pojam trostrukog značenja u Svetom pismu:

1. Područje stvarnosti iznad zemlje, atmosfera, Post 1:1,8; Isa 42:5; 45:18
2. Zvezdano nebo, Post 1:14; Pnz 10:14; Ps 148:4; Jev 4:14; 7:26
3. Božiji tron, Pnz 10: 14; 1 Car 8:27; Ps 148:4; Ef 4: 10; Jev 9:24 (treće nebo, 2 Kor 12:2).

B. Sveto pismo ne otkriva mnogo o životu posle smrti. To je najverovatnije zbog naše ogrehovljenosti, ljudske nemoći da pojmimo tu stvarnost (1 Kor 2:9).

C. Nebo je i mesto (Jn 14:2-3), i stanje, zajedništvo (2 Kor 5:6,8). Možda je ono obnovljeni Edenski vrt (Post 1-2; Otk 21-22). Zemlja će se očistiti i obnoviti (Dl 3:21; Rim 8:21; 2 Pet 3:10). Božiji lik (Post 1:26-27) je obnovljen u Hristu. Zato je edenska bliskost zajedništva ponovo moguća.

Ipak, sve ovo može da bude metafora bez doslovnih ispunjenja (nebo kao ogromni kockasti grad, Otk 21:9-27). 1 Kor 15 nam opisuje razliku između fizičkog i duhovnog tela u slici semena koja postaje izrasla biljka. A 1 Kor 2:9 (citat Isa 64:4; 65:17) je veliko obećanje i velika nada! Znamo da ćemo videti Gospoda i da ćemo tada postati kao on (1 Jn 3:2).

V. KORISNA ŠTIVA

A. Viljem Hendriksen, *The Bible On the Life Hereafter*

B. Moris Ravlings, *Beyond Death's Door*

1:19 Ovaj stih se najčešće uzima kao ključ tumačenja cele knjige Otkrivenja. Naime, reč je o dvostrukoj ili trostrukoj viziji. Grčki izraz se odnosi na "sadašnja zbivanja i ono što će se dogoditi posle toga". Jovan govori i o svom dobu i o budućnosti. Otkrivenje je satkano od dve potke: klasična proroštva o onome što se zbiva, o trenutnim događajima koji su naznaka budućih događaja. Knjiga ističe tadašnje progone hrišćana koji ukazuju na progone kroz sve vekove, a posebno one u poslednjim danima vladavine Antihrista (Dan 9:24-27; 2 Sol 2).

1:20 "tajne o sedam zvezda" Musterion ima nekoliko značenja kod apostola Pavla, ali se sva tiču večnog, premda sakrivenog Božijeg plana za spasenje čovečanstva. Tajna je u odluci da se i Jevreji i drugi narodi ujedine u Hristu, u jedno duhovno telo (Ef 2:11:3-13). Ove zvezde treba gledati u odnosu na sedam crkava koje Gospod oslovljava u 2. i 3. poglavlju. Od 20. stiha je očigledno da su 7 duhova, 7 zvezda, 7 svećnjaka, 7 anđela u vezi sa 7 crkava. Sličnu upotrebu ove slike imamo u skrivenom značenju simbola u 17:7. Vidi posebnu temu u 10:7.

"anđeli" Grčki *angelos* i jevrejski *malak* imaju isto značenje: "glasnik". Nekoliko je teorija o njima: (1) to su onih već pomenutih 7 duhova u st. 4; (2) to su pastori crkava (Mal 2:7); (3) to su crkveni anđeli čuvari (Dan 10: 13,20,21). Valja ih posmatrati u odnosu na crkvu u celini, makar da su slika crkvenih vođa ili da su stvarno nebeska bića.

Predlozi za razgovor

Ovaj udžbenik je tek vodič u tumačenju. Svako od nas je za sebe odgovoran za svoje tumačenje Pisma. Svako treba da sluša svoje unutrašnje vođstvo. Seti se: ti, Pismo i Duh Sveti. Nikada ne odustaj od ovoga.

I ova pitanja su osmišljena da bi ti pomogla u sažimanju glavnih misli ovog odeljka. Dakle, da u njima nađeš izazov, a ne konačne odgovore.

1. Da li nam ovo poglavlje daje neku ideju kako da tumačimo celu knjigu Otkrivenja? Ako da, koja je to ideja?
2. Da li je Otkrivenje štivo prevashodno za njegove savremenike ili za poslednje dane? Zašto?
3. Zašto Jovan nikada ne citira SZ, a ipak pravi toliko mnogo aluzija na SZ tekstove?
4. Zašto je toliko Božijih titula spomenuto u ovom poglavlju?
5. Zašto st.12-20 najavljuju svaku od 7 crkava u 2. i 3. poglavlju?
6. Zašto je opis proslavljenog Hrista toliko sličan anđelu iz Dan 10?

Otkrivenje 2-3

Podela poglavlja prema “Novom srpskom prevodu s napomenama”
crkvi u Efesu 2:1 – 7
crkvi u Smirni 2:8-11
crkvi u Pergamu 2:12-17
crkvi u Tijatiri 2:18-28
crkvi u Sardu 3:1-6
crkvi u Filadelfiji 3:7-13
crkvi u Laodikiji 3:14-22

Treći krug čitanja (vidi uvodne napomene)

Prema izvornim piščevim namerama

Ovaj komentar je tek vodič u vašem proučavanju Pisma. To znači da ste za svoje tumačenje sami odgovorni. Svako od nas treba to da radi u svetlu objave koja mu je data. Tu ste vi, Sveto pismo i Sveti Duh – najvažniji u tumačenju. Ne prepuštajte sve drugim tumačima.

Čitajte ovo poglavlje u njegovom kontekstu. Uočite o čemu je reč. Pokušajte sami da sačinite svoju skicu ovog, prvog poglavlja. Tek onda to svoje uporedite sa prevodima Bibije koje posedujete. Podele na poglavlja i manje celine nisu deo nadahnutog teksta, ali nam pomažu da dokučimo izvorne piščeve naume, a to je suština svakog dobrog tumačenja. Neka svaki odeljak govori o jednom jedinom subjektu.

Prvi odeljak...
Drugi odeljak...
Treći odeljak...

Kontekstualni uvid:

A. Literalno jedinstvo ova dva poglavlja ogleda se u korišćenju SZ imena JHVH za samog Mesiju (1:12-20). Rekli smo da je ovo jedan od

načina na koji pisci NZ ističu Hristovo božanstvo. To je teološki transfer slave i dela JHVH na Isusa, vaznetog i proslavljenog Mesiju.

B. Crkve tog vremena su bile u izrazitim duhovnim potrebama. Naravno, to je potreba i današnje Crkve. Jovan je do duboke starosti služio u oblasti Male Azije, posebno u Efesu. Dobro je poznavao mesta tog područja. Pisma crkvama pokazuju etički aspekt svekolikog hrišćanstva. Pozvani smo na vernost i pobožnost. Inače, Crkva će biti suđena (2 Kor 5:10).

C. U to vreme je u ovoj rimskoj provinciji bilo više crkava. Zašto Jovan piše samo nekim?

1. Broj sedam je broj punine, savršenstva (Post 1). On je strukturalna okosnica svih Jovanovih proroštava.
2. Svih 7 crkava se nalaze na poznatom, ustaljenom putu kojim se od Efesa stiže do Laodikeje. Moguće je da je reč o poštanskom, trgovačkom drumu tog dela Rimskog carstva.
3. Ovakve crkve možemo da uočimo u svakom dobu i u svakoj kulturi.

D. Šta je smisao ove celine za nas danas?

1. Neki u ovim crkvama vide proročki opis istorije hrišćanstva na Zapadu, od dana Duhova pa do Drugog dolaska:
   a) Efes = apostolsko doba, od Duhova do Jovana (33-100 god.)
   b) Smirna = doba progona, od Jovana do Konstantina (110-313 god.)
   c) Pergam = doba Konstantina, od Konstantina do Grgura (313-590 god.)
   d) Tijatira = papski Rim, od Grgura do Lutera (590-1517 god.)
   e) Sard = vreme Reformacije, od Lutera do Viljema Kerija (1517-1792 god.)
   f) Filadelfija = doba savremene misije, od Viljema Kerija do uznesenja Crkve (1792-1914 god.)
   g) Laodikija = doba otpadništva, od 1914 do Dolaska (Prvi svetski rat – Parusija)

Ovaj stav u tumačenju je relativno nov i zove se “dispenzacioni pri-milenijalizam” (čini paralele između Mt 13 i ovih 7 crkava). Ali, sam tekst nas ne upućuje na tako šta. Takođe, neki periodi istorije Zapada se uklapaju u ovu šemu, ali neki ne. Zar nije bahata i sama pomisao da je Sveto pismo ekskluzivni prikaz zapadne kulture? Uostalom, da je tako, cela poruka Otkrivenja ne bi imala smisla za čitaoce Jovanovog doba.
2. Neki smatraju da ove crkve jesu primeri crkava koje možemo uvek i svuda da sretnemo, u bilo kom vremenu i u bilo kojoj kulturi.

Sturkturalno jedinstvo sedam pisama

A. Mnogi tumači u većini pisama uočavaju 7 elemenata, iako svi oni nisu tipični za svaku crkvu:

1. Isus uvek oslovljava: “Anđelu crkve u …napiši” (2:1,8,12,18; 3:1,7,14).
2. Opis Isusa iz odeljka 1:12-20, koji se sastoji iz SZ Božijih titula i dela, delimično se nalazi u uvodu svakog pisma.
3. Isus poznaje svaku svoju crkvu, i u dobru i u zlu: “Znam …” (2:2, 9,13,19; 3:1,8,15).
4. Gospod oslovljava svaku crkvu u njenom kulturnom, geografskom i duhovnom miljeu.
5. Isus ne sakriva svoj skori, nagli sud, svoj Drugi dolazak (1:1,3; 2:5,16,25; 3:3,11).
6. Naglašena je potreba duhovnog čula, razumevanja (2:7,11,17,29; 3:6,13,22). U evanđeljima je govorio: “Ko ima uši da čuje, neka čuje” (Mt 11:15, 13:9,43; Mark 4:24).
7. Isus obećava nagrade svim svojim vernim sledbenicima (2:7,11,17,25-26; 3:4-5,11-12,21).

Ove osobine ne pronalazimo baš u svakom pismu. Ni redosled nije isti, neki elementi nedostaju, ali uopšteno govoreći ovo je sedmorostruka struktura Jovanovog načina pisanja.

Gradovi kojima su upućena pisma

A. Efes

1. Najveći grad rimske provincije Mala Azija. Iako je guverner živeo u njemu, grad nije bio prestonica tog dela imperije. Ali je ležao u predivnoj luci i oduvek bio trgovački centar.
2. Jedini grad kome je bilo dozvoljeno da dva puta u godini priređuje igre za taj deo Azije.
3. Efes je bio ponosan na Artemidin hram (Dijana na latinskom), jedno od tadašnjih sedam svetskih čuda. Ogroman i raskošan, sa stubovima okovanim u zlato (Plinije). Artemidin kip je predstavljao ženu sa više pari grudi. Hram je udomljavao mnoge kultske prostitutke (Dl 19). Efes je bio svojevrsna metropola onog doba, prepun ljudi svih rasa i kultura, obesan i nemoralan.
4. Apostol Pavle je ovde proveo više od tri godine (Dl 18:18; 20:13).
5. Tradicija kazuje da se po smrti Marije, majke Gospodnje, Jovan preselio u Efes.

B. Smirna

1. Pretpostavlja se da ju je osnovala amazonka po imenu Smirna. U Jovanovo vreme grad je imao oko 200.000 žitelja.
2. Grad se nalazio se na Egejskom moru i, poput Efesa, bio je bogata trgovačka luka. Jedino je Efes bio jači trgovački centar.
3. Lidijci su ga razorili oko 600. god pre Hrista, a obnovio Lisimikus, po planu Aleksandra velikog. Smirna je od te obnove bila poznata po maestralu koji je sa mora duvao celim gradom.
4. Smirna je imala slobodan status jer je primala mnoge penzionisane vojnike.
5. Bila je centar obožavanja boginje Roma (195. god. Pre Hrista) i kulta cezara. Tu je sazidan prvi hram imperatoru Tiberiju (26. god.)
6. U gradu je bio centar kulta Sibile i Homerov panteon. Homer se, prema tradiciji rodio tu. Mnogi su se hramovi podizali oko

Akropolisa zvanog Pagos, a zlatni put je povezivao hramove posvećene Zevsu i Sibili.

7. Smiran je imala nemali broj anti-hrišćanski raspoloženih Jevreja.

8. Ovde je Polikarp, učenik apostola Jovana 155. god. mučenički postradao.

C. Pergam

1. Velika i bogata prestonica Male Azije, od 282. god. pre Hrista, iako nije bila na glavnom putu.

2. Grad se dičio najvećom bibliotekom na svetu, posle Aleksandrijske u Egiptu. Imala je preko 200.000 pergamenata!

3. Velum – najfiniji pergament ikada izrađen otkriven je u Pergamu. Ime grada je odredilo ime novog načina pisanja. A sve je počelo tako što Aleksandrijci nisu hteli da im prodaju papirus trsku! Svađa je nastala kada je Pergamski kralj, Eumenes II (197-159 pre Hrista), pokušao da unajmi Aristofanesa, poznatog aleksandrijskog bibliotekara. Kada je to otkrio Ptolomejski kralj, Epifanes (205-182 pre Hrista), uhapsio je bibliotekara i stavio embargo na izvoz papirusa za Pergam. Bilo je to pravo rivalstvo dva centra! Kasnije je Antonije poslao Kleopatri celu pergamsku biblioteku.

4. Ovde je bio dom čuvenog lekara Galena i centar lečenja Asklepija. Neki tvrde da je poznati simbol zmije na krstu bio i gradsko božanstvo.

5. Boginja Roma je i ovde imala svoj hram, kao i imperator Avgust (29 god). Kao prestonica Pergam je bio administrativni centar *(neokopros)* cezarevog kulta, poznat svakom lojalnom rimskom građaninu.

6. Grad se brinuo za čast svih božanstava grčkog panteona.

Iznad grada, na akropolisu se dizao ogromni hram posvećen Zevsu. Hram je sagrađen u obliku trona ("presto Sotonin"?)

D. Tijatira

1. Još jedan trgovački grad poznat po svojim esnafima. Tijatira se nalazila na carskom drumu, između Pergama i Sarda, prema

Filadelfiji i Laodikiji. Bila je poznata po dobroj vuni i drugim materijalima. Lidija (Dl 16:14), prodavačica purpura je bila odavde.

2. Grad je proširio i unapredio Seleuk Nikateo, koji je tu naselio vojnike iz Makedonije.

3. Bilo je nekoliko hramova posvećenih lokalnim božanstvima:

a) Tirimnos (Apolos) – bog sunca

b) Artemida (Dijana) – boginja ljubavi

c) Sibila Sambate – lokalna gatara

E. Sard

1. Još jedan bogat i veliki grad. Zbog odličnog položaja, na 1.500 metara nadmorske visine, bio je i vojni centar. Pominje se u persijskim analima, kada ga je osvojio Kir Veliki. Pominje se u 20. stihu knjige proroka Avdije. U Jovanovo vreme slava ovog grada je već uveliko izgubila sjaj.

2. Grad je bio poznat po bojenju vune. Zapravo, ovde je i otkriven ceo postupak bojenja, kako su se hvalili Sardani.

3. Boginja Sibila, majka svih boginja, ovde je imala svoj glavni hram. I danas se na arkopolju vide ruševine toga zdanja. Bahanalije ovog kulta bile su poznate širom imperije.

F. Filadelfija

1. Grad na visoravni okružen vodom. Neosvojiva vojna tvrđava. Najmlađi od sedam gradova. Osnovao ga je Atalus (159-138 god.)

2. Filadelfija se nalazila na glavnom trgovačkom drumu prema Sardu.

3. Područje je bilo plodno i idealno za vinovu lozu. Nije ni čudo što je grad slavio božanstvo vina – Bahusa (Dionizija). Ipak, tlo je bilo vulkanski aktivno, pa je 17. god. zabeležen zemljotres koji je uništio ceo kraj, tačnije deset gradova. Posle katastrofe većina se stanovništva iselila u sigurnija područja.

4. Grad je bio centar imperatorovog kulta, poput Smirne i Pergama, što je svakako uticalo na krutnost progona nad hrišćanima.

5. Jelinistička kultura je bila veoma jaka i agresivno se širila. Grad je bio kulturna granica sa Frigijom.

G. Laodikija

1. Jedan od tri grada u dolini reke reci Likus, pored Kolosa i Jerapolja. Crkve su postojale u svim mestima. Najverovatnije ih je osnovao Epafras, učenik apostola Pavla (Kol 1:17; 4: 12-13).
2. Laodikiju je 250. god. osnovao Antioh II, jedan od Seleukovića, davši gradu ime po svojoj ženi Laodiki. Poput Filadelfije, grad je bio svojevrsna tvrđava.
3. Nalazila se na trgovačkom putu, na pravcu istok-zapad. Centar tadašnjeg bankarstva.
4. Bogati poljoprivredni kraj bujnih pašnjaka. Uzgajali su crne ovce sa nadaleko poznatom vunom. Posebno je bila poznata proizvodnja "trimete", crnih dugih tunika.
5. U gradu se nalazila velika grupa Jevreja.
6. Poput Pergama, i Laodikija je slavila Asklepija, boga zdravlja. Zato su i imali lekarske škole koje su pravile dobre meleme za oči i uši.

Tumačenje reči i izraza

1 "Anđelu crkve u Efesu napiši: "Ovo govori Onaj koji drži sedam zvezda u svojoj desnici i hoda među sedam zlatnih svećnjaka"

Otk 2:1

2:1 "Anđelu" I jevrejska i grčka reč imaju isto značenje – "glasnik". To može da bude: (1) pastor (Mal 2:7); (2) anđeo crkve (Dan 10); (3) poosobljeni duh zajednice, karakter crkve. Istu frazu imamo na početku pisama svakoj od 7 crkava (2:1, 8,12,18; 3:1,14).

"crkve" Grčki pojam *ekklesia* je sačinjen od dve reči: "iz" i "pozvati". LXX ovako prevodi jevrejski pojam *gahal* – "zajednica Izraela". Rana Crkva je upotrebila istu sliku: (1) jer je sebe videla kao Božiji narod, poput Izraela; (2) jer je pozvana na spasenje i duhovnu službu.

"Onaj koji drži sedam zvezda" Opis iz 1:16. Ove zvezde predstavljaju crkve (1:20). "Držati" je slika sigurnosti, neprikosnovene vlasti (Jn 10:28). Niko i ništa ne može da odovoji ove crkve od njenog Gospoda (Rim 8:31-39), osim našeg odbijanja da se pokajemo i da ga sledimo.

"u svojoj desnici" Antropomorfna (govor o Bogu u slikama ljudskog tela) metafora Božijeg autoriteta i sile (1:16,17,20; 2:1; 5:1,7).

"i hoda među" Još jedna metafora iz Post 3:8, kao simbol Božije prisutnosti među ljudima (Lev 26:2).

"zlatnih svećnjaka" Ovo nije hramska Menora, već simbol 7 crkava.

**2 "Znam tvoja dela, tvoj trud, i tvoju postojanost, te da ne možeš
da podneseš zle ljude. Ti si iskušao one koji sebe nazivaju
apostolima, a u stvari to nisu, i otkrio si da su lažljivci. 3 Znam i
to da si postojan i da si mnogo podneo radi mene, a da nisi
pokleknuo. 4 Ipak, imam nešto protiv tebe: izgubio si onu žarku
ljubav koju si imao u početku. 5 Seti se, dakle, kakav si bio pre
nego što si pao, pokaj se i čini dela koja si činio u početku. U
protivnom, doći ću k tebi i ukloniću tvoj svećnjak s njegovog
mesta, ako se ne pokaješ. 6 Ipak, ovo činiš dobro: mrziš dela
nikolaita koja i ja mrzim.**

**7 Ko može da razume, neka dobro sluša šta Duh govori crkvama!
A pobedniku ću dati da jede plod od Drveta života, koje je u
Božijem raju."**

Otk 2:2-7

2:2 „Znam" Perfekt indikativ glagola *oida*, najčešće prevođen u prezentu. Isus vidi sve, razume i brine se o svojim crkvama. Ali, ta briga znači i disciplinu. I ova se fraza ponavlja u pismima svim crkvama (2:2,4,13,19; 3:1,8,15). SZ pozadina ovog pojma podrazumeva blisko, intimno zajedništvo (Post 4:1; Jer 1:5).

„tvoja dela, tvoj trud" Efeška crkva je vrlo predana, aktivna, ali su u svom tom poslu zaboravili ono najprevashodnije: zajedništvo sa

Hristom (2:4). Mnogo dobrog im je ukralo ono jedno i najbolje (Gal 3:1).

„postojanost" Dobrovoljna, aktivna čvrstina. Jedna od glavnih tema ove knjige (cf. 1 :9; 2:2,3,19; 3:10; 13:10; 14:12). Postojanost valja uravnotežiti sa sigurnošću (2:7,11,17,26; 3:5,11-12,21). I jedno i drugo su vrline koje ne mogu same. Spasenje je vrednost koju dobijamo u početnom pokajanju i veri, ali je osiguravamo načinom života: pokajanjem, verom, službom i postojanošću!

Posebna tema: Istrajnost

Nimalo nije lako našom zapadnjačkom dijalektikom objasniti biblijsko učenje o hrišćanskom životu. Posebno kada pokušavamo da sistematizujemo očigledne paradokse i prividne isključivosti. Zato imamo sklonost da se priklonimo jednoj strani istine, na račun odbacivanja ili zanemarivanja one druge.

1. Da li je spasenje jednokratni događaj, svršeni čin pouzdanja u Hrista ili je reč o doživotnom i predanom učeništvu?
2. Da li je spasenje delo milosti koja suvereno izabira, ili je reč o pokajanju i veri kao našem odgovoru na božanski poziv?
3. Da li jednom primljeno spasenje nemoguće izgubiti, ili postoji potreba istrajavanja u njemu?

Pitanje održanja, istrajavanja u spasenju je vekovno pitanje teologije. Problem nastaje prividnim sukobom nekih svetopisamskih odeljaka.

1. Tekstovi o sigurnost spasenja
   a) Isusove izjave u Jovanovom evanđelju (Jn 6:37; 10:28-29)
   b) Pavlove izjave (Rim 8:35-39; Ef 1:13; 2:5,8-9; Fil 1:6; 2:13; 2 Sol 3:3; 2 Tim 1:12; 4:18)
   c) Petrove izjave (1 Pet 1:4-5)
2. Tekstovi o potrebi za istrajnosti
   a) Isusove izjave u sinoptičkim evanđeljima (Mt 10:22; 13:1-9,24-30; 24:13; Mk 13:13)
   b) Isusove izjave u Jovanovom evanđelju (Jn 8:31; 15:4-10)
   c) Pavlove izjave (Rim 11:22; 1 Kor 15:2; 2 Kor 13:5; Gal 1:6; 3:4; 5:4; 6:9; Fil 2:12; 3:18-20; Kol 1:23; 2 Tim 3:2)

d) Izjave pisca poslanice Jevrejima (2:1; 3:6,14; 4:14; 6:11)

e) Jovanove izjave (1 Jn 2:6; 2Jn 9; Otk 2:7,17,20; 3:5,12,21; 21:7)

Naše spasenje je duhovna stvarnost koja pripada središtu Božijeg srca, njegovoj ljubavi i milosrđu, dobroti Trojedinog Boga. Niko ne može da se spase bez poticaja Duha. Bog je taj koji je sve osmislio i propisao. On traži odgovor pokajanja i vere na svoj poziv. I to trenutni i trajni odgovor. To je njegov zavetni odnos sa ljudskim rodom. A to podrazumeva privilegije i odgovornosti!

Spasenje je omogućeno svima. Isusova smrt doseže svaki naš greh i svaki atom ogrehovljene tvorevine! Bog se sam pobrinuo za put i način našeg povratka k njemu. On želi da se svi, kao njemu slična bića odazovemo Hristovom pozivu ljubavi.

Pismo oslovljava dva različita problema u ovoj sferi: (1) sigurnost kao dozvola da živimo sebično i besplodno; (2) sigurnost kao ohrabrenje onima koji stradaju u službi i ličnim gresima. No, sav problem nastaje kada pogrešivi ljudi govore pogrešne stvari i grade teološke imperije na delimičnim biblijskim stihovima. Jer, nekim hrišćanima očajnički treba dobra reč o sigurnosti spasenja, dok drugi ništa manje nisu u potrebi za opomenama o predanju i izdržljivosti. U kojoj smo mi grupi?

Istorija nam kazuje da su ove bogoslovske zavrzlame uvukle Avgustina u debatu s Pelagijem, a Kalvina sa Arminijem (polu pelagijanista). A sve se vrti oko spasenja: Da li istinski spasena osoba treba i dalje da se trudi i radi na svojoj plodonosnosti?

Kalvinisti naglašavaju biblijske tekstove o Božijoj suverenoj svemoći i našem sigurnom počivanju u njoj (Jn 10:27-30; Rim 8:31-39; 1 Jn 5:13,18; 1 Pet 1:3-5). Tu su i jaka glagolska vremena, poput perfekt pasiv participa u Ef 2:5,8.

Arminijanci, opet, ističu one stihove Pisma koji upozoravaju, pozivaju: “držite se” i sl. (Mt 10:22; 24:9-13; Mk 13:13; Jn 15:4-6; 1Kor 15:2; Gal 6:9; Otk 2:7,11,17,26; 3:5,12,21; 21:7). Takođe, pozivaju se – s čim se ja lično ne slažem – na Jev 6 i 10, kao upozorenje protiv otpadništva. Isusove priče o sejaču (Mt 13; Mk 4) se takođe navode kao dokaz o mogućem prividu života i promene, baš kao i Jn 8:31-59. I dok se

kalvinisti pozivaju na pomenutu jezičku neumitnost, arminijanci takođe tvrde kako prezent -–sadašnje vreme kazuje suprotno (1Kor 1:18; 15:2; 2Kor 2:15).

Sve ovo je tipičan primer nasilja u tumačenju, tzv. metoda učitavanja ("proof-texting": doslovno, dokazujem svoj stav onim što mi odgovara iz Pisma, op. prev.), nasilje unapred određenih teoloških sistema nad jasnim pravilima tumačenja. Naprosto, izabere se odgovarajuća grupa tekstova i ugradi se u doktirinarni blok, makar i da se zna da postoje tekstovi koji tome ne idu u prilog. Ovoga se pod svaku cenu moramo čuvati. Naša zapadnjačka logika nas tera na ove sisteme, a ne otkrivenje Reči. Biblija je istočnjačka knjiga. Ona nam bez uvijanja objavljuje zbunjujuće istine koje naizgled protivureče međusobno. Svejedno, kao takve ih treba živeti svakodnevno. NZ nam objavljuje da smo sigurni u svom spasenju ali i da treba da ga istrajno živimo iz dana u dan. Hrišćanski život je jasno prepoznatljiv čin spasenja, koji se po pokajanju i veri desio jednom i zauvek. Ali, spasenje nije gotov proizvod (ulaznica za nebo u džepu, polisa osiguranja), već živi odnos. Ono je svakodnevni odluka i uporno učeništvo. Evo kojim glagolskim vremenima ga opisuje NZ:

aorist (završeno delo) Dl 15:11; Rim 8:24; 2 Tim 1:9; Tit 3:5

perfekt (završeno delo sa trajnim posledicama) Ef 2:5,8

prezent (trajna radnja) 1 Kor 1:18; 15:2; 2 Kor 2:15

futur (budući, ali izvesni događaji) Rim 5:8,10; 10:9; 1 Kor 3:15; Fil 1:28; 1 Sol 5:8-9; Jev 1:14; 9:28

"Ti si iskušao" Grčki *peirazo* znači testirati sa dobim i/ili lošim namerama (2:2,10; 3: 10). Sličan pojam *peirasmos* ima izrazito negativan prizvuk: Navaliti na nekog/nešto do uništenja. Ravnotežu imamo u 1 Jn 4:1, gde vernici "probaju" *(dokimazo)* one koji tvrde da govore u Božije ime. Poziv na "proveru duhova" imamo u oba Zaveta (Pnz 13:1-5; 18:22; Mt 7:15-23; 1 Jn 4:1-6).

Ali, ovde imamo napetost s obrzirom na poziv da ne osuđujemo jedan drugoga (Mt 7:1-5). Svejedno, pozvani smo da vrednujemo, prosuđujemo jedni druge kada je reč o službi vođenja (Mt 7:5,6,15; 1 Kor 5:1-12; 1 Tim 3; 1 Jn 4:1-6). A tu je uvek najvažniji ispravan motiv (Gal 6:1; Rim 2:1-11; 14:1-23; Jak 4:11-12).

Posebna tema: Grčke reči za pojmove "probe, testa" i njihovo značenje

Dva su pojma kojima se iskazuje ideja nečije probe:

1. *Dokimazo, Dokimion, Dokimasia*

Rekli smo da pojam potiče iz kovačkog ili zlatarskog zanata i da doslovno znači "pretapati u vatri". Ova slika je moćna metafora za nečije testiranje, bilo od strane Boga ili neke osobe. Pojam se koristi samo u pozitivnom smislu i tiče se nečijeg usavršavanja do potrebne prihvatljivosti. U NZ ga srećemo na sledećim mestima:

a) proba volova – Lk 14:19
b) samoispitivanje – 1 Kor 11:28
c) iskušavanje vere – Jak 1:3
d) iskušavanje Boga – Jev 3:9

Očekuje se da će konačni ishod ovih proba biti pozitivan (Rim 1:28; 14:2 2; 16:10; 2Kor 10:18; 13:3; Fil 2:27; 1 Pet 1:7). Dakle, ovo isprobavanje ima za cilj:

a) dobrotu
b) pouzdanost
c) izvornost
d) uračunljivost
e) dostojanstvo

2. *Peirazo, Peirasmus*

Ovaj pojam nosi u sebi ideju odbacivanja, teranja na grešku. Najčešće se pominje u slučaju Isusovog kušanja u pustinji. Dakle:

a) pustinjsko kušanje Hrista (Mt 4:1; 16:1; 19:3; 22:18, 35; Mk 1:13; Lk 4:38; Jev 2:18).
b) Sotona je *Peiracon* – "*Kušač*" *(Mt 4:3; 1Sol 3:5)*
c) Isus nas upozorava da "ne iskušavamo" Boga (Mt 14:7; Lk 4:12). Ili Hrista, prema 1Kor 10:9. Pojam se koristi i za opisivanje neuspelih dela, pokušaja (Dl 9:20; 20:21; Jev 11:29). Takođe, i za iskušavanja koja donose stradanja vernika (1 Kor 7:5; 10:9, 13; Gal 6:1; 1 Sol 3:5; Jev 2:18; Jak 1:2, 13, 14; 1 Pet 4:12; 2 Pet 2:9).

"one koji sebe nazivaju apostolima" Ovi "apostoli" nisu Dvanaestorica. Ovde se pojam koristi u širem značenju (Dl 14:14; Rim 16:7; 1 Kor 15:7; Gal 1:19; Ef 4: 11; 1 Sol 2:6). NZ često upozorava na lažne apostole i učitelje (Mt 7:15-16; 24:24; Dl 20:29; 2 Kor 11:13-15; 1 Jn 4:1; Pastoralne poslanice). Crkve su umele da se nose sa nazovi vođama, da ih prepoznaju i odbace.

2:3 Ova crkva je bila verna usred teških okolnosti, sve do progona. Nisu se odrekli Hrista i nisu posustali u dobrim delima (Gal 6:9; Jev 12:3; Jak 5:7-8). Vidi više u 2:7.

2:4 "izgubio si onu žarku ljubav" Nekoliko je teorija o ovome: (1) Neki prevodi (TEV; Čarls Vilijams) prevode "ljubav za Hrista"; (2) Džejms Mofat prevodi "ljubav za druge"; (3) Heršel Hobs, u svom komentaru na knjigu Otkrivenja, tvrdi da je reč o "ljubavi za nespasene"; (4) J. B. Filips prevodi "ljubav iznad svega"; (5) Neki tvrde da je ovde reč o problemu druge generacije vernika u crkvi (Sud 2:7-10); (6) Ima i onih koji misle da se misli na crkvu hladne, čiste ortodoksije ali bez ljubavi (1 Kor 13).

2:5 "Seti se" Prezent imperativ u značenju "uvek imaj na umu". Pismo često poziva vernike da ne zaboravljaju ko su bili u grehu i ko su sada po milosti Božijoj u Isusu Hristu.

"kakav si bio pre nego što si pao" Glagol je u perfektu. Hrišćani su ostavili svoju ljubav i ugnezdili se u duhovnom nemaru!

"pokaj se i čini dela koja si činio u početku" Dva aorista u zapovednom načinu. Cela crkva je pozvana da se odlučno pokaje (2 Dnv 7:14), da se posveti ljubavi u Hristu, međusobnom staranju i nespasenima.

Pokajanje je ključno u odnosu vere prema Bogu (Mt 3:2; 4:17; Mk 1:15; 6:12; Lk 13:3,5; Dl 2:38; 3:19; 20:21). Jevrejski koncept pokajanja podrazumeva promenu delovanja, a grčki promenu uma. Pokajanje je voljnost da se okrenemo od sebeljublja, samoživosti, ka životu koji je po Božijoj volji. To je promena prioriteta i oslobađanje od egoizma. Pokajanje donosi novi stav, novi pogled na život i novog Gospodara. Ono je Božija volja za svakog čoveka, svakog Adamovog potomka koji u sebi nosi Božiji lik (Jez 18:21,23,32; 2 Pet 3:9).

Najslikovitiji NZ odeljak u kome srećemo različite koncepte pokajanja je 2 Kor 7:8-12

1. lupe "žalost", st. 8 (2x); st. 9 (3x); st. 10 (2x); st. 11

2. *metamelomai*, "naknadna briga", st. 8 (2x); st.9

3. metanoeso,"pokajanje", "promena uma"; st. 9,10. Kontrast lažnog pokajanja *(metamelomai,* slučaj Jude, Mt 27:3, i Isava, Jev 12: 16-17) i pravog pokajanja *(metanoeo,* slučaj Petra, Jn 21:15-23; Mt 26:75; Mk 14:72; Lk 22:62).

Pravo pokajanje teološki odgovara: (1) Isusovom propovedanju uslova Novog zaveta (Mt 4:17; Mk 1:15; Lk 13:3,5); (2) apostolskom propovedanju u Delima *(kerygma,* Dl 3:16,19; 20:21); (3) daru Božije suverenosti (Dl 5:31; 11:18; 2 Tim 2:25); (4) spasenju od večne propasti (2 Pet 3:9). Pokajanje nije stvar izbora!

"U protivnom, doći ću k tebi" Jedna od tema knjige Otkrivenja. Hrist uskoro dolazi (1:2,3; 2: 5,16; 25; 3:3,11). SZ u ovom dolasku vidi ili blagoslov spasenja ili sud. U ovom kontekstu Hrist dolazi da disciplinuje svoju crkvu (1 Pet 4:17)!

"ukloniću tvoj svećnjak s njegovog mesta" Svećnjak je simbol cele crkve. Gospod će ukloniti blagoslov svog prisustva. Dakle, crkva nije pala u krivoverje već je izgubila delotvornost u službi. Isto vredi i za crkvu u Pergamu (2:16), Tijatiri (2:22-23), Sardu (3:3) i Laodikiji (3:19). Moguće je da je u svim ovim sredinama jako delovalo učenje nikolaita, lažnog učenja koje je promovisalo mešanje sa paganskim kulturama.

2:6 "mrziš dela nikolaita koja i ja mrzim" Mnogo je nagađanja o kome je ovde reč. Ko su ovi nikolaiti i šta veruju? Jedini svetopisamski izvor podataka imamo ovde – 2:6,14-15. Još su 180. god. Irinej i Hipolitus su izneli teoriju da su to sledbenici Nikole, jednog od Sedmorice iz Dl 6:5. Potpuno nedokaziva tvrdnja. Irinej, u svom poznatom delu "Protiv jeretika" (3:11:7) iznosi teoriju po kojoj je reč o sledbenicima jedne Kirinejske gnostičke grupe iz 2. veka. Jevsevije, u svojoj "Istoriji Crkve" (3:29:1) ističe da ova sekta nije dugo trajala.

Tek, učenje Valama (2:14-15) i ovih nikolaita je vrlo slično. To je moguće i zbog etimološke veze ova dva imena na grčkom jeziku – "pobednik" i "narod" (vrlo slično značenju imena Nikodim). I jedno i

drugo učenje ohrabruje hrišćane da učestvuju u paganskim ritualima prepunim razuzdanog seksa. U tom smislu su nikolaiti i valamovci vrlo bliski sledbenicima kulta Jezavelje (2:20).

2:7 "Ko može da razume, neka dobro sluša šta Duh govori crkvama" I ovo upozorenje se ponalja u pismu svakoj od 7 crkava (2:7,11,17,29; 3:6,13,22). Iste Gospodnje reči vidimo u (Mt 11:15; 13:9,43). Duhovne istine moraju da budu jasne i za verovanje i za delovanje. Sličan je i jevrejski pojam *šema* – "slušaj i poslušaj" (Pnz 5:1; 6:4; 9:1; 20:3; 27:9-10).

"A pobedniku" Teološki naglasak na hrišćanskoj izdržljivosti je trajan (2:7,11,17,25-26; 3:4-5,11-12,21). Pobeda je doživljaj pravog obraćenja (Mt 24:13; Gal 6:9)! Džonatan Edvards je rekao: "Siguran dokaz da je neko odabran jeste to što sigurno stiže do kraja". V. T. Koner govori slično: "Spasenje je stvar sigurnosti Božijeg izbora i njegovih nepokolebivih nauma. Ali, ono je uslovljeno našom verom, i to verom koja je izdržljiva sve do pobede". Vidi posebnu temu u 2:2.

"ću dati da jede plod od Drveta života, koje je u Božijem raju." Aluzija na Edenski vrt (Post 2:9). Istorija ljudskog roda je započela ovde – u zajedništvu sa Bogom, u rajskom vrtu sa svim stvorenjima. Na isti način će i da se završi (Isa 11:6-9; Otk 22:2,14,19). "Raj" je persijska reč. Raj je ograđeni vrt plemića. Ovako Septuaginta prevodi koncept Edenskog vrta (Jez 28:13; 31:8). Ceo izraz, cela slika je jedna od mnogih koje se odnose na doba vladavine Mesije koje se spominje u svih sedam pisama.

Dva su značenja koncepta "raja": (1) U Lk 23:4 se spominje mesto za pravednike u *Šeolu/Hadesu.* Isus je pokajanom razbojniku na krstu obećao da će ga tog istog dana povesti sa sobom baš tamo (Isus se još 40 dana nije vratio na nebo, Jn 20:17); (2) U 2 Kor 12:3 se misli na Božije prisustvo, njegove nebeske stanove ("treće nebo").

Bog je za ljudski rod, za svakog čoveka stvorenog po njegovom liku, imao samo jedan cilj – večni život. Pad čoveka u greh (Post 3) i njegove posledice, o čemu nam svedoči najveći deo Svetog pisma, pokazuju koliko je velika njegova spasavajuća blagodat. Bog nije hteo svo to zlo,

svu tu sramotu čovečanstva. Zato je odlučio da nas spasi i obnovi sve stvoreno kako bi ostvario svoje planove.

8 Anđelu crkve u Smirni napiši: "Ovo govori Prvi i Poslednji, koji je bio mrtav, ali je oživeo. 9 Znam tvoju nevolju i siromaštvo. Ipak, ti si bogat! Znam i za uvrede koji su ti naneli oni koji sebe nazivaju Jevrejima, ali to nisu; oni su satanska sinagoga. 10 Ne boj se onoga što treba da pretrpiš. Evo, Đavo će neke od vas baciti u tamnicu da vas kuša, i bićete deset dana u nevolji. Budi veran do smrti, pa ću ti dati venac života.
11 Ko može da razume, neka dobro sluša šta Duh govori crkvama! Pobedniku druga smrt neće nauditi."

Otk 2:8-11

2:8 "Prvi i Poslednji" Jedna od Isusovih titula kojoj se Jovan ponovo vraća (1:17; 22:13). Odnosi se na Boga JHVH (Isa 41:4; 44:6; 48:12). Izraz je sinonim za "Ja sam Alfa i Omega" (1:8; 21:6; 27:13) i "početak i kraj" (21:6; 22:13).

"koji je bio mrtav, ali je oživeo" Moguće je da ovo ironija spram kulta Sibile – majke boginje. Naime, mnogi svetonazori drevnih kultova se temelje na personifikaciji životnih ciklusa – kružnih tokova pirode – posebno zimske smrti i prolećnog života, kada se sve "ponovo rađa". U tom smislu teološku paralelu imamo u 1:18; 5:6, o Isusu koji je zaklano Jagnje, ali ipak živo. Tako Jovan naglašava jednu i večno dovoljnu zastupničku smrt i slavno vaskrsenje (Jev 7:27; 9: 12,28; 10: 10).

2:9 "Znam tvoju nevolju i siromaštvo" Dve vrlo jake grčke reči. Posebno u kontrastu jednog bogatog grada kakav je Smirna. Ipak, činjenica da je crkva novčano siromašna ukazuje na ekonomski progon. Zanimljivost teologije Otkrivenja je u tome da vernici trpe nevolje i progone od nevernika, a ovi trpe od "Božijeg gneva". Hrišćani su trajno zaštićeni (opečaćeni) od božanskog suda.

"Ipak, ti si bogat" Ne možemo da prosuđujemo svoje stanje u Hristu na osnovu merila ovog sveta (Mt 6:33)

"Znam i za uvrede koji su ti naneli" "Uvrede", doslovno "blasfemija". Pojam u sebi ima i SZ konotacije psovki, i tiče se verbalnog greha protiv Gospoda (Lev 24:13-23). Dva puta je u SZ termin *barak* – "blagoslov" upotrebljen u smislu blasfemije (1 Car 21:10,13). U tom smislu su i ovi religiozni Jevreji znali Boga ("blagoslovili Boga"), a da su zapravo uradili uradili nešto sasvim drugo.

"oni koji sebe nazivaju Jevrejima, ali to nisu" Slična fraza je i u 3:9. Očigledno je reč o rasistima koji se samo ustima pozivaju na to da su Božiji narod, a daleko su od toga (Jn 8:44; Rim 2:28-29; Gal 3:29; 6:16). Iz knjige Dela apostolskih i poslanice Galatima znamo da su se Jevreji strahovito suprotstavljali širenju evanđelja (Dl 13:50; 14:2,5, 19; 17:5). Otk 2:13 ukazuje na gradski kult imperatora, zvani Koncilia, gde su od hrišćana zahtevali da, najmanje jednom godišnje na oltar ispred cezarevog poprsja bace tamnjan uz povik "*Cezar Kurie*" – "Cezar je Gospod".

"oni su satanska sinagoga" Jovan sagledava svet i njegovu stvarnost u oštrim, crno-belim kontrastima: Bog protiv Sotone. Sotona se često spominje u ovoj knjizi (2:9,13; 3:9; 12:9,10; 20:2,7). On je koljač hrišćana i pokretač svakog progona protiv njih. Dualistički sukob u duhovnom svetu je bitna odlika apokaliptične literature. Oko nas besni kosmička bitka za prevlast uma i srca svakog Adamovog potomka.

2:10 "Ne boj se" Prezent medij ili pasiv u imperativu. Smisao ovog glagolskog oblika uvek vredi da se naglasi – Prestanite sa onim što radite! Crkva je bila uplašena. Ali, progoni su dokaz njenog spasenja i Božijih blagoslova (Mt 5:10-12).

"Evo, Đavo će neke od vas baciti u tamnicu" Iza svake ljudske zluradosti se kriju moćni duhovi zla i pakosti.

Imenica "Sotona" je SZ titula za "heruvima zaklanjača" (Jez 28:12-16). Njegov posao nakon pada je da čini sve kako bi čoveka odmetnuo od Stvoritelja, a onda ga najbrutalnije optuživao nakon pada u svaki greh (Post 2; Jov 1-2; Zah 3). SZ razvija pojam zla. Rekosmo, Sotona je stvoren kao Božiji sluga, ali se sam odmetnuo u njegovog neprijatelja. Veoma su upečatljiva proroštva o tome u Isa 14 i Jez 28. Naime, ona govore o ponosu kralja Vavilona, odnosno kralja Tira. U slikovitom

značenju govori se o duhovnom grehu ponos i padu Sotone. Opisi u Jez 28 su preuzeti iz opisa Edenskog vrta. Teško je prihvatiti opis jednog paganskog kralja u slikama rajskog vrta (Post 3). Ipak, Jezekilj to isto radi kada u 31. poglavlju opisuje faraona, egipatskog kralja. On ga vidi kao veliko drvo u sred Edena.

Nije tajna da manje-više svi mi hoćemo više podataka o Bogu, anđelima, zlu i sl. Zato valja da se čuvamo da slikovite proročke odeljke ne pretvorimo u dogmatizam. Većina savremenih učenja nastaje upravo tako –odvajanjem metaforičkih tekstova i mešanjem sa savremenim tekstovima (Dante, Milton).

NZ Sotonu naziva Đavolom (12:9,12; 20:2,10). Ovaj pojam je sačinjen od nekoliko reči: "baciti preko", "koljač", "tužilac". Slikovito ime koje dovoljno govori o njegovom delovanju. Postoje i sinonimi ovog imena u Otk 12:9; 20:2. Vidi posebnu temu o poosobljenjom zlu, u 12:9.

"da vas kuša" Dva su moguća značenja ovog glagola: (1) vernici se testiraju kako bi se videla pouzdanost njihove vere, kako bi jačali (2:10; Dl 14:27; Rim 5:3-4; 8:17-19; Jev 5:8; Jak 1:2-4; 1 Pet 4:12-19); (2) nevernici se iskušavaju kako bi se videlo njihovo neverstvo, kako bi primili zasluženi sud (3:10). Kušnje hrišćana se u ovoj knjizi zovu "nevoljama", dok su muke koje spopadaju nehrišćane pravedni "Božiji gnev".

Dva ključna grčka glagola se prevode sa "testirati", "probati", "iskušavati". Jedan uvek cilja na konačno uništenje onoga koji se iskušava *(peirasmos, peirasmo).* Drugi se tiče pretapanja, kaljenja na dobro i plemenito. To su napori, kušnje koje u nama pokreću ono najbolje (dokimos, dokimazo). Svakako, Sotona kuša da bi uništio a Bog da bi ojačao (1 Sol 2:4; 1 Pet 1:7; Post 22:1; Izl 16:4; 20:20; Pnz 8:2,16; 13:3; Sud 2:22; 2 Dnv 32:31).

"i bićete deset dana u nevolji" Mnogo je nagađanja oko ovoga: (1) doslovnih 10 dana progona u Smirni za vreme Jovanove službe; (2) simboličan broj, broj punine koji ukazuje da će i ova nevolja proći; (3) nepoznat period progona koji će tek da usledi. Dobra vest je u tome da ima svoj kraj. Svaka se nevolja pre ili kasnije završi.

U svakom slučaju upotreba brojeva u apokaliptičnoj literaturi je možda najnesigurniji elemenat tumačenja. Nikada niste sigurni da li je reč o

doslovnom ili metaforičnom broju. Ali, ako neki broj u SZ i apokrifnoj literaturi ima simbolično značenje, onda ga kao takvog treba prihvatiti i ovde. Najčešće pominjani brojevi su 3, 4, 6, 7, 10, 12 i još neke njihove kombinacije.

"Budi veran do smrti" Prezent medij/pasiv u zapovednom načinu. Hrišćani treba da budu odani u veri svom Gospodu makar zbog nje i u smrt otišli (Mt 2:13; 12:11; 10:22; 24:13; Lk 12:4; Gal 6:9). Neki vernici su već i postradali. Ovde imamo sudar istina, paradoks Božije suverenosti i našeg iskustva u palom svetu.

"pa ću ti dati venac života" Reč je o pobedničkom vencu zvanom *stefanos* (1 Kor 9:25). To je posebna nagrada za hrišćane mučenike. Iz Jevsevijeve istorije crkve (4:15) čitamo o velikom broju slavno postradalih iz Smirne, na čelu sa vladikom Polikarpom. Inače, NZ govori i o drugim krunama kao nagradama za vernike (2 Tim 4:8; Jak 1:12; 1 Pet 5:4; Otk 3:11).

Kada govori o večnom životu, o vaskrsenju, Jovan se služi rečju *zoe* (Jn 1:4; 3:15,36; 4:14,36; 5:24,26,29,39,40; 6:27,33,35,40,47,48,51,53,54,63, 68; 8:12; 10:10,28; 11:25; 12:25,50; 14:6; 17:2,3; 20:31; Otk 2:7,10; 3:5; 13:8; 17:8; 20:12,15; 21:6,27; 22: 1,2, 14,17, 19). Pravi život je mnogo više od pukog postojanja!

2:11 "Pobedniku" Refren koji ističe snagu vernosti do kraja (2:7,17,26; 3:5,12,21; 21:7).

"druga smrt neće nauditi" Zanimljiva gramatička konstrukcija: aorist pasiv u dvostrukoj negaciji. Jovan tako naglašava Božiju predanu brigu za sve svoje mučenike (12:11). "Druga smrt" se odnosi na pakao, na večno odvojenje od Božije blizine (Otk 20:6,14; 21:8).

"Ko može da razume, neka dobro sluša šta Duh govori crkvama" Preko potrebno ponavljanje o duhovnoj budnosti i razlučivanju (2:7,11,17,29; 3:6,13,22; 13:9).

12 Anđelu crkve u Pergamu napiši: "Ovo govori Onaj koji drži mač oštar sa obe strane. 13 Znam da živiš tamo gde je presto satanin. Ipak, ti si mi veran i nisi se odrekao vere u mene ni u dane kada je moj verni svedok Antipa bio ubijen kod vas – gde

satana prebiva. 14 Ali imam nešto malo protiv tebe. Naime, imaš tamo neke koji drže učenje Valama, koji je poučio Valaka da navede na greh narod Izrailjev, da jedu hranu žrtvovanu idolima i da se odaju bludu. 15 Tako i ti imaš takve koji drže učenje nikolaita. 16 Pokaj se, dakle, jer ako nećeš, doći ću ti uskoro, pa ću zaratiti s njima mačem svojih usta.

17 Ko može da razume, neka dobro sluša šta Duh govori crkvama! Pobedniku ću dati skrivenu manu i beli kamen. Na kamenu je upisano novo ime, koje ne zna niko sem onoga koji ga prima."

Otk 2:13-17

2:12 "Onaj koji drži mač oštar sa obe strane" Isti opis Hristove slave imamo u 1:6, kao snažnu SZ metaforu za JHVH (Isa 11:4; 49:2). U NZ ova slika ukazuje na nezadrživu Božiju svemoć koja prodire, zna, vidi sve (2:16; 2 Sol 2:8; Jev 4:12).

2:13 "Znam da živiš tamo" Doslovno "prebivaš". U SZ je ovo jaka slika nastanjivanja i boravljenja sa nekim. Hrišćani u Pergamu trpe jak progon gradskih vlasti koje su pod uticajem demona. Bog to vidi, on zna u kakvoj su životnoj opasnosti. On je tamo, sa njima.

"gde je presto satanin" Nekoliko mogućih tumačenja: (1) veliki Zevsov hram; (2) Asklepije, božanstvo zdravlja predstavljeno u obliku zmije; (3) ceo grad je bio sagrađen u obliku trona. Naime, akropolis se raskošno uzdizao iznad grada; (4) možda se misli na lokalni imperatov kult (koncilia), vrlo jak u Pergamu. Mislim da 1. i 4. rešenje najbolje odgovoraju istorijskom kontekstu.

"ti si mi veran" ("držiš moje Ime", E. Čarnić). Klasičan oblik prezenta kojim Jovan naglašava da nečije ime odražava samu osobu, njen karakter. Hrišćani se pouzdaju u Božije ime (Jn 1:12; 3:18; Rim 10:9-13), slave ga u njegovom imenu (Post 4:26; 12:8; 26:25), i istrajavaju po njemu (Jn 17:11-12).

"i nisi se odrekao vere u mene" Aorist medij. U to vreme, kroz mnoge periode istorije, baš kao i danas na nekim mestima, hrišćani su kušani raznim oblicima terora da se odreknu Hrista da bi mogli

da žive i napreduju. Uvek ima onih koji pokleknu, otpadnu od vere, pa je za Crkvu bolno pitanje šta i kako dalje sa takvima.

"moj verni svedok Antipa" Ne znamo ništa o ovom čoveku. Nosi istu titulu kao i Gospod u 5:1. Biblijska reč "svedok" znači i "mučenik" (11:3; 17:6). Tertulijan piše da je Antipa ispečen na oltaru bronzanog bika, ali to je već pitanje pouzdanosti poznije tradicije.

2:14 "Ali imam nešto malo protiv tebe" Isus ima prigovore na stanje svih crkava osim jedne. Postojanost u jednoj oblasti života nije izgovor za greh u nečem drugom.

"Naime, imaš tamo neke koji drže učenje Valama" Valam je zaista bio Božiji prorok (Br 24:2) koji je namamio Izraelce u kompromis (Br 22-25; 31:16). Zato ga osuđuju i SZ i NZ (Br 31:16; 2 Pet 2:15; Juda 11).

Moguće značenje njegovog imena na jevrejskom je "osvajač ljudi", što je moguće značenje i nikolaita na grčkom (i ime Nikodim u Jn 3 ima slično značenje). U svakom slučaju, ove dve grupe su podržavale nemoral gradskog kulta (Jezavelja 2:20).

"koji je poučio Valaka da navede na greh narod Izrailjev" Valam je ubedio Valaka, kralja Moava, da Izraelce uvuče u kult boga Vala, idola plodnosti (Br 25:1-3). Na sličan način je kušnja nemoralnih paganskih rituala trajno vrebala vernike prvog veka.

"da jedu hranu žrtvovanu idolima i da se odaju bludu" Dva najstandardnija greha mnogobožačkih rituala (Br 25:1-3; 31:16). Svetkovine uz hranu žrtvovanu idolima bi se obavezno završavale orgijama. Ali, za pagansku kulturu to je bilo normalno, društveno prihvatljivo. Štaviše, tako su osiguravali blagoslov, plodnost polja i društva.

2:15 "Tako i ti imaš takve koji drže učenje nikolaita" Spomenuli smo upadljivu sličnost ove grupe sa učenjem Valama (2:6) i Jezavelje (2:20). Sva tri misaona pravca počivaju na bogohulnim kultovima. Hrišćani ne smeju sa njima da mešaju ni svoja verovanja ni svoja delovanja.

2:16 "Pokaj se, dakle, jer ako nećeš, doći ću ti uskoro, pa ću zaratiti s njima mačem svojih usta" Aorist imperativ. Bog je trajno zabrinut za naše pokajanje (2:5,16,22; 3: 3, 19). Moguće je da se ovde misli na sud

koji će crkva pretrpeti, ili na Drugi dolazak koji sudi celom svetu. Zanimljivo je da se cela zajednica vernika poziva na pokajanje (2 Dnv 7:14), makar da je reč o grehu pojedinaca. Ako pokajanja ne bude bilo – svi će biti disciplinovani.

2:17 „Pobedniku ću dati skrivenu manu” Mana je čudesno Božije proviđenje za Izrael u pustinji (Izl 16:14-15,31; Ps 78:17-33, posebno st. 24). Nekoliko je teorija za ovu tvrdu i nejasnu frazu: (1) Prorok Jeremija je skrio zavetni kovčeg na planinu Nebo (2 Makavejcima 2:4-8). U kovčegu je posuda sa manom (Izl 16:32-34; Jev 9:4); (2) Reč je o hrani za pravednike u Novom dobu koje dolazi (2 Baruhova 29:8). Nema sigurnog tumačenja, ali se svakako misli na doba Duha Svetog koje je nastalo nakon Hrista. Neki se drže baš ovog, posebno zbog Jn 6:31-35 gde Isus sebe naziva večnom manom, živim hlebom. Ovo je odličan primer kako je teško tumačiti detalje Otkrivenja, detalje koje je prvobitni čitalac poznavao a savremeni uopšte ne shvata.

“i beli kamen” Kamen *tesera* ima mnogo upotreba na drevnom Bliskom istoku.

1. ulaznica za posebne bankete
2. oslobađajuća presuda člana porote
3. simbol pobede atletičara
4. simbol slobode koja se daje robu

U ovom kontekstu, mislim da je prvo značenje najprimerenije. Naime, Mesijina svadba, slavlje je česta tema jevrejske apokalipse.

“novo ime, koje ne zna niko sem onoga koji ga prima” Novo ime je simbol novog doba koje dolazi, ali je i Mesijina titula (Izl 28:36; Isa 56:5; 62:2; 65:15). Česta tema ove knjige (3:12; 14:1; 19:12,13,16; 22:4).

18 A anđelu crkve u Tijatiri napiši: “Ovo govori Sin Božiji, koji ima oči kao užareni oganj, a noge kao sjajni metal. 19 Znam tvoja dela, tvoju ljubav, tvoju veru, tvoju službu i tvoju postojanost. Znam i da tvoja sadašnja dela nadmašuju ona pređašnja. 20 Ali imam nešto protiv tebe: dopuštaš, naime, ženi po imenu Jezavelja, koja sebe naziva proročicom, da uči i zavodi moje sluge

da se odaju bludu i da jedu meso žrtvovano idolima. 21 Dao sam joj neko vreme da se pokaje, ali ona neće da se pokaje za svoje bludničenje. 22 Evo, baciću je na bolesničku postelju, a one koji bludniče sa njom u veliku nevolju, ako se ne pokaju za svoja dela. 23 A njenu decu izručiću smrti, pa će sve crkve znati da sam ja Onaj koji ispituje bubrege i srca. Ja ću svakome od vas platiti 24 A vama ostalima u Tijatiri, koji ne sledite ovo učenje i koji, po vašim rečima, niste upoznali satanske dubine, kažem: ne namećem vam dodatno breme. 25 Samo držite čvrsto ono što imate, dok ja ne dođem.

26 A pobedniku, onome koji do kraja čini što sam zapovedio, daću vlast nad narodima, 27 da vlada nad njima sa gvozdenom palicom, i da ih razbija kao zemljano posuđe. 28 Tu vlast sam primio od svoga Oca. I još ću mu dati zvezdu Danicu. 29 Ko može da razume, neka dobro sluša šta Duh govori crkvama!"

Otk 2:18-29

2:18 "Sin Božiji" Uobičajeni NZ naziv za Isusa. Takođe, sledeća česta metafora je "Sin čovečiji", ime koje je Gospod sam za sebe koristio. "Sin Božiji" se često sreće u Jovanovim pismima (Jn 1:34,49; 5:25; 9:35; 10:36; 11:4,27; 19:7; 20:31; 1 Jn 3:8; 4:15; 5:5,10,12,13,20). Takođe, u poslanici Jevrejima, Isus je samo "sin" (1:2; 3:6; 5:8; 7:28), u kontrastu sa "slugom" (Mojsije, proroci). To naglašava porodičan odnos prema Ocu.

Ovo nije jedna od titula iz 1. poglavlja. Naime, pojmovi "sin" ili "rođen od device" nisu toliko česti kod NZ pisaca zbog mogućeg nerazumevanja od strane onih iz mnogobožačkih sredina, koje bi to odmah podsetilo na penteone. Grčko-rimska božanstva su često u polnim vezama sa ljudima iz kojih nastaju čudna bića.

"koji ima oči kao užareni oganj, a noge kao sjajni metal" Još jedan opis iz 1:14-15, kao aluzija na Dan 10:6, što ističe Isusovo nebesko poreklo. Sasvim je moguće da je ovo posebno naglašeno vernicima Tijatire, grada poznatog po bronzanim proizvodima.

2:19 Vrlo jak izraz Isusovog saosećanja i upućenosti u život i službu crkve u Tijatiri. Bili su sve aktivniji u delu Gospodnjem. Ipak, to nije izgovor za jeres, prema st. 20.

2:20 "Ali imam nešto protiv tebe: dopuštaš, naime, ženi po imenu Jezavelja, koja sebe naziva proročicom" Očigledna aluzija na kraljicu Jezavelju (1 Car 16:31-33; 2 Car 9:21-22). Kodeks *Aleksandrinus* (MSS A) ima naglašeni član, što naslućuje da je ova žena bila supruga ili pastora ili kojeg od drugih vođa. Tek, ovo su pretpostavke. Njeno učenje (st. 20) je slično valamitima (st. 14) i nikolaitima (st. 15).

Jezavelja nije odbačena zato što je žena i proročica. U Pismu je mnogo predivnih primera žena pobožnih vođa:

1. Mirijam, Izl 15:20
2. Debora, Sud 4:4
3. Hulda, 2 Car 22:14
4. Ana, Lk 2:36
5. Filipove ćerke, Dl 21:9
6. Fiba, Rim 16:1

2:21 Božija milost i strpljenje, baš kao i pravednost, vidljivi su u st. 21-23 (Rim 2:5)

2:22 "Evo, baciću je na bolesničku postelju" Sarkastična opaska na račun njene bludničke postelje (posebno učenja o razuzdanosti).

"ako se ne pokaju za svoja dela" Uslovna rečenica koja naglašava moguću buduću aktivnost sa jasnim posledicama.

2:23 "A njenu decu izručiću smrti" Slika njenih sledbenika (2:22, 2 Jn st. 1)

"pa će sve crkve znati" Još jedan dokaz da su se svih sedam pisama čitala pred svim crkvama, i da je njihova poruka i za tada i za sada.

"da sam ja Onaj koji ispituje bubrege i srca" Sveto pismo često ističe da Bog vidi naše motive, misli svakog čoveka (Ps 7:9, 26:2; 39:1; Pri 24:12; Jer 11:20; 17:10; Lk 16:15; Dl 1:24; Heb. 4:12-13; 8:27).

Posebna tema: Srce

Grčki reč *kardia s*e koristi u Septuaginti i NZ kao prevod jevrejskog *l'b.* Koristi se na više načina:

1. Srce je vrelo fizičkog života i slika je – metafora ličnosti (Dl 14:17; 2 Kor 3:2-3; Jak 5:5).
2. Srce je središte duhovnog – moralnog života.
   a) Bog poznaje srce (Lk 16:15; Rim 8:27; 1 Kor 14:25; 1 Sol 2:4; Otk 2:23).
   b) srce je centar duhovnosti svih ljudi (Mt 15:18-19; 18:35; Rim 6:17; 1 Tim 1:5; 2 Tim 2:22; 1 Pet 1:22).
3. Srce je središte misaonog života (intelekt, Mt 13:15; 24:48; Dl 7:23; 16:14; 28:2 7; Rim 1:21; 10:6; 16:18; 2 Kor 4:6; Ef 1:18; 4:18; Jak 1:26; 2 Pet 1:19; Otk 18:7; sinonim za um 2 Kor 3:14-15; Fil: 4:7).
4. Srce je središte svih naših htenja (Dl 5:4; 11:23; 1 Kor 4:5; 7:37; 2 Kor 9:7).
5. Srce je središte svih naših osećanja (Mt 5:28; Dl 2:26,37; 7:54; 21:13; Rim 1:24; 2 Kor 2:4; 7:3; Ef 6:22; Fil 1:7)
6. Srce je posebno mesto u kome deluje Duh (Rim 5:5; 2 Kor 1:22; Gal 4:6 [Hrist u našem srcu Ef 3:17]).
7. Srce je slika čitave osobe (Mt 22:37 kao citat Pnz 6:5). Sve misli, motivi i delovanja se pripisuju srcu, kao nekoj osobi. To posebno vidimo u SZ:
   a) Post 6:6; 8:21 "Pokaja se Gospod… bi mu žao u srcu" (Os 11:8-9).
   b) Pnz 4:29; 6:5 "celim srcem, celom dušom"
   c) Pnz 10:16 "neobrezana srca" (Rim 2:29)
   d) Jez 18: 31-32 "novo srce"
   e) Jez 36:26 "novo srce" kao suprotnost "srcu kamenom"

"Ja ću svakome od vas platiti" Ovaj duhovni princip je jasno iskazan u Gal 6:7. Uvek žanjemo ono što sejemo. Ali to ne znači da se spasavamo svojim trudom (Ef 2:8-9). Štaviše, oni koji su se sa

Bogom izmirili u Hristu žele da žive pobožno, u ljubavi služeći drugima (3:12; Mt 25:1-46; Ef 2:10).

Gospod se drži svojih principa. On sam je sušta etika i nju traži od svojih stvorenja. Ako se držimo njegovih pravila to je samo za naše dobro. Princip setve i žetve važi i za vernike (što ne utiče na naše spasenje) i za nevernike (Jov 34: 11; Ps 28:4; 62:12; Pri 24:12; Pro 12:14; Jer 17:10; 32:19; Mt 16:27; 25:31-46; Rim 2:6; 14:12; 1 Kor 3:8; 2 Kor 5:10; Gal 6:7-10; 1 Tim 4:14; 1 Pet 1:17; Otk 2:23; 20:12; 22:12).

2:24 "satanske dubine" Nekoliko je teorija o ovome: (1) ovo je krilatica Jezavelje i njenih sledbenika; (2) eufemizam za gnostičko učenje koje je prenaglašavalo znanje; (3) inicijalni rituali misterija koji su bile odomaćeni u to vreme; (4) antiteizam "dubina Božijih" (Rim 11:33; 1 Kor 2:10; Ef 3:18).

"ne namećem vam dodatno breme" Još jedna potvda aktivne vere hrišćana Tijatire (st. 19).

2:25 "Samo držite čvrsto ono što imate" Hristovi sledbenici treba da izdrže (st. 20) u usred progona, jeresi i apatije. Ovo je zapovest (aorist imperativ). Isus uskoro dolazi (2:16; 22:7,20). Ima li veće nade i ohrabrenja za svaki naraštaj hrišćana!

2:26-27 Aluzija Ps 2:8-9, možda i Isa 30:14; Jer 19:11. Isus je mesijanski Kralj! Njegovo Carstvo uskoro dolazi u punini. Uskoro će ga ugledati svi koji ga s čežnjom čekaju.

2:26 "nad narodima" SZ pod "narodima" misli na ostatak sveta koji nije pod Božijim zavetom (izuzetak je 7:9). "Narodi" su često u ovoj knjizi bezbožni i opaki ljudi (2:26; 5:9; 10: 11; 11:2,9,18; 12:5; 13:7; 14:6,8; 16: 19; 17: 15; 18:3,23; 19: 15; 20:8).

2:28 "Tu vlast sam primio od svoga Oca" Isusu je već dana sva vlast (Ps 2; Mt 28:18; Fil 2:9-11). Njegovo carstvo je već tu, ali ne u svoj svojoj raskoši i punini.

Ovo je citat Ps 2:8, koji se izvorno odnosi na Mesiju (12:5; 19:15), ali ovde se tiče onih koji stavljaju svoje pouzdanje u Isusa Hrista. Oni će vladati sa Gospodom. Vidi posebnu temu u 5:10.

2:28 "I još ću mu dati zvezdu Danicu" Nekoliko je mogućih tumačenja ove slike: (1) metafora za Hrista (Otk 22:16); (2) blisko poznavanje i zajedništvo sa Hristom (2 Pet 1:19); (3) metafora za vaskrsenje (Dan 12:3); (4) Mesija osvajač (Br 24:17); (5) radost Božijeg naroda (Jov 38:7); (6) fraza koja se prvobitno ticala Sotone, sada se primenjuje na pravu "zvezdu" – Hrista.

2:29 Vidi tumačenje 2:7

1 "Anđelu crkve u Sardu napiši: "Ovo govori Onaj koji ima sedam Božijih duhova i sedam zvezda. Znam tvoja dela. Nazivaju te živim, a u stvari si mrtav! 2 Probudi se i učvrsti ostale koji su na umoru. Nisam, naime, našao da su tvoja dela savršena pred mojim Bogom. 3 Seti se onoga što si primio i čuo. Drži se toga i pokaj se. A ako ne budeš budan, doći ću kao lopov, pa nećeš znati u koji ću šas doći k tebi.
4 Ipak, imaš nekoliko njih u Sardu koji nisu okaljali svoju odeću; oni će hoditi sa mnom obučeni u belo, jer su dostojni. 5 Pobednika ću obući u belu odeždu i neću izbrisati njegovo ime iz Knjige života, nego ću izjaviti da mi pripada pred mojim Ocem i pred njegovim anđelima. 6 Ko može da razume, neka dobro sluša šta Duh govori crkvama!"

Otk 3:1-6

3:1 "Onaj koji ima sedam Božijih duhova i sedam zvezda" Još jedna aluzija na proslavljenog Hrista iz 1. poglavlja (1:4,16,20). Sedam zvezda su crkve i njihove vođe (1:20), a izraz sedam duhova je verovatno metafora, jer se u 4:5 odnosi na sedam svećnjaka, koji se opet u 1:20 odnosi na crkve. Ovi duhovi se spominju i u 5:6 kod opisa Jagnjeta.

"Znam tvoja dela" Gospod dobro zna i slabosti i jake strane svojih crkava (2:2,19; 3:1,8,15).

"Nazivaju te živim" Šokantno otkrivenje! Sardani su mislili da u dobrim odnosima sa Bogom, da su mu po volji (Isa 29:13; Rim 2:19-20; Kol 2:16-23; 2 Tim 3:5). Nisu bili u pravu.

3:2 "Probudi se" Prezent medijum imperativ doslovnog značenja – "Uvek, trajno pazite, stražarite". Prva od pet zapovesti u 2. i 3. stihu. Gospod budi svoju crkvu!

"učvrsti ostale koji su na umoru" Aorist imeprativ. Vernici treba da se prenu, zaštite ono što im je preostalo od narušene vere i da pomognu klonulima.

"Nisam, naime, našao da su tvoja dela savršena pred mojim Bogom" Prvi glagol je u perfektu. Ovi hrišćani su izgledali duhovno (Isa 29:13), ali su bili poput onih religioznih iz Mt 7:21-23; Kol 2:16-23.

Pojam "savršen" (kompletan) je u perfekt pasivu, što znači "zreo, doteran, opremljen za zadatak". Sardani nisu dali Gospodu da u njima dovrši ono što je sam započeo (Fil 1:6).

3:3 "Seti se onoga što si primio i čuo" Još jedna zanimljiva gramatička kombinacija: Prezent imperativ sa perfektom, a drugi glagol je u aoristu. Misli se na evanđelje koje su čuli i koje još uvek primaju. Hrišćanstvo nije samo stvar jednokratne odluke nego i načina života. Ono je verovanje u poruku i prihvatanje Osobe koja je ta poruka. Hrišćanstvo je život promenjen pokajanjem, život koji se stalno menja u poslušnosti

"Drži se toga" Prezent aktiv imperativ – Jaka grčka jezička konstrukcija za ono što treba da traje.

"pokaj se" Aorist aktiv imperativ koji naglašava celovito pokajanje.

"A ako ne budeš budan" Uslovna rečenica poput one u 2:22. Nije sigurno hoće li Sardani poslušati, a od njihovog odgovora zavisi i Gospodnji odgovor.

"doći ću kao lopov" Česta metafora Drugog dolaska (Mt 24:43-44; Lk 12:39-40; 1 Sol 5:2,4; 2 Pet 3:10; Otk 16:15). Ali, u ovom kontesktu misli se na Gospodnju disciplinu prema svojima.

3:4 "Ipak, imaš nekoliko njih u Sardu koji nisu okaljali svoju odeću" Oblačenje i svlačenje je jedna od slika hrišćanskog života (Ef 4:22,24,25,31; Kol 3:8,10,12,14; Jev 12:1; Jak 1:21; 1 Pet 2:1). Neki vernici nisu napravili kompromis sa mnogoboštvom.

"oni će hoditi sa mnom obučeni u belo" Bela odeća je simbol čistoće i pobede (4,5,18; 6: 11; 7:9,13-14; 19:14). I glagol "hodati" je snažna slika hrišćanskog života (3:5; 21:24; 1 Jn 1:6,7; 2:6,11; 3 Jn 3-4).

3:5 "Pobednika" Gospod obećava četiri stvari onima koji pobede:

hodaće sa Mesijom, st. 4
obući će se u belinu
njihova se imena nikada neće izbrisati iz Knjige života
sam Mesija će ih priznati kao svoje pred Ocem i anđelima.
Vidi posebnu temu o ustrajnosti u 2:2

"neću izbrisati njegovo ime iz Knjige života" Jak oblik dvostruke negacije. U ona vremena, kada bi neko umro, njegovo ime su brisali iz svitaka gradskih knjiga. Bog je sve svoje upisao da ih nikada više ne izbriše.

Metaforu "knjigu života" srećemo i u 20:12-15, gde se pominju dve knjige: (1) knjiga života u kojoj su imena svih koji pripadaju Bogu (Izl 32:32-33; Ps 69:28; Isa 4:3; Dan 12:1; Lk 10:20; Fil 4:3; Jev 12:23; Otk 13:8; 17:8; 20:15; 21:27); (2) knjigu ljudskih dela, zapis svega što je sačinjavalo živote i zlih i pravednih (Ps 56:8, 139:16; Isa 65:6; Mal 3:16).

"nego ću izjaviti da mi pripada pred mojim Ocem i pred njegovim anđelima" Hrišćanin je onaj koji ispoveda Hrista ("koji zazove njegovo ime", Rim 10:9-13). Takve će Hrist priznati pred svojim Ocem (Mt 10:32; Lk 12:8).

"Izjaviti", "ispovediti" je prevod grčkog glagola *exomulogeo.* Tri su moguća značenja: (1) javno priznati greh pred Bogom i drugima (Mt 3:6; Mk 1:5; Dl 19: 18; Jak 5:16); (2) javno priznati svoju veru u Hrista (Fil 2:1; verovatno Rim 14: 11); (3) javno slaviti Boga (Mt 11:25; Lk 10:21; Rim 14:11 [Isa 45:23]; 15:9; [Ps 18:49]).

Slična reč *homologeo* ima slična značenja: (1) priznati greh (1 Jn 1:9); (2) priznati svoju veru u Hrista (Mt 10:32; Lk 10:32; Jn 9:22 [negativno, Jn 1:20; 12:42]); (3) potvrditi svoju veru u nešto (Dl 23:8; 24:14; Jev 11:13).

3:6 Vidi više u 2:7

7 "Anđelu crkve u Filadelfiji napiši: "Ovo govori Sveti, Istiniti, koji ima ključeve Davidove. Što on otvori, niko ne može da zatvori, i što zatvori, niko ne može da otvori. 8 Znam tvoja dela. Evo, otvorio sam vrata pred tobom koja niko ne može da zatvori. Jer, premda imaš malo sile, ipak si održao moje učenje i nisi me se odrekao. 9 Evo, dovešću neke iz sinagoge satanine koji za sebe govore da su Jevreji, a u stvari lažu, jer to nisu. Ja ću učiniti da dođu k tebi i da se poklone pred tvojim nogama, pa će razumeti da te volim. 10 A pošto si postojano održao što sam ti zapovedio, sačuvaću te od časa iskušenja koji će doći na sav svet, da iskuša stanovnike zemlje. 11 Evo, dolazim uskoro. Drži ono što imaš, da niko ne uzme tvoj venac. 12 Pobednika ću učiniti stubom u hramu svoga Boga, te nikada neće izići iz njega. Napisaću na njemu ime svoga Boga i ime grada Boga svoga, novog Jerusalima, koji silazi sa neba od mog Boga, i moje novo ime. 13 Ko može da razume, neka dobro sluša šta Duh govori crkvama!"

Otk 3:7-13

3:7 "Ovo govori Sveti, Istiniti" Ovaj stih započinje seriju od četiri opisa Isusa JHVH titulama. "Sveti" je pridev kojim Isaija 30 puta opisuje Boga. Jovan se služi i epitetom "pravedan" (15:3; 16:7; 19:2). Prva dva prideva – sveti i istiniti – srećemo i u Otk 6:10. Grčki pojam "istine" znači "protiv laži", dok kod Jevreja ima konotaciju "vernosti", "pouzdanosti". Isus je sve to u sebi (3:14; 19:11; 21:5; 22:6).

"koji ima ključeve Davidove" Aluzija na Mesijino poreklo iz kraljevske Davidove loze (2 Sam 7), a posebno na Isa 22:22.

"Što on otvori, niko ne može da zatvori" Misli se na propovedanje evanđelja (vidi više u st. 8).

3:8 "otvorio sam vrata pred tobom koja niko ne može da zatvori" Perfekt aktiv indikativ i perfekt pasiv particip. Moguća značenja: (1) mogućnost propovedanja (ključevi, Mt 16:19); (2) dolazak na Mesijino slavlje (obučeni u belo, st. 4); (3) prilika za služenje (Dl 14:27; 1 Kor 16:9; 2 Kor 2:12; Kol 4:3).

"premda imaš malo sile" Jedan od tri razloga zbog koga Isus otvara vrata predivnih mogućnosti. Ovo je jedina od sedam crkava kojoj Gospod nije ništa prigovorio.

"ipak si održao moje učenje" Aorist ukazuje na vreme progona, ili na neko presudno delo poslušnosti. "Malo sile" ali dobro upotrebljene.

"i nisi me se odrekao" Koncilija, gradski deo vlasti koji se brinuo za održavanje kulta cezara, terao je hrišćane da se odreknu svog Gospoda (2:13).

3:9 "dovešću neke iz sinagoge satanine" Verovatno se misli na jaku jevrejsku opoziciju širenju evanđelja. Ali, Bog svoj narod okuplja u crkvi, a ne u nevernim nacionalnim krugovima.

"Ja ću učiniti da dođu k tebi i da se poklone pred tvojim nogama" Aluzija na Isa 45:14, 49:23; 60:14, koji govore o dolasku mnogobožaca Izraelu. Ali, tzv. Jevreji koji odbacuju svog Mesiju, pokloniće se pred mnogobošcima. To će biti izraz Božije ljubavi za vernike koji stradaju (Isa 43:4,9). Ovo je dobar primer kako Jovan, pa i ceo NZ, prilgođava SZ proroštva o Izraelu. Dakle, tekst koji govori o tome kako će mnogobošci doći da slave Boga u obnovljeni Jerusalim. Ali, u novom dobu pravednosti taj se geo-politički koncept širi na sav svet koji veruje (i na Jevreje i na nejevrejske narode). I to nije sve: Neverni Jevreji će se pokloniti tom novom Božijem narodu! Ovo uopštavanje Izraela i Jerusalima pokazuje da Otkrivenje transformiše SZ proroštva bez zadržavaja na njihovoj doslovnosti (Ef 2:11-3:13). To je ta "tajna evanđelja skrivena kroz vekove".

3:10 "A pošto si postojano održao što sam ti zapovedio" Moguća opaska na Jn 8:51; 17:6. Isus nije obećao svojoj crkvi da će je sačuvati od progona. U pismima ovim crkvama se spominje i smrt njegovih sledbenika.

St. 10 govori o konačnom Božijem sudu nad neverničkim svetom. Važno je da ovde pravimo razliku između "nevolje" vernika i "Božijeg gneva" nad nevernicima.

Tumači nisu složni po pitanju kako će Bog da sačuva svoje u sred kovitlaca eshatološkog suda: (1) Jedni kažu da će crkva proći kroz nevolje, ali da će Bog da je sačuva (Jn 17:15); (2) Drugi vide tajni dolazak

Gospoda pa svoju crkvu pre početka nevolja. Lično podržavam prvo rešenje. Božiji narod nije bio pošteđen nevolja progona u prvih nekoliko vekova Grčko-rimskog sveta, posebno onda kada se evanđelje brzo širilo. Neće biti pošteđeni ni oni koji budu bili svedoci porođajnih bolova Novog doba. Progoni su uvek crkvi donosili čistoću i snagu!

Literalno jedinstvo poglavlja 2 i 3, gde se govori o crkvi u progonima, odgovora literalnom jedinstvu opisanih nebeskih događa. Naime, progonjena crkva vapi u molitvi za odmazdom. "Božiji gnev" dolazi postepeno (pečati – 1/4; trube – 1/3; zdele – potpuno uništenje) i svaki od tih stepena je propraćen pozivom izgubljenima na spasenje. Ipak, sud je nazadrživ: nevolje, druga smrt, vatreno jezero (Otk 20). Ponuda spasenja prestaje i sud je neizbežan.

Progonjena crkva postaje pobednička crkva i neverni progonitelji doživljavaju progon! Bog vlada!

"da iskuša stanovnike zemlje" Još jedan izraz koji će se ponavljati onako kako pobuna nevernika bude rasla (Otk 6:19; 18:13; 1:10; 12:12; 13:8, 12, 14; 17:8). Bog želi da svako doživi pokajanje i spasenje (1 Tim 2:4; 2 Pet 3:9). Ali, ljudi to ne žele čak ni u grotlu kataklizmi koje divljaju oko njih, kada kroz lomljenje pečata, zvuke truba i izlivanje zdela gnev Božiji pada na njih. Vidi posebnu temu o probama, testiranjima u 2:2

3:11 "Evo, dolazim uskoro" Trajni naglasak ove knjige je neposrednost Hristovog povratka (1:1, 3; 2:16; 22:7,12,20). Rana je crkva živela svaki dan u ovom iščekivanju. Ovo je nada svakog hrišćanskog naraštaja.

"Drži ono što imaš" Još jedan prezent imperativ. Kao i aorist imperativ, iz 2:25, i on naglašava predanost, upornost da se istraje do kraja. Ako se oslonimo na Gospoda, i on će se osloniti na nas (Gal 6:9). Ovo je suština zavetnog odnosa Božije suverenostii našeg odgovora na nju!

Spasenje je stvar našeg trenutnog predanja u pokajanju i veri (Mk 1:15; Dl 3:16, 19; 20:21) koje sledi život poslušnosti, služenja i istrajnosti. Sve ove vrednosti čine naše hrišćanstvo zrelim.

"venac" ("kruna") Još jedan pomen imenice *stefanos,* posle 2:10. To je Gospodnja nagrada za vernost.

3:12 "Pobednika" vidi 2:2

"ću učiniti stubom u hramu svoga Boga" Filadelfija je bila na trusnom području. Stub je moćna slika nepomičnosti. Imena uglednih stanovnika bi se pisala na velikim hramskim stubovima. Imenica "hram" ***(naos),*** dolazi od glagola "prebivati", što govori o prebivanju božanstva u svetom prostoru. Oni koji pobede u Hristu nikada neće biti odvojeni od njega (Ps 23:6; 27:4-6). U svakom slučaju, reč je o metafori, pošto u Novom dobu nema hramova (21:22).

"Napisaću na njemu ime svoga Boga" Ponavljanje zamenica "svoga, moga, moj" čak pet puta u 12. stihu. Više nego snažan način ukazivanja na Božiju blizinu. A ime u Pismu uvek označava vlasništvo (7:3; 14:1; 22:4).

"i ime grada Boga svoga, novog Jerusalima" Otkrivenje crpi mnogo iz proroka Isaije:

1. nova tvorevina, 42:9; 43: 19; 48:6 (Otk 21:5)
2. nova pesma 42:10 (Otk 5:9; 14:3)
3. novo ime 62:2; 65:15 (Otk 2:17)
4. novo nebo i nova zemlja 65:17; 66:22 (Otk 3:12; 21:1).

Novi nebeski grad, Jerusalim, je takođe predskazan u Isaiji: 40:2,9; 41:27; 44:20,28; 52:1,2,9; 62:1,6,7; 65:18,19; 66:10,13,20 (Otk 21:2,10). On je metafora Božijeg prisustva među svojim narodom. U tom smislu se SZ proroštva poopštavaju. Novi Jerusalim nije grad na tlu Izraela, već obećanje večnog Novog doba pravednosti.

3:13 Vidi 2:6

14 Anđelu crkve u Laodikiji napiši: "Ovo govori Amin, verni i istiniti svedok, uzrok svemu što je Bog stvorio. 15 Znam tvoja dela. Ti nisi ni hladan ni vruć. Da si bar hladan ili vruć! 16 Ali pošto si mlak, ni vruć ni hladan, izbljuvaću te iz svojih usta. 17 Ti, naime, govoriš: 'Bogat sam i prebogat; ništa mi ne treba!', a ne znaš da si jadan i bedan, siromašan, slep i go. 18 Zato ti savetujem da kupiš od mene zlata žeženog da se obogatiš, i belu odeću da se

obučeš, da se ne pokaže tvoja golotinja, pa da se osramotiš, i lekovitu mast da namažeš oči, te da progledaš. 19 Ja korim i kažnjavam one koje volim. Stoga, budi revnostan i pokaj se. 20 Evo, stojim pred vratima i kucam; ko čuje moj glas i otvori vrata, ući ću k njemu i večerati s njim, i on sa mnom.
21 Pobedniku ću dati da sedne sa mnom na mome prestolu, kao što sam i ja pobedio i seo sa svojim Ocem na njegovom prestolu.
22 Ko može da razume, neka dobro sluša šta Duh govori crkvama!"

Otk 3:14-22

3:14 "Amin" Još jedno pozivanje na SZ JHVH tituli, o "Bogu istinitom" (Isa 65:16). "Amin" je SZ oblik reči "vera", "verovati" (Post 15:16; Av 2:4). Ovim povikom se potvrđuje vernost, pouzdanost (1:6; 2 kor 1:20). Vidi posebnu temu u 1:6

"verni i istiniti svedok" Ovi predevi se u LXX prevodu odnose na JHVH. Moguće je da *emeth,* kao osnovni jevrejski pojam za "veru", "pouzdanje", preveden kao "vernost *(pistos),* ili istina *(aletheia).* Oba grčka pojma često opisuju Isusa iz ove knjige (3: 14; 19:11; 21:5; 22:6).

"uzrok svemu što je Bog stvorio" Osvrt na Post 1:1 i Jn 1:1. "Uzrok", tj. "početak" (jevrejski *berešit*), i "izvor" (grčki *arhe*) imaju dva naglaska: (1) otpočinjanje; (2) vrelo, mesto izviranja.

Ovaj koncept je bio osnov kontroverzi između Arija i Atanasija (pitanje trinitarizma) u 4. veku (Pri 8:22-31). Naime, Mudrost je prva stvorena, a po njoj sve ostalo. Verovatno je u tome koren Jovanove upotrebe koncepta *logos* u njegovom evanđelju (Jn 1:1). To je jedna od nasnažnijih objava Hristovog prapostojanja (Jn 1:1; 8:57-58; 2 Kor 8:4; Fil 2:6-7; Kol 1:17), ali i istine da je Otac sve stvorio kroz Sina (Jn 1:3; 1 Kor 8:16; Kol 1:15,18; Jev l:2).

3:15 "Ti nisi ni hladan ni vruć" Moguće je da apostol misli na mlaku vodu koju su meštani ovog grada pili. Područje je bilo bogato izvorima tople vode. Slična optužba je upućena i crkvi u Sardu (3:1).

3:16 "izbljuvaću te iz svojih usta" Upozorenja iz 2:5; 3:3,16,17 zvuče neverovatno kada znamo da je reč o crkvama 1. veka! Nisu oni izgubili svoje spasenje već delotvornost službe i svedočanstva (3:19; Jev 12:5-13).

3:17 "Ti, naime, govoriš: Bogat sam i prebogat; ništa mi ne treba" Ovaj i sledeći stih u svom istorijskom konceptu ciljaju na Laodikiju kao centar protoka novca, izrade vune i lekova za oči. Tragedija je da su u tom obilju mislili kako su i duhovno bogati (3:1).

Posebna tema: Blagostanje

I. STARI ZAVET

A. Bog je vlasnik svega
- a) Postanak 1-2
- b) 1. Dnevnika 29:11
- c) Psalam 24:1; 50:12; 89:11
- d) Isaija 66:2

B. Ljudi su korisnici svih dobara sa bogomdanom svrhom
- a) Ponovljeni zakon 8:11-20
- b) Levitska 19:9-18
- c) Jov 31:16-33
- d) Isaija 58:6-10

C. Davanje je deo bogosluženja
- a) dva desetka
  Brojevi 18:21-29; Pnz 12:6-7; 14:22-27
  Pnz 14:28-29; 26:12-15
- b) Izreke 3:9

D. Blagostanje je Božiji dar i znak zavetne odanosti
- a) Ponovljeni zakon 27-28
- b) Izreke 3:10; 8:20-21; 10:22; 15:6

E. Upozorenje protiv bogaćenja na račun drugih
- a) Izreke 21:6
- b) Jeremija 5:26-29
- c) Josija 12:6-8
- d) Mihej 6:9-12

F. Bogatstvo nije samo po sebi greh, ali ni cilj

a) Psalam 52:7; 62:10; 73:3-9

b) Izreke 11:28; 23:4-5; 27:24; 28:20-22

c) Jov 31:24-28

II. POSEBAN NAGLASAK SOLOMUNOVIH IZREKA

A. Blagostanje kao izvor sebičnosti

a) osuda lenjosti: 6:6-11; 10:4-5,26; 12:24,27; 13:4; 15:19; 18:9; 19:15,24; 20:4,13; 21:25; 22:13; 24:30-34; 26:13-16

b) pohvala radu: 12:11,14; 13:11

B. Siromaštvo kao kontrast bogatsvu je slika kontrasta pravednosti i grešnosti 10:1; 11:27-28; 13:7; 15 :16-17; 28:6,19-20

C. Mudrost je bolja od bogatstva (mudrost je poznavanje Boga i njegove reči i život po tom poznanju): 3:13-15; 8:9-11,18-21; 13:18.

D. Upozorenja i podsećanja

a) upozorenja

jamstvo za pozajmice 6:1-5; 11:15; 17:18; 20:16; 22:26-27; 27:13.

nepošteno bogaćenje 1:19; 10:2,15; 11:1; 13:11; 16:11; 20 :10,23; 21:6; 22:16,22; 28:8

pozajmice: 22:7

nestalnost bogatstva: 23:4-5

neupotrebljivost bogatstva za dan Suda: 11:4

lažni prijatelji: 14:20; 19:4

b) podsećanja

preporučeno davanje 11:24-26; 14:31; 17:5; 19:17; 22:9,22-23; 23:10-11; 28:27

pravednost je bolja od bogatstva: 16:8; 28:6,8,20-22

molitva za potrebe, ne za želje: 30:7-9

dati siromahu = dati Bogu: 14:31

III. NOVI ZAVET

A. Isus

a) bogatstvo nas kuša da se pouzdamo u sebe i svoje, umesto u Boga i Božije
- Matej 6:24; 13:22; 19:23
- Marko 10:23-31
- Luka 12:15-21,33-34
- Otkrivenje 3:17-19

b) Bog se brine za naše fizičke potrebe
- Matej 6:19-34
- Luka 12:29-32

c) žetva zavisi od setve (i doslovno i slikovito)
- Marko 4:24
- Luka 6:36-38
- Matej 6:14; 18:35

d) blagostanje zavisi od pokajanja
- Luka 19:2-10
- Levitska 5:16

e) Bog osuđuje iskorišćavanje
- Matej 23:25
- Marko 12:38-40

f) Naša upotreba materijalnih dobara biće prozvana na Sudu: Mt 25:31-46

B. Pavle

a) rad je blagoslov
- Efescima 4:28
- 1. Solunjanima 4:11-12
- 2. Solunjanima 3:8,11-12
- 1. Timoteju 5:8

b) bogatsvo je prolazno, zadovoljstvo je vrlina
- 1. Timotiju 6:6-10
- Filipljanima 4:11-12
- Jevrejima 13:5
- 1. Tomotiju 6:17-19
- 1. Korinćanima 7:30-31

IV. ZAKLJUČAK

A. Pismo nam ne sistematizuje teologiju o blagostanju.

B. Pismo nam ne daje posebne odeljke na ovu temu, zato je potrebno posmatrati mnoge kontekste. Čuvajmo se uskogrudnih stavova na osnovu pojedinih odlomaka.

C. Izreke su poseban biblijski žanr s posebnim pogledom na blagostanje. Pisac je praktično i lično uključen u ovu temu. Zato nam je potrebna ravnoteža sa ostalim delovima Božije reči (Jer 18:18).

D. Nama je potrebno da se pažljivo odredimo prema blagostanju u svetlu svetopisamskog učenja. Moramo da se čuvamo krajnosti kapitalizma i komunizma. Zadovoljenje potreba treba da nam je važnije od gomilanja dobara.

E. Svako bogaćenje mora da bude u skladu sa našom odgovornom upotrebom (2Kor 8-9).

3:18 "Zato ti savetujem da kupiš od mene" Aluzija na Isa 55:1-3, gde Bog svima nudi spasenje besplatno, ali ga opisuje kao preskupo.

"belu odeću" vidi 3:4

"da se ne pokaže tvoja golotinja, pa da se osramotiš" SZ vidi golotinju kao znak poraza, suda, siromaštva.

3:19 "Ja korim" Grčki *elegchois* upotrebljen u smislu "obelodaniti da bi se izlečilo, popravilo" (Jn 3:20; Ef 5:11-14)

"kažnjavam" Božija disciplina nad nama dokazuje da smo članovi njegove porodice (Jov 5:17; Pri 3:12; Ps 94:12; Jev 12:6).

"budi revnostan" Prezent imperativ. Koren reči je u imenici "vreo" *(zestos)*, prema 3:15-16. Vera i služba Bogu moraju da budu vatreni način života.

"i pokaj se" Aorist imeprativ. Refren svih ovih pisama. Na pokajanje nisu pozvani samo nevernici. Hrišćani valja da teže zrelosti vere, stabilnosti, radosti (2:5, 16, 22; 3:3, 19). Pokajanje je način života ne samo početak našeg puta vere!

3:20 "Evo, stojim pred vratima i kucam" Jak oblik perfekta sa prezentom koji naglašavaju upornost, stalnost radnje. Isus je stao da bi trajno kucao i kucao na vrata. Istina je da ova crkva nije pohvaljena ni jednom, ali joj je upućen topao poziv. Nije to poziv na obraćenje, već na

povratak života odnosa, zajedništa sa Hristom. Čudno je kako se baš ove reči često koriste kao poziv na spasenje na mnogim evangelizacijama.

Metafora "vrata" je poznata i u evanđeljima (Mk 13:28-29; Lk 12:36) kao upozorenje o bliskosti Hristovog povratka.

"ko čuje moj glas i otvori vrata" Uslovna rečenica koja podrazumeva moguću akciju. Mnoge kulture sveta kucanje na vrata povezuju sa prigodnim rečima pozdrava. Ovde je važan princip dobrovoljnosti. Naime, čovek/crkva koji čuju, valja i da otvore vrata. Ovo je naš deo svakog našeg zavetnog odnosa sa Bogom. On nam prilazi prvi, on postavlja uslove, ali na nama je da odgovorimo. I taj odgovor nije jednokratan već trajni. Naše spasenje nije gotov proizvod već stalni, živi odnos sa Bogom, jasno promenjeni život. Istina, znamo i za uspone i za padove, ali živi odnos se ne prekida.

"ući ću k njemu i večerati s njim, i on sa mnom" Ovo je drevna slika prihvaćene ponude za mir (Lev 3 i 7), vreme zajedništva u kome Bog simbolično jede žrtve. Neki tumači u ovome vide eshatološku naznaku Mesijinog slavlja.

Reč "večerati, obedovati" je posebna reč koja označava večernji obrok. To je i u ono vreme bio glavni obrok za celu porodicu, kada su svi opet bili na okupu. Na Istoku je obrok poseban znak zajedništva, prijateljstva i posebnih međusobnih odnosa.

3:21 "Pobedniku ću dati da sedne sa mnom na mome prestolu" Moćna slika konačnog i trajnog zajedništva. NZ ima mnoge metafore o tome kako će vernici NZ jednom da vladaju sa Hristom (2:26, 27; Lk 22:30; Mt 19:28; 1 Kor 6:2; 2 Tim 2:12; Otk 20:4). Otk 22:5 takođe govori o našoj večnoj vladavini sa Hristom. Vidi posebnu temu o tome u 5:10.

"kao što sam i ja pobedio i seo sa svojim Ocem na njegovom prestolu" Divno je znati da je Gospod Isus pobedio svet (Jn 16:33; Ef 1:21-22), da je večno ustoličen sa desne Očeve strane (Ef 1:20; 1 Jn 2:1; Otk 22:1) i da želi da mu se pridružimo u toj pobedi!

Predlozi za razgovor

Kazali smo da je ovaj udžbenik tek vodič u tumačenju. Svako od nas je za sebe odgovoran za svoje tumačenje Pisma. Svako treba da sluša svoje unutrašnje vođstvo. Seti se: ti, Pismo i Duh Sveti. Nikada ne odustaj od ovoga.

I ova pitanja su osmišljena da bi ti pomogla u sažimanju glavnih misli ovog odeljka. Dakle, da u njima nađeš izazov, a ne konačne odgovore.

1. Zašto Jovanova proroštva o poslednjim vremenima započinju pismima sedam crkava (i samo sedam) Male Azije?
2. Zašto svako pismo započinje Hristovim opisom iz 1. poglavlja?
3. Šta ova pisma znače Crkvi našeg vremena?
4. Kako da razumemo oštra upozorenja u pismima?
5. Kako doktrina "jednom spasen – zauvek spasen" stoji prema upozorenju i pozivu na istrajnost?
6. Zašto 3:20 nije poziv na spasenje?
7. U kom odnosu prema ovim pismima je sledeća literalna celina? Zašto bi Bog poštedeo poslednji naraštaj hrišćana nevolja progona, ako to nije uradio sa vernicima 1. veka?

Otkrivenje 4-5

Podela poglavlja prema “Novom srpskom prevodu s napomenama”

Poruke za crkvu 4:1-22:21
Viđenje Božije slave 4:3-11

Treći krug čitanja (vidi uvodne napomene)

Prema izvornim piščevim namerama

Ovaj komentar je tek vodič u vašem proučavanju Pisma. To znači da ste za svoje tumačenje sami odgovorni. Svako od nas treba to da radi u svetlu objave koja mu je data. Tu ste vi, Sveto pismo i Sveti Duh – najvažniji u tumačenju. Ne prepuštajte sve drugim tumačima.

Čitajte ovo poglavlje u njegovom kontekstu. Uočite o čemu je reč. Pokušajte sami da sačinite svoju skicu ovog, prvog poglavlja. Tek onda to svoje uporedite sa prevodima Bibije koje posedujete. Podele na poglavlja i manje celine nisu deo nadahnutog teksta, ali nam pomažu da dokučimo izvorne piščeve naume, a to je suština svakog dobrog tumačenja. Neka svaki odeljak govori o jednom jedinom predmetu.

Prvi odeljak...
Drugi odeljak...
Treći odeljak...

Kontekstualni uvid:

A. Ova dva poglavlja čine literalnu celinu. Poglavlje 4 ističe Boga kao Stvoritelja (aluzija na *Elohim,* onoga koji stvara, brine se i održava sve živo, Ps 104); poglavlje 5 govori o Božijem Jagnjetu (Isusu) i Otkupitelju (aluzija na JHVH, Boga Spasitelja koji stvara zavet, Ps 103). Širi kontekst doseže sve do otvaranja pečata, a oni sami obuhvataju celinu od 6. do 8. poglavlja.

B. Ovo poglavlje formira (slava i vladavina Božija) glavnu temu Otkrivenja. Scena trona na nebu je slična nebeskom svetištu iz Jev 8-9. Inače, Božija slava je glavna tema i ranog jevrejskog misticizma.

C. Otkrivenje nam ne govori u prvom redu kada i kako će se zbiti Hristov dolazak, koliko nam dočarava njegovu slavu, suverenost u istoriji sveta. Dakle, ova dva poglavlja su srce cele knjige i srž njene poruke!

D. Očigledno je iz ovih poglavlja da Jovan duhovne istine iskazuje jezikom apokalipse. On se služi svim likovima i simbolima SZ galerije, posebno Jez 1 i 19; 2:9,10; Dan 4;7:13-14. Naravno, tu su nebrojene aluzije međuzavetnih apokaliptičnih spisa, kao što je I Enohova. Zato je pogubno i sasvim neprikladno da guramo Otkrivenje u krute istorijske obrasce. Posebno je opasno da pod svaku cenu današnje događaje, našu kulturu i sl. tumačimo simbolima ove knjige. To svakako ne znači da je Otkrivenje nevažno, netačno i neupotrebljivo. Ali, ne smemo da ga čitamo kao istorijsku čitanku. Bolje je da ga tumačimo Isusovim rečima!

Tumačenje reči i izraza

1 "Nakon toga sam video: gle, otvorena vrata na nebu. Glas sličan zvuku trube koji sam ranije čuo kad je govorio sa mnom, reče mi: "Popni se ovamo i pokazaću ti šta treba da se dogodi posle ovoga". 2 Istog trena me Duh obuze, te ugledah na nebu presto i nekoga kako sedi na njemu. 3 Taj što je sedeo na prestolu bio je kao dragi kamen, kao jaspis i sard, a oko prestola je bila duga boje smaragda. 4 Presto je okruživalo dvadeset i četiri prestola na kojima su sedele dvadeset i četiri starešine obučene u belo, sa zlatnim krunama na svojim glavama. 5 Iz prestola su izbijale munje; čuli su se glasovi i grmljavina. Ispred prestola gorelo je sedam buktinja, a to su sedam Božijih duhova. 6 Ispred prestola je još bilo nešto kao stakleno more, slično kristalu.

Nasred trona stajala su četiri bića puna očiju spreda i pozadi. 7 Prvo biće bilo je slično lavu, drugo je bilo slično juncu, treće je imalo ljudski lik, a četvrto je bilo slično orlu u letu. 8 Svako od

četiri bića imalo je po šest krila, punih očiju sa spoljne i unutrašnje strane. Oni i dan i noć bez prestanka govore:

"Svet, svet, svet je
Gospod Bog, Svedržitelj,
koji je bio, koji jeste i koji će doći."

9 A kad su bića dala čast, slavu i zahvalnost Onome koji je sedeo
na prestolu, koji živi u sve vekove, 10 padoše na kolena dvadeset i
četiri starešine pred Onim koji je sedeo na prestolu, pa se poklonişe Onome koji živi u sve vekove. Svoje krune staviše pred presto, govoreći:

11 "Dostojan si, Gospode, Bože naš,
da primiš slavu, čast i silu,
jer ti si stvorio sve.
Tvojom voljom
sve je stvoreno i sve postoji."

Otk 4:1-11

4:1 "Nakon toga sam video" Ista fraza u manjim izmenama je i u 7:1,9; 15:5; 18:1 i verovatno 19:1. Sledi serija vizija. Većina SZ vizija je zavetno uslovljena – "ako… tada" - posebno u odnosu Boga i Izraela. Vera Božijeg naroda danas određuje događaje i posledice koje dolaze sutra. To je princip i vizija Otkrivenja.

1. Isus daje uslove svojim crkvama. Od njihovog odgovora zavisi njihova budućnost.
2. Sud koji dolazi po trubama i zdelama je takođe uslovljen. Bog stalno poziva neverne ljude na pokajanje i veru, na spasenje.

U oba Zaveta je Božiji plan otkupljenja sveopšti i bezuslovan (Post 3:15; 15:12-2; 17:1-8), ali sve zavisi od našeg odgovora (Post 12:1; Otk 2-3). Sada taj plan otkupljenja gledamo sa gornje, nebeske strane, prema opisima ova dva poglavlja.

"gle, otvorena vrata na nebu" Zanimljiv oblik perfekt participa u pasivu. To znači da je vrata otvorio sam Gospod (pasiv) i da su ona trajno otvorena (perfekt). Još jedna moćna metafora po kojoj nam se Bog predstavlja. Vrlo je slična stihovim 19:11; Jez 1:1; Mt 3:16; Jn 1:51, Dl 7:55-56.

Reč "nebo" srećemo više od 50 puta u Jovanovim spisima, i to uvek u jednini, osim 12:12.
Nije sasvim teološki jasna ta promena u množinu. Rabini su mnogo raspravljali da li postoji tri ili sedam nebesa (2 Kor 12:2). Jovan govori o nebu u kome prebiva Bog. On nam dozvoljava da zavirimo u njegovu stvarnost. Dok na zemlji vlada haos, na nebu je sve u nepomućenom miru i skladu.

"Glas sličan zvuku trube koji sam ranije čuo kad je govorio sa mnom" Ovakav glas se spominje u 1:10 (vidi osvrt). Prva misao koja se nameće jeste da Isus govori, ali kako su poglavlja 4 i 5 literalno celovita, te kako se Gospod ne pojavljuje do 5:5, 9, 10, 12, 13 ovo je verovatno glas anđela (što je vrlo tipično za apokalipsu). I Pavle vidi Hristov dolazak u slikama jakih truba i anđeoske objave (1 Sol 4:16).

"Popni se ovamo" Dispenzacionalisti veruju da je ovo znak tajnog vaznesenja Crkve. Naravno, ovo tumačenje se zasniva na određenim pri-milenijalnim shvatanjima, predubeđenjima Otkrivenja. To znači da se sva SZ proroštva doslovno ispunjavaju; da su Crkva i Izrael sasvim odvojeni; da će se Crkva tajno uzeti na nebo kako bi se ostatak proroštava SZ za Izrael ispunio. Ovo tumačenje počiva na "tihim dokazima", pošto se reč crkva ne spominje nakon Otk 3 (osim u 22:10). Ipak, sam tekst nam ne kazuje nimalo da je bilo ko sem Jovana uzet na nebo.

"pokazaću ti šta treba da se dogodi posle ovoga" Verovatno aluzija na Dan 2:29,45. Ako je tako, onda se misli na seriju istorijskih događaja, a ne na one buduće. Naime, Otkrivenje ne govori samo o događajima iz 1. veka, ili samo o onome što tek treba da se desi. Ono opisuje:

1. ono što je odlika svakog vremena
2. ono što pokriva istoriju od Prvog do Drugog Hristovog dolaska

4:2 "Istog trena me Duh obuze" Isto čitamo u 1:10; 17:3 i 21:10. Verovatno slično iskustvo kao i ono proroka Jezekilja (8:1-4; 11:1), ili Gospoda Isusa u Mt 4:8, Filipa u Dl 8:39-40, Pavla prema 2 Kor 12:1-2. Nismo sigurni da li je reč o duhovnom stanju (transu) ili fizičkom uzdignuću.

"na nebu presto i nekoga kako sedi na njemu" Presto *(thronos)* srećemo 47 puta u ovoj knjizi. Božija vladavina je suštinska poruka ove vizije (poglavlja 4 i 5). Naravno, presto je simboličan, apokaliptičan način kazivanja istine da Bog vlada istorijom. Bog je večni i lični Duh. On nema telo da bi sedeo na tronu! Apokalipsa je žanr koji je stvoren da bi pokazao Božije sveznanje i potpunu kontrolu nad događajima budućnosti. Sva istorija u njemu ima svoj tok i svoj smisao (*telos*, Mt 24:14; 1 Kor 15:24-28). Na prestolu Bog već sedi. Ovaj glagol je u imperfektu, što u sebi ima dva značenja: (1) on je uvek bio tu; (2) upravo je seo. Aluzija na Dan 7:9.

4:3 "Taj što je sedeo na prestolu bio je kao" Jovan ne opisuje Boga kao takvog, jer je to nezamislivo za jednog Jevreja (Izl 33:17-23; Isa 6:5). On se usredsređuje na Božiju slavu koju vidi kako sjaj boja tri draga kamena. Isto je i u Jez 28:13, gde se nebo (Božiji vrt) slikovito opisuje.

"jaspis" Stari su spisi vrlo nesigurni u opisivanju vrsta i boja dragog kamenja. I jedno i drugo ima mnogo varijanti od vremena do vremena, od zemlje do zemlje. Jaspis je prvi kamen u nizu na prsima Velikog sveštenika (Izl 28:17-21). Ovo je kristalno čist kamen. Verovatno je od njega sačinjeno "stakleno more" (4:6; 15:2; 21:11,18,21). Možda je jaspis naš dijamant.

"sard" Dragulj boje krvi. Poslednji u nizu na grudima Prvosveštenika. Moguće je da ovde imamo poznatu sliku "Prvog i Poslednjeg", kao naglasak na Judi, mesijanskom plemenu (smaragdna duga).

"a oko prestola je bila duga boje smaragda" Smaragd je kamen koji na grudima prvosveštenika predstavlja Judu. Iako se na ovu dugu u tumačenjima previše polaže, dve teorije su upečatljive: (1) Za neke je ovo aluzija na Post 9:16, gde je duga zavetni znak Gospodnje zaštite, znak da je oluja suda završena. Usred kazne i stradanja ona postaje obećanje milosti; (2) Drugi vide vezu sa Jez 1:28, gde je duga simbol Božije slave. Nejasno je gde je tačno duga znak suda ili zaveta, ali ova posebna, zelena duga nije samo puko prelamanje svetlosti.

4:4 "Presto je okruživalo dvadeset i četiri prestola" Tumačenja:

1. Jedni tvrde da je veza u redu Aronovog sveštenstva koje je David ustanovio, prema 1 Dnv 24:7-19.

2. Drugi kaži da je ovo slika nebeskog sabora koji je spomenut u 1 Car 22:19; Isa 24:23; Dan 7:9-10,26.

3. Neki, opet, kažu da je reč o preklapanju 12 plemena Izraela i 12 apostola, koji zajedno čine sav Božiji narod (21:12,14).

"na kojima su sedele dvadeset i četiri starešine" Mnogo je nesuglasica oko identiteta ovih starešina. Dve teorije su glavne:

1. Oni predstavljaju vernike –
   a) obučeni su u belo (1 Kor 9:25; 1 Sol 2:19; 2 Tim 4:8; Jak 1:12; 1 Pet 5:4).
   b) anđeli ne nose krune i ne sede na prestolima (4:10)
   c) vernici su zajedno sa anđelima oko prestola (5:11)
   d) 5:9-11, u LXX i Pešiti, a kasnije i u *Textus Receptusu pridružuju i starešine ovoj pesmi otkupljenja.*
2. Reč je o:
   a) anđeli su takođe u belini (Mt 28:3; Jn 20:12; Mk 16:5; Dl 1:10; Otk 15:6; Dan 10:5,6).
   b) starešine su uvek poistovećene sa živim stvorenjima, kao u 5:11,14, što ukazuje na tri ranga, tri čina anđela.
   c) Jedan od starešina deluje kao anđeo sa objavom (5:5)
   d) Isa 24:23 anđele nebeskog sabora zove starešinama.
   e) Sam tekst 4:10 ne kaže da starešine učestvuju u pevanju pesme otkupljenja.

"sa zlatnim krunama" Pismo nigde ne govori da anđeli nose krune (čak ni moćni anđeo iz Dan 10). S druge strane, demonske horde nose neku imitaciju ove krune (9:7).

4:5 "Iz prestola su izbijale munje; čuli su se glasovi i grmljavina" Opis sličan Izl 19:16-19, o čudesnom fizičkom prizoru Božijeg prisustva na brdu Sinaj. Munje, glasovi i grmljavina su znak Gospodnje prisutnosti (11:19), ili njegovog suda (8:5; 16:18).

"sedam buktinja" Čini se kao da je sedam odvojenih baklji u pitanju, a ne jedan svećnjak sa sedma krakova (Izl 25:37; Zah 4:2). U svakom slučaju i ova sedmostruka vatra deluje na isti način kao i ostale "sedmice" – ukazuje na Božiju neposrednost.

“a to su sedam Božijih duhova” Izraz iz 1:4; 3:1; 5:6. Na osnovu 1:4 najčešće se shvata kao Duh Sveti, ali nijedan drugi stih ne ide u prilog ovom tumačenju. Zato izraz valja poistovetiti sa crkvama (sedam zvezda, 3:1; sedam lampi, 4:5) ili sa svemoći i sveznanjem Jagnjetovim.

4:6 “kao stakleno more” I ovde imamo više teorija:

1. posuda iz Hrama (1 Car 7:23; 2 Dnv 4:2-6)
2. kopija kristalnog mora iz Izl 24:9-10
3. deo vatrenih Gospodnjih kočija, prema Jez 1:22,26; 10:14
4. simbol odvojenja od Božije svetinje (15:3)

Ovo more se uklanja u 21:1, pokazujući kako se uklanja prokletstvo (Post 3) ljudskog greha koji nas je odvajao od Boga.

“četiri bića” Ova bića su opisana u st. 6-8. Ona su spoj herivima (Jez 1:5-10; 10:1-17) i serafima (Isa 6:2,3). Broj krila i lica varira, ali odgovara celoj slici. Bića su spoj ljudi, životinja i anđela i okružuju Božiji presto (4:6,8,9; 5:6,8,11,14; 6:1,3,5,7; 7:11; 14:3; 15:7; 19:4).

“puna očiju spreda i pozadi” Misli se na oči svakog lica, ili je reč o poznatoj svetopisamskoj metafori sveznanja (Jez 1:18; 10:12).

4:7 “lav… junac … čovek … orao” Očigledan osvrt na Jez 1:6,10. Rabinska literatura ovim redosledom nabraja najjača bića u poretku stvaranja. Irinej (120-202 god.) je u četiri različita lika predstavio sva četiri evanđelja. Tako tradicija vidi Jovana kao orla; Luku kao čoveka; Marka kao vola, junca; Mateja kao lava. Ali, ovakav pristup je isuviše spekulativan i alegorijski. Ova četiri bića su simbolička a ne stvarna. S druge strane, znajući poredak u stvaranju, znajući naglasak Levitske knjige na čistom i nečistom, teško da bi mogli da prihvatimo ovu mešavinu vrsta, bića. Otkrivenje nije sušta istorijska naracija stvarnih događaja. Ono je poseban žanr simboličkog jezika kojim se iskazuju duhovne istine. U ovom slučaju to je istina o Bogu koji je jedini izvor života (st. 8,9), jedini svet (st. 8) i stvoritelj svega što jeste (st. 11).

4:8 “Svet, svet, svet je” Živa bića ponavljaju pesmu serafima iz Isa 6:2,3. Ovo je prvo od nekoliko slavoslovlja koje imamo u ovoj knjizi (4:8,11; 5:9-10,12,13; 7: 12; 11: 17-18; 12: 10-12; 15:3-4; 16:5-7; 18:2-8; 19: 1-3, 6-7). Često je sam tekst pesme tumačenje vizije. Neki simboli,

poput staklenog mora, su u jevrejskoj misli superlativi kojim se uzdiže Božija svetost.

"Gospod Bog, Svedržitelj" Čak tri titule (1:8): (1) Gospod, što odgovara SZ JHVH (Izl 3:14; Ps 103); (2) Bog, što odgovara SZ *Elohim* (Ps 104), (3) Svedržitelj, što odgovara *El Šadaj*, imenu iz doba patrijarha (Izl 6:3).

"koji je bio, koji jeste i koji će doći" Fraza koja se ponavlja (1:4; 4:8, vidi više o ovome u 1:4). Igra reči sa zavetnim JHVH imenom, koje je zapravo izvedeno iz osnovnog glagola "biti". Istu temu imamo u st. 9 i 10 u frazi "Onim što živi u sve vekove" (10:6; 15:7).

4:9-11 U izvornom jeziku ovo je sve jedna rečenica, što ističe snagu slavoslovlja Onome koji doveka sedi na tronu časti (Ps 47). Moguće je i aluzija pojave mnoštva anđela na ovom nebeskom saboru (1 Car 22:19; Jov 1:6; Dan 7:10).

4:9 "bića" Anđeoska bića koja se često spominju u knjizi (5:6,8,14; 6:1; 7:11; 14:3; 15:7; 19:4).

4:11 "jer ti si stvorio sve" Starešine, živa bića slave Stvoritelja i Održavatelja svega. Ovo je teološki naglasak imena Elohim (Post 1; Job 38-41; Ps 104). Uopšte, ovo poglavlje teološkim značenjem dva najčešća Božija imana opisuje njegova dela. Progresivno otkrivenje NZ jasno prikazuje Sina kao Očevog posrednika u stvaranju (Jn 1:3; 1 Kor 8:6; Kol 1:16, Jev 1:2).

1 "Zatim sam u desnici Onoga što je sedeo na prestolu video knjigu, ispisanu iznutra i spolja. Bila je zapečaćena sa sedam pečata. 2 Tada sam video moćnog anđela kako snažnim objavljuje glasom: "Ko je dostojan da otvori knjigu i da otpečati njene pečate?" 3 I niko na nebu, na zemlji i pod nebom nije mogao da otvori knjigu i da pogleda u nju. 4 Gorko zaplakah što se niko nije našao dostojnim da otvori knjigu i da pogleda u nju. 5 Jedan od starešina mi reče: "Ne plači! Evo, pobedio je Lav iz Judina plemena, Izdanak iz korena Davidovog; on je u stanju da otvori knjigu i njenih sedam pečata".

Otk 5:1-5

5:1 "Zatim sam u desnici Onoga što je sedeo na prestolu video knjigu" Bog ne drži ovu knjigu da bi je držao, već da bi je neko uzeo i otvorio. Desna strana, desna ruka je prepoznatljivi biblijski antropomorfizam Božije snage i autoriteta. Bog nema telo jer je Duh (Jn 4:24), večan i nestvoren.

"knjigu" Grčki *biblion.* Većina tumača se slaže da današnji oblik knjige nije bio poznat do 2. veka, tako da je ovde reč pre o svitku, pergamentu. Nekoliko je teorija u vezi ove knjige:

1. lista nevolja, Jez 2:8-10; Otk 10:8-11
2. knjiga koju ljudi ne žele da čitaju, jer ih je Gospod duhovno zaslepio (Isa 29: 11; Rim 11:8-10,25)
3. poslednji događaji (Dan 8:26)
4. rimski testament, poslednja volja, koja se po tradiciji pečatila sa sedam pečata
5. knjiga života (Dan 7:10; 12:1), toliko pominjana (3:5; 17:8; 20: 12,15)
6. SZ (Kol 2:14; Ef 2:15)
7. nebeske ploče, I Enohova 81:1,2

Zbog više razloga, rešenja 1, 2 i 3 najviše odgovaraju. Ovaj svitak sadrži budućnost čovečanstva i klimaks Božijeg delovanja u istoriji.

"ispisanu iznutra i spolja" Krajnje neobično za papiruse i svitke drevnog vremena. Bilo je više nego teško na ovaj način pisati, premda imamo ovaj spomen u Jez 2:8-10 i Zah 5:3. Više je reč o simbolu dovršenosti, o nadzoru koji Gospod ima nad svom istorijom i ljudskim sudbinama.

Oba participa ("ispisanu i zapečaćenu") su u perfekt pasivu. Ovo je posebna gramatička forma koja naglašava bogondahnutost Svetog pisma (Mt 6:45; 8:17; 10:34). Naravno, izjava sama po sebi garantuje pouzdanost i neprolaznost onoga što Bog govori, odlučuje i radi.

"Bila je zapečaćena sa sedam pečata" Sedmica je broj punine i savršenstva još od Post 1. Dakle, svitak je savršeno tačan i zaštićen. Pečati su voštani krugovi sa žigom, znakom vlasnika, postavljeni na mesto gde se svitak zatvara, odnosno otvara. U 6:1-8 lomljenje ovih pečata označava početak nevolja na planeti, ali u ovoj literalnoj celini

taj sadržaj se ne otkriva. Zapravo, struktura knjige je takva da sedmi pečat pokreće sedam truba.

5:2 "Tada sam video moćnog anđela" Neki ovde vide etimološku vezu sa imenom Gavrilo – "Božiji jaki čovek". Drugi jaki anđeo se spominje u 10:1i 18:21. Posredništvo anđela je vrlo često u jevrejskoj međuzavetnoj apokaliptičnoj literaturi.

"kako snažnim objavljuje glasom" Ovo je poruka za sva stvorenja.

"Ko je dostojan da otvori knjigu i da otpečati njene pečate?" Termin "dostojan" potiče iz sveta trgovine i tiče se merenja na terazijama. Doslovno značenje je "ona što odgovara". Princip odmeravanja je jednostavan: željena težina se upoređuje sa merom koja se stavlja na drugu stranu, drugi tas. Ovo razmeravanje ima i pozitivnu i negativnu konotaciju. U ovom slučaju reč je o nemerljivoj težini Spasiteljeve bezgrešnosti. Samo je on bio dovoljno "težak" za ovaj zadatak. Samo je on dovoljno dostojan (5:7; 9-10,12).

5:3 "I niko na nebu, na zemlji i pod nebom nije mogao da otvori knjigu i da pogleda u nju" Ovo naglašava potpunu nemoć ljudskog roda da dosegne do Božije volje! Greh pobune je opšta duhovna zaraza čovečanstva. Tvorevina ne može sebi da pomogne. Niko nije dostojan!

5:4 "Gorko zaplakah" Imperfekt, upečatljivo glagolsko vreme koje naglašava početak radnje i njeno trajanje. Doslovno "glasno naricanje", tako tipično za drevni Bliski istok.

5:5 "Jedan od starešina mi reče" Starešina preuzima ulogu anđela tumača, baš kao u knjizi proroka Danila.

"Ne plači" Prezent negativ u imperativu: Dosta je sa onim što traje li traje.

"Evo, pobedio je Lav iz Judina plemena" Aluzija na Post 49:9-10 (2. Jezdrina 12:31-32). Mesija je Lav (kralj) pobednik iz Judinog plemena.

"Izdanak iz korena Davidovog" Aluzija na 2 Sam 7 i posebno na Isa 11:1-10. Istu ideju rojalističke Davidove loze iz koje dolazi Mesija nalazimo u Jer 23:5; 33:5; Otk 22:16.

"pobedio je" Aorist naglašava da je ova pobeda dovršena (Gologota i prazan grob). Zanimljiv je naglasak da Lav nije pobedio svojom snagom već svojom žrtvom (st. 6).

6 Potom sam video Jagnje sred prestola, i oko njega četiri bića i starešine. Izgledalo je kao zaklano. Imalo je sedam rogova i sedam očiju, a to su sedam Božijih duhova poslatih po svoj zemlji. 7 Jagnje je prišlo Onome što sedi na prestolu i uzelo knjigu iz njegove desnice. 8 A kada je uzelo knjigu, četiri bića i dvadeset i četiri starešine padoše na kolena pred Jagnjetom. Svaki od njih je imao kitaru i zlatne zdele, pune tamjana, a to su molitve Božijeg naroda. 9 Oni su pevali novu pesmu:

"Dostojan si da uzmeš knjigu,
i otvoriš njene pečate,
jer si bio zaklan,
te si svojom krvlju otkupio Bogu ljude
iz svakog plemena i jezika,
naroda i narodnosti.
10 Ti si ih učinio carstvom sveštenika
Bogu našemu,
i oni će vladati nad zemljom!"

5:6 "Jagnje sred prestola" Koncept žrtvovanog Jagnjeta *(arnion)* je u pobedi otkupljenja i Hristovog vaskrsenja. Ono se pominje u celoj knjizi (5:6,8,12,13; 6:1,16; 7:9,10,14,17; 12: 11; 13:8; 14:1,4 (dva puta), 10; 15:3; 17:14; 19:7,9; 21:9,14,22,23,27; 22:1,3). Žrtvena metafora:

1. Pashalnog jagnje
2. jedno od jagnjadi koja su se žrtvovala svakog jutra i večeri
3. zaklano Jagnje iz Isa 3:7 ili Jn 1:7,29

Metafora ima dva značenja u odnosu na Hrista: (a) nevina žrtva; (b) pobednik (takođe prisutan u apokaliptici: I Enohova 90:9; Josifov testament 19:8-9). U celom NZ samo Jovan Krstitelj naziva Isusa "Jaganjcem Božijim" (Jn 1:29,36). Naravno, pored Otk 5:6,8,12,13. I Pavle ima istu ideju, istina indirektnu (1 Kor 5:7).

“kao zaklano” Isus je bio mrtav ali je sada večno živ. Tu moć će zver iz mora probati da imitira (13:3).

“Imalo je sedam rogova i sedam očiju” Prva slika ukazuje na svemoć (Izl 27:2; 29: 12; Pnz 33:17; 2 Dnv 18:10; Ps 112:9; 132:17; Jer 48:25; Jez 29:21; Zah. 1:18-21). Druga slika ukazuje na sveznanje (4:6,8; Jez 1: 18; 10:12; Zah 3:9; 4:10). Ovaj simbolizam je teološki sličan Dan 7:13-14.

“a to su sedam Božijih duhova” Vidi 4:5

5:8 “A kada je uzelo knjigu, četiri bića i dvadeset i četiri starešine padoše na kolena pred Jagnjetom” Jagnje je dostojno sve slave kao Bog sam (st. 13), a to je glavna tema Otkrivenja.

“zlatne zdele, pune tamjana, a to su molitve Božijeg naroda” U međuzavetnoj jevrejskoj litaraturi, anđeli su kuriri koji molitve ljudi odnose do Boga (Tobija 12:15; III Baruhova 11). Molitva kao tamjan je poznata biblijska slika (8:3-4; Ps 141:2; Lk 1:10).

“Božijeg naroda” (“molitve svetih”, E. Čarnić). Rekli smo da se reč “crkva” ne pojavljuje u tekstu nakon 3. poglavlja. Ali, ideja “svetih” i dalje predstavlja one koji su Božiji, i to vrlo često (8:3-4; 11:18; 13:7,10; 14:12; 16:6; 17:6; 18:20,24; 19:8; 20:9).

Posebna tema: sveci

Grčki *“hagios”* je paralela jevrejskom *“kadešu”* za nekoga ili nešto što se izdvaja za ekskluzivnu Jahvinu namenu. To je smisao posvećenosti. Znamo da je Bog svojom prirodom i karakterom odvojen od sve tvorevine. On je savršeni pravečni nestvoreni duh. Po njemu se sve što postoji ravna i meri. On je transcedentni – onostrani, bitno Drugi i drugačiji, Sveti. Takav Bog je stvorio čoveka radi zajedništva. Ali, pad u greh (Post 3) je načinio racionalnu i moralnu razvalinu između tako svetog Boga i grešnog čovečanstva. Ipak, Bog je odlučio da obnovi sve stvoreno. Zato opet poziva k sebi ljude da budu sveti (Lev 11:44; 19:2;20:7,26; 21:8). U veri obnavljamo zavetni odnos sa Bogom i odazivamo se pozivu da živim sveto (Mt 5:48). To je moguće jer smo potpuno prihvaćeni kroz Hrista. Oprošteno nam je zbog onoga što je on

živeo i radio, zbog onoga što Sveti Duh činio u našem umu i srcu. Paradoksalno ali istinito:

1. sveti smo jer nam je Hrist darovao svoju svetost
2. pozvani smo da živimo sveto zbog prisutnosti Duha

Dakle, vernici su "sveti" *(hagioi)* zbog (1) Očeve volje da tako bude; (2) zbog Hristovog dela; (3) prisutnosti Svetog Duha. Setimo se: u celom NZ ova imenica je u množini (čak i Fil 4:12, gde se jedino koristi u jednini, misli se na zajedništvo sa drugim vernicima). Biti spasen znači biti deo duhovne porodice, tela, žive građevine. Biblijska vera započinje ličnim odazivom, ali odmah dovodi do zajedništva s drugim vernicima. Svi smo duhovno obdareni (1 Kor 12:11) da rastemo zdravo u Telu Hristovom – Crkvi (1Kor 12:7). Spaseni smo da služimo. A svetost nam je zajednička odlika.

5:9-10 Dosta je razlike u grčkim prepisima kada je reč o zamenici "nas" (kod nas samo Karadžićev prevod, op. prev.). "I iskupio si nas" (st. 9). "I učinio si nas" (st. 10). Noviji prevodi ne slede ovu varijantu. Jer, u tom slučaju Hristova smrt uključuje i 24 starešine, koji su najverovatnije anđeoska bića. A Sveto pismo nigde ne govori o spasenju, otkupljenju anđela. Takođe, prisustvo zamenice "njih" *(autous) u st. 10, gramatički isključuje mogućnost da je "nas" deo izvornog teksta.*

5:9 "Oni su pevali novu pesmu" SZ ima mnogo aluzija na novu pesmu (Ps 33:3; 40:3; 98:1; 144:9; 149:1; Isa 42:10). Kod svih važnih događaja, Izrael je ohrabrivan da peva Gospodu novu pesmu u slavu Jahvinu. Ovo je pesma nad pesmama o Bogu koji uzdiže Mesiju i njegovo delo otkupljenja svih vernih (st. 9,12,13; 14:3).

Naglasak na "novim" stvarima je tipičan za Novo doba, prema Isa 42-66

1. "sve novo", 42:9
2. "nova pesma", 42:10
3. "on čini sve novo", 43:10
4. "nove stvari", 48:6
5. "novo ime", 62:6
6. "nova nebesa i nova zemlja", 65:17; 66:22

U Otkrivenju takođe ima mnogo novog:

1. "novi Jerusalim", 3:12; 21:2

2. "novo ime", 2:17; 3:12
3. "nova pesma" 5:9,10,12,13; 14:3
4. "novo nebo i nova zemlja", 21:1

"Dostojan si da uzmeš knjigu, i otvoriš njene pečate" Nova pesma ima pet opisa veličine Jagnjeta:

1. zastupnička smrt (5:6,9,12; 13:8; 1 Pet 1:18-19)
2. plaćena cena otkupljenja (5:9; 14:3-4; Mk 10:45; 1 Kor 6:19-20; 7:23; 1 Tim 2:6)
3. okupljenji iz svih naroda (5:9; 7:9; 14:6)
4. vernici čine kraljevsko sveštenstvo (1:6; 5:10)
5. oni će večno da vladaju sa njim (3:21; 5:10; 20:4)

"iz svakog plemena i jezika, naroda i narodnosti" Česta slika univerzalnosti spasenja (7:9; 11:9; 13:7; 14:6).

"te si svojom krvlju otkupio Bogu ljude" Predivan iskaz pobede otkupljenja Jagnjetove krvi. Isus je žrtva koja nas spasava od greha. To je glavna tema Otkrivenja (1:5; 5:9,12; 7: 14; 12: 11; 13:8; 14:4; 15:3; 19:7; 21:9,23; 22:3), ali i NZ (Mt 20:28; 26:28; Mk 10:45; Rim 3:24-25; 1 Kor 6:20; 7:23; 2 Kor 5:21; Gal 3:13; 4:5; Ef 1:7; Fil 2:8; 1 Tim 2:6; Tit 2:14; Jev 9:28; 1 Pet 1:18-10).

Posebna tema: Otkupljenje – izbavljenje

I. STARI ZAVET

A. Dva su istoznačna starozavetna pojma

1. *Gaal s*a osnovnim smislom "osloboditi", u smislu plaćene cene. Glagolski oblik *go'el* ima prizvuk ličnog posredovanja, najčešće člana porodice (skrbnik, osvetnik, otkupitelj). Reč je o običajnom pravu otkupa u jevrejskoj kulturi, povratka zemljišta, kuća, životinja (Lev 25 i 27), pa i rođaka (Ruta 4:15; Isa 29:22). U teološkom smislu reč je o sećanju na izbavljenje Izraela iz egipatskog ropstva (Izl 6:6; 15:13; Ps 74:2; 77;15; Jer 31:11). Rođak postaje "otkupitelj" (Jov 19:25; Ps 19:14; 78:35; Izr 23:1; Isa 41:14; 43:14; 44:6,24; 47:4; 48:17; 49:7,26; 54:5,8; 59:20; 60:16; 63:16; Jer 50:34).

2. *Padah,* sa osnovnim značenjem "izbaviti", "osloboditi".
   a) Otkupljenje prvorođenca, prema Izl 13:13-14 i Br 18:15-17
   b) Fizičko izbavljenje upoređeno sa duhovnim, Ps 49:7-8,15
   c) Jahve će otkupiti Izrael od njegovih greha i pobuna, Ps 130:7-8

B. Trojako je značenje ovog teološkog koncepta

1. Postoji hitna potreba, porobljenost, vezanost
   a) fizička
   b) socijalna
   c) duhovna (Ps 130:8)
2. Za oslobođenje treba platiti cenu, kao i za obnovu
   a) nacije Izrael (Pnz 7:8)
   b) pojedinca (Jov 19:25-27; 33:28)
3. Neko treba da deluje kao posrednik. U *gaal* konceptu to je najčešće neko blizak, član porodice *(go'el).*
4. Jahve sebe često predstavlja u slikama članova porodice
   a) otac
   b) muž
   c) rođak

Otkupljenje je sigurno zbog Jahvinog ličnog zalaganja. On plaća cenu i potpuno otkupljuje svoje.

II. NOVI ZAVET

A. Nekoliko je teoloških pojmova

1. *Agorazo* (1 Kor 6:20; 7:23; 2 Pet 2:1; Otk 5:9; 14:34) je trgovački izraz, glagol koji kazuje da je nešto plaćeno. Mi smo narod koji je plaćen Hristovom krvlju i pripadamo samo njemu.

2. Eksagorazo (Gal 3:13; 4:5; Ef 5:16; Kol 4:5) je takođe trgovački pojam i opisuje Isusovu zastupničku smrt za nas. On je poneo naše prokletstvo pred Zakonom (Pnz 21:23). On umesto svih nas! U njemu su se Očeva ljubav i pravednost spojili u potpuno oproštenje i prihvatanje.

3. *Luo* – “osloboditi”

a) *Lutron,* “isplaćena cena” (Mt 20:28; Mk 10:45). Ovo su predivne reči koje je sam Isus izrekao o smislu svog dolaska, o svom otkupu naših greha (Jn 1:29).

b) *Lutroo,* “osloboditi”

1. osloboditi Izrael, Lk 24:21
2. dati sebe za oslobođenje i očišćenje naroda, Tit 2:14
3. biti bezgrešna zemena, 1 Pet 1:18-19

c) *Lutrosis,* “otkupljenje, oslobađanje, otpuštanje”

1. Zaharijino proroštvo o Isusu, Lk 1:68
2. Anina zahvalnost Bogu za Isusa, Lk 2:38
3. Isus je bolja, jednom zauvek prineta žrtva, Jev 9:12

4. *Apolitrosis,*

a) Otkupljenje i Drugi dolazak (Dl 3:19-21)

1) Lk 21:28
2) Rim 8:23
3) Ef 1:14; 4:30
4) Jev 9:15

b) Otkupljenje u Hristovoj smrti

1) Rim 3:24
2) 1 Kor 1:30
3) Ef 1:7
4) Kol 1:14

5. *Antitutron,* (1Tim 2:6). Ovo je ključni tekst, baš kao i Tit 2:14, koji Isusovo oslobođenje smeštaju u njegovu krsnu smrt. On je jedna, jedina i dovoljna žrtva, onaj koji je umro za sve (Jn 1:29; 3:16-17; 4:42; 1 Tim 2:4; 4:10; Tit 2:11; 2 Pet 3:9; 1 Jn 2:2; 4:14).

B. Primena ovih novozavetnih koncepata

1. Čovečanstvo je porobljeno grehom (Jn 8:34; Rim 3:10-18; 6:23).

2. Ova porobljenost se otkriva po starozavetnom Zakonu (Gal 3), kao i u Isusovoj besedi na gori (Mt 5 do 7). Celo čovečenstvo je pod smrtnom presudom (Kol 2:14).

3. Isus je kao bezgrešno Božije jagnje umro umesto svih nas (Jn 1:29; 2 Kor 5:21). U njemu smo oslobođeni od greha za službu Bogu (Rim 6).
4. Isus je i naš "oslobodilac". I on i Jahve se predstavljaju kao "otac, muž, sin, brat, bliski rođak".
5. Bog nije Sotoni platio naše oslobođenje (srednjevekovna teologija). U Hristu je došlo do savršenog izmirenja Božije reči, Božije pravednosti i ljubavi. Krst je obnovio mir sa Bogom i buntovništvo čovečanstva je oprošteno. Božji lik je kroz Hrista trajno i delotvorno obnovljen.
6. Ipak, postoji i budući aspekt otkupljenja (Rim 8:23; Ef 1:14; 4:30). On obuhvata vaskrsenje tela i blisko zajedništvo sa trojedinim Bogom.

5:10 "Ti si ih učinio carstvom sveštenika" Aluzija na Izl 19:6 i Isa 61:6. Ista slika se sada koristi za Crkvu, novi evangelistički Božiji narod (Otk 1:6; 20:6; 1 Pet 2:5,9).

"i oni će vladati nad zemljom" Neki prevodioci ovo stavljaju u buduću, a neki u sadašnju realnost. Naime, Grčki manuskripti imaju dva rešenja: buduće vreme u MS No (Sinaitikus) i sadašnje vreme MS A (Aleksandrinus). Ako je reč o sadašnjem vremenu, onda slični odeljak imamo u Rim 5:17; Ef 2:6. Ako je buduće, onda se tiče i naše vladavine u Hristu (Mt 19:28; Lk 22:30; 1 Kor 4:8; 2 Tim 2:12; Otk 3:21; 5:10). Ali i ta buduća vladavina je dvojaka:

1. u Otk 20:4,6 se misli na milenijum
2. u Otk 22:5 se misli na večnost (Ps 145:13; Isa 9:7; Dan 2:44; 7:14,18,27)
3. moguće je da je milenijum simbol večnosti.

Posebna tema: Vladanje u Božijem carstvu

Naše učešće u Hristovoj večnoj vladavini je ideja šireg teološkog koncepta Božijeg carstva. Ona se javlja u SZ svesti o Bogu kao jedinom pravom kralju Izraela (1 Sam 8:7). Bog simbolično vlada kroz vladare plemena Jude (1Sam 8:7; 10:17-19; Post 49:10), kroz potomke Jesejeve porodice (2 Sam 7).

Sve su se ove odrednice mesijanski ispunile u Isusu iz Nazareta. Svojim rođenjem u Vitlejemu, Isus je inaugurirao svoju kraljevsku vladavinu. Zato je i carstvo Božije bilo moćna tema njegovog propovedanja. Zapravo, to carstvo je došlo sa njim (Mt 10:7; 11:12; 12:28; Mk 1:15; Lk 10:9,11; 11:20; 16:16; 17:20-21).

Ipak, carstvo je i stvarnost koja tek dolazi, eshatološke je prirode. Tu je, ali ne u potpunosti (Mt 6:10; 8:11; 16:28; 22:1-14; 26:29; Lk 9:27; 11:2; 13:29; 14:10-24; 22:16,18). To je zato što je Isus došao radi našeg spasenja prvi put kao sluga koji pati (Isa 52:13-53:12), ponizni vladar (Zah 9:9). Ali, drugi put o svom povratku dolazi kao Kralj kraljeva (Mt 2:2; 21:5; 27:11-14). Dakle, u teološku ideju Božijeg carstva spada i naše saučesništvo. Otac će nam u Sinu predati večnu vladavinu (Lk 12:32).

Ipak, tu je nekoliko važnih pitanja:

1. Šta je smisao naše vladavine sa Hristom, koju nam je Otac raskošno poklonio kroz svog Sina (Mt 5:3,10; Lk 12:32)?
2. Da li se Isusova obećanja njegovim učenicima tiču i vernika svih vremena, i nas (Mt 19:28; Lk 22:28-30)?
3. Da li je ovaj apostolov naglasak saglasan ili protivan onome što je rekao do sada (Rim 5:17; 1 Kor 4:8)?
4. U kojoj su vezi stradanje i slava (Rim 8:17; 2Tim 2:11-12; 1 Pet 4:13; Otk 1:9)?
5. Glavna tema knjige Otkrivenja je saučesništvo u Hristovoj slavi:
   a) na zemlji, 5:10
   b) u hiljadugodišnjem carstvu, 20:5,6
   c) u večnosti, 2:26; 3:21; 22:5, Dan 7:14,18,27

11 „Tada sam oko prestola video mnoštvo anđela. Čuo sam njihove glasove, i glasove bića i starešina. Anđeli, kojih je bilo na hiljade i milione, 12 klicali su snažnim glasom:

“Dostojno je Jagnje, koje je bilo zaklano,
da primi moć i bogatstvo,

mudrost i silu,
slavu, čast i blagoslov."
13 Onda sam čuo sva živa bića na nebu, na zemlji, pod zemljom i sve što živi u moru i na njemu, kako govore:
"Onome koji sedi na prestolu
i Jagnjetu, pripada blagoslov i čast,
slava i vlast
u sve vekove!"
14 A četiri bića rekoše: "Amin!", a starešine padoše na kolena i pokloniše se".

Otk 5:11-14

5:11 "mnoštvo anđela" Tri vrste anđela se pominju: (1) mnogi anđeli (na hiljade i milione); (2) živa bića; (3) 24 starešine.

"Anđeli, kojih je bilo na hiljade i milione" Aluzija na nebeski sud iz Dan 7:10 (vidi 5:1).

5:12 "Jagnje, koje je bilo zaklano, da primi moć i bogatstvo" Anđeoska bića daju slavu Božijem Sinu. "Bilo zaklano" je u participu perfekt pasiva (5:6; 13:8), što ukazuje na prošlost ali i na trajne, sadašnje posledice te žrtve. Kada budemo sreli Gospoda jasno ćemo videti ožiljke raspeća na njegovom telu. Te rane su postale medalje njegove slave i časti! Koncept krsta je vrlo jasan u ovoj knjizi. Vidi 5:9.

Ovaj stih nam otkriva sedam Jagnjetovih osobina: (1) sila; (2) bogatstvo; (3) mudrost; (4) slava; (5) čast; (6) slava; (7) blagoslov.

5:13 Svi ljudi (najveći hor ikada viđen), i preminuli i živi, slaviće Oca i Sina četvorostrukim blagoslovom (st. 14; Ps 103: 19-20; Fil 2:8-11). A anđeli oko njih će sve to da klicanjem odobravaju (st. 14).

5:14 "Amin" Vidi posebnu temu u 1:6. I još jednom odobravanje slave i časti Božije.

Predlozi za razgovor

Kazali smo da je ovaj udžbenik tek vodič u tumačenju. Svako od nas je za sebe odgovoran za svoje tumačenje Pisma. Svako treba da sluša svoje unutrašnje vođstvo. Seti se: ti, Pismo i Duh Sveti. Nikada ne odustaj od ovoga.

I ova pitanja su osmišljena da bi ti pomogla u sažimanju glavnih misli ovog odeljka. Dakle, da u njima nađeš izazov, a ne konačne odgovore.

1. Kako se 4. i 5. poglavlje uklapaju u poruku cele knjige?
2. Kojom literalnom vrstom su pisana ova poglavlja?
3. Iz kojih izvora Jovan crpi svoja viđenja?
4. Ko su 24 starešine?
5. Da li su bića opisana u 4:7-10 heruvimi ili serafimi?
6. Nabroj SZ titule za Mesiju iz 5. poglavlja.
7. Navedite pet osobina Mesijinog dostojanstva iz 5:9 i 10.

Otkrivenje 6:1-7:17

Podela poglavlja prema “Novom srpskom prevodu s napomenama”

Otvaranje 7 pečata 6:1-17

Treći krug čitanja (vidi uvodne napomene)

Prema izvornim piščevim namerama

Ovaj komentar je tek vodič u vašem proučavanju Pisma. To znači da ste za svoje tumačenje sami odgovorni. Svako od nas treba to da radi u svetlu objave koja mu je data. Tu ste vi, Sveto pismo i Sveti Duh – najvažniji u tumačenju. Ne prepuštajte sve drugim tumačima.

Čitajte ovo poglavlje u njegovom kontekstu. Uočite o čemu je reč. Pokušajte samo da sačinite svoju skicu ovog, prvog poglavlja. Tek onda to uporedite sa prevodima Bibije koje posedujete. Podele na poglavlja i manje celine nisu deo nadahnutog teksta, ali nam pomažu da dokučimo izvorne piščeve naume, a to je suština svakog dobrog tumačenja. Neka svaki odeljak govori o jednom jedinom predmetu.

Prvi odeljak...
Drugi odeljak...
Treći odeljak...

Kontekstualni uvid:

1. Ovaj odeljak po svom sadržaju odgovara poglavljima 4. i 5. Naime, prethodna dva poglavlja opisuju događaje na nebu, dok odeljak 6:1 do 8:1 opisuje izliveni Božiji sud na zemlji. Upravo to odeljak 4:1-16:21 čini jednom velikom literalnom celinom.
2. Identitet prvog jahača (st. 2) je teško razaznati, ali je svakako simbol zla. Isto tako, četvrti jahač oslikava progon koji vernici doživljavaju u ovako ogrehovljenom svetu (Mt 24:6-7). Pojam

"nevolja" *(thlipsis)* se koristi dosledno za opis progona hrišćana od strane nevernika.

Šesti pečat, iz st. 12, opisuje Božiji gnev nad nevernicima. Vernike će tad gnev *(orge)* mimoići, ali će jako trpeti bes i progon bezbožnika.

3. Tri su problema u tumačenju ovog odeljka: (1) U kom su istorijskom odnosu pečati, trube i zdele? (2) Ko su 144.000 iz 7:4 i u kom su odnosu prema drugoj grupi, pomenutoj u 7:9? (3) Koja vrsta nevolja i u kom trajanju je spopala grupu iz 7:14?

Tumačenje reči i izraza

1 "Zatim sam video da je Jagnje otvorilo jedan od sedam pečata. Čuo sam jedno od četiri bića kako gromkim glasom govori: "Dođi!" 2 Pogledam, a ono beli konj. Onaj koji je sedeo na njemu imao je streljački luk. Njemu je dat venac, te on kao pobednik ode da pobedi".

Otk 6:1-2

6:1 "Zatim sam video da je Jagnje otvorilo jedan od sedam pečata" Ovo je veza sa prethodna dva poglavlja. Pečati se lome pre čitanja knjige, što mnoge tumače navodi na zaključak da je reč o nevoljama za svako vreme (Mt 24:6-12). Ipak, kako je intezitet problema u porastu neki zaključuju da to svakako opisuje skori kraj sveta i veka. To je ona poznata napetost između sadašnjosti i budućnosti Carstva. NZ poseduje fluidnost između "da" i "ne još". Knjiga Otkrivenja je bukvar te napetosti. Pisana je za progonjene vernike 1. veka (i svakog veka) ali je proročki adresirana na poslednji naraštaj. Nevolje su zajedničke svakom dobu! Sedmi pečat je sedma truba a, sedma truba je sedma zdela. Ali, kako smo rekli, svako naredno zlo je jače i bolnije od prethodnog. Prva dva imaju nameru da spasu. Ipak, kao da šesti pečat i šesta truba opisuju kraj istorije. To nije hronološki redosled događanja, ali jeste podudarnost u prirodi događanja. Jedan i jedini Drugi dolazak se pominje tri puta na kraju pečata (6:12-17) i truba (11:15-18), ali ne i na

kraju izlivanja zdela zala (16:17-21, 19:11-21). Ovo je struktura knjige – Apokaliptična drama u tri čina! (Vidi uvod).

"Čuo sam jedno od četiri bića kako gromkim glasom govori" Ova bića, poput starešina, različiti su rangovi anđeoskih formacija. Snažni glas srećemo u 14:2; 19:6.

"Dođi!" "Pohitaj"! Kodeks *Sinaitikus* (N), velikoslovni manuskript, ima i dodatak "vidi" (Vuk, op. prev.), ali *Aleksandrinus* (A) to nema. Kontekst pokazuje da se zapovest ne odnosi toliko na apostola, ili na crkvu, već na 4 jahača (6:3, 5, 7).

6:2 "Pogledam, a ono beli konj" Ceo kontekst je aluzija na Zah 1:8 (četiri konja) i 6:1-8 (četvora kola). Mnogo se raspravljalo o identitetu ovih jahača. Tumačenja se kreću od Hrista do Antihrista. U takvoj zbrci je posebno pogubno držati se krutog dogmatizma. Oni koji misle da je reč o Hristu ističu sličan opis u 19:11-21, makar da je boja konja jedina sličnost. Za neke je ovo slika širenja evanđelja, zbog priče o maslini u Mt 24; Mk 13; Lk 5. Dakle, odgovara tekstovima Mt 24:14; Mk 13:10.

Jedni čak tvrde, prema Jez 39, da je ovo slika Goga koji vodi svoje trupe protv Božijeg naroda. To odgovara kraju vremena i Antihristu (2 Sol 2). Ipak, više je nego neobično da anđeo zapoveda Hristu da dođe. Iako Isus ima krune u poglavljima 6 i 18, grčke reči za njih su različite. Tamo je Isus "verni i istiniti", ali ovde nije. Zapravo, ovde i nema opisa pobedničkog jahača. On ima luk, a Isus u 19. poglavlju ima dvosekli mač u svojim ustima. Da, sličnosti ova dva jahača samo pokazuje njihovu suštinsku razliku. Možda je reč o jednom od nekoliko SZ zala. Kao aluzija na Lev 26; Jez 14:21, ovo zlo se obznanjuje. A što se tiče boje konja, belina nije rezervisana samo za pravednost, već i za vojnu pobedu Rima. Generali pobedničkih legija bi se ulicama Rima vozili u bojnim kolima koja su vukla četiri belca.

"Onaj koji je sedeo na njemu imao je streljački luk" Horde Parćana su bile poznate po vrhunskoj preciznosti gađanja lukom. Jahali su isključivo belce. U SZ je luk slika Boga koji je ratnik (Ps 45:4-5; Isa 41:2; 49:2-3; Ava 3:9; Zah 9:13; verovatno i Post 9: 13). Tu je i lomljenje luka, metafora Božijeg suda nad nekim narodima (Ps 46:9; Jer 51:56; Os 1:5).

"Njemu je dat venac" To je *stefonos* kruna, kruna pobede, dok je kruna koju nosi Hrist u Otk 19 *dijadema* – carska kruna.

"te on kao pobednik ode da pobedi" Rat i pobednik su simboli st. 1. Kako su prvi i drugi jahač slični po opisu, neki iz toga zaključuju kako je prvi simbol osvajačkih ratova a drugi civilnih. Nedokaziva spekulacija, ali su sličnosti jahača pravilno uočene.

3 "Kad je Jagnje otvorilo drugi pečat, čuo sam drugo biće kako govori: "Dođi!" 4 Pojavi se drugi, riđi konj. Onaj koji je sedeo na njemu dobio je vlast da uzme mir sa zemlje, da se ljudi pokolju među sobom. Njemu je dat veliki mač".

Otk 6:3-4

6:4 "Pojavi se drugi, riđi konj" Predznak vojnih pohoda.

"Njemu je dat veliki mač" Zapravo, reč „*machaira*" opisuje mali rimski mač. Vojnici su ga nosili za pojasom. Njime se izvršavala smrtna kazna odrubljivanja glave nad rimskim građanima (Rim 13:4). Tako, fraza "da se ljudi pokolju među sobom" je zanimljiva, jer u SZ opisuje način kako Bog poražava svoje neprijatelje (Sud 7:22; 1 Sam 14:20; 2 Dnv 20:22).

5 Kad je Jagnje otvorilo treći pečat, čuo sam treće biće kako govori: "Dođi!" Pogledam, a ono konj vranac. Onaj koji je sedeo na njemu držao je vagu u svojoj ruci. 6 Tada sam čuo neki glas koji kao da je dopirao između četiri bića. Glas je govorio: "Mera pšenice za dinar, a tri mere ječma za dinar. A ulju i vinu nemoj da naškodiš."

Otk 6:5-6

6:5 "Pogledam, a ono konj vranac" Simbol gladi (Mt 24:7), zla koje uvek dolazi iza zla rata.

6:6 "Mera pšenice za dinar" Vojnici i nadničari su radili za dinar na dan (Mt 20:2). Herodot piše da je to cena dnevnog obroka za jednog odraslog čoveka. To ističe užas ove krize: Čovek radi ceo dan da bi mogao tek da utoli glad.

"tri mere ječma za dinar" Ječam je osnovna hrana siromaha. Grčka "mera" - *„choinix"* – odgovara naših 1.100 grama.

"A ulju i vinu nemoj da naškodiš" Neverovatno je koliko postoji tumačenja o svim ovim detaljima. Mnogi ove slike povezuju sa hramskim svicima, ili svicima sa Mrtvog mora, tražeći veze sa jevrejskim žrtvama. Ulje i vino su dve najosnovnije prehrambene stvari ljudi Mediterana. Ovaj stih nam kazuje da je glad ipak bila ograničena. To se vidi i u st. 8. Bog gasi vatru svoga suda ne bi li se ljudi pokajali (16:9). Zna se da su ulje i vino bili osnova tadašnjeg lečenja.

7 "Kad je Jagnje otvorilo četvrti pečat, čuo sam glas četvrtog bića kako govori: "Dođi!" 8 Pogledam, a ono zelenkast konj. Onome što je sedeo na njemu ime je Smrt, i za njim ide svet mrtvih. Njima je data vlast nad četvrtinom zemlje da ubijaju mačem, glađu, zarazom, i divljim životinjama".

Otk 6:7-8

6:8 "zelenkast konj" ("konj bled", Vuk) "Bled", tj. svetlo zelenkast. Reč "hlor" je zapravo grčka reč. Moguće da se misli na boju mrtvog tela, jer st. 8 pokazuje svu užasnu raskoš smrti. Biti pojeden od zveri SZ je prokletstvo (Lev 26:22; Jer 15:3; Jez 5: 17; 14:21).

"Onome što je sedeo na njemu ime je Smrt, i za njim ide svet mrtvih" Aluzija na Pri 5:5 ili Os 13:14. Jovan poosobljava zlo koje uzima ljudske živote. Sklop ove dve slike srećemo tri puta u Otkrivenju (1:18; 20:13-14).

"Hades" je NZ ekvivalent SZ "Šeolu" – "mestu gde mrtvi prebivaju". Vidi posebnu temu o tome u 1:18.

"Njima je data vlast nad četvrtinom zemlje" Ovo zlo će biti pojačano pri izlivanju čaša, zdela zala (u trećoj, 8:7,8,10,12). Zapravo, zdele donose potpuno uništenje (16:1-21). Jasno određen opseg uništenja pokazuje da je i Božiji sud u službi otkupljenja (9:20-21; 14:7; 16:9,11). Nažalost, u grehu ogrezli ljudski rod ne želi da se odazove (osim nekolicine, 11:13).

"da ubijaju" Četiri jahača Apokalipse davno su prorečeni sud SZ (Lev 26:21-26; Jer 15:2-3; 24: 10; 27:8; 29: 17-18; 32:24,36; 34:17; Jez 5:12,17; 14:21; Am 4:6-10). Ovde je reč "mač" drugačija od one u st. 4. Ovo je *hromphaia,* veliki ratni mač. Dakle, sva četiri nabrojana zla – rat, glad, pomor, zveri – nalaze se u Lev 26:21-26 i Jez 14:21. O sudu na osnovu zaveta jasno je rečeno u Pnz 27 do 29. Ne zaboravimo: Bog je uvek svojim sudom pozivao Izrael na pokajanje, na povratak JHVH. I ovaj eshatološki sud je u službi spasenja ljudi (9:20-21; 11: 13; 14:7; 16:9,11).

9 "Kad je Jagnje otvorilo peti pečat, video sam pod žrtvenikom duše zaklanih zbog propovedanja Božije reči i ustrajnog svedočenja. 10 Oni povikaše snažnim glasom: "O, sveti i istiniti vladaru, koliko će još proći dok ne osudiš ljude na zemlji i izvršiš osvetu nad onima koji su prolili našu krv?" 11 Svakome od njih je data bela odeća, te im je rečeno da otpočinu na kratko, dok se ne ispuni broj njihovih saradnika u službi i braće, koji treba da budu pobijeni kao i oni".

Otk 6:9-11

6:9 "video sam pod žrtvenikom" Mnogo se raspravlja o kom oltaru je ovde reč. Inače, i ovo je čest pojam u Otkrivenju (8:3,5; 9: 13; 11: 1; 14: 18; 16:7). Neki tvrde da je to žrtveni oltar iz Lev 4:7 i Fil 2:17. Drugi misle da je reč o oltaru iz Svetinje, oltaru za tamjan iz Šatora sastanka (ili Otk 11:1). Pre će biti da je reč o žrtvenom oltaru: (1) jer je on za rabine mesto velike časti; (2) jer je povezan sa smrti (prolivanje krvi), tj. sa mučeništvom.

"duše zaklanih" Ovo je stanje duša izvan tela, između smrti i vaskrsenja. To su duše vernika mučenika (13:15; 18:24; 20:4). Svaki hrišćanin je pozvan na mučeništo u datim okolnostima (2:10,13; Mt 10:38-39; 16:24). Dakle, ove duše nisu oni pobijeni u naletima zala četiri jahača (6:1-8).

"zbog propovedanja Božije reči i ustrajnog svedočenja" Česta tema ove knjige (1:9; 12:11, 17; 19:10; 20:4). Značenje fraze je vrlo slično značenju "onome koji pobedi", tj. "pobedniku" (2:6,11,17,26;

3:5,12,21). Mučenici su oni koje ubijaju zbog žive, predane i delotvorne vere.

6:10 "koliko će još proći dok ne osudiš ljude na zemlji i izvršiš osvetu nad onima koji su prolili našu krv" Mnogi tumači ovaj stav pripisuju neduhovnosti slabih hrišćana. Nije ni čudo što misle tako – kada nikada nisu doživeli ni "p" progona od nevernika. Ali, ove duše ne žude za osvetom već za pravdom! Verovatno se misli na Pnz 32:43 (Otk 19:2). Slično vapi i apostol Pavle u Rim 12:19.

"O, sveti i istiniti vladaru" *Despot* ima apsolutnu vlast. Ova reč je ušla i u druge jezike. Gospod JHVH je oslovljen tako u Lk 2:29; Dl 4:24; baš kao i Isus u 2 Pet 2:1; Juda 4.

"ljude na zemlji" Još jedan čest izraz iz Otkrivenja a odnosi se na nevernike (3: 10; 8: 13; 11:10; 13:8,14; 17:8).

6:11 "Svakome od njih je data bela odeća" Metafora odmora, blagoslova i pobede. Neki ovde ističu teološki problem: Kako duše mogu da se oblače? Čuvajmo se literalnog preterivanja. Posebno kada tumačimo dramu Apokalipse! Meni je sama rasprava o ovome dovoljan znak da mnogi ne razumeju suštinu žanra ove knjige! Molim vas, ne činimo od mrve planinu!

"dok se ne ispuni broj njihovih saradnika u službi i braće, koji treba da budu pobijeni kao i oni" Rekli smo da je jedna od glavnih tema ove knjige istina da Bog vlada nad svime, čak i nad smrti svoje mučeničke dece! Sva je istorija na njegovom dlanu. Njega ne može ništa da iznenadi, nikakav događaj ili incident. Ali, on saoseća sa svetom koji pati, posebno tamo gde su zlo i nepravda.

Koncept dovršenog broja mučenika (I Enohova 47:4) ukazuje na Božije sveznanje, njegov suvereni plan za ljudski rod. Slična je i Pavlova ideja "punine neznabožaca" (Rim 11:12,25), koja uzdiže Gospodnje predznanje o svakoj spasenoj osobi.

12 "Video sam kad je Jagnje otvorilo šesti pečat. Tada nastade veliki zemljotres; Sunce je pocrnelo kao žalobna odeća, a Mesec postao crven kao krv. 13 Zvezde padoše s neba na zemlju, kao nedozrele smokve kad popadaju s drveta, zaljuljane jakim

vetrom. 14 Nebo se rascepi kao pocepana knjiga, a svaka planina i ostrvo pokrenuše se sa svog mesta.
15 A carevi zemaljski, velikaši, vojskovođe, bogataši i moćnici, te svaki rob i slobodnjak, posakrivaše se po pećinama i po procepima planinskih stena. 16 Oni rekoše planinama i stenama: "Padnite na nas i sakrijte nas od lica Onog koji sedi na prestolu i od gneva Jagnjetovog. 17 Jer došao je Dan njihovog velikog gneva, i ko može da opstane?"

Otk 6:12-17

6:12 "Video sam kad je Jagnje otvorilo šesti pečat" Tipičan apokaliptički jezik o kraju sveta (Jl 2:31; 3:15; Isa 13:9,10; 34:3; Jer 4:23-28; Ag 2:6; Mt 24:29; "Vaznesenje Mojsijevo" 10:5). Istim jezikom se u SZ opisuje "Dan Gospodnji". Srećemo ga i kasnije u opisu šeste trube. Rekoh, verujem da je to zato što svaka od ovih "sedmica", svaka nova serija zala opisuje jedan te isti kraj veka i Drugi Hristov dolazak (6:12-17; 11:15-18; 14: 14-20; 16:17-21; 19:11-21; 22:6-16). Otkrivenje nije strogi hronološki sled događaja!

"Tada nastade veliki zemjotres" Više je zemljotresa pomenuto u ovoj knjizi (8:5; 11:13,19; 16:18). Zanimljivo je to što završni događaji kraja sveta imaju sedam aspekata. Imamo ih i u st. 15, što je još jedan primer složene strukture, tj. literalnih obrazaca apokaliptičnih štiva (5:12).

"Sunce je pocrnelo … Mesec postao crven kao krv" Još jedna SZ slika sudnjeg dana (Isa13:10; 24:23; 50:3; Jez 32:7; Jl 2:2,10,31; 3:15; Mt 24:29; Mk 13:24-25; Lk 21:25).

6:13 "Zvezde padoše s neba na zemlju" Dva su izvora ove metafore: (1) stabilnost Božijeg poretka u stvaranju (Jov 38:31-33; Ps 89:36-37; Isa 13:10; Jer 31:35-36; 37:20-26; Enoh 2:1) će biti sasvim uzdrmana u danima suda (Mt 24:29); (2) "padanje zvezda" je česta apokaliptična metafora koja se najčešće odnosi na anđele. Verujem da prvo rešenje bolje odgovara.

6:14 "Nebo se rascepi" Ljudi starih vremena su verovali da je nebo poput razapetog šatora, poput razapete osušene životinjske kože (Jov

22:14; Ps 104:2; Pri 8:27; Isa 34:4; 40:22). Još jedna metafora Božije sile koja provaljuje u prirodni red i poredak stvari.

"a svaka planina i ostrvo pokrenuše se sa svog mesta" SZ nam dočarava da se tvorevina grčila kad god bi Bog delovao, bilo kroz blagosiljanje bilo kroz osuđivanje. Ti momenti su uvek opisani apokaliptičnim slikama. St. 15-17 opisuju Božiji gnev nad bezbožnim progoniteljima (16:20). Istim slikama SZ dočarava ulazak u Božije prisustvo, kada se "planine tresu", "reke isušuju" i sl. (Isa 40:4).

6:15 "posakrivaše se po pećinama i po procepima planinskih stena" Božiji progonjeni narod se krio od progona nevernika (Jev 11:38), a sada se bogati i moćni sa užasom kriju od Božijeg gneva (Isa 2:10,19,21). Ponovo imamo sedam osobina kojim se dočarava užas sveta bez Boga. Dosledna matrica ove knjige.

6:16 "Padnite na nas i sakrijte nas od lica Onog koji sedi na prestolu" Aluzija na Os 10:8 (Isa 2:19,21; Lk 23:30). Primetimo i da su gnev Oca i Sina udruženi, da su pravedna kazna za ono što je urađeno njihovoj porodici vere. Njihova dela su savršeno pravedna i prema vernicima, kada ih nagrađuju, i prema nevernicima kada primaju zasluženu kaznu (Gal 6:7).

6:17 Ovaj stih ukazuje na Jl 2:11 ili Mal 3:2. Mnogi tumači smatraju da je ovaj stih prekid, tj. uvod u naredno poglavlje. To je uvod u pitanje – Šta je sa vernicima na zemlji koji trpe najužasnije nevolje od kako je sveta i veka? Tumači se nikada nisu slagali oko toga da li su pečati suda radi otkupljenja ili radi suda (9:20-21; 14:7-8; 16:9,11)? U svakom slučaju ovo poglavlje govori o Božijem sudu nad onima koji neće da veruju. Taj sud odnosi prvo 1/4 tvorevine, onda 1/3, a zdele zala donose konačni udarac svetu bez Boga (Sof 1:14-18).

Kontekstualni uvid u 7:1-17

A. Ovo poglavlje čini interludijum, prekid, (baš kao i u 10:1-11:13, između 6. i 7. trube) između 6. i 7. pečata pečata (8:1). Rekli smo da to pokreće pitanje o stanju vernika dok traje sud nad nevernicima. Sedmi pečat postaje sedma truba,

B. U ovom prekidu uočavamo dve grupe vernika:

1. 144.000 pripadnika 12 plemena
2. nebrojeno mnogo stanovnika neba, od svakog naroda sa cele zemlje

C. Božija dela su moćna, zaštitnička i na dobro njegovog naroda. U Otkrivenju nema razlike između Jevreja koji su hrišćani i hrišćana koji nisu Jevreji. Sva SZ rasna podeljenost se poopštava na dve grupe: vernike i nevernike.

Tumačenje reči i izraza

1 "Nakon toga, video sam četiri anđela kako stoje na četiri ugla zemlje i zadržavaju četiri vetra na zemlji, da nijedan vetar ne duva ni na zemlju, ni na more, niti na ikakvo drvo. 2 Zatim sam video drugog anđela koji je dolazio s istoka. Sa sobom je imao pečat živoga Boga. On doviknu snažnim glasom onoj četvorici anđela kojima je data vlast da naude zemlji i moru: 3 "Ne udite zemlji, ni moru, niti drveću, dok ne zapečatimo čela slugu našega Boga!"

Otk 7:1-3

7:1 "video sam četiri anđela kako stoje na četiri ugla zemlje i zadržavaju četiri vetra na zemlji" SZ broj četiri pripisuje našoj planeti (Isa 11:12; Jer 49:36; Dan 7:2; Zah 1:8; 6:1,5; Mt 24:31).

Nekoliko je tumačenja ovih vetrova: (1) rabini kažu da su ovo zli vetrovi (Dl 27:14); (2) drugi tvrde da je to simbol zla koje dolazi kao Božiji sud (Jer 49:36; Dan 7:2); (3) aluzija na broj četiri u Zah 1:8; 6:5, gde su četiri jahača na četvoro kola Božije sluge za ceo svet (Mt 24:31).

"da nijedan vetar ne duva ni na zemlju, ni na more, niti na ikakvo drvo" I ovo, poput 6:6,8 pokazuje ograničeni sud (7:3; 9:4).

7:2 "Zatim sam video drugog anđela koji je dolazio s istoka" Istok (sunce) je simbol života, zdravlja i novog dana.

"Sa sobom je imao pečat živoga Boga" Isti pečat se pominje u 9:4,14, i verovatno u 22:4. Pečat Zloga imamo u 13:16; 14,9; 20:4. pečat je u ono vreme pokazivao:

1. pouzdanost (Jn 3:33)
2. vlasništvo (Jn 6:27; 2 Tim 2:19; Otk 7:2-3)
3. zaštićenost (Post 4:15; Mt 27:66; Rim 15:28; 2 Kor 1:22; Ef 1:13; 4:30)
4. sigurnost Božijih obećanih darova (Rim 4:11; 1 Kor 9:2).

Ovaj pečat čuva sve Božije od pravednog gneva suda. S druge strane, i Sotona je obeležio sve svoje, ali baš zato ih sustiže pravedna ruka suda. U ovoj knjizi, "nevolja" – *thlipsis* – je progon vernika od strane nevernika; a "nevolja" – *orgeor thumos* – je Božiji sud nad nevernicima, prilika da se ljudi otrezne, pokaju i poveruju mu. Isti princip blagoslova i prokletstva SZ (Pnz 27-28) pokazuje pozitivnu stranu svih Božijih sudova.
Fraza "živoga Boga" je igra reči imena i titule JHVH (Izl 3:14; Ps 42:4; 84:2; Mt 16: 16). Isto je i sa frazama zaveta "Tako živ bio Gospod".

"On doviknu snažnim glasom onoj četvorici anđela kojima je data vlast da naude zemlji i moru" Aorist pasiv. Bog nadzire svoj sud nad zemljom i nevernicima. Dva su razloga zašto je taj sud ograničen: (1) da i vernici ne bi stradali u njemu; (2) da bi nevernici mogli da se pokaju, prizovu njegovo ime i daju mu slavu (9:20-21; 14:6-7; 16:9,11; 21:7; 22:17).

7:3 "… dok ne zapečatimo čela slugu našega Boga" Aluzija na Jez 9:4,6 (Otk 9:4; 14:1). Suprotnost ovom pečatu je pečat Sotone – žig zveri (13:16,17; 14:9,11; 16:2; 19:20; 20:4).

4 Onda sam čuo broj zapečaćenih. Bilo ih je sto četrdeset i četiri hiljade iz svakog plemena naroda Izrailjevog!

Otk 7:4

7:4 "sto četrdeset i četiri hiljade" Ovu tajnovitu grupu srećemo i u 14:1,3. Mnogo je polemike oko njihovog identiteta. Svakako da je reč o simboličnom, a ne doslovnom broju. Evo i zašto:

1. Broj je idealno zaokružen, jer sva plemena imaju podjednaki broj spasenih.

2. Broj je deljiv sa 12, što je biblijska mera organizovanosti (broj Božijeg naroda). Takođe je deljiv sa 10, brojem koji u Svetom pismu oslikava dovršenost, celovitost.
3. Celo poglavlje je pisano simboličnim, apokaliptičnim jezikom.
4. Popis Izraelskih plemena je nešto promenjen. Naime, Dan je izostavljen a Jefrem i Josif su zamenili mesta. Jevreji tako nešto svakako ne bi shvatili doslovno.

Dakle, mogući identitet ove grupe je:

1. Verni Izrael na kraju vremena (Zah 12:10)
2. Poslednji naraštaj hrišćana, obraćen nakon tajnog vaznesenja Crkve
3. Verni ostatak Izraela (Rim 9-11)
4. Naziv koji ova knjiga daje Crkvi NZ (1:6).

Pečaćenje nije stvar samo jedne grupe ljudi. Ono se tiče Božijeg vlasništva i zaštite nad njegovima (2:20; 11:18; 19:2,5; 22:36). I Đavo će obeležiti svoje (13:16,17;14:9,11; 16:2; 19:20; 20:4), oponašaće Gospoda (3:12; 7:3; 14:1; 22:4).

NZ često govori o Crkvi u SZ pojmovima koji se tiču Izraela (Rim 2:28-29; 4:11; 9:6,8; Gal 3:29; 6:16; Fil 3:3). U ovoj knjizi se na poseban način (1:6) Crkva oslovljava titulama koje nosi Izrael u Izl 19:4-6 (1 Pet 2:5,9). U Jak 1:1; 1 Pet 1:1. Crkva je nazvana dijasporom, što je poseban naziv za Jevreje u rasejanju.

Mislim da je najbolje, što se tiče ove moje studije, da 144.000 iz st. 4, i veliko mnoštvo iz st. 9, prepoznamo kao NZ Božiji narod koji se pouzdaje u Hrista. Ali u dva smisla – Kao hrišćane Jevreje i hrišćane mnogobošce.

Posebna tema: Broj 12

Ovaj broj je uvek bio simbol reda i poretka:

1. van Svetog pisma
   a) 12 znakova Zodijaka
   b) 12 meseci u godini

2. SZ
   a) 12 sinova Jakovljevih (12 Izraelskih plemena)
   b) 12 dragulja na grudima Prvosveštenika (slika plemena) u Izl 28:21
   c) 12 vekni hleba u svetinji Šatora sastanka, Lev 24:5
   d) 12 uhoda poslanih u Hanan, Br 13 (jedan po plemenu)
   e) 12 palica (jedna po plemenu) u Korejevoj buni, Br 17:2
   f) 12 kamenova Isusa Navina, Isu 4:3,9,20
   g) 12 administrativnih distrikata Solomunove administracije, 1 Car 4:7
   h) 12 kamenova Ilijinog oltara za JHVH, 1 Car 18:31
3. NZ
   a) 12 izabranih apostola
   b) 12 kotarica hleba (za svakog apostola), Mt 14:20
   c) 12 prestola na koje će da sednu NZ učenici (prema 12 plemena Izraela), Mt 19:28
   d) 12 legija anđela na raspolaganju da spasu Božijeg Sina, Mt 26:53
   e) Simbolizam Otkrivenja:
      o 24 starešine na 24 prestola, 4:4
      o 144.000 (12x12), 7:4; 14:1,3
      o 12 zvezda na ženinoj kruni, 12:1
      o 12 vrata, 12 anđela za 12 plemena, 21:12
      o 12 kamena temeljaca novog Jerusalima, a na njima imena 12 apostola, 21:14
      o 12.000 stadija, 21:16 (veličina novog Jerusalima)
      o četvorougaoni grad, 21:7
      o 12 bisernih vrata, 21:21
      o drvo u sred novog grada sa 12 vrsta plodova (po jedan za svaki mesec), 22:2

5 "iz Judinog plemena dvanaest hiljada,
iz Ruvimovog plemena dvanaest hiljada,
iz Gadovog plemena dvanaest hiljada,

6 iz Asirovog plemena dvanaest hiljada,
iz Neftalimovog plemena dvanaest hiljada,
iz Manasijinog plemena dvanaest hiljada,
7 iz Simeonovog plemena dvanaest hiljada,
iz Levijevog plemena dvanaest hiljada,
iz Isaharovog plemena dvanaest hiljada,
8 iz Zavulonovog plemena dvanaest hiljada,
iz Josifovog plemena dvanaest hiljada, i
iz Venijaminovog plemena dvanaest hiljada".

7:5 "iz Judinog plemena" Ovaj popis plemena se ne slaže ni sa jednim od 20-ak popisa koliko ih je u SZ. Posebno ne odgovara Jez 48:2-7, gde se spominje eshatološki Božiji narod. Danovo pleme je izostavljeno, Juda je prvi, Josif je umesto Jefrema, a navodi se i Levitsko pleme. Svaki Jevrejin bi u ovom popisu video neregularnost i pre simboliku nego li doslovnost.

9 "Zatim sam video mnoštvo ljudi, koje niko nije mogao da izbroji. Bilo ih je od svake narodnosti, plemena, naroda i jezika. Stajali su pred prestolom i pred Jagnjetom obučeni u belu odeću i sa palmama u svojim rukama. 10 Oni gromko uskliknuše:

> **"Spasenje pripada našem Bogu**
> **koji sedi na prestolu**
> **i Jagnjetu!"**

11 A svi anđeli, starešine i četiri bića koji su stajali oko prestola, padoše ničice na zemlju pred prestolom, 12 pa se pokloniše Bogu, govoreći:

> **"Amin! Blagoslov i slava,**
> **mudrost i zahvalnost,**
> **čast, sila i snaga,**
> **pripadaju našem Bogu,**
> **u sve vekove. Amin!"**

Otk 7:9-12

7:9 Ovo mnoštvo svakako nije ono od 144.000, koje se spominje u st. 4. Naime, potonji dolaze iz Izraelovih plemena, a ovi iz svakog naroda na svetu. Ali, ove dve grupe su ipak jedno na dva različita načina. Ako se st. 1-8 odnosi na obraćene Jevreje, onda st. 9 govori o svim grupama celog Božijeg naroda (5:9; 11:9; 13:7; 14:6; 17:15).

Ipak, činjenica je: (1) da su "prošli veliku nevolju" (st. 14); (2) da stoje ispred trona (st. 9); (3) u belini su (6:1). Moguće je da se radi o celovitoj grupi mučenika (6:11; 17:6; 18:24; 19:2; 20:4).

"sa palmama u svojim rukama" Neki povezuju ovu misao sa Lev 23:40 ili Nem 8:15, kao pesmu pobede i radosti. Drugi u tome vide rituale slavlja Pashe, kao u Jn 12:13, makar da je ovaj odeljak povezan sa vremenom lutanja po pustinji (st. 15-16), tj. sa praznikom senica. Palmino granje je simbol pobede.

7:10 "Spasenje pripada našem Bogu" Uobičajeni grčki pojam "spasenje" (*soteria od sozo).* Ovde ima značenje pobede, tj. potpunog trijumfa. SZ termin yasha znači fizičko oslobođenje (Jak 5:15). Istom reči se u tri navrata u ovoj knjizi blagosilja Bog na prestolu (7:10; 12:10; 19:1).

"i Jagnjetu" Primetimo da je Mesija blagosloven na isti način kako i JHVH. Ovo naglašava njegovu suštinu Boga Sina.

7:12 "govoreći" Ponovo sedmorostruki blagoslov Bogu (Mesija, st. 10), sličan sedmorostrukom blagoslovu zaklanom Jagnjetu (5:12)

"Amin" vidi posebnu temu u 1:6

13 Tada me jedan od starešina upita: "Znaš li ko su ovi u beloj odeći i odakle dolaze?" 14 Ja mu odgovorim: "To ti znaš, gospodine moj." On mi reče: "To su oni što su prošli kroz velike nevolje. Oni su oprali svoju odeću i ubelili je Jagnjetovom krvlju. 15 Zato stoje pred Božijim prestolom i danonoćno služe Bogu u njegovom hramu. A Onaj koji sedi na prestolu nastaniće se među njima. 16 Oni nikad više neće biti gladni ni žedni, i neće ih peći sunce, niti ikakva žega, 17 jer će Jagnje, koje je nasred prestola, biti njihov pastir. Ono će ih voditi na izvore Vode života, a Bog će obrisati svaku suzu sa njihovih očiju."

Otk 7:13-17

7:14 "To ti znaš, gospodine moj" Uobičajeni ljudski odgovor pred anđeoskim vesnicima (Zah 4:5,13; Dan 10:16). Ovo nas podseća da su starešine zapravo anđeoska bića.

U apokaliptici anđeli su uvek posrednici i tumači. A ta tumačenja su ključ (kao i pesma nebeskog hora) za razaznavanje i tumačenje simboličkog jezika.

"To su oni što su prošli kroz velike nevolje" Glagol je u pezent participu, kao podsećanje na progonjenu Crkvu Jovanovog vremena (1:9; 2:9,10,22). Ipak, ova istoričnost proročki oslovljava progonjene vernike svih vremena, kao i pojačani intenzitet progona u poslednjim danima (Dan 12:1). Dakle, ovo se tiče: (1) progonstva Božije dece (Mt 24:21-22; Mk 13:19; 2 Sol 2:3; Otk 2:10; Dan 12:1), ili (2) Božijeg pravednog gneva koji dolazi na nevernike (2 Sol 1:6-9; Otk 3:10; 6:17; 8:2; 16:1). Ovi problemi su, u određenoj meri, prisutni u svakom dobu. Hrišćani često stradaju zbog Hrista (Jn 16:33; Dl 14:22; Rim 5:3; 1 Pet 4:12-16). Sve te nevolje se zovu "porođajnim mukama" Novog doba pravednosti (Mk 13:8; II Baruhova, 25-30).

Grči "*thlipsis*" (nevolja) u Otkrivenju uvek govori o stradanju vernika od ruke nevernika (1:9; 2:9,10,22; 7:14). S druge strane, "*thumos*" (12:12; 14:8,10,19;15: 1,7; 16:1; 18:3) i "*orge*" (6:16,17; 11:18; 14:10; 16:19; 19:15) uvek oslikavaju bes Oca i Sina nad nevərničkom tvrdovratošću.

Ako je teološka poruka celog Otkrivenja ohrabrenje vernicima koji prolaze kroz progone, zašto neki tumači uporno ostaju na tome da će se tajnim vaznesenjem crkva poslednjeg naraštaja spasiti poslednjih velikih nevolja? Progoni su od prvih vođa napravili mučenike, kao što je bilo i u svakoj novoj generaciji hrišćana. Zašto bi se oni na kraju vremena poštedeli toga?

"Oni su oprali svoju odeću i ubelili je Jagnjetovom krvlju" Snažna slika vernika koji su mučenički postradali u velikim nevoljama. Predivna metafora otkupljenja (22:14)! Istu ideju očišćenja po Hristovoj smrti imamo u Rim 3:25; 5:9; 2 Kor 5:21; Ef 1:7; Kol 1:20; Jev 9:14; 1 Pet 1:19; 1 Jn 1:7. Krst je česta tema ove apokaliptične knjige (1:5; 5:12; 7:14; 12:11; 13:8; 14:4; 15:3; 19:7; 21:9,23; 22:3).

Primetimo povezanost onoga što je Hrist obezbedio krstom, i potrebe da čovek odgovori na taj poziv. Bog čini prvi korak prema nama, brine se za sve u našem spasenju. Ali, drugi deo odgovornosti tog zavetnog odnosa je na nama – na našem prihvatanju ili odbacivanju (Jn 1:12; Mk 1:15; Dl 3:16,19; 20:21; Rim 10:9-13).

7:15 -16 Budući blagoslovi neba su nam još jednom dočarani slikama SZ. Ovde imamo aluziju na Šator sastanka i vreme lutanja pustinjom (Izl 40:34-38; Br 9:15-23). Takođe, tu je i misoa o *šekina* oblaku slave Božije, oblaku koji je simbolizovao Gospodnje prisustvo u narodu (Isa 49: 10; Mt 5:6; Jn 4:14; 6:35; 7:37). Ovaj period istorije Izraela je vreme suda. Ipak, Bog im nikada nije bio bliži nego tada, nikada privrženiji nego u dobu nevolje. Rabini vole da baš to vreme zovu "medenim mesecom" Boga JHVH i njegovog naroda.

7:15 "danonoćno služe Bogu" U SZ to su radili Leviti, sveštenici (Ps 134:1; 1 Dnv 9:33). Ali, pristup i služba Bogu su prošireni na (1) progonjene vernike i (2) sve vernike. Nema više jevrejske povlašćene elite sveštenstva! Svi hrišćani su sveštenici (1 Pet 2,5,9; Otk 1:6).

"u njegovom hramu" U jednu ruku je teško povezati ovaj odeljak (Jez 40-48) sa Otk 21:22, koji opet tvrdi da u nebu nema hrama. Neki tumači ovo pokušavaju da reše razlikovanjem privremene, makar i milenijumske vladavine i večne vladavine. Ali, čitava metafora i vremenski okvir knjige su fluidni. Moguće je da se misli na duhovni, nebeski Šator (Jev 9:23).

"nastaniće se među njima" Predivna metafora Božijeg prebivanja među svojima. Šator je simbol njegove trajne prisutnosti u tom novom narodu koga čine ljudi sa svih strana sveta. Tako će konačno da se ostvari drevni, prvobitni smisao Edena. Čovečanstvo je otkupljeno (Post 3:15). Bliskost zajedništva sa Stvoriteljem je opet moguća.

7:16 "Oni nikad više neće biti gladni ni žedni" Aluzija na Isa 49:10-13. Božija materijalna, telesna briga je simbol duhovne brige (Mt 5:6; Jn 4:14; 6:35; 7:37).

"i neće ih peći sunce, niti ikakva žega" Božija slavna prisutnost *(šekina)* je bila poput oblaka. U žegi pustinje donosila je zaklon i hlad tokom 38 godina (Ps 121:5-7).

7:17 "jer će Jagnje, koje je nasred prestola, biti njihov pastir" Još jedna aluzija na SZ (Jez 34:23). Primetimo da je zaklani, ali ipak vaskrsli i živi Otkupitelj u žiži svih Božijih otkupljujućih dela. Dobri Pastir iz Jn 10:11 je novi Pastir svih ovaca (Jn 10:16).

"Ono će ih voditi na izvore Vode života" Za pustinjske narode voda je sve što život jeste. Misao koja podseća na Isa 49:10 (Ps 23:2), a ponavlja se na samom kraju knjige, Otk 21:6; 22:1.

"a Bog će obrisati svaku suzu sa njihovih očiju" Aluzija na Mesijino slavlje u Novom gradu Božijem (Isa 25:6-9; Otk 21:4). O, kako je to moćna uteha za svakoga koji strada – za progonjene vernike apostolovog doba; za progonjene vernike bilo gde i bilo kada!

Predlozi za razgovor

Ovaj udžbenik je tek vodič u tumačenju. Svako od nas je za sebe odgovoran za svoje tumačenje Pisma. Svako treba da sluša svoje unutrašnje vođstvo. Seti se: ti, Pismo i Duh Sveti. Nikada ne odustaj od ovoga.

I ova pitanja su osmišljena da bi ti pomogla u sažimanju glavnih misli ovog odeljka. Dakle, da u njima nađeš izazov, a ne konačne odgovore.

1. Ko su 144.000? Objasnite svoj odgovor na osnovu teksta Otkrivenja.
2. U kom su odnosu ove 144.000 prema velikom mnoštvu iz st. 9?
3. Zašto je tako teško rastumačiti ove simbole?
4. Koja je glavna istina ova dva poglavlja – 6. i 7?
5. Šta je smisao interludija, prekida na početku ovog poglavlja? Gde su slični primeri u knjizi Otkrivenja?

Otkrivenje 8:1–9:21

Podela poglavlja prema “Novom srpskom prevodu s napomenama”

Otvaranje sedmog pečata 8:1-5
Odjekivanje sedam truba 8:6 - 9:21

Treći krug čitanja (vidi uvodne napomene)

Prema izvornim piščevim namerama

Ovaj komentar je tek vodič u vašem proučavanju Pisma. To znači da ste za svoje tumačenje sami odgovorni. Svako od nas treba to da radi u svetlu objave koja mu je data. Tu ste vi, Sveto pismo i Sveti Duh – najvažniji u tumačenju. Ne prepuštajte sve drugim tumačima.

Čitajte ovo poglavlje u njegovom kontekstu. Uočite o čemu je reč. Pokušajte samo da sačinite svoju skicu ovog, prvog poglavlja. Tek onda to uporedite sa prevodima Biblije koje posedujete. Podele na poglavlja i manje celine nisu deo nadahnutog teksta, ali nam pomažu da dokučimo izvorne piščeve naume, a to je suština svakog dobrog tumačenja. Neka svaki odeljak govori o jednom jedinom subjektu.

Prvi odeljak...
Drugi odeljak...
Treći odeljak...

Kontekstualni uvid:

A. Ako sedmi pečat vodi ka sedam truba, pitanje je – U kom su odnosu trube, pečati i zdele? Postoji određeno, nepotpuno ponavljanje. Tri perioda zala pokrivaju isto vreme. Sva tri su sačinjena po istoj šemi i proizilaze jedan iz drugog. Viktorinus je u trećem veku prvi izašao sa ovom teorijom rekapitulacije. Naime, upoređivanje ova tri perioda se otkriva da je reč o jednoj progresivnoj apokaliptičnoj metafori za jedno

te isto eshatološko vreme. Moguće je da šesti pečat (6:12-17) dovodi do samog kraja, tj do sedam truba i sedam zdela (16:17-21).

B. Odakle apostolu Jovanu sve te apokaliptične predstave? Nekoliko je teorija: (1) One su aluzija nekoliko SZ odeljaka - posebno 8. i 9. poglavlje - tj. kuge iz Egipta i najezde skakavaca iz Jl 2. Slike proroka Danila, Jezekilja i Zaharije čine osnovu metafora Otkrivenja; (2) Jevrejska međuzavetna literatura, poput I Enohove. Judaizam 1. veka je dobro znao ovu knjigu, baš kao i hrišćani prve Crkve. To vidimo iz nekih NZ aluzija (2 Pet 2; Juda), (3) istorijski kontekst 1. veka, posebno kult vladara imperije i lokalni progoni.

Izvor za koji se odlučimo odrediće u velikoj meri i smer našeg tumačenja ova dva poglavlja. Ako smo skloniji 3. rešenju, istorijskim uslovljenostima cezarevog kulta, u našem tumačenju će prevagnuti preterizam. Ako se držimo 2. rešenja, jevrejske apokaliptike, težićemo idealizmu – tumačenju simbola. A ako gledamo samo na proročke aluzija, sva događanja ćemo futuristički da projektujemo na kraj vremena

C. Oba poglavlja opisuju rastući sud nad nevernicima. Ipak, valja uvek naglašavati da je taj sud u službi njihovog spasenja (9:20-21; 14:7; 16:9,11). Sud je, zapravo, u funkciji zavetnih prokletstava prema Pnz 27-29.

D. Kao i kod prethodnih poglavlja, i ovde je simbolizam toliko nesigurnog značenja, da jedni u njemu prepoznaju Hrista a drugi Sotonu. Zato je i ovde neprihvatljiv svaki dogmatizam. Tumači su pozvani da sve vizije iskažu u jednoj glavnoj istini. Po toj istini valja tumačiti mnoge detalje, valja ih usaglašavati u njoj!

Tumačenje reči i izraza

> **1 "Kad je Jagnje otvorilo sedmi pečat, nastade tišina na nebu oko pola sata. 2 Zatim sam video sedam anđela koji stoje pred Bogom; njima je bilo dato sedam truba".**
>
> **Otk 8:1-2**

8:1 "Kad je Jagnje otvorilo sedmi pečat" Isus je jedini koji može da otvori sve pečate. Anđeo to napominje s posebnom pažnjom i sada i kasnije kod sedam pehara.

"nastade tišina na nebu oko pola sata" Nekoliko je tumačenja ovde:

1. Rabini su ovakvu tišinu vezivali za slušanja molitava svetih.
2. Neki ovde vide poruku II Jezdrine 7:29-31, gde se kaže da Novo doba počinje ovako.
3. Ima i onih koji se pozivaju na SZ odeljke po kojima je čovek uvek tih u Božijoj prisutnosti (Ava 2:20; Sof 1:7; Zah 2:13).
4. Delovanje strašnih nevolja na nevernike je zapanjujuće i ostavlja ih bez reči.

8:2 "Zatim sam video sedam anđela koji stoje pred Bogom" U grčkom imamo određeni član ispred imenice "anđeo". "Sedam anđela" se sreće i u Tobiji 12:15; I Enohovoj 20:1-7. To su – Urielo, Rafailo, Raguelo, Mihailo, Sarakelo (Sarielo), Gavrilo i Ramielo. Ipak, neki vide ovu frazu u odnosu prema Mesiji (Isa 63:9), ili prema sudu nad onima koji se bune i žaloste Svetog Duha (Isa 63:10). Po nekima je ovo anđeo iz događaja Izlaska (Izl 23:20-23; 33: 12-16).

"njima je bilo dato sedam truba" Sedam truba za sedam anđela (st. 6). U SZ se trubama nešto poručivalo narodu, u verskom ili vojnom smislu (Izl 19: 16; Br 10:1-10; Isa 27:13; Jer 4:5-9; Jl 2:1; Sof 1:16; Zah 9:14; II Jezdrina 6:23). I NZ objavljuje da će trubni znak biti najava Drugog Hristovog dolaska (Mt 24:31; 1 Kor 15:52-53; 1 Sol 4:16).

3 Došao je drugi anđeo sa zlatnom kadionicom i stao kod žrtvenika. Njemu je bilo dato mnogo tamjana da ga s molitvama Božijeg naroda prinese na zlatni žrtvenik kod prestola. 4 Dim od tamjana iz kadionice u anđelovoj ruci podiže se k Bogu, zajedno sa molitvama Božijeg naroda. 5 Onda je anđeo uzeo kadionicu, napunio je vatrom sa žrtvenika i izručio je na zemlju, nakon čega nastaše gromovi, grmljavina, munje i zemljotres.

Otk 8:3-5

8:3 "Došao je drugi anđeo sa zlatnom kadionicom i stao kod žrtvenika" Ovaj stih, kao i 5:8 su rabinski teološki koncept po kome anđeli odnose naše molitve Bogu. Istina, Sveto pismo samo ne tumači ovaj detalj, ali ne treba stvarati rigidne zaključke iz bilo čega, pa ni iz ovog. Ovo je vizija koja nema cilj da nam govori o anđelima. Naprotiv, poruka je u tome da Bog čuje naše molitve.

Ovo je kadioni oltar koji je stajao ispred svetinje (Izl 30:1-10), za razliku od žrtvenog oltara (st. 5,9,13). Ipak, ova nas vizija ne uči o nebeskom svetištu, ili o Hramu u Jerusalimu, već o nebu kao mestu gde Bog prebiva i vlada (Jev 8:2; 9:11,24).

"s molitvama Božijeg naroda" Nije sasvim jasno o kojoj je grupi vernih reč, ali je jasno da Bog vidi potrebe svojih i da ih ispunjava (Izl 3:7). Tamjan je uvek simbol molitve (Ps 141:2; Otk 5:8) jer se njegov dim sa ove, nama vidljive strane realnosti, uzdiže na onu nama nedokučivu. Vidi posebnu temu o svecima u 5:8.

8:4 Kroz celu 3. Mojsijevu, Levitsku knjigu, vidimo da se miris tamjana uzdiže pred Bogom. Tako se i naše molitve podižu pred njim.

8:5 "Onda je anđeo uzeo kadionicu, napunio je vatrom sa žrtvenika i izručio je na zemlju" Aluzija na Jez 10:2. Žeravica kadionog oltara pred Svetinjom se uzimala sa žrtvenog oltara ispred Šatora (9:13; Otk 16:11-13). Ipak, svi ovi simboli imaju fluidno značenje. Ali, to i nije toliko važno koliko teološka istina da je reč o Božijoj vatri.

"nakon čega nastaše gromovi, grmljavina, munje i zemljotres" Svi ovi prirodni fenomeni su u Pismu uglavnom vezani za Božiju silu i pojavljivanja (4:5; 11:19; 16:18; Izl 19:16-19; Ps 18:10-13).

6 "Onih sedam anđela sa sedam truba pripremiše se da zatrube"

Otk 8:6

8:1-6 Ovi stihovi nam govore o onome što se događa dok traje tišina.

7 Kad je zatrubio prvi anđeo, grad i vatra pomešani s krvlju behu bačeni na zemlju, pa trećina zemlje, trećina drveća i trećina trave izgoreše.

Otk 8:7

8:7 "grad i vatra pomešani s krvlju" Većina ovih opisa potiče od zala iz Egipta. Zato ovaj odeljak aludira na Izl 9:24. Moguća je veza i sa Jez 38:22, gde se govori o porazu Gogove armije.

"pa trećina zemlje … izgoreše" Božiji sud je u isto vreme i temeljan i ograničen. Trećina je mera koja se često pominje u narednim poglavljima (8:7-8,9,10,11,12; 9:15, 18; 12:4). Drugi nivo suda je mnogo jači od prvog (6:8).

"i trećina trave izgoreše" Verovatno se misli na potpuno uništenje u jednom području, pošto je zelena trava zaštićena u 9:4.

8 Kad je zatrubio drugi anđeo, nešto kao ogromna planina užarena od ognja, bi bačena u more, te se trećina mora pretvori u krv. 9 Trećina živih bića u moru izgibe, a trećina brodova propade.

Otk 8:8-9

8:8 "nešto kao ogromna planina užarena od ognja, bi bačena u more" Još jednom smo pred izborom Jovanovog izvora ove slike: Rimski kult cezara; Jevrejska međuzavetna apokaliptika; SZ. Ako je SZ, onda je reč o Ps 46:2, ili Izl 7:20-21. Ako je reč o drugom izvoru, onda je to I Enohova 18:13-16, ili Sibilini orakuli, 5:158. Ako se radi o prvom izvoru, tj. o istorijskoj aluziji, onda je reč o erupciji Vezuva koju su Jevreji tumačili kako Božiju odmazdu zbog rimskog razorenja Jerusalima. Nismo sigurni šta je bila apostolova baza podataka, ali smo ponovo sigurni da govori o Božijem sudu kao meri upozorenja, poziva ljudima da se pokaju.

"te se trećina mora pretvori u krv" Još jedna aluzija na Egipatska zla (Izl 7:20-21).

8:9 "Trećina živih bića u moru izgibe" I još jedan osvrt na mračne događaje u Egiptu koji su prethodili oslobođenju Izraela (Izl 7:21)

"a trećina brodova propade" Za ovu misao nemamo SZ paralelu, kao ni u istoriji tadašnjeg Rima, a ni u obilju međuzavetne apokaliptike. Posledica ovog zla na trgovinu, ekonomiju je zastrašujuća. I to je dokaz rastućeg, ali ograničenog suda. Intezitet patnji raste (1/4 uništenja od otvaraja pečata; 1/3 posle izlivanja

zdela) sve do kraja, do zdela. A tada sve dolazi svom kraju, nema više vremena za pokajanje i sud je konačan.

10 "Kad je zatrubio treći anđeo, s neba pade velika zvezda, goreći kao buktinja. Zvezda je pala na trećinu reka i izvora. 11 Toj zvezdi je ime Pelen. Trećina voda postala je gorka od nje, tako da mnogi ljudi pomreše od gorčine voda".

Otk 8:10-11

8:10 "s neba pade velika zvezda" Moguće je da se misli na Isa 14:12. Neki pokušavaju da nađu vezu sa Otk 6:13 ili 9:1. Ali, to bi isuviše vezalo Jovanove vizije. Nije potrebno da tumačimo svaki detalj. Otkrivenje je svojevrsna drama. U jevrejskoj apokaliptici pad zvezde se obično odnosi na anđela.

8:11 "Toj zvezdi je ime Pelen" SZ pelen uvek vezuje za idolatriju (Pnz 29:17-18). Ovde je zapravo reč o otrovu (Jer 9:15; 23:15; Am 6:12), iako pelen u svoj svojoj gorčini nije opasan. U svakom slučaju imamo još jednu predivnu metaforu.

Ovde valja napomenuti jedan dobar primer neprimerenog tumačenja Svetog pisma. Naime, posle katastrofe u Černobilu, u Rusiji, mnogi su u tome videli ispunjenje ovog proroštva. Naime, Černobil na ruskom znači "gorak"! Tumačenje Otkrivenja na osnovu jutrošnih vesti nije iskušenje samo našeg doba. Mnogi su u dva protekla hiljadugođa pokušali isto, i to bezuspešno. To bi trebalo da nam da zdrav oprez u tumačenju.

12 Kad je zatrubio četvrti anđeo, nešto udari trećinu sunca, trećinu meseca i trećinu zvezda, tako da su za trećinu potamneli. Trećina dana bila je bez sunčevog svetla, a trećina noći bez svetlosti meseca i zvezda.

Otk 8:12

8:12 Mrak je uvek znak Božijeg suda (Izl 10:21; Isa 13:10; 34:4; 50:3; Jez 32:7-8; Jl 2:2,10,31; 3:15; Am 5:18; Mk 13:24). Nebeska tela su se često

obožavala kao duhovne sile. Ali, Bog je stvorio sve planete, sav kosmos (Post 1:14-19; Isa 40:26), svemu dao ime (Ps 147:4; Isa 40:26), nadgleda sve (Isa 48:13). Sve stvoreno ga zato hvali (Ps 148:3).

13 Onda sam spazio orla kako leti posred neba i čuo kako govori jakim glasom: "Teško, teško, teško stanovnicima zemlje kad se oglasi zvuk preostalih truba one trojice anđela koji će zatrubiti."
Otk 8:13

8:13 "Onda sam spazio orla kako leti posred neba i čuo kako govori" Neki prevodi umesto "orla" imaju "anđela" (Vuk), što dolazi od poznih manuskripta iz 9. veka. I *Sinaitikus* (N) i *Aleksandrinus* (A) imaju "orao", što znači:

1. Orao, tačnije lešinar je čest simbol pokolja i smrt (Jez 17:3; Ava 1:8; Mt 24:28; Lk 17:37).
2. Aluzija na scenu suda u Jez 39:17-20; Os 8:1
3. Aluzija na međuzavetnu apokalapitičnu knjigu II Baruhovu, 77:21-22, gde lešinar donosi poruku Božijem narodu koji pati.
4. Rimska vojska je ratovala pod znakom orla.

"Leti posred neba" je slikoviti opis grabljivice spremne da se ostrvi na plen (Otk 14:6; 19:17).

"Teško, teško, teško" Ovo odgovara sudu poslednje tri trube koje dolaze (9:12; 11:14; 12: 12), iskaz pojačanog inteziteta patnje (kontrast "svet je, svet je, svet je" u 4:8). Trostruko ponavljanje je u jevrejskom jeziku superlativ. "Teško" je u SZ poetički iskazana jadikovka zbog smrti, patnje, suda.

"stanovnicima zemlje" Misli se na nespasene ljude (3:10; 6:10; 11:10; 13:8; 17:2).

OTKRIVENJE 9

1 "Kad je zatrubio peti anđeo, video sam zvezdu koja je pala na zemlju. Zvezdi je dat ključ od ždrela bezdana. 2 Ždrelo bezdana se otvori, i iz njega pokulja dim, kao dim iz velike peći, tako da su se sunce i vazduh pomračili od dima iz bezdana. 3 Iz dima

izađoše na zemlju skakavci; njima je data moć da ubadaju kao zemaljske škorpije. 4 Bilo im je rečeno da ne naškode travi na zemlji, ni zelenišu, niti ikakvom drvetu, nego samo ljudima koji na svojim čelima nemaju Božiji pečat. 5 Međutim, nije im bilo dozvoljeno da ih ubijaju, nego samo da ih muče tokom pet meseci. Muke od njihovih uboda slične su mukama od uboda škorpije. 6 U te dane, ljudi će tražiti smrt, ali je neće naći; želeće da umru, ali će smrt bežati od njih”.

Otk 9:1-6

9:1 “video sam zvezdu koja je pala na zemlju” Nekoliko je teorija o personifikaciji zvezde nazvane anđeo: (1) Glagol je u perfektu, što ukazuje na Sotonin pad i njegove trajne posledice (Isa 14: 12; Jez 28:16; Lk 10:18; Otk 12:9); (2) Kontekst ukazuje na još jednog slugu anđela, uključenog u Božiji sud (20:1). Zvezda koja pada sa neba je česta metafora međuzavetne apokaliptike.

“ključ od ždrela bezdana” “Ključ” je spomenut u 1:18 i 20:1. On je uvek simbol autoriteta. Bog sudom iskazuje svoju vlast nad hordama demona. “Bezdan” dolazi od grčke reči “dubina”, koju srećemo u LXX prevodu Post 1:2; 7:11; Ps 42:7; 107:26. Opisuje dubinu mora, stvorenja, ali u Ps 71:20 govori o mestu gde prebivaju mrtvi. U tom smeru govore i vankanonske knjige – Enoh 18: 12-16; 21:7-10; 108:36 – o privremenom i večnom boravištu palih anđela.

Sinonim ovoj imenici je “*tartarus*” (2 Pet 2:4; I Enohova 21:7), koja opisuje tamnicu demona (Lk 8:31; Juda 6; Otk 11:7; 17:8; 20:1-3; I Enohova 10:4; 86:1; 88:1; Jubileji 5:6-11). Pavle govori o “bezdanu” u Rim 10:7 kao mestu mrtvih (Isa 24:21-22). A rabini su govorili da je to poseban odeljak za nepravedne u *Šeolu/Hadesu.*

“Zvezdi je dat” Sledi serija glagola u pasivu u poglavljima 8. i 9, što naglašava istinu o Božijoj kontroli i nad istorijom i nad demonima (8:3,7,8,11,12; 9:1,3,4,5). Jevreji se često služe eufemističnim pasivom kao indirektnim ukazivanjem na božansko delo.

9:2 “i iz njega pokulja dim, kao dim iz velike peći” U SZ ovakva terminologija ima nekoliko značenja: (1) opis suda nad Sodomom i

Gomorom (Post 19:28); (2) opis suda nad narodima (Isa 34:10), (3) Božije prisustvo na brdu Sinaj (Izl 19:18).

9:3 "skakavci" Čest simbol Božijeg gneva (Izl 10:12-15; Jl 1:4; 2:1). Skakavci su slika vojnih invazija, osvajačkih vojski (st. 7; Jl 2:4-5, 7-9).

9:4 "Bilo im je rečeno da ne naškode travi na zemlji, ni zelenišu, niti ikakvom drvetu" Bog sam ograničava kaznenu silu demonskih hordi. Nije im dano da deluju na floru, ali su mogli da muče korak do smrti neverne ljude (st. 5; 7:4). Vernike je čuvao sam Gospod.

"nego samo ljudima koji na svojim čelima nemaju Božiji pečat" Tekst odgovara 7:2-3 i aluzija je na Jez 9:4.

9:5 "pet meseci" Neki tumači ukazuju da je ovo životni vek skakavaca. Ipak, moguće je da se radi o polovini broja 10, što je još jedna metafora ograničenog suda (6:6,8; 8:7-12).

"mukama od uboda škorpije" Žaoka škorpije je moćna SZ metafora (2 Dnv 10:11,14).

9:6 Direktna paralela 6:15-16, kao mogući dodatak teoriji rekapitulacije (ponavljanja) suda, kroz nivoe pečata, truba i zdela. Ili je reč o aluziji suda nad idolopokloničkim Jevrejima iz Jerusalima, prema Jer 8:2-3.

> **7 "Skakavci su izgledom bili slični konjima opremljenim za boj. Na glavama su imali nešto slično zlatnim krunama. Lica su im bila ljudska, 8 kosa im je bila ženska, a zubi kao u lava. 9 Na sebi su imali oklope kao od gvožđa, a šum njihovih krila bio je kao tutnjava bojnih kola sa mnoštvom konja koji hrle u boj. 10 Na repovima su imali žalac kao u škorpije, i u njima moć da naude ljudima tokom pet meseci. 11 Oni imaju nad sobom cara, anđela bezdana, koji se na jevrejskom jeziku zove Avadon, a na grčkom Apolion, što znači "uništitelj".**
>
> **Otk 9:7-11**

9:7-9 "Skakavci su izgledom bili slični" Opis vrlo sličan onom u Jl 2:4-9 i poznatoj arapskoj poslovici – "Skakavci imaju glavu konja, grudi lava, noge kamile, telo zmije i pipke kao kosa devojke".

Sličnost sa Joilovim opisom je očigledna: (1) lavovski zubi (st. 8; Jl 1:6); (2) ogroman broj kola i konjanika koji hrle u boj (st. 9; Jl 2:5).

9:8 Neki su našli istorijsku vezu u jahačkim hordama Parćana, veštim ratnicima duge kose. Bili su odlični u baratanju kopljem. Čak su i Rimljani zazirali od ovih varvara.

9:11 "Oni imaju nad sobom cara" Pri 30:27 naglašavaju da skakavci nemaju kralja, što samo ističe da je reč o simbolici, o demonskim duhovima. "Bezdan" je stvarnost u kojoj borave mrtvi (9:1,2,11; 11:7; 17:8; 20:1,3; Rim 10:7).

> **"anđela bezdana, koji se na jevrejskom jeziku zove Avadon, a na grčkom Apolion"** Jevrejsko (aramejsko) ime znači "uništenje" a grčko "uništitelj". U tom smislu se Avadon može poistovetiti sa *Šeolom*, mesto prebivanja mrtvih (Jov 26:6; 29:22; 31: 12; Ps 88:11; Pri 15:11; 27:20). Robert Girdleston ovde ima zanimljiv komentar, u svom delu "Sinonimi SZ" – "Ova se reč na stotine mesta prevodi kao "propast". Kada se radi o ljudima, onda se najčešće radi o smrti, a kada je reč o zemlji misli se na pustoš, jalovost" (str. 273). U Jov 28:22 njome se personifikuje sama smrt. To je tipično i za svitke sa Mrtvog mora i drugu jevrejsku apokaliptičnu literaturu. Ovo je donekle neobično, zato što je u SZ anđeo smrti sluga Gospodnji (Izl 12:23; Jov 15:21) pa i njegova sama personifikacija (Izl 12:13,29). Ali, ovaj anđeo je vođa ogavnih demonskih hordi. Moguće je da se i ovako iskazuje Božija svemoć i kontrola nad svim.

Neki napominju činjenicu da je imperator Neron tvrdio za sebe da je inkarnacija Apolona, što je grčka izvedenica Apoliona. Dve stvari idu u prilog ovome: (1) skakavci su zaista bili simbol Apolona; (2) Oba imena – Apolon i Apolion – dolaze iz istog rečničkog korena.

12 Prva nevolja prođe; evo, dolaze još druge dve za njom.

Otk 9:12

9:12 Ovaj stih je vezan sa 11:14 i 12:2

13 "Kad je zatrubio šesti anđeo, čuo sam jedan glas koji je dolazio iz četiri roga na zlatnom žrtveniku koji stoji pred Bogom. 14 Glas

reče sedmorici anđela sa trubama: "Odreši četiri anđela koji su svezani na velikoj reci Eufrat." 15 Oni odrešiše četiri anđela koji su bili spremni za taj čas, dan, mesec i godinu, da pobiju trećinu čovečanstva. 16 Čuo sam da je broj te vojske bio dve stotine miliona konjanika.
17 A konji i njihovi konjanici, koje sam video u viđenju, izgledali su ovako: konjanici su imali na sebi oklope vatrene, plavetne i sumporne boje; glave konja bile su kao glave lavova, a iz njihovih usta izlazili su oganj, dim i sumpor. 18 Od ove tri pošasti – ognja, dima i sumpora – koje su izlazili iz njihovih usta, pogibe trećina čovečanstva. 19 Moć ovih konja bila je u njihovim ustima, i u njihovim repovima. Naime, njihovi repovi bili su slični zmijskim glavama pomoću kojih mogu da naude".

Otk 9:13-19

9:14 "Odreši četiri anđela koji su svezani na velikoj reci Eufrat" Tumači skloni istorijskim izvorima, tvrde da su Parćani – pljačkaške horde na konjima – prebivali na obalame Eufrata (I Enohova 56:5-8). Oni koji naginju SZ aluzijama pozivaju se na četiri jahača apokalipse u Zah 1:8; 6:1-8. Naime, njima odgovaraju ova četiri anđela. I oni su Božiji sud nevernom svetu (7:1). To što su anđeli vezani verovatno ukazuje na to da su pali, da su demoni (Sud 6). Oni donose smrt trećini čovečanstva (st. 18).

Upravo je severno područje reke Eufrat severno-istočna granica sa Obećanom zemljom (Post 15:18; Pnz 1:7; 11:24; Isu 1:4).

9:15 "Oni odrešiše četiri anđela koji su bili spremni za taj čas, dan, mesec i godinu" Ispred imenice "čas" je određeni član. I ovo je iskazivanje Božije suverenosti nad svim tokovima istorije (I Enohova 92:2). To je veliko ohrabrenje za one koji trpe progone.

9:16 "Čuo sam da je broj te vojske bio dve stotine miliona konjanika" Simboličan broj užasnog mnoštva zlih duhova koje se okomilo na nespaseni svet. Ovaj broj stoji nasuprot nebrojenom mnoštvu anđela koje služe Gospodu (5:11; Pnz 33:2; Ps 68:17; Dan 7:10; Jev 12:22; Juda 14).

Neki spajaju ovo mnoštvo sa Kinezima – najmnogoljudnijom nacijom na svetu. To je samo lep primer nasilja nad svetim tekstom, pokušaj da se drevni proročki simboli rastumače dnevnim događajima. Ništa novo. Oduvek su hrišćani pokušavali da saznaju detalje budućnosti, da zadive jedni druge skoro ezoteričnim znanjem.

9:17-19 "A konji i njihovi konjanici" Konji i konjanici čine celinu. Zanimljivo je da su konji ti koji šire teror i smrt (st. 19). Crvena boja (vatra), plavkasta i sumporna ističu demonsku okrenutost razorenju – vatri, dimu i sumporu (st. 18).

> **20 "Ali ostali ljudi koji nisu izginuli od ovih pošasti, nisu se pokajali zbog idola koje su načinili svojim rukama. Oni nisu prestali da služe demonima i idolima od zlata, srebra, bronze, kamena i drveta, koji ne mogu ni da vide, ni da čuju, niti da hodaju. 21 Nisu se pokajali ni za svoja ubistva, ni za svoja vračanja, ni za svoje bludničenje, niti za svoje krađe".**
>
> **Otk 9:20-21**

9:20 "Ali ostali ljudi koji nisu izginuli od ovih pošasti, nisu se pokajali" Ovo je posebno jasna tvrdnja o otkupljujućoj svrsi svih zala (st. 21; 14:6-7; 16:9,11; 21:7; 22:17).

Bog je sa raznim nevoljama bačenim na Egipat želeo isto: (1) Hteo je da mu se Egipćani obrate i služe; (2) Hteo je da mu se Izrael još više približi i služi mu (Pnz 27-28). I ove nevolje, vrlo slične onima u SZ, imaju samo jedan cilj – pokajanje nespasenih; povratak Stvoritelju. Ali, ljudi to ne žele. Njihova tvrdokorna nevera ih tera u sve gore i gore pobunjeništvo (Rim 1:24,26).

"zbog idola koje su načinili svojim rukama" Ova fraza je tipično SZ upozorenje o idolatriji (Pnz 4:28; 28:36,64; 29:17; 32:17; Ps 115:4-8; 135:15-18; Isa 2:8; 37:19; 40:19-20; 44:17; Jer 1:16; 10:3-5; Dan 5:23; Mih. 5:13). NZ klanjanje idolima uvek povezuje sa demonskim (16:14; 1 Kor 10:20; 1 Tim 4:1).

9:21 Ova četiri zla – idolatrija, ubistva, vračanja, bludničenje – su tipična za način života nevernih ljudi (Rim 1-2). Naravno, pomenute su još neke grupe u 13:15-17; 14:9; 16:2,9,11.

"vračanja" Iz grčke reči "*pharmakeia*" (Gal 5:20) dolazi nam poznati pojam "farmacija". Možda je reč o kakvom magičnom napitku, opijatu, poput "pelena" u 8:11. Drevni svet je koristio mnoge opojne supstance da bi doživeo "versku" ekstazu.

Predlozi za razgovor

Ovaj udžbenik je tek vodič u tumačenju. Svako od nas je za sebe odgovoran za svoje tumačenje Pisma. Svako treba da sluša svoje unutrašnje vođstvo. Seti se: ti, Pismo i Duh Sveti. Nikada ne odustaj od ovoga.

I ova pitanja su osmišljena da bi ti pomogla u sažimanju glavnih misli ovog odeljka. Dakle, da u njima nađeš izazov, a ne konačne odgovore.

1. Koji je izvor slikovitih predstava ovog poglavlja: (1) SZ; (2) Jevrejska apokaliptična literatura; (3) događaji i imperiji Rima?
2. Odnose li se ovi događaji na: (1) prvi vek; (2) svaki vek; (3) budućnost?
3. Treba li ova poglavlja da shvatimo doslovno ili slikovito?
4. Koja je glavna istina poglavlja 8. i 9?
5. U kom su odnosu pečati i čaše u ovim poglavljima?
6. Zašto se pred Hristov dolazak povećava aktivnost i anđela i demona?

Otkrivenje 10-11

Podela poglavlja prema “Novom srpskom prevodu s napomenama”

Anđeo sa knjižicom 10:1-11
Dva svedoka 11:1-19

Treći krug čitanja (vidi uvodne napomene)

Prema izvornim piščevim namerama

Ovaj komentar je tek vodič u vašem proučavanju Pisma. To znači da ste za svoje tumačenje sami odgovorni. Svako od nas treba to da radi u svetlu objave koja mu je data. Tu ste vi, Sveto pismo i Sveti Duh – najvažniji u tumačenju. Ne prepuštajte sve drugim tumačima.

Čitajte ovo poglavlje u njegovom kontekstu. Uočite o čemu je reč. Pokušajte sami da sačinite svoju skicu ovog, prvog poglavlja. Tek onda to uporedite sa prevodima Bibije koje posedujete. Podele na poglavlja i manje celine nisu deo nadahnutog teksta, ali nam pomažu da dokučimo izvorne piščeve naume, a to je suština svakog dobrog tumačenja. Neka svaki odeljak govori o jednom jedinom predmetu.

Prvi odeljak...
Drugi odeljak...
Treći odeljak...

Kontekstualni uvid:

A. Prvi prekid u proroštvu (7. poglavlje) je bio između 6. i 7. pečata. Drugi (10:1-11:14) je između 6. i 7. trube. Ali, nema prekida između 6. i 7. zdele (16. poglavlje), s tim da je on na drugom mestu (poglavlja 12-14).

B. Ovaj prekid, poput prvog, služi se slikama SZ (šator, oltar, Jerusalim). Jevrejske aluzije u 7. poglavlju ukazivale su na NZ Božiji

narod. Tako je i u ovim poglavljima. Slike potiču iz Dan 9, ali su prilagođene grčko-rimskom svetu 1. veka.

“Jevrejsko tumačenje ne vidi kako da uskladi ovo poglavlje sa kontekstom poglavlja 10, ne vidi paralelizam sa prekidom otvaranja pečata (7. poglavlje). Ne vidi značaj dva svedoka, ne razume naredna poglavlja knjige (posebno odeljak 12-13). Zato je najbolje da u 11. poglavlju vidimo čitavu hrišćansku zajednicu (Alan Džonson, “Otkrivenje”, str. 104).

C. Dok Alan Džonson vidi 11. poglavlje u bitnoj povezanosti sa odeljcima 7,10 i 12-13, Džordž Lad smatra da je to odvojena literalna celina, jer govori o izbavljenju Jevreja i njihovom konačnom spasenju (Mt 23:39; Lk 21:24; Rim 11:26). (*Commentary on the Revelation of John, str. 150-151).*

Teško je odlučiti se za jedno ili drugo gledište. Nema sumnje da će poslednje vreme doneti ispunjenje svih Božijih obećanja danih Izraelu. Doći će do velikog duhovnog probuđenja, bilo među pravim Jevrejima ili prozelitima, i mnogi će se okrenuti Hristu (Zah 12:10). Ovo je deo Pavlove argumentacije u Rim 11. Treba reći da kontekst Otk 7,10, 12-13 ima prostora za zaštitu celokupnog Božijeg naroda, kao i za sud nad nevernicima. Zato je nepotrebno prenaglašavati i koncept obraćenih Jevreja i ideju podeljenosti Jevreji – mnogobošci.

D. Hoće li na kraju sveta i veka biti dve grupe svedoka ili samo jedna? Tako je teško izboriti se sa svakim simbolom ove knjige. Verujem da bi apostol Jovan upotrebio drugi stil pisanja, drugačiji žanr da je hteo da doslovno poruči nešto vernicima svakog doba.

Da li su “dva svedoka” kod koji je za vernike onog doba imao posebno značenje? Nemamo konačne odgovore. Jovan crpi svoje predstave iz različitih izvora: SZ, apokaliptika, kultura Grčke i Rima, Bliskoistočna mitologija (Otk 12). Da li su ga u svemu tome razumeli prvobitni čitaoci? Možda i nisu svaki detalj, simbol, ali svakako jesu žanr u celini! Svakako nisu zahtevali doslovno istorijsko ispunjenje svakog detalja.

Ipak, moj oprez i bojazan dok ovo tvrdim je u sledećem - Kako su pisci NZ tumačili SZ proroštva?

U Hristovom životu su često videli kako se mnoge prorečene stvari doslovno ispunjavaju. A neka od tih ispunjenja su bila upravo igra reči, rabinsko shvatanje tipa i antitipa simbola. Vođstvo Duha (ili Isusovo učenje, Lk 24:13-35) je pomoglo apostolima da svoj istorijski kontekst shvate u svetlu SZ proroštava. Moguće je da će se isto dogoditi sa poslednjom generacijom hrišćana, posebno progonjenih vernika. Ali, savremeni tumač ne može da teologijom ili hermeneutikom predvidi značenje tih detalja, (1) da silom stavlja istoriju u apokaliptični tekst, (2) da teži doslovnom ispunjenu svega što čini ovaj složeni stil pisanja. Vreme će otkriti sve!

E. Literalni obrazac slika otvaranja pečata i trubljenja truba je skoro isti. I jedni i drugi dovode ljudsku istoriju njenom kraju (c6:12-17; 11:15-19).

Tumačenje reči i izraza

> **1 ”Zatim sam video jednog moćnog anđela kako silazi sa neba. Bio je obavijen oblakom, a oko svoje glave imao je dugu. Lice mu je bilo kao sunce, a njegove noge kao vatreni stubovi. 2 U svojoj ruci je imao otvorenu knjižicu. Tada je stao desnom nogom na more, a levom na zemlju, 3 i povikao veoma glasno, kao kad riče lav. Kad je povikao, progovoriše sedam gromova kroz grmljavinu. 4 A kad su gromovi progovorili, hteo sam da pišem, ali sam začuo glas sa neba: “Ostavi skrivenim to što je reklo sedam gromova; to ne zapisuj!”**
> **5 A anđeo koga sam video da stoji na moru i na zemlji, podiže svoju desnicu prema nebu, 6 pa se zakle Onim što živi u sve vekove, Onim koji je stvorio nebo i što je na njemu, zemlju i što je na njoj, i more i što je u njemu, govoreći: “Neće biti odlaganja! 7 Nego u dan kad zatrubi sedmi anđeo, Bog će privesti kraju svoj tajni naum, koji je objavio svojim slugama, prorocima”.**
>
> **Otk 10:1-7**

10:1 ”Zatim sam video jednog moćnog anđela kako silazi sa neba” Primetimo da se Jovan vraća na zemlju posle vizija u poglavljima 4. i 5. (ako je poziv Jovanu, u 4. poglavlju, deo vaznesenja crkve, da li se i ona sada vraća?). Anđeo je opisan na način kojim SZ opisuje JHVH i Hrista u Otk 1:12-20. Zato mnogi tumači smatraju da je ovo sam Gospod. Ipak:

1. Hrist nikada u Otkrivenju nije nazvan anđelom.
2. Postoje i drugi moćni anđeli u ovoj knjizi (5:2; 18:21).
3. Ovaj anđeo se zaklinje Bogom (st. 6), što je neprimereno Hristu.
4. Anđeo iz Dan 10 je opisan na sličan način.

Moguće je da pisac stvara kontrast ovog bića sa onim iz Bezdana (Otk 9). Ali, dok anđeo iz Bezdana ima jasne zapovesti, ovaj nastupa sam. Moguće je da je reč o aluziji na moćno biće iz Dan 10:5-6 (Mihailo), arhanđela Izraela u Dn 10:13; 12:1.

“Bio je obavijen oblakom” SZ u oblacima vidi Božije povlašćeno prevozno sredstvo (Ps 97:2; 104:3; Dan 7:13; Dl 1:9).

“a oko svoje glave imao je dugu” Mnogi u ovome vide aluziju na 4:3, kao opis moći i titula samog božanstva. Možda se ukazuje na Jez 1:28, gde duga obavija Božije kočije.

“Lice mu je bilo kao sunce” Još jedan opis koji upućuje na proslavljenog Hrista u 1:16 (Mt 17:2).

“a njegove noge kao vatreni stubovi” I ovo podseća na Hrista iz Otk 1:15.

10:2 “U svojoj ruci je imao otvorenu knjižicu” Mnogo se i ovoj knjizi raspravljalo. Neki u njoj vide onu, sada otvorenu “malu knjigu” iz 5:1. Ipak, ovde se koristi druga grčka reč – *biblaridion* -dok je u 5:1 *biblion*. Neki vide vezu sa Jez 2:8-3:14. Pošto ovaj anđeo svakako nije Hrist, veza sa Jezekiljevim proroštvom je najlogičnija.

“Tada je stao desnom nogom na more, a levom na zemlju” Neki tumači u ovom simbolu vide univerzalnost poruke. Kakogod, veličina ovog bića je zapanjujuća. Rabini (Talmud) spominju anđela Sandelfona koji je 1000 km. veći od bilo kog anđela (Hagigah, 13b).

10:3 “i povikao veoma glasno, kao kad riče lav” “Rika” *(mukaomai)* je u Pismu najčešće oglašavanje vola. U svakom slučaju, SZ ima više

naznaka po kojima Bog grmi kada govori, kao lav kada riče (Jer 25:30; Os 11:10; Jl 3:16; Am 3:8).

"progovoriše sedam gromova kroz grmljavinu" Moguća tumačenja ovih glasova: (1) aluzija na 7 Božijih glasova u Ps 29:3-9; (2) paralele sa 7 pečata i 7 truba, kao merom suda za nevernike (8:5; 11:19; 16:18) radi pokajanja; (3) glas koji dolazi sa Božijeg trona (4:5). Ili se misli na 7 duhova Božijih (1:4; 4:5; 5:6, prema Isa 11:22).

10:4 "Ostavi skrivenim" Nekoliko je mesta u Pismu gde se dato otkrivenje pečatilo za kasnije vreme: (1) Danilo (Dan 8:26; 12:4,9) (2) Pavle (2 Kor 12:4). Opet, Jovan u 22:10 upozorava da se reči ovog proroštva ne zapečaćuju.

10:5 "podiže svoju desnicu prema nebu" Gest pri zaklinjanju (Post 14:22; Izl 6:8; Br 14:30; Pnz 32:40; Jez 20:15,28; Dan 12:7). Sam čin zaklinjanja odgovara Božijoj slavi.

10:6 Pozivanje Božijeg imena je u dva prepoznatljiva SZ koncepta: (1) JHVH, od jevrejskog glagola "biti" (Izl 3:14). "Jesam ono što jesam" je zavetno Božije ime koje ističe Boga kao Spasitelja i Otkupitelja (Post 14:19; Izl 20:11; Nem 9:6; Ps 146:6); (2) *Elohim,* opisuje Boga u Post 1 kao onog koji stvara, održava i brine se za sve na zemlji (Post 14:19; Izl 20:11; Nem 9:6; Ps 146:6). Ovaj zavet osigurava tačnost anđelove poruke.

"Neće biti odlaganja" Doslovno "vremena *(chronos)* više neće biti". Rekli smo da je pojam vremena u ovoj knjizi vrlo fluidan, iz nekoliko razloga: (1) dve reči opisuju vreme – *chronos*, proticanje vremena (10:6); (2) *kairos*, kao posebno, sezonsko vreme, događaj (1:3; 11:18;12:12,14); "vreme je blizu" (1:3; 3:11; 22:10); „dolazim skoro" (2:5,16; 22:7,12,20); "dolazim kao lopov" (3:3; 16:15). Svi ovi izrazi prenose utisak neposrednosti. Ipak, neki odeljci naglašavaju odlaganje, kašnjenje (6:11; 10:6; 14:13). Sledeći idiom ističe da Dan suda i nagrade jeste već tu, "svršeno je" (16:17; 21:6), ili "vreme se ispunilo" (11:18; 20:12).

Ovu fluidnost su koristili razni pravci u tumačenju kako bi naglasili određena vremenska razdoblja (1. vek; svako doba; poslednji naraštaj). Anđeo se zavetuje da poslednji događaji upravo počinju. Molitve mučenika su uslišene!

10:7 "Bog će privesti kraju svoj tajni naum" Nekoliko je značenja ovog izraza: (1) Pavle njime opisuje Božiji večni naum spasenja i za Jevreje i za neznabošce (Ef 2: 11-3: 13); (2) Samo Otkrivenje ovu tajnu ističe kao deo svojih vizija (1:20; 17:5,7), ali u ovom stihu se jasno ukazuje na plan otkupljenja, kao što i Pavle čini u Rim 16:25-26 i Ef 2: 11-3:13.

Moguće je da Jovan celu frazu uzima od proroka Danila, posebno iz 2. poglavlja (2:18,19,27,28,29,30,47). Bog hoće i može da objavljuje svoje tajne, svoja dela. On zna sve i nadgleda ceo tok istorije.

Posebna tema: Božiji plan otkupljenja - "tajna"

A. U Sinoptičkim evanđeljima pojam tajne otkrivamo iz delova Isusovih priča, parabola:

1. Mk 4:11
2. Mt 13:11
3. Lk 8:10

B. Pavle pojam tajne koristi na nekoliko načina:

1. Delimično "otvrdnuće" Izraela radi priključenja neznabožaca Božijem spasenju. To će pobuditi svetu ljubomoru Jevreja da prihvate odavno proročenog i poslanog Mesiju (Rim 11:25-32).
2. Evanđelje se objavljuje svakome i po celom svetu, svima koji će prići Bogu kroz Hrista i u Hristu (Rim 16:25-27; Kol 2:2).
3. Vernici će dobiti novo telo o vaskrsenju i Hristovom povratku (1 Kor 15:5-57; 1 Sol 4:13-18).
4. Sažimanje svega što jeste i postoji u Hristu (Ef 1:8-11).
5. Obraćeni Jevreji i pagani su braća i sestre u istoj veri (Ef 2:1-3:13).
6. Bliskost Hrista i crkve je opisana bliskošću supružnika u braku (Ef 5:22-33).
7. Pagani su po evanđelju deo zavetnog naroda. Po Duhu prebivaju u Hristu i rastu u hristolikosti, a to je dugo očekivana obnova naše bogolikosti koju je pad u greh izopačio (Post 1:26-27; 5:1; 6:5,11-13; 9:6; Kol 1:26-28).

8. Kraj vremena i pojava Antihrista (2 Sol 2:1-11)
9. Još jedna naznaka ranocrkvenog shvatanja tajne (1 Tim 1:16)

C. U knjizi Otkrivenja tajna se tiče značenja simbola apokalipse:

1. 1:20
2. 10:7
3. 17:5,6

D. Čovek sam po sebi ne može ništa da otkrije. Bog mora da mu objavi duhovnu istinu. Bez ovoga je nemoguće da saznamo i razumemo večni plan spasenja za sve ljude (Post 3:15)

8 Zatim sam čuo glas sa neba koji mi je ponovo rekao: "Idi i uzmi otvorenu knjigu iz ruke anđela koji stoji na moru i na zemlji!" 9 Otišao sam k anđelu i rekao mu da mi da knjižicu. A on mi reče: "Uzmi i pojedi je; biće ti gorka trbuhu, ali će ti u ustima biti slatka." 10 Uzeo sam knjižicu iz anđelove ruke i progutao je. Bila mi je slatka u ustima, a gorka u trbuhu. 11 Onda mi rekoše: "Treba ponovo da prorokuješ o mnogim narodima, narodnostima, jezicima i carevima."

Otk 10:8-11

10:8 "Zatim sam čuo glas sa neba koji mi je ponovo rekao" Mnogo je nagađanja oko identiteta ovog govornika. Neki misle da je to Bog sam, Hrist, ili Duh Sveti, možda moćni anđeo.

U st. 11 imenica "glas" je u množini, što verovatno ukazuje na Božiju trojičnost. Ovaj plural je poznat u SZ (ime *Elohim*, "kao mi", Post 1:26; 3:22; 7:11; Isa 6:8) i ima nekoliko objašnjenja:

1. U teologiji se koristi pojam "božanski plural", kao način prenošenja važne istine.
2. JHVH govori u množini na saboru anđela (1 Car 22:19; Jov 1:6; 2:1; Jer 23:18; Dan 7:10).
3. Početni, prakoncept Božije trojičnosti (Ps 110:1; Zah 2:8; 17:10).

10:9 "Uzmi i pojedi je" Aluzija na Jez 2:8-3:14 ili Jer 15:16-17. Simbol određenja onih koji treba da govore Božiju poruku. "Knjižica" je sažetak te poruke: sigurnosti za vernike (kao med, Ps 19:10-11; 119:103) i suda za neverenike (gorka je). Ovo nije onaj svitak iz 6. poglavlja. Ovo je poruka moćnog anđela (st.7-11).

10:11 "Onda mi rekoše" Moćni anđeo, ili sam Trojedini opunomoćuju Jovana kao pisca proroštva ili kao ambasadora.

"mnogim narodima, narodnostima, jezicima i carevima" Ista fraza se koristi i za nevernike (11:9; 13:7-8; 14:6; 17:15) i za vernike (pre Dana suda, 7:9; 15:4; posle Dana suda 21:24,26; 22:2). Ove reči mogu da se odnose i na propovedanje evanđelja svim narodima (Mt 24:14; Mk 13:10) ili na ograničeni Božiji sud u sklopu njegovog poslednjeg pravednog gneva.

1 "Zatim mi je data trska slična štapu, te mi je rečeno: "Ustani i izmeri hram Božiji i žrtvenik, te izbroj one što se mole u njemu." 2 A spoljašnje dvorište hrama izostavi, ne meri ga, jer je dato mnogoboščima, koji će gaziti svetim gradom četrdeset i dva meseca. 3 A ja ću poslati dvojicu svojih svedoka, da u žalbenoj odeći prorokuju hiljadu dvesta i šezdeset dana. 4 Oni su dve masline i dva svećnjaka koji stoje pred Gospodarem zemlje. 5 A ako ko pokuša da im naudi, oganj izlazi iz njihovih usta i proždire njihove neprijatelje. Ako neko hoće da im naudi, mora ovako da pogine. 6 Oni imaju moć da zatvore nebo da ne pada kiša dok prorokuju, kao i moć da vodu pretvore u krv i da udare zemlju svakojakim pošastima, kad god to zažele".

Otk 11:1-6

11:1 "trska slična štapu" U prethodnoj akciji Jovan je posmatrao anđela, a sada – u sedmoj trubi – i sam je deo svega. Trska za merenje je stara SZ mera, horizontalni merni instrument. Bila je duga između tri i sedam metara (Jez 40:5-42:20).

"Ustani i izmeri" Ovo merenje oslikava: (1) obećani rast i zaštitu (Jer 31:39). Možda se misli na Jezekiljev hram s kraja vremena (Jez 40-48) ili Zaharijin Novi Jerusalim (1:16; 2:1-13); (2) Sud (2 Sam

8:2; 2 Car 21:13; Isa 28:17; Plač 2:8). Poput pečata iz 7. poglavlja i ovaj postupak je znak Božije brige o njegovima. Ako je ovaj prekid paralelan sa onim u 7. poglavlju, onda ovaj hram pripada svom Božijem narodu (obraćenim Jevrejima i neznabošcima). Onda je paralelan i Otk 12.

"hram Božiji i žrtvenik, te izbroj one što se mole u njemu" Identitet ovog hrama zavisi od smera tumačenja. Ukoliko pretpostavimo da Jovan svoje predstave uzima iz Jez 40-48, onda je reč o hramu poslednjih vremena u Jerusalimu (2 Sol 2:4). Ako je ovo aluzija na Zah 2, onda je hram sinonim za Novi Jerusalim, grad Božiji. Ukoliko smatramo da je ovo nebeski hram (7:15; 11:19; 15:58; Jev 9:23), onda je reč o mnoštvu iz 7:9 (Crkva, i žena iz Otk 12) i ceo fokus je na njemu (21:15-16).

Zanimljivo je da je Jovanu rečeno da prebroji mnoštvo koje slavi. Neobična terminologija. Ova slika uključuje u sebe više od građevine.

11:2 "spoljašnje dvorište hrama" Koncept ovog dvorišta se istorijski oslanja na dvorište za neznabošce u Irodovom hramu. Nekoliko je SZ ideja o "gaženju predvorja" hrama u Jerusalimu od strane neznabožaca (Ps 79:1-7; Isa 63:18; Dan 8:13; Zah 12:3 u LXX). Gospod Isus je u Lk 21:24 najverovatnije mislio na Dan 8:13.

"mnogobošci" Vidi 2:26 i 10:11

"četrdeset i dva meseca" Proročki broj vremena progona. "Gaženje trema" je poslovica kojom je SZ Božiji narod nazivao vreme dominacije nevernika, kroz različite periode vremena. Od Antioha Epifana, preko Rimljana 70. god., pa sve do Antihrista.

Dakle, 42 meseca, u raznim ekvivalentima, spominju se u više navrata u Svetom pismu. Početak je u Danilovoj knjizi:

1. Dan 7:25; 12:7 "za vreme, za vremena, i za po vremena", ili 1.277 dana ("vreme" je verovatno godina dana).
2. Dan 8:14 pominje 2.300 večeri i jutara
3. Dan 12:11 pominje 1.290 dana
4. Dan 12:12 pominje 1.335 dana. Slična fraza je u Otk 12:6 (1260 dana) i 13:5 (42 meseca).

Kada se svi ovi brojevi uzmu u obzir u svojoj različitosti, jasna je njihova simbolika. Čak i ako su oko 42 meseca, oni ukazuju samo na

jedno – vreme progona. Kako je 3 ½ polovina broja 7, to je znak da će vreme progona biti skraćeno (Mt 24:22; Mk 13:20; Lk 21:24). Ograničeni sud je moćan dokaz Božije ljubavi.

"svetim gradom" (Isa 52:1; Mt 27:53). Ako pratimo tumačenje Otk 3:2 kao napomenu o NZ vernicima, isto pravilo vredi primeniti i ovde. U narednim poglavljima ove knjige ovo se odnosi na Božiji narod (20:9; 21:2,10; 22:19).

Jovan se služi SZ metaforama i primenjuje ih na NZ vernike. Crkvu čine i obraćeni Jevreji i obraćeni mnogobošci. U celom Otkrivenju nema naglaska na bilo kakvoj podeli između Jevreja i drugih naroda, u nacionalnom smislu. "Nema više Jevreja i Grka" (1 Kor 12:13; Gal 3:28; Kol 3:11).

11:3 "A ja ću poslati dvojicu svojih svedoka" Bog Otac govori kroz svog Sina, prema st. 8 (postoje određeni problemi u grčkim prepisima sa zamenicom, koje nema u p^{47} i No.

"dvojicu svojih svedoka" Mnogo je teorija o tome ko su ovi svedoci:

1. Aluzija (st. 4) je iz Zah 4:3,11,14. Prorok govori o povratku "Davidovih potomaka", Zorovavelja, i potomaka Prvosveštenika, Jošue. Oni su Duhom ispunjene vođe (dva stabla masline) koji će povesti narod iz vavilonskog ropstva (obnovljeni Božiji narod).
2. Dva svećnjaka (1:20) ukazuju na dve verne crkve: Smirnu (2:8-11) i Filadelfiju (3:7-13).
3. Dva svedoka su simbol sudskog procesa (Br 35:30; Pnz 17:6; 19:15).
4. Opis svedoka ukazuje na Iliju (donose sušu, st. 6, 1 Car 17:1; 18:1; Lk 4:25; Jak 5:17) i Mojsija (pretvaranje vode u krv, st. 6, Izl 7:17-19). Obojica su bila sa Isusom na gori Preobraženja (Mt 17:4).
5. I Enohova 90:31 (vankanonska međuzavetna apokaliptika), kao i dva rana crkvena oca – Tertulijan i Hipolit – podsećaju da su dvojica, jedini iz SZ koji nisu umrli prirodnom smrću, Enoh (Post 5:21-24) i Ilija (2 Car 2:11).

Lično mislim da je reč o simbolima svedočanstva čitavog Božijeg naroda. Jer, i ovaj odeljak je iste strukture kao i odeljak o 7 pečata, kao i pauza u proroštvu, zatim sedam truba sa pauzom. Tako i 144.000 (vernih Jevreja) i nemerljivo mnoštvo (verni iz svih naroda), kao i ova dva svedoka oslikavaju Crkvu.

"žalbenoj odeći" Dva su značenja: (1) znak žalosti i pokajanja (Post 37:34; 2 Sam 3:31), (2) redovna odeća proroka (2 Car 1:8; Isa 20:2; Zah 13:4).

"prorokuju hiljadu dvesta i šezdeset dana" 42 meseca po 30 dana daje 1.260 dana. Za to vreme će se propovedati evanđelje, za vreme užasnog progona od bezbožnih naroda (Mt 24:8-14, 21-22). Ovaj simbol potiče iz Dan 7:25; 12:7 i sreće su u Otk 12:6; 13:5

11:4 "Oni su dve masline" Ovo je aluzija na Zorovavelja, potomka kralja Davida, povratnika iz Vavilona. Drugi je Jošua, potomak Prvosveštenika Arona (Zah 4:3,11,14). Ovo možda ukazuje da će svedoci evanđelja u poslednja vremena predstavljati Mesiju kao kralja i kao sveštenika. Isus je i jedno i drugo. Ova dva nadahnuta propovednika donose Božije svetlo (Zah 4) u grehu ogrezlom svetu (zalutali Izrael je sada zalutalo čovečanstvo, Isa 6:9-11; 43:8-13; Jer 5:21-29; Jez 12:2).

11:5 "A ako ko pokuša da im naudi, … Ako neko hoće da im naudi" Uslovna rečenica ukazuje na mogućnost da tako i bude – Neko će da im naudi. Ali, svedoci će biti savršeno zaštićeni sve dok ne urade svoju misiju.

"oganj izlazi iz njihovih usta i proždire njihove neprijatelje" Primetimo da iz istog izvora njihove silne poruke izlazi i ova sila. Usta su u Otkrivenju moćno oružje, jezik je poput mača (9:17; 19:15; Jev 4:12).

11:6 Sva ova dela silno podsećaju na proroka Iliju (1 Car 17:1) i Mojsija (Izl 7:17-19).

7 "A kad završe svoje propovedanje, zver koja izlazi iz bezdana zaratiće protiv njih, pa će ih pobediti i ubiti. 8 Njihova telesa ležaće na trgu velikog grada, koji se u duhovnom smislu zove Sodoma i Egipat, gde je i njihov Gospod bio raspet. 9 Ljudi iz raznih naroda, plemena, jezika, i narodnosti gledaće njihova

telesa tri i po dana, i neće dozvoliti da se njihova telesa sahrane u grob. 10 A stanovnici zemlje likovaće nad njima i slaviti, te slati darove jedni drugima, jer su ta dva proroka namučila stanovnike zemlje".

Otk 11:7-10

11:7 "zver koja izlazi iz bezdana" Još jedna slika iz Dan 7. Ova zver je jedna od četiri koju pominje prorok Danilo. Ona je znak poslednjih dana i služi Antihristu (2 Sol 2:3). Bezdan je, rekli smo, prebivalište demona (9:1; 20:1).

"zaratiće protiv njih, pa će ih pobediti i ubiti" Misli se na Dan 7:21, što će u punini da se oslika u Otk 13. Ova fraza naslućuje da su dva svedoka slika velikog mnoštva vernika. Nisu pošteđeni progona, mučenja i smrti.

11:8 "Njihova telesa ležaće" Ponižavanje i obest nad leševima je iskazivanje moći zla i Zloga (st. 9). Ali, Bog se ne da izrugivati. Naime, ovo poniženje Gospod će upotrebiti da kroz njihovo vaskrsenje pokaže svoju svemoć i potvrdi istinitost njihove poruke.

"na trgu velikog grada" Verovatno opis Jerusalima. Koliko god slikovit, ovaj opis jasno ukazuje na duhovnu borbu između ovozemaljskog i nebeskog carstva. Dakle:

1. Fraza "veliki grad" se koristi u slučaju Vavilona ili Rima (16:19; 17:18; 18:10,16,18,19,21).
2. Jerusalim je nazvan Sodomom u Jez 16:46-49 i Isa 1:9-10, nikada Egiptom. Sodoma i Gomora su drevne slike najcrnjeg mogućeg zla.
3. "gde je i njihov Gospod bio raspet" ukazuje na prestonicu Jevreja, ali može da bude i eufemizam za sistem svetskog zla koji je protivan Bogu.
4. "Ljudi iz raznih naroda, plemena, jezika, i narodnosti" u st. 9 uključuje:
    a) grad koji će oslikavati ceo svet, što više odgovara Rimu nego Jerusalimu.
    b) "grad" je česta metafora pobunjenog sveta (Post 4:17; 10:8-10)

5. "A stanovnici zemlje likovaće nad njima i slaviti" u st. 10, pokazuje da je poruka dvojice svedoka više bila za sav svet nego za Jevreje.

Sve ukazuje na trajni kosmički sukob carstva ovog sveta i carstva Mesije (11:15), posebno Dan 2 i Ps 2.

11:9 "Ljudi iz raznih naroda, plemena, jezika, i narodnosti" Vidi 10:11

"tri i po dana" Vreme st. 9 i st. 11 daju broj 7, tako čest u Otkrivenju. A to je savršeno vreme da Gospod deluje.

11:10 "te slati darove jedni drugima" Neki u ovome vide izopačeni praznik Purim (Jes 9:19,22). Moguća je i aluzija na Jn 16:20 ("svet će likovati"). Ali, ova bahanalija samo ističe silu poruke ovih svedoka nad kojom se ljudi tvrdokornih srca nisu pokajali (9:20-21; 16:9,11).

11 "Ali nakon tri i po dana, Bog udahnu duh života u njih, te oni stadoše na svoje noge, pa veliki strah obuze one koji su ovo gledali. 12 Tada začuše snažan glas sa neba kako im govori: "Uznesite se ovamo!" Oni se uzneše na oblaku u nebo, dok su ih njihovi neprijatelji gledali.
13 U taj čas nastade veliki zemljotres, te sruši deseti deo grada i usmrti sedam hiljada ljudi. Ostali se uplašiše, pa proslaviše Boga nebeskog".

Otk 11:11-13

11:11 "Ali nakon tri i po dana" Kod proroka Danila ovaj broj je simbol vremena progona. Vidi više o tome u 11:9.

"Bog udahnu duh života u njih" Misao iz Jez 37, iz snažne scene doline sa suvim kostima. Ovde imamo igru reči. Jevrejski "*ruah*" znači dah, vetar, duh (na grčkom *pneuma*).

11:12 "Tada začuše snažan glas sa neba kako im govori: "Uznesite se ovamo!" I dok jedni u 4:1 vide tajno vaznesenja cele Crkve – gde je i Jovan uzdignut – drugi to vide u ovim rečima. Naime, to je teorija o uzimanju Crkve u sredini Velikih nevolja. Dva svedoka su predstavnici tog slavnog događaja. Ovi stavovi su još jedan primer kako naše teološke i

dogmatske predrasude vrše nasilje nad simbolima teško razumljivih tekstova.

"Oni se uzneše na oblaku u nebo" Nebeski transport! I Mesija dolazi na oblacima, prema Dan 7:13, baš kako se i vratio na njega po vaskrsenju (Dl 1:9). Evanđelja nam jasno oslikavaju ovaj slavni prizor Gospodnjeg povratka (Mt 24:30; 26:64; Mk 13:26; Otk 1:7; 14:14).

11:13 "U taj čas nastade veliki zemljotres, te sruši deseti deo grada" Sedam stihova Otkrivenja govori o zemljotresu (6:12; 8:5; 11:13,19; 16:18). Bog i kada sudi trajno pokazuje da hoće rado da ograniči zasluženu platu ljudskih greha. Fraza je moguća aluzija na Jez 38:17-23.

"Ostali se uplašiše, pa proslaviše Boga nebeskog" Raspravlja se i oko toga ko su "ostali":

1. Stanovnici Jerusalima (Zah 12:10) ili Rima.
2. Spaseni kroz period Velikih nevolja, iskreno pokajani.
3. Obraćeni Jevreji, Rim 9-11.
4. Ljudi, poput Navuhodonosora i Kira, koji su videli Božija dela, ali se nisu iskreno obratili.

Mislim da je u kontekstu tekstova 9:20-21; 14:7-8; 16:10, rešenje broj 4 najprimerenije. Stih 16:9 pokazuje da je iskreno davanje slave Bogu uvek plod iskrenog pokajanja. Zato je sasvim moguće da su i ovi ljudi iskreno poverovali (bili Jevreji ili mnogobošci). Upravo to dokazuje svrhu Božijeg suda (9:20-21; 16:9,11).

14 Druga nevolja prođe, evo, ubrzo dolazi treća.

Otk 11:14

11:14 Misao upozorenja i prelaza na nove događaje (9:12; 12:12).

15 Kad je sedmi anđeo zatrubio, odjeknuše snažni glasovi na nebu, koji su govorili:

"Nastalo je carstvo našega Gospoda
i Izabranika njegovog.
On će vladati u sve vekove."

16 A dvadeset i četiri starešine koji sede na svojim prestoljima pred Bogom, padoše ničice na zemlju i pokloniše se Bogu,

Otk 11:15-16

11:15 "carstvo našega Gospoda" Neki prevodi imaju množinu – "carstva". Nepotrebno, jer to rešenje ne nudi nijedan pouzdani manuskript.

"Nastalo je" Aorist medij. Vladavina sistema ovog palog sveta završava, započinje Božija vladavina (12:10). Doba Duha je došlo u punini. Još jedan dokaz teorije rekapitulacije. Naime, Drugi dolazak se dešava na kraju svakog od tri ciklusa zla: pečata (6:12-17); truba (11:15-18); zdela (st. 19). Otkrivenje ne daje hronološki sled događaja. Ono je drama otkupljenja u tri čina koji pokrivaju isto vreme, ali svaki put sa jačim stepenom suda (1/4, 1/3, sve).

"našeg Gospoda" Otac i Sin su u savršenom jedinstvu. Sada je ispunjeno sve iz 1 Kor 15:24-28 i Ef 5:5. Neki ovde vide aluziju na Zah 14:9, što je vrlo moguće, pošto su proroci Danilo, Jezekilj i Zaharija omiljeni izvori apostola Jovana.

"On će vladati u sve vekove" Vladavina našeg Boga je večna (Izl 15:18; Ps 10:16; 29:10; Isa 9:6-7; Dan 2:44; 4:34; 7:14,27; Lk 1:33; 1 Sol 4:17; 2 Pet 1:11). Čak je i Hristovo hiljadugodišnje carstvo privremeno! Ovo je ispunjenje Gospodnje molitve iz Mt 6:10 – Božija volja sa neba se u potpunosti ostvaruje na zemlji.

Carstvo Božije je velika tema i evanđelja i Otkrivenja. Postoji određena fluidnost i napetost između ove stvarnosti (post-milenijalizam i a-milenijalizam) i one koja dolazi (istorijski dispenzacionalizam i disepenzacioni pri-milenijalizam). Ista fluidnost je i između zemaljskog (milenijum) i večnog. Neki tumači, škole i pravci tumačenja, pa i denominacije počivaju na ovome, ali zanemaruju drugu stranu ove široke slike. Rađe podređuju sve svojim pretpostavkama i strogim teološkim sistemima. Nama, ljudima sa Zapada je vrlo teško da prihvatimo tu žanrovsku nesigurnost, nedorečenost, tu napetost apokaliptičkog stila pisanja. Naš Otac i njegov Hrist su vladali, vladaju i vladaće. To je poruka, to je srce i suština ove knjige, pa su zato detalji nevažni! Verovatno će za određeno vreme Mesija vladati kroz

hiljadugođe (1 Kor 15:23-28). Verovatno će i Izrael biti u žiži svega toga. Ali, slike i simboli Otkrivenja se tiču sveopšte Crkve a ne Izraela (Dan 2:34-35,44). Lično ostavljam mogućnost učešća Izraela u poslednjim danima zbog Božijih obećanja Avramu i njegovim potomcima (Isa 9:6-7, Zah 12:10). A ta obećanja su sigurna koliko i sam Božiji karakter (Zah 36:22-38).

17 "govoreći:
"Zahvaljujemo ti, Gospode,
Bože, Svedržitelju,
koji jesi i koji si bio,
što si uzeo svoju veliku silu
i zacario se.
18 Pobesneše narodi,
ali tvoj gnev dođe,
i vreme da sudiš mrtvima.
Dođe vreme da nagradiš tvoje sluge, proroke,
tvoj narod, i one što ti se klanjaju,
male i velike,
a da uništiš one što
upropašćuju zemlju."

Otk 11:17-18

11:17-18 Savremeni prevodi ovu molitvu iskazuju kao poemu. Rekli smo na nekim ranijim primerima, da su molitve, zahvalnosti i slavoslovlja najbolja tumačenja vizija na koje se odnose.

11:17 "Gospode, Bože, Svedržitelju" Ovde imamo tri važne titula Božije: (1) JHVH, zavetno Božije ime, Spasitelj (Izl 3:14; Ps 103); (2) *Elohim,* Bog Stvoritelj, Svedržitelj i Svedavatelj (Post 1:1; Ps 104); (3) *El Šadaj* (1:8), jaki i strasni Bog, ime koje su koristili patrijarsi (Izl 6:3).

"koji jesi i koji si bio" Primetimo da u ovoj himni nema elementa budućnosti u čašćenju Boga (osim u nekim kasnim prepisima iz 16. veka). To je zato što Bog već vlada. Tako će ova poslednja fraza – "koji ćeš biti" – na koju smo navikli, od sada izostajati u knjizi

Otkrivenja. Carstvo je došlo (11:15-16)!!! I ponovo dokaz teorije ponavljanja – rekapitulacije, da pečati, trube, zdele govore o istim događajima.

"što si uzeo svoju veliku silu i zacario se" Perfekt i aorist u jednom sklopu. Na grčkom oni dočaravaju istinu da je Gospod oduvek vladao, ali da sve to tek sada u punini započinje.

11:18 "Pobesneše narodi" Misao iz Ps 2; 46:6 i Jez 38-39 (a verovatno i iz apokaliptičnog uvoda knjige o Jestiri, prema LXX prevodu). Ovaj bes možemo dvojako da posmatramo: (1) Pali sistem sveta mrzi Boga i njegove planove, zakone i njegov narod; (2) Sprema se poslednja velika bitka na kraju vremena (Armagedon, Otk 20).

"ali tvoj gnev dođe" Moguća aluzija na Ps 2 ili 110:5-6.

"dođe i vreme" Dan Gospodnji je dan suda za jedne i dan radosti i nagrada za druge. Ova dva aspekta vidimo vrlo slikovito u Mt 25:31-46; Otk 20:11-15. Svi ljudi (i veliki i mali) će jednog dana stati pred Boga i položiti mu račun za svoje živote (Gal 6:7; 2 Kor 5:10).

"i vreme da sudiš mrtvima" Rekoh, o ovome je pisano u Mt 25 i Otk 20. Mislim da je ovo još jedan znak da knjigu Otkrivenja možemo da tumačimo pomoću tri scene, tri čina. Kraj vremena dešava na kraju svakog od njih, i to nakon intezivnog perioda suda (pečati, trube, zdele).

"tvoje sluge, proroke" Ista fraza se ponavlja u 10:7. Jovan sebe naziva prorokom, svoju knjigu proroštvom, što je vrlo čest pojam ove knjige. Skoro da možemo reći kako je istisnuo imenicu "apostol" (10:7; 11:10,18; 16:6; 18:20,24; 22:6,9).

"tvoj narod" ("i svete", E. Čarnić) Svetost je naša stanje, pozicija u Hristu, a ne sterilna bezgrešnost. Naravno, ona ukazuje na našu progresivnu hristolikost. Ovaj pojam je uvek u množini, osim u Fil 4:21. Ali, i tu je kontekst korporativan. Biti hrišćanin znači biti deo društva, porodice, živog tela. Vidi posebnu temu o svecima u 5:8. Sveti su oni koji kao narod pripadaju Bogu.

"male i velike" Zanimljivo je da Jovan pominje samo dve grupe – proroke i svece. "Male i velike" srećemo u 19:5. I to je prepoznatljiv apostolov izraz u evanđelju (13:16; 19:5,18; 20:12; 19:5, aluzija na Ps 115:13)

"da uništiš one što upropašćuju zemlju" Osobina ogrehovljenog čovečanstva, prema Post 3 i Rim 8:18-22, koje svesno i rado upotrebljava i zloupotrebljava Božiju tvorevinu.

Ovo možemo da shvatimo i kao neophodnost Božijeg suda nad zlom kojim čovek tlači zemlju (potop, Post 6-9; zla u Egiptu, Izl 7-12; zavetna prokletstva, Pnz 27-28; uništenje zemlje vatrom, 2 Pet 3:10). Rekli smo da zla koja donose pečati uništvaju 1/4, a zla iz truba 1/3 sveta, dok izlivanje zdela donosi potpuno uništenje zemlje.

19 Zatim se otvorio Božiji hram na nebu, i u njemu se pokazao Kovčeg njegovog saveza. Tada udariše munje, tutnjava, gromovi, potres i grad.

Otk 11:19

11:19 "Zatim se otvorio Božiji hram na nebu" Podsetimo se da ova velika vizija i započinje otvaranjem neba (4:1; 15:5). Sada je red da se samo srce, hram Gospodnjeg prebivališta otvori (Jev 8:5; 9:23-28).

Kada je Isus umro, hramski se zastor sasvim pocepao od vrha do dna. To je bio moćan znak da je pristup Bogu dozvoljen po Hristu (na to se misli i u Jev 9:8; 10:20). Ovde imamo isti simbol. Bog je svima blizak. Njegovo nebo je svima vidljivo i dostupno.

"Kovčeg njegovog saveza" Ovaj Kovčeg se izgubio tokom progona u Vavilon (ili pod faraonom Sisakom, 1 Car 14:25). Kovčeg je simbolizovao Božije prisustvo nakon prelasaka Izraela preko Jordana u Obećanu zemlju. On je i simbol svih zavetnih obećanja, od kojih neka spadaju u red tajni (10:7). Naime, Bog želi da se sav svet spasi (Rim 16:25-26). Dok je u SZ samo o prazniku Očišćenja jedino Prvosveštenik smeo da pristupi Svetinji, sada sav Božiji narod može slobodno da pristupi Bogu.

"Tada udariše munje, tutnjava, gromovi, potres i grad" Slični događaji su i u 8:5; 16:18-21, što ukazuje na Izl 9:24; 19:16-19.

Predlozi za razgovor

Ovaj udžbenik je tek vodič u tumačenju. Svako od nas je za sebe odgovoran za svoje tumačenje Pisma. Svako treba da sluša svoje unutrašnje vođstvo. Seti se: ti, Pismo i Duh Sveti. Nikada ne odustaj od ovoga.

I ova pitanja su osmišljena da bi ti pomogla u sažimanju glavnih misli ovog odeljka. Dakle, da u njima nađeš izazov, a ne konačne odgovore.

A. Šta je svrha ovog prekida u viziji?

B. Zašto mnogi tumači anđela iz Otk 10 poistovećuju sa Hristom?

C. Šta je Božija tajna, prema 10:7?

D. Šta je "knjižica" koju je Jovan trebao da pojede?

E. Ko su dva svedoka? Šta je njihova poruka?

F. Da li 11:9 opisuje Jerusalim ili neki anti-grad svetskog carstva? Zašto?

G. Nabrojte SZ aluzije u ovom prekidu/interludiju.

Otkrivenje 12 – 14

Podela poglavlja prema “Novom srpskom prevodu s napomenama”

Posmatranje velikog sukoba
Žena i crvena aždaja 12:1-18

Treći krug čitanja (vidi uvodne napomene)

Prema izvornim piščevim namerama

Ovaj komentar je tek vodič u vašem proučavanju Pisma. To znači da ste za svoje tumačenje sami odgovorni. Svako od nas treba to da radi u svetlu objave koja mu je data. Tu ste vi, Sveto pismo i Sveti Duh – najvažniji u tumačenju. Ne prepuštajte sve drugim tumačima.

Čitajte ovo poglavlje u njegovom kontekstu. Uočite o čemu je reč. Pokušajte sami da sačinite svoju skicu ovog, prvog poglavlja. Tek onda to uporedite sa prevodima Bibije koje posedujete. Podele na poglavlja i manje celine nisu deo nadahnutog teksta, ali nam pomažu da dokučimo izvorne piščeve naume, a to je suština svakog dobrog tumačenja. Neka svaki odeljak govori o jednom jedinom subjektu.

Prvi odeljak...
Drugi odeljak...
Treći odeljak...

Kontekstualni uvid: 12:1-17

A. Sledeći prekid vizije traje od 12:1 do 14:20. Mnogi ovde naglašavaju još jednu seriju “sedmice”. Ova literalna celina opisuje i naglašava duhovni dualistički sukob: dva carstva; dva grada; mučenici i mučitelji.

B. Odeljak st. 1-6 opisuje sveopšti kosmički sukob dobra i zla mitološkim slikama drevnih kultura:

1. Vavilonsko stvorenje *Tiamat* (haos), sedmoglavo čudovište koje obara trćinu zvezda sa neba, sukobljava se sa *Mardukom* – glavnim božanstvom Vavilona. Marduk ubija Tijamata i vlada panteonom.
2. Egipatki crveni zmaj *Set* (Tifon) bori se sa *Izisom* (Hatorom), te rađa Horusa koji kasnije ubija Seta.
3. Ugaritski *Vaal-Jam* (vode) bori se protiv *Vaala*, ali biva ubijen.
4. Persijski bog *Azi Dabaka* (zli zmaj) bori se protiv *Ahur Mazde*, vrhovnog boga.
5. Grčko božanstvo *Piton* (zmaj/zmija) se bori protv trudne *Lete*. Ona rađa Apolona koji ubija Pitona.

C. Teško je protumačiti ovo poglavlje. Neki to pokušavaju istorijom, ali vrlo teško, zbog jakih simbola borbe bezbožnog sistema sveta i Carstva Novog doba koje dolazi sa Hristom (11:18; Ps 2). Poglavlje nam pruža i istorijsku aluziju Mesijinog rođenja, ali i naglašava dolazak njegovog Carstva. To je dualizam na nivou pojedinca (Mesije) i grupe (Božiji narod) protiv pojedinca (Sotone) i grupe (demonski nadahnuti nevernici). Istu napetost dualizma vidimo i u pesmi Sluge kod proroka Isaije. On je i sluga Izraela (Isa 41-50) ali je i Mesija (Isa 52:13-53:12).

D. O kosmičkom gospodstvu Hrista govori i apostol Pavle u Kol 1-2

Tumačenje reči i izraza

1 "Pojavi se veliki znak na nebu: žena odevena u sunce; mesec je bio pod njenim nogama, a na njenoj glavi bio je venac od dvanaest zvezda. 2 Bila je trudna i vikala je od porođajnih bolova i muka. 3 Zatim se pojavi drugi znak na nebu: ogromna crvena Aždaja sa sedam glava i deset rogova, i sa sedam kruna na svojim glavama. 4 Svojim repom ona povuče trećinu zvezda sa neba i baci ih na zemlju. Zatim stade pred ženu koja je trebalo da rodi, da proždere njeno dete – kad rodi. 5 Žena je rodila muško dete, koje će vladati svim narodima gvozdenom palicom. Ali dete bi uzeto k Bogu i njegovom prestolu. 6 Žena pobegne u pustinju, u

sklonište koje je Bog pripremio za nju, da se brinu za nju hiljadu dvesta i šezdeset dana".

Otk 12:1-6

12:1 "Pojavi se veliki znak" Možda ovim započinje "7 znakova" Otkrivenja. Ovo je poseban teološki koncept *(saneion),* vrlo čest u Jovanovom Evanđelju (2:11,23; 3:2; 4:54; 6:2,14,30; 7:31; 9:16; 10:41; 11:47; 12:18,37; 20:30). Pojavljuje se 7 puta između 12:1 i 19:20, od toga tri puta kao znak na nebu (12:1,2; 15:1) i četiri puta kao znak na zemlji (13:13,14; 16:14; 19:20).

"na nebu" Misli se na atmosfersko nebo, ne na mesto Božijeg prebivanja. "Nebesa" u SZ opisuju ili nebo nad nama (Post 1:1,8-9,17,20; Ps 104:2-3), ili Božiji stan (Ps 11:4; 103:19; Isa 66:1; 2 Kor 12). Ova nesigurnost se u rabinskim raspravama ogleda u podeljenom stavu o 3 ili 7 nebesa.

"žena odevena" Predivan opis, kao antiteza velike bludnice u 17:4 koja simbolizuje svet protiv Boga – Valilon, Rim, svet Antihrista poslednjeg vremena. Dve su teorije o izvorima Jovanovih ukazanja: (1) Post 3: žena, zmija i čovek-dete; (2) jake SZ aluzije o "rađanju" (Isa 26:17-18 u LXX i Isa 66:7-13). Žena pred porođajem predstavlja Izrael (Mih 4:10); Ona je slika pravog Božijeg naroda (st. 1-6), ali u st. 13-17 je naglasak na NZ vernicima koji beže od besa aždaje.

F. F. Brus kaže: "Mislim da žena oslikava mesijansku zajednicu "Božijeg Izraela", s posebnim naglaskom na Palestinsku crkvu, neuporedivu majka-crkvu… "Ostatak njenog semena" biće hrišćani u drugim krajevima sveta, meta napada zla u 13:7" ("Odgovori na pitanja", str. 140).

"Religiozni ljudi drevnog sveta su u ženi u porođajnim mukama videli boginju ovenčanu sa 12 zvezda Zodiaka. Jevreji su je videli kao Majku Sion (Isa 26: 16; 27:1; 49: 14-25; 54: 1-8; 66:7-9). Ali, za Jovana ona je "Majka" mesijanske zajednice, vernog Božijeg naroda oba Saveza" (Džordž R. Biszli-Mari, "Komentar Nove Biblije", str. 1441).

"dvanaest zvezda" Ovde do izražaja u tumačenju dolaze naša predubeđenja: (1) Ako je ovo SZ aluzija onda je reč o 12 plemena Izraela; (2) Ako je pozadina međuzavetna apokaliptična literatura,

onda su to znaci Zodijaka; (3) Ako Jovan razmišlja idejama NZ, onda se ovo odnosi na 12 apostola. Rekli smo da je 12 broj reda i poretka u Svetom pismu.Vidi o tome posebnu temu u 7:4

Ipak, značenje ovog poglavlja nije uslovljeno detaljno valjanom identifikacijom simbola, već ključne istine konteksta. Ovog principa nikada ne smemo da se odreknemo. Ne smemo: (1) graditi na detaljima; (2) neke stvari shvatati doslovno, a neke slikovito; (3) pošto-poto tumačiti sve istorijskim okolnostima.

12:2 Porođajne muke su simbol: (1) najavljenih, pa ipak iznenadnih događaja; (2) nevolja, muka koje donose trenutni događaji; (3) početak nečeg novog i obećavajućeg.

Jevreji su čvrsto verovali da "Novo doba" dolazi kroz nevolje (Isa 13:8; 21:3; 26: 17; 66:7-13; Mt 24:8; Mk 13:8; 1 Sol 5:3). Jovan ovim konceptom opisuje sukob Sotone i njegovih sledbenika sa Bogom i njegovom decom (Isa 66:7-24).

Globalni događaji u svetu idu od zla ka gorem. Pa opet, Bog nadgleda sve (ovo je uverenje pri-milenijalizma i a-milenijalizma, dok je pogled post-milenijalizma mnogo vedriji kada je reč o istoriji sveta). Gospodnja deca su zaštićena i pobeđuju, makar da su i za neko vreme savladana. Oni pobeđuju i samu smrt (Jn 16:20-21). Pitanje je – Kako će Bog da zaštiti svoje? Njegov pečat na čelima ih štiti od "gneva Jagnjetovog", ali ne i od progona od strane nevernika (Velika nevolja). Bog je sa njima, u njima, voli ih do kraja, makar da mnogi moraju da nastradaju!

12:3 "ogromna crvena Aždaja sa sedam glava i deset rogova, i sa sedam kruna na svojim glavama" Snažan opis Zloga i njegove sile (13:1; 17:3). Glave i rogovi su simboli snage (Dan 7), a krune (dijademe) su ogavni pokušaj uzurpacije Hristovog kraljevskog mesta.

"Aždaja" ima pozadinu u SZ:

1. zmija iz Post 3
2. dva čudovišta haosa:
    a) Rava (Ps 89:10; Isa 51:9-10; Jov 26:12-13)
    b) Levijatan (Ps 74:13-14; 104:26; Jov 3:8; 7:12; 41:1; Isa 27:1; Am 9:3)

Mnogo je imena za Zloga u NZ:

1. Sotona, 33x
2. Đavo, 32x
3. Kušač (Mt 4:3; 1 Sol 3:5)
4. Zli (Mt 6:13; 13:19; 1 Jn 5:18)
5. Neprijatelj (Mt 13:39)
6. Princ demona (Mt 9:34; 12:24)
7. Vladar ovog sveta (Jn 12:31; 14:30; 16:11)
8. Princ vazdušnih sila (Ef 2:2)
9. Bog ovog sveta (2 Kor 4:4)
10. Velijar (2 Kor 6:15)
11. Velzevul (Mk 3:22; Lk 11:15,18-19)
12. Zmaj (Otk 12:3,4,7,9; 20:2)
13. Zmija (Otk 12:9,15; 20:2)
14. Optužitelj (Otk 12:10,15)
15. Protivnik (1 Pet 5:8)
16. Ričući lav (1 Pet 5:8)

12:4 "Svojim repom ona povuče trećinu zvezda sa neba i baci ih na zemlju" "Zvezdama sa neba" se često nazivaju Božiji sveti u SZ (Post 15:5; Jer 33:22; Dan 12:3), neki tumači smatraju da je i ovde reč o vernicima. Ali, kontekst ukazuje na anđele (Dan 8:10; 2 Pet 2:4; Juda 6). Pali anđeli (pale zvezde) su omiljeni motiv apokaliptičnih spisa.

Sotona sam je opisan kao nebeski anđeo pred Bogom, u Jov 1-2 i Zah 3. Bio je "heruvim zaklanjač" (Jez 28:12-18). Ovde imamo metaforu iz Edena koja ne odgovara kralju Tira, ali kraljeva oholost potiče od Sotone (Iskreno, sve sam nesigurniji sa ovim pristupom Jez 31. Naime, tu je faraon Egipta opisan kao drvo znanja dobra i zla. Prorok Jezekilj se služi metaforama Edena kada opisuje kraljeve). SZ oslikava Sotonu ne kao Božijeg neprijatelja, već kao zlotvora nad čovečanstvom (12:10). Sotona nije stvoren kao zao. Izabrao je da postane vrhunsko zlo svemu dobrom i svetom. Na nekoliko mesta čitamo da je zato bačen sa neba (Isa 14:12; Jez 28:16; Lk 10:18; Jn 12:31; Otk 12:9,12). Pitanje je – Kada se to dogodilo?

Da li:

1. U periodu SZ
    a) pre stvaranja čoveka
    b) nešto nakon Jova, ali pre Jezekilja 28
    c) tokom post-egzilskog perioda, ali posle Zaharije
2. U periodu NZ
    a) posle kušanja Isusa (Mt 4)
    b) tokom misijskog puta 70 učenika (Lk 10:18)
    c) na kraju vremena u poslednjem okršaju (Otk 12:9). Vidi o tome u 12:7

Neki sumnjaju da se trećina zvezda odnosi na anđele koji su pali, jer su pridružili Sotoni u buni protiv Boga. Ako je tako, onda je ovo jedino NZ uporište o demonima koji su zapravo pali anđeli (12:9,12). Možda 1/3 ukazuje na već sretano ograničenje u izlivanju Božijeg suda na zemlju (8:7-12; 9: 15,18), a ne na stvarni broj. Ili je reč o porazu jednog dela anđela u okršaju sa Sotonom.

Nema sumnje da je ovo vrlo zanimljivo pitanje, ali ono nije u žiži Jovanovog interesovanja. Apostol ovde ne govori o: (1) nastanku demona; (2) padu Sotone; (3) anđeoskoj pobuni u nebu. Apokaliptična literatura ima jednu poruku u svojim vizijama, ne doslovnu, ne u detaljima koji su dramatični, simbolični i u funkciji poruke. Naša radoznalost i strahopoštovanje prema Svetom pismu motivišu našu sklonost ka sređenim detaljima, logičkim sistemima i doktrinarnim formulacijama. Zato se čuvajmo naduvavanja simbola. Apokaliptika je teologija koja nam dolazi u imaginacijama, u maštovitim iskazima. Sve je istina, ali istina u dubokim simbolima!

"da proždere njeno dete – kad rodi" Ovo dete je obećani Mesija (12:5). Sotona želi da "proždere" sve Božije naume na svakom nivou. On želi propast Božijeg sveopšteg plana spasenja sveta, ali i našu pojedinačnu propast (Mt 13:19; 2 Kor 4:4).

12;5 "Žena je rodila muško dete" Jaka aluzija na Isa 66:7-8.

"koje će vladati svim narodima gvozdenom palicom" Misao iz Ps 2:9, inače poznatog mesijanskog Psalma. U 19:15 ovaj izraz se tiče Mesije a u 2:26-27 svetih. Ponovo tipična fluidnost ideje između

Mesije (osobe) i zajednice vere (naroda). Tako je i u pesmi o Slugi kod proroka Isaije (42: 1-9, 19; 49: 1-7; 50:4-11; 52: 13-53: 12).

"Ali dete bi uzeto k Bogu i njegovom prestolu" Neki u ovome vide Hristovo vaznesenje. Ali, zaključimo li tako, okrenemo li se aluziji na istoričnost Hristovog života, propustićemo svrhu ove literalne celine. Jovan u Otkrivenju ne govori o Gospodnjem zemaljskom životu. On čini teološki iskorak od utelovljenja do proslavljenja. Otkrivenje otkriva uzvišenog, proslavljenog Hrista (1:4-20). Jovan se u svom evanđelju usredsređuje na pokajanje i Božiju slavu. Dakle, ovim se ne obezvređuje Isusova centralna uloga u spasenju (5:9,12; 7:14; 12:11), već se ukazuje na njegovo posredovanje oko dolaska večnog Carstva (1 Kor 15:25-28) koje pripada i Ocu i Sinu.

12:6 "Žena pobegne u pustinju" Neki ove vide sliku Izlaska, sledeći doslovnost konteksta. Inače, vreme lutanja po pustinji za neke tumače je vreme duhovne veridbe između Boga i Izraela. Za svo to vreme, Bog se u bliskom zajedništvu brinuo za potrebe naroda.

"u sklonište koje je Bog pripremio za nju" Iako je vreme Izlaska ključni kontekst ovih reči, cela fraza ima i druge istorijske aluzije: (1) Ilija na potoku Horatu (1 Car 17:1-7); (2) Ilijina borba na Sinaju (1 Car 19:14); (3) sedam hiljada vernog ostatka (1 Car 19:18), (4) oni koji su pobegli pred razorenjem Jerusalima 70. god. (Mt 24:15-20; Mk 13:12-18).

"hiljadu dvesta i šezdeset dana" Još jedna slika neizbežnog suda ali ograničenog u milosti. Isto vreme srećemo iskazano na više načina, u trajanju od manje-više tri i po godine.

1. "vreme, vremena i pola vremena" (Dan 7:25; 12:7; Otk 12:14)
2. "2.300 večeri i jutara" (Dan 8:14)
3. "42 meseca" (Otk 11:2; 13:5); "1.260 dana" (Otk 11:3; 12:6); "1.290 dana" (Dan 12:11; "1.335 dana" (Dan 12:12).

Sedmica je broj savršenstva u jevrejskoj numerologiji (Post 1). Broj manje, tj. broj šest je simbol ljudske nesavršenosti. A 666 (Otk 13:17-18) je vrhunac bahate i bezbožne ljudskosti, utelovljene u Antihristu (2 Sol 2). U tom smislu, broj 3 ½ označava neizbežan, ali milošću ograničeni period progona.

7 Onda nastane rat na nebu: Mihailo sa svojim anđelima zarati protiv Aždaje. Aždaja sa svojim anđelima stupi u rat, 8 ali su bili poraženi, te im više nije bilo mesta na nebesima. 9 Velika Aždaja je bila zbačena sa neba. On je ona Stara zmija, koja se zove Đavo i Satana, koja dovodi u zabludu sav svet. I Aždaja i njeni anđeli s njom bili su bačeni na zemlju. 10 Zatim sam čuo snažan glas s neba kako govori:

Otk 12:7-10a

12:7 "Onda nastane rat na nebu" Mnogo se raspravljalo o ovom "onda". Kada je to? Isus govori o tome u Lk 10:18 i Jn 12:31. Vrlo je teško pokušati da se odredi vreme ovog događaja:

1. pre Post 1:1 (pre stvaranja)
2. između Post 1:1 i 1:2 (teorija procepa)
3. posle Jov 1-2 (Sotona na nebu)
4. posle 1 Car 22:21 (Sotona na nebeskom saboru)
5. posle Zah 3 (Sotona u nebu)
6. Isa 14:12; Jez 28:15; II Enohova 29:4-5 (proklinjanje kraljeva Orijenta)
7. posle Isusovog kušanja (Mt 4)
8. tokom misijskog puta 70 učenika ("videh Sotonu kako pade s neba" Lk 10:18)
9. posle Hristovog trijumfalnog ulaska u Jerusalim (Jn 12:31)
10. posle Hristovog vaskrsenje i vaznesenja (Ef 4:8; Kol 2:15)
11. na kraju vremena (Otk 12:7, posle okršaja na nebu i pokušaja Sotone da ubije Dete).

Sasvim je dovoljno ako u ovome vidimo i naznaku trajnog sukoba Gospoda i Zloga. Ovaj sukob traje i kulminiraće u porazu aždaje i njenih slugu. To se posebno vidi u Otk 20, kada će Zli biti odstranjen i izolovan.

"Mihailo" Oslovljen je kao zaštitinik Izraela u Dan 10:13,21 i 12:1. Juda ga naziva arhanđelom (st. 9), a njegovo ime znači – "Ko je kao Gospod". Neki smatraju da je ovo drugo Hristovo ime, ali mislim da je to već špekulacija. Bog se ne boji nikakvih pokušaja Zloga. Zato naglašavamo da Sveto pismo ne naučava dualizam, kao što je slučaj

sa učenjem zoroastranijanizma (Persija). Gospod pobeđuje Đavola (verovatno anđeo iz Jez 28:12-16) kroz službu svog anđela (iako znamo da je sve zasnovano na Hristovom delu otkupljenja).

"Aždaja sa svojim anđelima stupi u rat" Teško je biblijski odrediti ko su ovi anđeli. Većina tumača smatra da su to demoni (Mt 25:41; Ef 6:10). Ali, tu je uvek pitanje anđela u Tartarusu (2 Pet 2:4), i onih u Otk 9:14 koji su očigledno zli, ali okovani Božijom svemoći. Mnogo toga o sukobu anđeoskih sila nam jednostavno nije objašnjeno (Dan 10).

Tu je i debata oko odnosa palih anđela SZ i demona NZ. Sveto pismo ne govori mnogo o ovome. Međuzavetna apokaliptika (posebno I Enohova) tvrdi da su pali anđeli poluljudi (Post 6:1-4). Zato tumači ističu da su to NZ demoni koji deluju najrađe kroz ljude. Mislim da je i ovo špekulacija, ali dovoljno jasna da nam poruči šta su Jevreji 1. veka verovali o ovome.

Glagol ove fraze je u aorist infinitivu, što i ne odgovara najbolje celom kontekstu. Verovatno je reč o semitizmu koji može da se prevede kao "i nasta rat na nebu" (E. Čarnić).

12:8 Prva u seriji ohrabrujućih reči progonjenoj Crkvi. Stihovi 8, 11, 14 teše vernike koji stradaju uvek i svuda, i u 1. veku i u svakom veku. Sotona je već dva puta poražen – Jednom u želji da ubije Dete (st. 4), i drugi put u napadu na sam Božiji tron (st. 7-9). Konačni poraz će da doživi u jalovom napadu na preostali Božiji narod na zemlji.

"te im više nije bilo mesta na nebesima" Ovo otkriva da je Sotona neko vreme bio na nebu (Jov 1-2; Zah 3; 1 Car 22:21). Primetimo plural imenice, što ukazuje na druge zle duhove u okršaju.

12:9 "Velika Aždaja je bila zbačena sa neba. On je ona Stara zmija, koja se zove Đavo i Satana" Ovde i u 20:2 (Mudrost Solomunova 2:24) je Sotona direktno nazvan zmijom (Post 3), a implicitno u 2 Kor 11:3. Ime "Đavo" dolazi od grčkog glagola "oklevetati", a "Sotona" od jevrejske imenice "protivnik" (2 Sam 19:22; 1 Car 11: 14). Obe titule opisuju delotvornost Zloga koji je "optuživač braće" (st. 10). U SZ Sotona nije lično ime osim u tri slučaja: (1) Jov 1-2; (2) Zah 3: 1-3; (3) 1 Car 21:1. Za frazu "zbačena sa neba" vidi više u 12:4, 7.

Posebna tema: Poosobljeno zlo

Ova tema je osetljiva zbog više stvari:

1. SZ nigde ne izdvaja Đavola kao Božijeg otvorenog neprijatelja. Naprotiv, on je Božiji sluga koji nudi alternativna rešenja, nešto suprotno Božijim putevima.
2. Ideja poosobljenog zla se razvila u nekanonskoj biblijskoj literaturi pod uticajem zoroastranijanizma – persijske religije. To je snažno uticalo na rabinski Judaizam.
3. Opet, NZ nam daje moćne i nepokolebljive kategorije zla i Zloga.

Tako, ko god pokuša da sagleda učenje Pisma o ovoj temi, suočiće se sa ovih nekoliko osnovnih uglova gledanja na stvarnost zla. Opet, ko sagleda i uporedna učenja izvanbiblijskih spisa, učenja drugih religioznih sistema, uočiće sličnosti sa pomenutim persijskim dualizmom i grčko-rimskim spiritizmom.

Oni koji veruju u božansko nadahnuće Svetog pisma videće u svemu tome progresivno otkrivenje. Kao hrišćani moramo se odbraniti od napada i ultimatuma jevrejskog folklora i zapadnjačke naive Dantea i Miltona. Moramo se vratiti učenju Pisma. Naravno, i u njemu imamo stvari koje nas zbunjuju i nisu nam jasne. No, Bog i nije hteo da nam sasvim predstavi zlo – detalje porekla, delovanja i sl. – već da istakne njegov krah!

U SZ pojam Đavola se može trojako svrstati:

1. Tužitelj ljudi (1 Sam 29:4; 2 Sam 19:22; 1 Kr 11:14,23,25; Ps 109:6)
2. Tužitelj anđela (Br 22:22-23; Zah 3:1)
3. Tužitelj demona (1 Dn 21:1; 1 Kr 22:21; Zah 13:2)

Zmija iz Post 3 je tek u međuzavetnom vremenu poistovećena sa Sotonom (Knjiga Mudrosti 2:23-24, 2. Enohova 31:3). To je znatno kasnije prihvaćeno od strane rabina. Tako "sinovi Božiji" iz Post 6

postaju anđeli, prema I. Enohovoj 54:6. Da se razumemo – ja ovo navodim kao činjenice razvoja ove teološke ideje, a ne kao argumente za njenu ispravnost. Dakle, NZ sve pomenute SZ aktivnosti zla poosobljuje u lik Sotone (2Kor 11:3; Otk 12:9). Pronaći tragove ličnog zla u SZ je ili vrlo teško ili sasvim nemoguće (Naravno, ovo zavisi od ugla vašeg teološkog gledanja). Jedan od razloga ove teškoće je strogi jevrejski monoteizam (1 Car 22:20-22; Prop 7:14 ; Isa 4 5:7; Am 3:6). Sve što se dešavalo – i dobro i zlo – se pripisivalo Jahvi, i to u prilog njegovoj uzvišenoj neprikosnovenosti (Isa 43:11; 44:6,8,24; 45:5-6,14,18,21,22).

Moguće tragove vidimo na sledećim mestima: (1) Jov 1-2, gde Sotona dolazi zajedno sa "sinovima Božijim" (anđelima); (2) Isa 14 i Jez 28, gde se oholi istočni kraljevi Vavilona i Tira uzimaju kao slike Sotone (1 Tim 3:6). Iskreno, nisam baš sasvim siguran oko ovoga. Prorok Jezekilj se služi slikom Edenskog vrta ne samo kada je reč o kralju Tirskom, kao Sotoni (Jez 28:12-16), već i kada je reč o egipatskom kralju. Naime, on ga poredi sa stablom poznanja dobra i zla (Jez 31). Tačno je da Isa 14 delimično opisuje pad anđela zbog oholosti. Ali, ako je Bog hteo da nam da kao "2+2" jasnu sliku o svemu tome, onda je to uradio više nego neobično i na vrlo nesvakidašnjem mestu. Moramo se čuvati da od parčića vrlo nategnutih značenje ne zidamo kule sistematske teologije.

Alfred Aderšeim, u svom delu "Život i vreme Isusa Mesije" dokazuje da su rabinski spisi bili pod snažnim uticajem međuzavetne apokaliptike, persijske demonologije. Ne, rabini nisu dobar izvor saznanja po ovom pitanju. Isus se radikalno odvojio od učenja tadašnjih sinagoga. Mislim da rabinska učenja o anđeoskom posredovanju i borbama kod davanja Zakona Mojsiju na Sinaju otvaraju vrata ideje sukoba Boga JHVH sa Zlim – njegovim i našim neprijateljem. Ali, iranski dualizam – oslikan u bogovima Ahkimanu i Ormazi – je prenaglasio tu borbu JHVH i Sotone. Nema sumnje da NZ progresivno otkriva istinu duhovnog ratovanja, ali ne onako kako nam to objašnjavaju tadašnji rabini.

Recimo, razlike u pojmu "rata na nebu". Činjenica je da je Sotona zbačen sa neba, ali nam nisu dati detalji tog događaja. Čak i ono što nam je dano, zamaskirano je teškim žanrom apokalipse (Otk 12:4,7,12-13). Isto tako,

premda zbačen zbog greha na zemlju, Sotona je funkcionalno u službi Božijih nauma (Mt 4:1; Lk 22:31-32; 1 Kor 5 :5; 1 Tim 1:20).
Moramo da disciplinujemo našu radoznalost u ovoj sferi. Moramo da razlučimo šta je šta, šta je kušnja Zloga, šta dolazi od naše pale prirode. Posebno treba da znamo da je Bog neprikosnovena sila i da smo pred njim odgovorni za sve svoje odluke i postupke. Samo u njemu možemo da pobedimo Zloga u trajnom duhovnom ratu. Zli je već pobeđen na krstu, a uskoro će biti i trajno odstranjen - bačen u večnu propast!

"koja dovodi u zabludu sav svet" Ovo opisuje srce misije Zloga. Za mene najbolja knjiga koju sam ikada čitao o tome - kako se Sotona od Božijeg sluge pretvorio u to što je sada - jeste knjiga A. B. Davidsona "Teologija Starog zaveta" (str. 300-306). O delovanju Đavola čitamo u 2 Kor 4:4; 1 Pet 5:8; Otk 13:14; 19:20; 20:3,8,10; 2 Jn 7. Teško je u Sotoni videti Božijeg slugu, ali uporedimo pažljivije 2 Sam 24:1 sa 1 Dnv 21:1.

"bili su bačeni na zemlju" Isti glagol srećemo nekoliko puta u istom kontesktu: 2x st. 9; st. 10; st. 13. srećemo ga i u 19:20; 20:3,10,14,15, a moguća je i aluzija u Isa 14:12 ili Lk 10:18; Jn 12:31. Zemlja postaje pozornica aktivnosti Đavola. Vidi više o njegovom padu u 2:4,7.

10b "Sad je nastupilo spasenje, sila i carstvo
našega Boga i vlast njegovog Izabranika!
Jer zbačen je optužitelj naše braće,
koji ih optužuje pred Bogom dan i noć.
11 Ali oni su ga pobedili Jagnjetovom krvlju i svedočenjem za istinu,
za koju su bili spremni da radije umru,
nego da žive.
12 Radujte se, stoga,
nebesa i vi što živite na njima!
Ali teško zemlji i moru,
jer je Đavo s velikim gnevom sišao k vama,
znajući da mu je ostalo još malo vremena.

Otk 12:10b-12

12:10 "Sad je nastupilo spasenje, sila i carstvo našega Boga i vlast njegovog Izabranika" Literalna paralela 11:15-18. Kraj svega je već tu i Bog odnosi pobedu! Ovo je najveća moguća uteha za one koji stradaju preko svake mere, sve do mučeničke smrti.

"optužitelj naše braće" Ovo nam dokazuje da glas iz st. 10 nije glas anđela već nekog od vernika, najverovatnije mučenika iz 6:9-11. *Satan* na jevrejskom znači "optužitelj". Njegova zla misija je opisana u Jov 1:9-11; Zah 3:1.

12:11 "Ali oni su ga pobedili Jagnjetovom krvlju i svedočenjem za istinu" Ova pobeda je već izvojevana u otkupiteljskoj smrti Božijeg Mesije (1:5; 7:14; 1 Pet 1:18-19; 1 Jn 1:7). U otkupljenje spada: (1) Božija milost kroz Hristovu žrtvu na krstu (Mk 10:45; 2 Kor 5:21); (2) Naša odgovornost da na ovu milost odgovorimo verom (6:9; Mk 1:15; Jn 1:12; 3:16; Dl 3:16,19; 20:21), i odgovornost da drugima delimo tu istu veru (rečima i delima). Ova fraza podseća na 14:12. Velika je sličnost stihova 11 i 17. St. 11 opisuje spasenje a st. 17 hrišćansku zrelost i izdržljivost. Vredi istaknuti da se Hristova pobeda desila na Golgoti a ne u milenijumu.

"za koju su bili spremni da radije umru" Hrišćani prvog veka i njihove porodice, suočavali su se sa strašnim oblicima smrti. Iako ih je Gospod opečatio i zaštitio, oni su meta zla, mržnje i progona nevernika. Ipak, njihov vera u Hrista je toliko jaka da se nisu bojali da umru za nju (2:10; Mk 8:35; 13:13; Lk 14:26; Jn 12:25).

12:12 "Radujte se, stoga, nebesa i vi što živite na njima" Zanimljiv imperativ prezent medijum (18:20). Moguća aluzija na Ps 96:11; Isa 49:13. Da, nebo se raduje zbog odstranjivanja Sotone, ali teško zemlji zbog njega!

Množina "nebesa" se u SZ odnosi na: (1) atmosferski prostor; (2) mesto Božijeg prebivanja, što u ovom kontekstu više odgovara.

"Živite", ("boravite" E. Čarnić) je oblik imenice "svetište", mesta trajnog prebivanja sa Bogom (7:15; 12:12; 13:6; 21:3 i Jn 1:14 "stanova među nama").

"znajući da mu je ostalo još malo vremena" Vreme između Hristovog vaznesenja i povratka, hrišćani prvog veka su videli kao "kratko" (Dl 1:9-11). Ono traje već 20 vekova i svaka generacija

hrišćana se nada da Gospod tek što nije. Ali, vernici su upozoreni na ovo odlaganje u 2 Sol i Mt 24:45-51. Čuvajmo se da nam ovo iščekivanje ne oslabi veru (2 Pet 3:3-4).

13 Kad je Aždaja videla da je bačena na zemlju, pođe da proganja ženu koja je rodila muško dete. 14 Njoj su data dva krila velikog orla da odleti u pustinju, u svoje sklonište, gde će biti zbrinuta i zaštićena od Zmije tri i po godine. 15 Zmija iz svojih usta izbaci za ženom reku vode da je odnese, 16 ali ženi priteče u pomoć zemlja, koja otvori svoje ždrelo i popi reku što je Aždaja izbaci iz svojih usta. 17 Aždaja se razbesni na ženu, pa ode da zarati na njeno ostalo potomstvo, na one koji vrše Božije zapovesti i verno drže Isusovo učenje.

Otk 12:13-17

12:13 "ženu" Sasvim je moguće da je "žena" izvorno slika SZ zajednice vernika, ali sada predstavlja NZ Božiji narod (st. 17; 13:7). A. T. Robertson je zove "pravim Izraelom na zemlji"

12:13 "Njoj su data dva krila velikog orla" Krila su predivan simbol Božije brige i zaštite (Izl 19:4; Pnz 32:11; Ps 36:7; 57:1; 63:7;90:1,4; Isa 40:31). Slika novog Izlaska.

"da odleti u pustinju, u svoje sklonište" Pustinja je mesto Gospodnje zaštite i podseća na vreme lutanja Izraela do Hanana (st. 6). Kakvo ohrabrenje za napaćene vernike!

"tri i po godine" Aluzija na Dan 7:25; 12:7. Vidi više o ovome u 11:2; 12:6.

12:15 "Zmija iz svojih usta izbaci za ženom reku vode" Nema jasne paralele za ovo u SZ. Verovatno je reč o metafori u vezi sa Božijim gnevom, u Os 5:10, ili vremenom nevolja i tuge, poput Ps 18:4; 124:4-5. Ipak, ovo poglavlje mnogo toga uzima iz drevnih bliskoistočnih mitova o stvaranju, pa se slika odnosi na vodeni haos, drevni sukob dobra i zla, reda i nereda.

Silu prirode vidimo u sukobu Varaka i Debore sa hananskim vojskovođom Sisarom: (1) jaka kiša je zaustavila bojne dvokolice (Sud 5:4), (2) čak su i zvezde (anđeoske sile) ratovale protiv Sisara (sud 5:20).

12:17 “pa ode da zarati na njeno ostalo potomstvo” Zli želi propast Mesijinoj zajednici: (1) kroz uništenje samog Mesije; (2) kroz uništenje matične crkve; (3) kroz uništenje Mesijinih sledbenika.

Izraz “da zarati” je metafora duhovne, političke i ekonomske opozicije. Aluzija je na Dan 7:21 (11:7; 13:7). Ali, svaki progon u istoriji je pokazao pobedu Crkve kroz Hrista (Fil 1:28).

Predlozi za razgovor

Ovaj udžbenik je tek vodič u tumačenju. Svako od nas je za sebe odgovoran za svoje tumačenje Pisma. Svako treba da sluša svoje unutrašnje vođstvo. Seti se: ti, Pismo i Duh Sveti. Nikada ne odustaj od ovoga.

I ova pitanja su osmišljena da bi ti pomogla u sažimanju glavnih misli ovog odeljka. Dakle, da u njima nađeš izazov, a ne konačne odgovore.

1. Opišite sadržaj poruke sedme trube.
2. Zašto je vizija zavetnog Kovčega bila tako veliko ohrabrenje za progonjene vernike 1. veka?
3. Ko je žena iz Otk 12?
4. Gde se odigrava ova nebeska bitka?
5. Koji je odnos između palih anđela i demona?
6. Šta fraza “vreme, vremena i pola vremena” znači kod proroka Danila a šta u knjizi Otkrivenja?
7. U kom smislu je ovaj odeljak bio ohrabrenje progonjenim hrišćanima?

Kontekstualni uvid: 13:1-18

A. Ovo poglavlje je nastavak vizije odeljka 12:13-17.

B. SZ pozadina poglavlja je Dan 7. Četiri predskazana carstva Bliskog istoka su spojena u jedno sveopšte bezbožno društvo poslednjeg vremena.

C. Kult imperatora prvog veka je istorijsko ispunjenje proroštva o poklonjenju zveri. Eshatološko će se odigrati u poslednjim danima pred "čovekom greha" (2 Sol 2), u "malom rogu" iz Dan 7 (st. 8,11,20,25) koji izlazi iz četvrtog, Rimskog carstva.

D. Zver se dvojako tumači:

1. Lažni učitelj lažnog učenja (1 Jn 2:18,22; 4:3; 2 Jn 7). Imenica i glagol su i u jednini i u množini; i u sadašnjem i u budućem vremenu.

2. Stvarna osoba, zbir svih zlikovaca koji su terorisali ljudski rod kroz istoriju (Antioh Epifan, cezari, Hitler i drugi). On je utelovljenje svakog zla, 2 Sol 2:1-10.

E. Vidi posebu temu o odnosu hrišćana prema vlasti koja sledi.

Posebna tema: Hrišćani i vlasti

I. UVOD

A. Definicija: Vlast je ozvaničeni red i poredak u cilju zaštite života ljudi i svih životnih potreba.

B. Svrha: Bog je dao vlasti da bi sprečio bezvlašće i propast čoveka.

1. Mojsijev Zakon, čije je srce Dekalog, jeste Božija volja za svako ljudsko društvo. On uravnotežuje svakodnevni život i verski život.

2. Sveto pismo ne preporučuje nijedan društveni poredak, makar da je teokratija ideja koju je Izrael dobio odzgo. Ni demokratija, ni socijalizam, ni komunizam nisu biblijske norme. Hrišćani su pozvani da žive kao hrišćani bilo kada i bilo gde, u bilo kom uređenju, državnom sistemu. Naša svrha života nije revolucija već evangelizacija sveta i duhovna služba svetu.

C. Počeci

1. Rimokatolicizam tvrdi da je u svakom čoveku urođena potreba za redom i vladavinom prava, i to pre pada u greh. Tako je mislio i Aristotel, kada je napisao – "Čovek je politička životinja" – misleći da vlasti "postoje kako bi nam obezbedile dobar život".

2. Protestantizam, posebno Martin Luter, naglašava kako su vlasti neminovnost posledica pada u greh. Za Lutera je vlast "levica Božijeg carstva". Pisao je: "Bog kontroliše loše ljude tako što ih stavlja pod kontrolu".

3. Karl Marks je u vlastima video kliku, šačicu povlašćenih koja drži mase pod kontrolom. Za njega vlast i religija igraju istu ulogu.

II. SVETO PISMO O VLASTI

A. Stari zavet

1. Izrael poseduje nebeski model vlasti. U drevnom Izraelu sam JHVH je bio kralj. Teokratija je društvo u kome Bog neposredno vlada (1 Sam 8:4-9).

2. Bog ima vlast nad svakom ljudskom vlasti. To je jasno iz primera:

a) Jeremija 27:6; Jezdra 1:1
b) 2. Dnevnika 36:22
c) Isaija 44:28
d) Danilo 2:21
e) Danilo 2:44
f) Danilo 4:17,25
g) Danilo 5:28

3. Božiji narod je pokoran i pun poštovanja čak i prema osvajačima:

a) Danilo 1-3, Navuhodonosor
b) Danilo, Darije
c) Jezdra i Nemija

4. Božiji narod se moli za građanske vlasti, autoritete:

a) Jeremija 28:7
b) Mišna 3:2

B. Novi zavet

1. Isus je poštovao vlasti:

a) Matej 17:24-27, plaćao je hramsku taksu
b) Matej 22:15-22, plaćao je rimski porez

c) Jovan 19:11, Bog je dao civilne vlasti

2. Pavle o vlastima:

a) Rimljanima 13:1-7, hrišćani su pozvani da slušaju vlasti

b) 1. Timotejeva 2:1-3, hrišćani su pozvani da se mole za vlasti

c) Tit 3:1, hrišćani su pozvani da se pokore vlastima

3. Petar o vlastima:

a) Dela 4:1-31; 5:29, Petar i Jovan pred Sinedrionom (čin poslušnosti vlastima)

b) 1 Petrova 2:13-17, hrišćani su pozvani da se pokore vlastima

4. Jovan o vlastima:

a) Otkrivenje 17, "bludnica Vavilonska" stoji na ovozemaljskim vlastima

III. ZAKLJUČAK

A. Bog je tvorac ljudskih vlasti. Ne govorimo nužno o "božanskom pravu kralja", već o Bogom-danim autoritetima, čuvarima reda i poretka. Time nipošto ne preporučujemo bilo koji oblik društvenog uređenja.

B. Verska je dužnost hrišćana da poštuju svaki autoritet sa dužnom čašću.

C. Hrišćani su dužni da molitvama i porezima podupiru vlasti.

D. Vlasti imaju prevashodnu ulogu da čuvaju mir, red i upravu društva. U tom smislu su Božije sluge.

E. Ljudske vlasti nemaju apsolutnu moć. Ograničene su. Hrišćani smeju i moraju da deluju po svojoj savesti, da rađe poslušaju duhovne nego državne zakone. Avgustin je o tome pisao u svom čuvenom delu "Grad Božiji". Mi smo građani dva carstva, jednog privremenog i drugog koje je večno. Odgovorni smo za oba, ali je Božije važnije od ovozemaljskog! U tom smislu smo Bogu odgovorni i kao pojedinci i kao zajednica.

F. Valja ohrabrivati vernike iz demokratskih društava da učestvuju u životu i radu svojih vlada, kako bi – gde god je moguće – protežirali svetopisamske principe.

G. Lično obraćenje pojedinca mora da prethodi socijalnim promenama. I najbolja ljudska vladavina ne traje doveka. Nema u njoj eshatološke nade za nas. Svaka vlada ovog sveta, makar kako i koliko korišćena od Boga, samo je ljudska, grešna tvorevina daleko od našeg Gospoda.
Ovaj koncept podrazumeva Jovanova upotreba pojma "svet".

Tumačenje reči i izraza:

18 "Aždaja stade na obalu mora.
1 Zatim sam video kako iz mora izlazi Zver, koja je imala deset rogova i sedam glava. Na rogovima je imala je deset kruna, a na njenim glavama su bila ispisana bogohulna imena. 2 Zver koju sam video bila je slična leopardu, s nogama kao u medveda, a ustima kao u lava. Aždaja joj je dala svoju silu, svoj tron, i veliku vlast. 3 Jedna od njenih glava izgledala je kao smrtno ranjena, ali je ta smrtna rana zacelila. Sva se zemlja divila i sledila Zver, 4 pa su se svi poklonili Aždaji, jer je dala vlast Zveri. Ljudi su se poklonili i Zveri, govoreći: "Ko je kao Zver, i ko može ratovati s njom?!"
5 Zveri je bilo dozvoljeno da govori drsko i bogohulno četrdeset i dva meseca. 6 Tada je počela da proklinje Boga, njegovo ime, i njegov hram, kao i one koji žive na nebu".

Otk 12:18 – 13:6

13:1 "Aždaja stade na obalu mora" Neki prevodi započinju 13. poglavlje poslednjim stihom prethodnog (12:8). S druge strane, grčki manuskripti imaju više rešenja oko zamenice. Naime, neki kasniji maloslovni prepisi i velikoslovni "P" (5. vek), kao i 046 i 051 (10. vek), imaju "zauze". Najbolji prepisi - p[47] (kasni 3. vek); "N" (4. vek); "A" (peti vek); "C" (5. vek) imaju "stade", misleći na zver, a ne na apostola Jovana.

“More” je verovatno aluzija na Dan 7:2-3. More je simbol: (1) celovitosti čovečanstva (Isa 17:12-13; 57:20; Otk 17:15); (2) sila haosa (Post 1; Isa 5:9-10).

“**Zatim sam video kako iz mora izlazi Zver”** Divlja zver (13:14,15; 15:2; 16:13; 15:8) je prvi put opisana bez pompe u 11:7, kako izlazi iz Bezdana (17:8). Opis odgovara Antihristu – 1 Jn 2:18a – poznatom kao “čovek bezakonja” u 2 Sol 2:3. Ipak, najbolji opis zveri je u 12:3 i 17:3,8.

Izraz “kako iz mora izlazi” shvata se na nekoliko načina:

1. Doslovno: *Levijatan*, u jevrejskoj apokaliptičnoj literatiri, a u st. 11 *Behemot.*

2. Aluzija na Dan 7: Zver izlazi iz mora u st. 3 i iz zemlje u st. 17, što je kod proroka istog značenja. Ali, Jovan poslednju zver deli na dve ličnosti poslednjeg vremena – zver iz mora (st. 1) i zver sa kopna (st. 11).

3. Simbol: Zver je slika ogrehovljenog čovečanstva (delimično Otk 17:15, ali i Dan 7:2-3; Isa 17: 12-13; 57:20)

Šta je razlog ove podele na dve zveri? Ovo poglavlje prati Dan 7, ili je to zato što apostol ovako oslikava celu zemlju. Moguće je da ove zveri zajedno sa Sotonom imitiraju svetu Trojicu.

“koja je imala deset rogova i sedam glava. Na rogovima je imala je deset kruna” Pa, baš i nije poput aždaje (12:3), ali joj je slična (17:3,7-12). Deset rogova su slika potpune snage, sedam glava su punina zla, a deset dijadema samopozivanje na kraljevsko poreklo. Zlo voli da oponaša i lažira dobro (Hrist u 5:6), a ovo je prva od nekoliko parodija Hrista.

“**bogohulna imena”** “Ime” ili “imena” – grčki manuskripti se i ovde razlikuju. Možinu ima prepis “A” a jedninu p47, N, C, P. Kakogod, aluzija na Dan 7:8,11,20,25 ili 11:36 je očigledna. Svrha ovih nakaradnih imena je u osporavanju svega što je Bog i Božije.

13:2 “Zver koju sam video bila je slična leopardu… medvedu… lavu” Kombinacija više zveri takođe ima pozadinu u Dan 7:4, 5, 6, gde se govori o nekoliko kraljeva. Ovde su zveri spojene u blok, u svetski bezbožni sistem poosobljen u jednom vođi (Dan 7:24).

“Aždaja joj je dala svoju silu, svoj tron, i veliku vlast” Misao iz 2 Sol 2:9 gde se govori o satanističkim silama. Ova zver nije Sotona, utelovljena je u čoveku sa nadčovečanskim moćima (st. 4,12). Još jedno ruganje Hristovoj svemoći.

13:3 “Jedna od njenih glava izgledala je kao smrtno ranjena” Particip perfekt pasiv, koji odgovara Jagnjetu u 5:6. Sotona uporno oponaša Hrista.

“ali je ta smrtna rana zacelila” Da li Sotona ima moć da oživi mrtvog, ili je reč o masovnoj opseni, triku (13:15)? Parodija se nastavlja.

Možda je ovo istorijska aluzija na mit „*Nero redivivus*”, da će se umrli Neron vratiti na čelu velike vojske sa istoka, i da će napasti Rim (Sibilini orakuli, III-V).

“Sva se zemlja divila i sledila Zver” Sotona čudima zavodi neverni svet da bi dobio sledbenike (Mt 24:24; Mk 13:22; 2 Sol 2:9; Otk 13:5; 17:8), bezprizorno imitirajući Hrista. Prevrtljivi svet! Prvo je bio zadivljen delovanjem dvojice svedoka, a sada se klanja zveri.

13:4 “pa su se svi poklonili Aždaji… Ljudi su se poklonili i Zveri” Zli se ne zadovoljava političkom silom nego traži i religioznu vlast (st. 8). Sotona želi da ga obožavaju (13:12; 14:9,11; 16:2; 19:20; Mt 4:8-9). Hoće da bude kao Bog (Isa 14:12-15). Ovo nas vraća na zmijinu laž u Post 3:5 i Mt 4:9; Lk 4:5-7.

“Ko je kao Zver” Dva su moguća izvora ove fraze: (1) Neki u ovome vide parodiju imena JHVH, prema Izl 15:11; Ps 35:10; 113:4; (2) ili parodiju Isa 40:18-22;43:11; 44:6,8,9-20; 45:6; (3) apokaliptične predstave *Levijatana ili Behemota* (možda Jov 41:33-34).

13:5 U st. 5-7 i 14-15 dosta glagola je u pasivu, što ukazuje da dozvola dolazi od Sotone, tj. od samog Gospoda (Jov). Gospod u premudrosti i Sotonu koristi za svoje ciljeve! A zlo se uvek razotkriva svojim rečima i delima.

“Zveri je bilo dozvoljeno da govori drsko i bogohulno” Aluzija na: (1) “zver” iz Dan 7:8, 11, 20, 25; 11:36; (2) Antioha IV Epifana iz Dan 8; I Makavejcima 1:24, i/ili (3) “čoveka bezakonja”, 2 Sol 2:4. Neki vide i “gnusobu pustošenja” iz Mt 24:15, što se odnosi na razorenje Jerusalima. Ono se odigralo 70. god. pod vođstvom

rimskog vojskovođe Tita. Ovo je dobar primer kako se istorijski fokus simbola menja. U Dan 8 se govori o Antiohu Epifanu IV, što je međuzavetno vreme. U Mt 24 se misli na pomenuto razorenje jevrejske prestonice, a u Dan 7 (moguće i 11:36-39) na delovanje Antihrista u poslednje vreme.

"četrdeset i dva meseca" Direktna aluzija na Dan 7:25. Prvi put se pominje u 11:2-3. Ovde je metafora perioda progona. Vidi više u 11:2; 12:6.

13:6 "Tada je počela da proklinje Boga" Još jedno bogohuljenje u nizu na Božije ime, svetište i Božije ljude. Ima razlike u prevođenju ove rečenice.

7 "Uz to joj je bilo dozvoljeno da zarati protiv Božijeg naroda i da ga pobedi, i da ima vlast nad svakim plemenom, narodom, jezikom i narodnosti. 8 Svi stanovnici zemlje pokloniše se Zveri, to jest, oni čija imena nisu upisana od postanka sveta u Knjizi života Jagnjeta koje je zaklano. 9 Ko može da razume, neka dobro sluša.

10 Treba li ko da ide u progonstvo,
u progonstvo će otići,
treba li ko da bude ubijen mačem,
mačem će biti ubijen.
U tom se ogleda postojanost i vera Božijeg naroda".

Otk 13:7-10

13:7 "Uz to joj je bilo dozvoljeno da zarati protiv Božijeg naroda" Aorist pasiv i aorist aktiv. Pasiv naglašava da je Bog dozvolio da se ovo zlo dogodi. Mi ne možemo da razumemo njegove razloge, ali svaka stranica Otkrivenja dokazuje da je on svevladar istorije. Ovaj rat je spomenut u Dan 7:21, 25. Misli se na mučeničku smrt hrišćana. Često puta izgleda da Zli odnosi pobedu (kao na Golgoti), ali knjiga proroka Danila i Otkrivenje nas uče da je to pir kratkog daha! I opet primetimo: Bog čuva svoje od svog gneva nad ostatkom sveta, ali ne i od gneva Sotone. Bog daje Sotoni neke bitke ali je rat njegov. Prividni porazi samo još više pokazuju njegovu mudrost i moć.

"Božijeg naroda" Vidi posebnu temu o svecima u 5:8.

"i da ima vlast nad svakim plemenom, narodom, jezikom i narodnosti" Ovo ukazuje: (1) Da Otkrivenje valja tumačiti u smislu širem od Rimske imperije. Ovo je inkluzivna fraza; (2) Da su ovi događaji na nivou cele imperije.

13:8 "Svi stanovnici zemlje" Izraz koji se ponavlja u više navrata a tiče se nespasenih (3:10; 6:10; 8:13; 11:10; 13:8,12,14; 17:8).

"oni čija imena nisu upisana od postanka sveta u Knjizi života Jagnjeta koje je zaklano" ("I klanjaće joj se svi koji stanuju na zemlji, čije ime - od postanka sveta - nije upisano u životnoj knjizi Jagnjeta koje je zaklano", E. Čarnić) Duga rečenica nesigurne sintakse. Da li je "od postanka sveta" ide sa: (1) "imena nisu upisana" (17:8; Ef 1:4); (2) "Jagnjeta koje je zaklano" (1:19-20)? Redosled reči, ovde i u 17:8, ukazuje na spasene čija su imena u knjizi života još pre postanka sveta!

Izraz "od postanka sveta" srećemo nekoliko puta u NZ (Mt 25:34; Jn 17:24; Ef 1:4; 1 Pet 1:19-20). Slično je i u Mt 13:35; Lk 11:50; Jev 4:3; 9:26 i Otk 17:8. Kombinacija ovih izraza pokazuje Božije otkupljenje sveta. Mi smo sigurni u Hristu (7:4; 11:1; 13:8). Svo zlo je ograničeno Božijom svemoći (to vidimo iz broja glagola u pasivu). Ovo izgleda loše kada se udubimo, ali kada pogledamo celu sliku, vidimo da Bog pobeđuje!

"u Knjizi života" Iz Dan 7:10 i Otk 20:11-15 vidimo da postoje dve metaforične knjige o sudbini sveta: (1) Knjiga života, sa imenima onih koji lično poznaju Boga (SZ) i koji su primili Hrista (NZ) (Izl 32:32-33; Ps 69:28; Dan 12:1; Isa 4:3; 34:16; Lk 10:20; Fil 4:3; Jev 12:23; Otk 13:8; 17:8; 20:15; 21:27); i (2) Knjiga ljudskih dela, u kojoj su sva dobra i zla (Ps 56:8; 139: 16; Isa 65:6; Mal 3:16). Očigledno se radi o metaforama koje govore o Božijem sveznanju i prema vernima i prema nevernima (Gal 6:7).

"koje je zaklano" Vidi 5:12

13:9 "Ko može da razume, neka dobro sluša" Fraza poznata iz pisama sedam crkava (2:7,17; 3:6,13,22). Uslovna rečenica, poput onih ostalih u st. 9, 10. Budući da se Gospod već ovako obraćao svojima, onda je naredna misao u st. 10 za njih.

13:10 Moguća aluzija na Jer 15:2 ili 43:11 gde se govori o Božijem sudu. Nekoliko je manuskriptnih varijanti glagola “ubiti”, što svakako utiče na različite prevode. Naime, neki ih stavljaju u kontekst progonitelja hrišćana. Drugi, opet, prvi izraz pripisuju progonjenima a drugi progoniteljima. Ima i onih koji oba glagola stavljaju u kontekst progonjenih.

Ipak, ova prevodilačka nesigurnost ne poriče glavnu istinu – Bog vodi istoriju! Pitanje je samo na koga se odnosi ova misao:

1. Na hrišćane, da bi se ohrabrili i ostali verni (Mt 26:52; Fil 1:28).
2. Na progonitelje, da bi bili svesni kako će jednom odgovarati pred Bogom zbog svega.

“U tom se ogleda postojanost i vera Božijeg naroda” Stihovi 9 i 10 ukazuju da se i ova fraza odnosi na Božiji narod (Mt 26:52). Odličan opis pravih vernika (14:12; 12:11,17). Bog želi da izdrže do kraja (2:3,7,11,17,26; 3:5,12,21; 21:7). Istrajnost je odlika pravog spasenja (1 Jn 2:19). Vidi više u 2:2 i u posebnoj temi.

11 Zatim sam video da jedna druga Zver izlazi iz zemlje. Imala je dva roga kao jagnje, ali je govorila kao Aždaja. 12 Ta Zver je izvršavala vlast prve Zveri, i u njenom prisustvu. Ona je učinila da se zemlja i njeni stanovnici poklone prvoj Zveri kojoj je bila zacelila smrtna rana. 13 Ta Zver je činila velika čuda, bacajući čak i vatru s neba na zemlju pred ljudima, 14 te je zavela stanovnike zemlje, služeći se moći koja joj je data da čini čuda u prisustvu Zveri. Ona je govorila stanovnicima zemlje da načine kip Zveri kojoj je mačem zadata rana, ali je preživela. 15 Druga Zver je dobila moć da udahne život u kip prve Zveri, tako da kip može da govori i da pogubi one koji mu se ne poklone. 16 Ona je prisilila sve – male i velike, bogate i siromašne, slobodne i robove, da im se utisne žig na desnu ruku ili na čelo, 17 tako da niko nije mogao ni da prodaje ni da kupuje, osim onog koji je na sebi imao žig sa imenom Zveri ili s brojem njenog imena.

18 Ovo zahteva mudrost. Ko je pronicljiv, neka dokuči značenje broja Zveri, jer taj broj predstavlja čoveka. Broj Zveri je šesto šezdeset i šest.

Otk 13:11-18

13:11 "Zatim sam video da jedna druga Zver izlazi iz zemlje" Još jedan osvrt na Dan 7:17. Mnogi smatraju da su ove dve zveri parodija na dva svedoka Božija (11:13-14). Drugi misle da su Aždaja i dve zveri parodija svete Trojice

Ako je zver iz mora aluzija na *Levijatana* (Jov 41:1-34, drevno čudovište haosa), zver iz zemlje odgovara *Behemotu* (Jov 40:15-24) sličnom kopnenom monstrumu (svakako se ne radi o dinosaurusima, već o bićima drevnih mitologija).

Zveri su simboli zla (haosa) i pobune protiv Božijeg poretka (Ps 74:12-14; Jov 3:8; Isa 51:9-11; Am 9:3). Levijatan se ponekad naziva *Rava* (izopačeni, zmija, Isa 51:9). *Rava j*e na drugim mestima ime Egipta (Nil, krivudava reka, Ps 87:4; Isa 30:7 i moguće Jez 32, posebno st. 2-3)

"Imala je dva roga kao jagnje, ali je govorila kao Aždaja" Poređenje sa Jagnjetom je očigledno ruganje Hristu (5:6). Ali glas i poruka odaju pravi karakter. Kasnije, druga zver je stalno u ulozi lažnog proroka (16:13; 19:20; 20:10). Ona ne traži svoju slavu, ali tera svet da se klanja prvoj zveri (st. 12). To je parodija na službu Duha Svetog (Jn 14-16) koji uzdiže Hrista. Dakle, imamo tzv. "crno Trojstvo": Sotonu koji imitira Boga Oca; zver iz mora koja se ruga Bogu Sinu; zver iz kopna koja imitira Boga Duha.

13:13 "Ta Zver je činila velika čuda" Prezent ističe trajnost radnje. Pismo kaže da će lažni učitelji, čudotvorci u poslednja vremena čak, ako to bude moguće, zavoditi i izabrane (Mt 24:24; Mk 13:22; 2 Sol 2:9-11; Didahe 16:3,4). Čuda sama po sebi nisu znak od Boga (Izl 7:8-13). Još jedan pakleni falsifikat Hrista!

"bacajući čak i vatru s neba na zemlju pred ljudima" Slično je bilo i u 1 Car 18:38, što je mogući izvor opisa dva svedoka u 11:5. Možda se misli na vatru koja pada kao Božiji sud, u Jez 38:22 ili 39:6. Ili je reč o imitaciji: (1) dva svedoka; (2) Božijih SZ dela; (3) silaska Duha u Dl 2.

13:14 "kojoj je mačem zadata rana, ali je preživela" "Rana" (*plege*, 13:3,12,14) se u ovoj knjizi prevodi i kao "nevolja", (Otk 9:18,20; 11:6; 15:1,6,8; 16:9,21; 18:4,8; 21:9; 22:18). Neki prevodi u podložnu napomenu stavljaju objašnjenje – "smrtna rana", kako i kažu st. 12 i 14. Ali, teološki naglasak nije na osobi već na sistemu zla, sistemu sveta. Tako pojam ima i metaforičko značenje, usprkos rečničkog.

Izraz "ali je preživela" pokazuje da "rana" i nije najbolji prevod za pojam zveri. Cela ideja kraja vremena i vrhunca bezboštva, Antihrista, jeste konačna pobuna koja je prorečena u Jez 38-39; Zah 14; Dan 7:21-27; 9:24-27; 11:36-39, a o čemu govori i međuzavetna apokaliptika, Sibilini orakuli, IV Jezdra 5:4,6, kao i 2 Sol 2:3,8-9.

13:15 "Druga Zver je dobila moć da udahne život u kip prve Zveri" Na nekim mestima je zver iz zemlje nazvana lažnim prorokom (16:13; 19:20; 20:10). Slika je metafora oživljavanja (jevrejski *ruah* = dah) u trenu (Jez 37).

13:16 "Ona je prisilila sve – male i velike, bogate i siromašne, slobodne i robove, da im se utisne žig na desnu ruku ili na čelo" Bog je već opečatio svoje, u 7:3, a ovde ga Zli još jednom oponaša. Grčka reč koja se ovde koristi je "žigosanje", kao kod životinja, ili vladinih dokumenata. Mesto žiga neke navodi na zaključak da se radi o ruganju jevrejskom "filakteriju" (Pnz 6:8). Neki vide običaj Rima, iz prvog veka, kada su gospodari tako označavali svoje robove. Ili kada su sami vojnici tetovirali ime svojih generala.

13:17 Ovaj žig donosi život, hranu, verovatno i zaposlenje. Božiji narod nije pošteđen ekonomske katastrofe.

13:17-18 "brojem njenog imena" Slova starih naroda imaju i numerčku vrednost. Konsonanti Isusovog imena, koji je utelovljeni Bog, u svom zbiru daju vrednost 888. Slova imena zveri, koja je utelovljenje Sotone, daju zbir 666. Broj 6 je za jedan manji od broja 7, broja punine i savršenstva (Post 1, 7 dana stvaranja). Broj 777 je jevrejski superlativ (Isa 6:3; Jer 7:4).

Broj 6 je i broj čoveka, pa može da predstavlja personifikaciju nesvetog trojstva – Aždaja (Sotona), zver iz mora (Antihrist); zver iz zemlje (lažni prorok). Prva zver je utelovljenje bezbožnog političkog

svetskog sistema a druga lažne svetske religije. Velika bludnica iz Otk 17 je utelovljenje svega bezbožnog iz Dan 7. Bilo da se radi o drevnom Vavilonu, Rimu prvog veka ili svetskom sistemu bez Boga na kraju vremena, jedno je sigurno – Istorija ide u susret konačnom sukobu "boga ovog sveta" (2 Kor 4:4) i pravog Boga, Stvoritelja svega i njegovog Mesije (Ps 2).

13:18 "Broj Zveri je šesto šezdeset i šest" Grčki manuskript "p115" i velikoslovni kodeks "C" (6. vek) imaju umesto 666 broj 616. Papirusi 3. i 4. veka se inače zovu *Oxyrhynchus papyrus.* Neki tumači tvrde da broj 666 ukazuje na cezara Nerona, kada se njegovo grčko ima napiše na jevrejskom. A na latinskom daje broj 616 (Bruce Metzger, *A Textual commentary on the Greek New Testament,* str. 750)

Kontekstualni uvid: 14:1-20

A. Ovo poglavlje je svojevrsno zatišje nakon erupcije opisa zla u prethodna dva. Jovan je znao da će se svaki čitalac nakon tih redova upitati – A šta će u svemu tome da bude sa vernicima?

B. Neki tumače vide još jednu strukturu „7" u odeljku st. 6-20. Mislim da je to samo serija od 7 anđela, i da u strukturalnom smislu nema teološki značaj.

Tumačenje reči i izraza

1 "Zatim sam video Jagnje kako stoji na brdu Sion, i sa njim sto četrdeset i četiri hiljade, na čijim je čelima bilo napisano njegovo ime i ime njegovoga Oca. 2 Začuo sam glas sa neba sličan huku mnogih reka i odjeku jakog groma. Glas je bio sličan melodiji koju izvode svirači harfe na svojim harfama. 3 Tih sto četrdeset i četiri hiljade pevalo je novu pesmu pred tronom, pred četiri bića, i pred starešinama. Tu pesmu niko nije mogao da nauči, osim njih, otkupljenih sa zemlje. 4 Oni su očuvali sebe čistima, ne uzimajući sebi žena; to su, naime, devstvenici. Oni slede Jagnje

kud god ono ide. Oni su otkupljeni od ostatka čovečanstva kao prvina koja pripada Bogu i Jagnjetu. 5 Laž nikad nisu izustili; oni su neporočni.

Otk 14:1-5

14:1 "Jagnje" Još jedan nebeski pogled na Mesiju (5:6,8,12-13; 13:8; Isa 53:7; Jn 1:29,36; 1 Pet 1:18-19).

"kako stoji na brdu Sion" Mnogo je teorija o ovom stihu. Koje je ovo mesto?

1. Brdo Morija, tj. jerusalimski hram (Isa 24:23; Jl 2:32)
2. Nebeski Jerusalim (Jev 11:10,16; 12:22-23; 13:14; Gal 4:26)
3. Simbol apokalipse iz II Jezdrine, nekanonske knjige (2:42-47; 13:35,39-40)
4. Misli se na SZ odeljke koji govore o okupljanju Božijeg naroda u poslednje vreme (Ps 48; Isa 24:23; Jl 2:32; Mih 4:1,7; Av 17,21)
5. Mesto događanja svega (Ps 2:6).

Setimo se da tumači izvore i uticaje svake od ovih vizija traže u: (1) SZ; (2) međuzavetnoj apokaliptičnoj literaturi; (3) grčko-rimskoj istoriji prvog veka. Mislim da vizije najavljene u SZ počinju od 6. poglavlja, ali da se tiču celog NZ Božijeg naroda (i obraćenih Jevreja i mnogobožaca), tj. svih svetih, cele Crkve. Takođe mislm da je u ovom slučaju reč o nebeskom hramu (Jev 8:2; 9:11,24).

"i sa njim sto četrdeset i četiri hiljade" Grupa otkupljenih iz 5:9; opečaćanih u 7:4-8; onih koji su oprani u krvi Jagnjetovoj, 7:14-17. Zato mislim da ovaj broj predstavlja Božiji narod, svete, crkvu. Vidi više o identitetu ove grupe u 7:4. Proganjani i mučeni sada trijumfuju sa svojim Gospodom!

"na čijim je čelima bilo napisano njegovo ime i ime njegovoga Oca" Da li se misli na jedno ili na dva imena? U Isa 9:6 imamo naznaku za oba imena. Jaka slika pripadanja Bogu (Otk 7).

"Začuo sam glas sa neba sličan" Sličan opis imamo i u Jez 43:2, kao i Isusov glas u 1:5, a tu je i glas nebeskog mnoštva u 19:6. Smisao je jasan: Neko sa neba govori (4:5; 11: 19; 16:8).

“pevalo je novu pesmu pred tronom” Još jedan osvrt na Otk 5:9. To su: (1) anđeoska bića, 5:9; (2) pesma 144.000 u završnom delu st. 3 i 15:2. Nova pesma je aluzija na Isa 42:10, a moguće i na Ps 33:3; 40:3; 96:1; 98:1; 144:9; 149:1. Obećano Novo doba Duha je došlo!

“otkupljenih sa zemlje” Ovo je SZ koncept otkupa člana porodice od strane najbližeg rođaka (*goel*, Ruta i Voz). Ideja se koristi i za one za koje je Hrist umro (5:9; 7:14). Vidi posebnu temu o otkupljenju u 5:9

14:4 “Oni su očuvali sebe čistima, ne uzimajući sebi žena” O ovome se mnogo raspravlja. Da li se radi o onima, u grupi od 144.000, koji su se opredelili za bezbračnost? Mislim da je ovde reč o simbolici, ili o jakom SZ konceptu koji se svakako ne treba uzeti doslovno. Kako da razumemo ove reči:

1. Doslovan celibat.
2. Oni koji nisu načinili duhovnu preljubu sa zveri ili velikom bludnicom (14:8, 17:2, 18:9).
3. Poseban osvrt na 7 crkava (2:14,20,22; 3:4).
4. SZ ritual očišćenja pre bogosluženja ili bitke (Izl 19:14-15; Pnz 23:9-10; 1 Sam 21:4-5; 2 Sam 11:6-13).
5. SZ slika Božijeg naroda, “Sionske device” (2 Car 19:21; Jer 18:13; Plač 2:13; Am 5:2; 2 Kor 11:2; Ef 5:27).

Kod ovakvih stvari uvek vredi da se podsetimo da seks u braku nije neka prljava, neduhovna stvar. Bračna seksualnost je Božija ideja, njegov način širenja ljudskog roda na zemlji, njegova zapovest (Post 1:28; 9:1). S druge stvar, celibat-bezbračnost je duhovni dar za službu (1 Kor 7), ali ne i više duhovno stanje. Grčki asketizam nije biblijska vrednost (kao ni seks pre ili mimo braka!).

“Oni slede Jagnje kud god ono ide” Misli se na učeništvo i duhovnu službu (Jn 7:17; 10:4).

“kao prvina koja pripada Bogu i Jagnjetu” Ovim izrazom SZ opisuje Božije vlasništvo nad usevima (Izl 23:19; 34:76). U NZ ovo se odnosi na crkvu (Jev 12:23; Jak 1:18), na Isusov narod, one koji su prvi plod vaskrsenja (1 Kor 15:20,23; Otk 1:5).

14:5 “Laž nikad nisu izustili” Nekoliko je mogućih izvora ove metafore:

1. Slična fraza u Otk 21:27; 22:15.
2. Cezarov kult, koji je primoravao hrišćane da bace tamjan ispred imperatorovog poprsja i kažu – “Cazar je Gospod”.
3. SZ eufemizam za onečišćenje (Ps 32:2; Sof 3:13).
4. Eufemizam za neverstvo (Rim 1:25, 1 Jn 2:22).

“oni su neporočni” Doslovno “bez mane” (Fil 3:6). Izvorno se ovaj izraz odnosio na žrtvene životinje, a vremenom je postao i metafora za ljude (Noje, Post 6:9,17; Jov 1:1). Isus je tako opisan u Jev 9:14; 1 Pet 1:19. Gospod želi da i naš život bude takav (Otk 19:2; Pnz 18: 13; Mt 5:48; 1 Pet 1:16).

Posebna tema: neporočnost, besprekornost, nevinost

A. Uvodne napomene

1. Ovi pojmovi opisuju prvobitno stanje čovečanstva, odmah po stvaranju (Edenski vrt, Post 1).
2. Greh i bunt su prekinuli stanje nepomućenog zajedništva (Post 3).
3. Čovek (i muškarac i žena) žude za obnovom tog zajedništva, jer su stvoreni po Božijem obličju (Post 1:26-27).
4. Bog se na više načina ophodio sa posrnulim čovekom:
   a) pobožne vođe (Avram, Mojsije, Isaija …)
   b) žrtveni sistem (Lev 1-7)
   c) primeri vere (Noje, Jov)
5. Bog je poslao Mesiju
   a) on je puno otkrivenje Božije
   b) on je savršena žrtva za grehe
6. Hrišćani su potpuno opravdani
   a) legalno kroz Hristovu darovanu pravednost
   b) progresivno kroz delo Duha
   c) posvećenje, tj. hristolikost im je krajnji cilj (Rim 8:28-29; Ef 1:4), povratak davno izgubljene bogolikosti Adama i Eve

7. Nebo je stvarnost obnove edenskog savršenog zajedništva. Ono je "novi Jerusalim", mesto Božijeg prebivališta (Otk 21:2) na obnovljenoj zemlji (2 Pet 3:10). Tako Pismo započinje i završava istom temom:
   a) intimnim zajedništvom s Bogom
   b) u okruženju vrta (Post 1 do 2 i Otk 21 do 22)
   c) ispunjenjem proroštva, zajedništvom sa životinjama (Isa 11:6-9).

B. Stari Zavet
1. Mnogo je SZ reči koji opisuju pojmove bezgrešnosti, savršenstva, nevinosti itd. Teško bi ih ovde sve predstavili.
2. Ipak, evo nekoliko takvih pojmova, prema delu "Sinonimi Starog zaveta", Robert Girdleston:
   a) šalom
   b) tamam
   c) kalah
3. Septuaginta (Biblija Rane crkve) prevodi mnoge od tih reči na *koine* grčki, jezik Novog zaveta.
4. Ključni koncept se tiče žrtvenog sistema:
   a) *amomos* (Izl 29:1; Lev 1:3,10; 3:1,6,9; Br 6:14; Ps 26:1,11)
   b) *amiantos* i *aspilus* takođe imaju kultski prizvuk

C. Novi zavet
1. Zakonski koncept
   a) jevrejski kultski koncept, *amomos (Ef 5:27; Fil 2:15; 1 Pet 1:19)*
   b) grčki zakonski koncept (1 Kor 1:8; Kol 1:22)
2. Hrist je *amomos* - bezgrešan, neporočan i nevin (Jev 9:14; 1 Pet 1:19)
3. Hristovi sledbenici su pozvani da ga oponašaju (*amomos) (Ef 1:4; 5:27; Fil 2:15; Kol 1:22; 2 Pet 3:14; Juda 24; Otk 14:5).*
4. Koncept koji se koristi za crkvene vođe:
   a) *anegkletos,* "besprekorni" (1 Tim 3:10; Tit 1:6-7)
   b) *anepileptos,* "neporočan, bez zamerke", kao i "bez mane" (1 Tim 3:2; 5:7; 6:14; Tit 2:8).

5. Pojam *amomos* – neporočan se koristi još za:
   a) Hrista (Jev 7:26)
   b) hrišćansko nasleđe (1 Pet 1:4)
6. Pojam "celovitosti" – *holokleria* (Dl 3:16; 1 Sol 5:23; Jak 1:4)
7. Pojam "bez mane", kao nevinost koja dolazi po *amemptos* (Lk 1:6; Fil 2:15; 3:6; 1 Sol 2:10; 3:13; 5:23).
8. Pojam "bez povoda za ukor", takođe osiguran po *amemptos (1 Pet 3:14)*

Pojam "neukaljan", "neoskvrnjen", takođe se koristi u odeljcima koji imaju neki od napred navedenih izraza (1 Tim 6:14; Jak 1:27; 1 Pet 1:19; 2 Pet 3:14).

D. Zavidan broj i jevrejskih i grčkih reči za ovaj pojam nesumnjivo pokazuje njegovu važnost. Bog se pobrinuo za našu nasušnu duhovnu potrebu kroz Hrista i poziva nas da budemo poput njega. Mi smo proglašeni "opravdanim", "neokaljanim" kroz Hristovo delo. U njemu smo na svemu njegovom. "… hodimo u svetlosti, kao što je on sam u svetlosti" (1Jn 1:7). "Živite dostojno svoga pozvanja" (Ef 4:1,17; 5:2,15). Isus je obnovio Božiji lik u nama. Zajedništvo sa njim je sada moguće, ali ne zaboravimo da Bog želi sebi narod koji će odražavati njegov karakter, kao što je činio i Hrist. Nismo pozvani ninašta manje od svetosti (Mt 5:20,48; Ef 1:4; 1 Pet 1:13-16). Jer, Božija svetost nije stvar sudske debate već svakodnevice!

6 Zatim sam video drugog anđela kako leti posred neba sa večnom Radosnom vešću da je objavi stanovnicima zemlje: svakoj narodnosti, plemenu, jeziku i narodu. 7 Govorio je snažnim glasom: "Bojte se Boga i dajte mu slavu, jer došao je čas njegovog suda. Zato se poklonite Stvoritelju neba i zemlje, mora i vodenih izvora."

Otk 14:6-7

14:6 "Zatim sam video drugog anđela kako leti posred neba" U 8:13 orao leti, a sada anđeo leti. U svakom slučaju su ga svi videli i čuli.

"sa večnom Radosnom vešću da je objavi stanovnicima zemlje" Izraz "večno evanđelje" jedino ovde nalazimo. Zanimljivo je da ova vest jeste za one koji žive na zemlji i da se u Otkrivenju često koristi za nevernike. Neki u ovome vide ispunjenje Mt 28:18-20, ili Mt 24:14; Mk 13:10. Tek, sadržaj ove vesti više liči na poruku Jovana Krstitelja (Lk 3:3-14), ili na Isusove reči Zlome u Mt 4:10. To je zato što je poruka suda bitan deo ukupne poruke evanđelja. St. 6 i 7 su značajni, jer ističu da su sve nevolje koje Gospod šalje na ljude radi njihovog otrežnjenja, njihovog spasenja (9:20-21; 16:9,11).

Prema st. 12 pravi vernici su okarakterisani kao: (1) oni koji drže Božije zapovesti (prezent particip); (2) oni koji veruju u Isusa (prezent particip).

"svakoj narodnosti, plemenu, jeziku i narodu" Vidi 10:11.

14:7 "Bojte se Boga i dajte mu slavu" Kombinacija aorist pasiv imperativa i aorist aktiv imperativa. Ovaj stih ima tri zapovesti. Čovečanstvu je zapoveđeno da se aktom vere odazove na Božiji poziv (Jn 1:12; Rim 10:9-13). U 11:13 ljudi kao da daju Bogu slavu, ali se brzo okreću kao omađijani čudesima kojim ih zver zavodi (Otk 13).

"jer došao je čas njegovog suda" Pojam vremena – "čas" – je vrlo značajan u Jovanovom evanđelju (2:4; 4:21,23; 5:25,28; 7:30; 8:20; 12:23,27; 13:1; 16:21,32; 17:1). Bog ima svoje vreme u našem vremenu ("Dan Gospodnji", 14:15; 9:15).

"Zato se poklonite Stvoritelju" Još jedan aorist imperativ.

"Stvoritelju neba i zemlje, mora i vodenih izvora" Sličnu ispovest imamo u Dl 14:15, gde se citira Post 14:19, Izl 20: 11 ili Ps 146:6. Bog je opisan kao predivan Stvoritelj u Jov 38-41. Neobičan je izraz "vodenih izvora". Za neke je on: (1) veza sa ranijim nevoljama koje su doneli anđeli (8:10); (2) puki kontrast nepitkim vodama mora.

8 Drugi anđeo dođe za njim i reče: "Pade, pade, veliki Vavilon, jer je žestokim vinom svoga bludničenja napojio sve narode."

Otk 14:8

14:8 "Pade, pade, veliki Vavilon" Glagol, koji se ponavlja i prvi je u redosledu reči u rečenici, naglašava aorist. Inače, ovo je primer koliko je

teško tumačiti ovu knjigu jer se isti koncepti u proširenim izdanjima nalaze na više mesta (zver se pominje kratko u 11:7, ali njen puni opis sledi tek u Otk 13). Puni opis Vavilona imamo u 16:19 i 17:1-18:24. Isti pad vredi i za Rim (1 Pet 5:13; II Baruhova 11:1; 67:7; Sibilini Oraculi 5:143,159,424), ali i za sve druge ljudske organizacije koje su daleko od Boga. Ova bahata samodovoljnost je direktna posledica pada u greh (Post 3) i prvo se vidi na primeru Vavilonske kule (Post 10-11). Svetska carstva su sve bezbožnija, što konačno dovodi do globalizacije Antihristove vladavine na kraju vremena. Moguća je i aluzija na Isa 21:9; Jer 51:8.

„jer je žestokim vinom svoga bludničenja napojio sve narode” Aluzija na Jer 51:7-8 (17:2,4; 18:3). Pojam “žestok” potiče od grčke reči “*thumos*”, koja oslikava eksploziju osećanja (17:2,3; 18:3). Ali, onaj ko pije vino Vavilona piće i Gospodnje vino (st. 9)!

9 “Za njima je došao treći anđeo i progovorio snažnim glasom: “Ko god se klanja Zveri i njenom kipu, te prima žig na svoje čelo ili na svoju ruku, 10 i sam će piti vino Božijega gneva koje je nerazblaženo natočeno u čašu njegovoga gneva, pa će biti mučen u ognju i sumporu pred svetim anđelima i pred Jagnjetom. 11 A dim od njihovog mučenja dizaće se u veke vekova. Ti koji se klanjaju Zveri i njenom kipu i primaju žig sa njenim imenom, neće imati počinka ni danju ni noću. 12 Ovo zahteva postojanost Božijeg naroda, koji drži Božije zapovesti i veru u Isusa”.

Otk 14:9-12

14:9 “Kogod” Uslovna rečenica sa dva glagola – “klanjati se”, “primati”. Mnogi će se pokloniti kipu zveri. To je delo dijametralno suprotno od prihvatanja Mesije, prema st. 7 i 12. Ali, plata za ovo poklonjenje je Božiji gnev (st. 10).

14:10 “i sam će piti vino Božijega gneva” Ljudi imaju samo dva duhovna puta – put dobra i put zla; Boga ili Đavola. Gnev, “*orge*”, doslovno znači “ukopana opozicija”, i aluzija je na Isa 51:17 ili Jer

25:15-16 (Otk 16:19; 19:15). Vernike čeka gnev Vavilona (st. 8), a nevernike gnev Gospodnji (st. 10).

Ova neobična mešavina pojmova (doslovno "pomešano nepomešivo") ukazuje da će se pravednom Božijem gnevu dodati još smrtonosniji sastojci bez ikakvog razblaživanja. "Čaša" je česti SZ simbol suda Božijeg (Isa 51:17,22; Jer 25:15-17,27-29; Ps 75:8). Isus je ispio čašu Očevog gneva za celo čovečanstvo (Mk 14:36). Neveran svet mu ipak neće verovati. Zato ova čaša ne može da ih mimoiđe.

"pa će biti mučen u ognju i sumporu" Aluzija na sud nad Sodomom i Gomorom (Post 19:24,28; Lk 17:29; ili sud uopšte, Ps. 11:6; Isa 34:8-11; Jez 38:22). Večne muke su konačno odredište ovih zveri (19:20), samog Sotone (20:10) i svog nevernog sveta (20:15; 21:8). Vatra je SZ metafora Božije svetosti (Br 9:15-16). Slika je očišćenja (Lev 8:17,32; 9:11,24; 13:32,55,57) i suda (Lev 10:1-2; Br 11:1-3). A slika suda u sebi nosi i pojam o mestu mučenja. Gospod je upotrebio sliku jerusalimskog đubrišta, u dolini Hinom *(gehena),* kao sliku večne kazne (Otk 20: 10, 14-15).

14:11 "dizaće se u veke vekova" Voleo bih da mogu da verujem u univerzalizam, ili u tzv. "drugu šansu" za odgovor na evanđelje, ali Sveto pismo poziva svakog jedino da odgovori verom na Božiji poziv (Mk 1:15; Dl 3:16,19; 20:21) za života (Jev 9:27). Ako to ne učinimo, posledice su kobne i konačne (Mk 9:47-48; Mt 25:46; Jn 5:29; Dl 24:15; 2 Sol 1:6-9). Jasno je poređenje večnih muka nespasenih i privremenih muka spasenih. Upravo ova misao čini suprotnost st. 13 i večnom odmoru Božije dece.

Znam da ovo nije laka tema. Naizgled, Božija večna ljubav i neugasiva želja da se svako spasi su u suprotnosti sa njegovom presudom večne propasti. Ali, već smo videli da je ogromna većina sudova poslednjeg vremena u službi spasenja, pokajanja, baš kao što je bilo sa pošastima u Egiptu (Pnz 27-29). Ali, jednom će sud biti nepovratan i sa večnim posledicama. Pakao nije disciplinska mera već presuda! Teško nam je ovo da prihvatimo i razumom i osećanjima. Ali, dovoljno je da nas pokrene na evangelizaciju!

Pre nego krenemo dalje u tumačenju, dozvolite mi još par reči na ovu temu. Pakao je nešto najstrašnije za ljude, u to nema sumnje, ali je još strašnije za Gospoda. On je stvorio čoveka za život i zajedništvo sa njim. Sva tvorevina oko nas je poput pozornice na kojoj Stvoritelj želi da nas sretne. On voli sve potomke Adama i Eve (Jez 18:32; 1 Tim 2:4; 2 Pet 3:9). Toliko nas voli da je poslao svoga Sina da na krstu umre umesto nas (Jn 3:17-21). Pakao je bolna rana na Božijem srcu, rana koja stalno krvari i nikada neće da zaraste! Ne verujem da taj i takav Bog ne mari za večne posledice bezboštva mnogih. Bol neverstva je u svakom trenu pred licem njegove požrtvovne ljubavi!

14:12 Istrajnost je jedna od najvažnijih tema ove knjige (1:9; 2:7,11,17,19,26; 3:5,10,12,21; 13:10; 21:7). Božiji narod treba da ostane veran i dosledan svojim uverenjima i u najvećim progonima. Vidi posebnu temu o tome u 2:7.

„Božiji narod“. Doslovno „sveti“. Vidi posebnu temu u 5:8.

“koji drži Božije zapovesti i veru u Isusa” Sličan opis vernika imamo u 12:17. Primetimo da je naglasak na ličnoj veri u Isusa koju treba da sledi poslušnost kao način života (12:17; Lk 6:46).

13 Tada sam čuo glas sa neba kako govori: “Napiši: Blago onima koji od sada umiru radi Gospoda! Da, govori Duh, oni će se odmoriti od svog mukotrpnog rada, jer njihova dela svedoče za njih.”

Otk 14:13

14:13 “Blago” Drugi od sedam blagoslova Otkrivenja (1:3; 14:13; 16:15; 19:9; 20:6; 22:7,14).

“onima koji od sada umiru radi Gospoda” Grupa mučenika (poput onih 144.000) za koju ne znamo tačno kada su postradali. Neki tumači kažu da je to bilo u Jovanovo vreme, a neki da i oni pripadaju poslednjem vremenu. Mnogo je važnije to što znamo da je ova smrt predragocena u Božijim očima (Ps 116:15).

Najbolje je da ih gledamo kao grupu “svedoka” u najširem smislu. Nisu svi vernici prvog veka umrli mučenički. Neće ni svi ovako nastradati u poslednjem vremenu. Ali, svi su pozvani da ostanu verni do kraja. Dakle,

iako je ova metafora ekskluzivna s obzirom na jedne, suštinski je inkluzivna i obuhvata sve vernike.

"njihova dela svedoče za njih" Paradoks hrišćanstva je da smo u nezasluženom spasenju po Duhu obdareni za delotvornu službu Hristovom Telu (1 Kor 12:7,11). Bog nas je pozvao, obdario i u nama nesavršenima proizvodi svoj plod. Njegov je dar, njegova sila, njegov plod. Pa opet, nagradiće nas za raspoloživost, istrajnost i vernost u svemu tome. Nismo spaseni zbog dobrih dela (samopravednost) već za dobra dela (Ef 2:8-9). Bog hoće da svako njegovo dete živi i hristoliko služi (Rim 8:29; Gal 4:19; Ef 1:4).

14 "Onda pogledam, kad ono beli oblak. Na oblaku je sedeo neko sličan Sinu Čovečijem, sa zlatnim vencem na glavi i sa oštrim srpom u svojoj ruci. 15 Tada neki drugi anđeo iziđe iz hrama vičući gromkim glasom onome što je sedeo na oblaku: "Uzmi srp i žanji, jer je došlo vreme za žetvu, dozreo je usev na zemlji." 16 Onaj što je sedeo na oblaku baci svoj srp na zemlju i zemlja bi požnjevena".

Otk 14:14-16

14:14-16 Dve su različite žetve opisane u st. 14-16 i 17-19. Prva je za useve a druga za grožđe. Ako je ova razlika značajna (Jl 3:13, dve žetve ali jedan sud), prva žetva je za pravednike (Mt 9:37-38; 13:30,38; Mk 4:26-29; Lk 10:2; Jn 4:35-38) a druga za nepravednike (Isa 63:2-6; Jer 51:33; Plač 1:15; Jl 3:13; Otk 19:15).

14:14 "Na oblaku je sedeo neko sličan Sinu Čovečijem, sa zlatnim vencem na glavi" kao i u poglavljima 6 i 10, i ovde imamo muke sa prepoznavanjem identiteta. Da li je ovo Mesija (Dan 7:13) ili još jedan moćni anđeo u službi? Lično mislim da je reč o anđelu: (1) jer je ovo serija pojavljivanja nebeskih bića (st. 15,17,18); (2) Mt 13:39,41-42,49-50 jasno kaže da će anđeli sakupljati ljude i deliti ih na kraju vremena (jedne za život a druge za propast); (3) ovom biću anđeo zapoveda (st. 15).

14:15 Aluzija na Jl 3:13.

17 "Iz nebeskog hrama iziđe drugi anđeo koji je takođe sa sobom nosio oštar srp. 18 Drugi opet anđeo, koji je imao vlast nad vatrom, dođe od žrtvenika i povika gromkim glasom onome sa oštrim srpom: "Zamahni svojim oštrim srpom, pa oberi grožđe sa zemaljskog čokota, jer je grožđe sazrelo." 19 Anđeo baci svoj srp na zemlju, obere zemaljski čokot, a grožđe stavi u veliku muljaru Božijeg gneva. 20 Grožđe u muljari bi izgaženo izvan grada, te iz muljare poteče krv konjima do uzda, nekih trista kilometara uokolo".

Otk 14:17-20

14:17 "Iz nebeskog hrama iziđe drugi anđeo" Ovo ukazuje na nebesko svetište (Jev 8:2; 9:11,23-24).

14:18 "vlast nad vatrom" Anđeli imaju moć i nad vetrom (7:1), nad vatrom (14:18), nad vodama (16:5). Ovo pokazuje uticaj rabinskog verovanja o uključenosti anđela u tokove našeg sveta. NZ o tome ne govori, ali to još ne znači da u ovome nema istine (Jev 1:7,14).

14:20 "izvan grada" Neki u ovome vide aluziju na Hristovo stradanje izvan grada (Jev 13:12). Za druge je to uticaj SZ zakona o čistoći, kada su nečiste osobe morale da se uklone iz životne sredine (Lev 8:17; 9:11). Moguće je da se misli i na veliko poslednje okupljanje neprijatelja oko Jerusalima (Ps 2:2,6; Dan 11:45; Jl 3:12-14; Zah 14:1-4; i apokaliptička međuzavetna knjiga I Enohova 53:1). I ovo je primer koliko je teško u tumačenju odrediti simbolizam i doslovnost!

"te iz muljare poteče krv konjima do uzda, nekih trista kilometara uokolo" Moguće je da je ovo posledica velike bitke o kojoj se piše u narednim poglavljima. Ili je reč o metafori boje soka crnog grožđa. Slika ili ne? Metafora ili doslovnost? Da li je poslednja bitka stvarna bitka ili kosmički, duhovni sukob dobra i zla? Književni stil nam ukazuje na simbolizam, ali ne i Isusove reči (Mt 24; Mk 13; Lk 21).

Nejasna je ova udaljenost. Više je rešenja za doslovnih 6.600 osmina milja. Neobičan broj očigledne simbolike. Neki kažu da je to udaljenost od Dana do Virsaveje, tj. cela Sveta zemlja.

"Muljara" se SZ slika suda (Isa 63:3; Plač 1:15), svakako zbog sličnosti boje soka grožđa i boje krvi (19:15).

Predlozi za razgovor

Ovaj udžbenik je tek vodič u tumačenju. Svako od nas je za sebe odgovoran za svoje tumačenje Pisma. Svako treba da sluša svoje unutrašnje vođstvo. Seti se: ti, Pismo i Duh Sveti. Nikada ne odustaj od ovoga.

I ova pitanja su osmišljena da bi ti pomogla u sažimanju glavnih misli ovog odeljka. Dakle, da u njima nađeš izazov, a ne konačne odgovore.

1. Koji je odnos 144.000 u poglavljima 7 i 14?
2. Na šta se odnosi gora Sion?
3. Da li se opis u 14:4 tiče celog Božijeg naroda ili samo onih u celibatu?
4. Šta je značajno za 14:6-7?
5. Ko ili šta je Vavilon?
6. Da li je pakao večan?
7. Ko ide na oblacima u 14:14-16 i zašto?

Otkrivenje 15-16

Podela poglavlja prema "Novom srpskom prevodu s napomenama"
Izlivanje sedam pošasti
Poslednjih sedam pošasti 15:1-8 do 16:1-21

Treći krug čitanja (vidi uvodne napomene)

Prema izvornim piščevim namerama

Ovaj komentar je tek vodič u vašem proučavanju Pisma. To znači da ste za svoje tumačenje sami odgovorni. Svako od nas treba to da radi u svetlu objave koja mu je data. Tu ste vi, Sveto pismo i Sveti Duh – najvažniji u tumačenju. Ne prepuštajte sve drugim tumačima.

Čitajte ovo poglavlje u njegovom kontekstu. Uočite o čemu je reč. Pokušajte sami da sačinite svoju skicu ovog, prvog poglavlja. Tek onda to uporedite sa prevodima Bibije koje posedujete. Podele na poglavlja i manje celine nisu deo nadahnutog teksta, ali nam pomažu da dokučimo izvorne piščeve naume, a to je suština svakog dobrog tumačenja. Neka svaki odeljak govori o jednom jedinom predmetu.

Prvi odeljak...
Drugi odeljak...
Treći odeljak...

Kontekstualni uvid: 15:1-8 do 16:1-21

A. Sedam čaša je najavljeno u 15. a opisano u 16. poglavlju. One su treća u seriji zala koje Bog šalje na ljude poslednjeg vremena ne bi li se otreznili i pokajali (9:20-21; 14:6-7; 16:9,11). Ali, svaki naredni nivo Božijeg suda je teži od prethodnog. Rekli smo da prvo strada 1/4 zemljinih dobara, pa 1/3, a onda je unuštenje potpuno (sud i odstranjivanje Zloga). Ova ideja najverovatnije počiva na SZ principu "blagoslova i prokletstva" (Pnz 27-28).

B. Postoji literalna veza ovih zala, ovih pošasti. Naime sedam truba su sedam pehara, sedam čaša. Posebno prve četiri trube odgovaraju prve četiri zdele.

C. U sedmoj zdeli imamo pad Vavilona, grada koji je simbol svake ljudske organizovanosti koja deluje mimo i usprkos Boga. U Jovanovo vreme to je bio grad Rim, kao slika imperije koja je vladala svetom. Dan 2 ukazuje da je svako naredno osvajačko carstvo sve više i više bezbožno. Najzad, poslednje u nizu je delo Antihrista, utelovljenog zla. Mesija se rodio u takvom varstvu.

D. Ova dva poglavlja crpe svoje predstave iz Izraelovog iskustva Izlaska. Spasenje od Velikih nevolja kraja vremena je novi Izlazak (oslobođenje).

E. Zver i bludnica vavilonska (religiozni sistem) bivaju poraženi u okršaju kod Armagedona (16:12-16). Sotona je pobeđen zajedno sa Gogom i Magogom (pobunjeno čovečanstvo) na samom kraju istorije (20:7-10). Tako je Hristov Drugi dolazak u Otk 19 proširenje ispunjenja 7 truba i 7 zdela suda. To je dugo očekivanje na Gospodnji odgovor na vapeće pitanje mučenika, u 6:9-11.

F. Nekoliko je teškoća u tumačenju ove poslednje bitke:

1. Vrsta književnog stila u kome je sve ispričano (apokalipsa)
2. Reč je o nivoima koji se nadovezuju, dramskim činovima koji proizilaze jedni iz drugog.
3. Postoji fluidnost (nedoslednost) značenja simbola.
4. Teško je odvojiti proroštva i ispunjenja u 1. veku od onih u poslednjem vremenu.

1 "Zatim sam video drugi veliki i čudesni znak na nebu: sedam anđela sa sedam poslednjih zala, jer se sa njima završava Božiji gnev. 2 Video sam i nešto nalik moru od stakla, pomešanom s ognjem, i tamo one koji su pobedili Zver, njen kip i broj njenog imena. Stajali su pokraj mora od stakla sa kitarama koje im je Bog dao. 3 Pevali su Mojsijevu pesmu i Jagnjetovu pesmu":

Otk 15:1-3a

15:2 "Video sam i nešto nalik moru od stakla" Prvu napomenu o ovome imao u 4:6. Zato što se koristi u 21:1, liči na metaforu Božije svetosti koja ne dozvoljava grešnom čoveku da joj se približi. Jednom će se ova prepreka ukloniti. SZ naznake imamo u Izl 24:10 ili Jez 1:22; 10:1.

"pomešanom s ognjem" Ove primese nema u 4:6. Dosta je teorija o njoj: (1) zalazak sunca ljudske istorije; (2) vatra je uvek simbol Božijeg suda; (3) krv mučenika; (4) Božija pobeda na Crvenom moru i Mojsijeva pesma, jer je čitava SZ pozadina ovih poglavlja navala zala na Egipat (Izl 7-12; 15).

"one koji su pobedili" Iako sve govori da je ovde reč o mučenicima, 12:11 nam daje pravo da ove reči primenimo i na sve koji su umrli prirodnom smrću ali se nisu poklonili zveri (20:4).

"Zver, njen kip i broj njenog imena" Zver je pomenuta prvi put u 11:7. U Otk 13 se jasno govori o dve zveri: Jedna je utelovljenje Sotone a druga lažnog proroka. Od 13:18 znamo da je njen broj 666, što nije toliko broj osobe koliko simbol ogrehovljenosti i svake duhovne nemoći čovečanstva odvojenog od Boga.

"Stajali su pokraj mora od stakla" Neki prevodi imaju "na staklenom moru" (E. Čarnić), zbog doslovnog značenja grčkog predloga "nad". To je metafora za sve one koji su u veri pobedili i približili se Bogu. "More" je u Otkrivenju slika odvojenja grešnog ljudskog roda od svetog Boga. Ovo "more" će u 21:1 biti zauvek uklonjeno, a puno zajedništvo trajno obnovljeno.

"sa kitarama koje im je Bog dao" Prema 5:8 i 14:2 anđeli su ti koji imaju harfe, kitare. U ovom kontekstu se misli na grupu vernika koja je sinonim onih 144.000 iz Otk 14.

15:3 "Pevali su Mojsijevu pesmu i Jagnjetovu pesmu" Ovo je slika ujedinjavanja SZ i NZ u jedinstvenu pesmu otkupljenja. Prva pesma je aluzija na Izl 15:1-19, gde Mojsije veliča Boga za prelazak preko Crvenog mora. Moguće je da apostol Jovan ima na umu Izl 32, i da je prva fraza osvrt na Pnz 32:3-4. Pesma Jagnjetova je spomenuta u 5:9 i 14:3. Primetimo da pesma ne ističe individualnost već korporativnost spasenja.

"služitelja Božijeg" (E. Čarnić). Uzvišena SZ titula za Božije vođe, sluge, poput Mojsija, Isusa Navina, Davida. Verovatno je u njoj koren Pavlovog izraza "sluga Hristov".

3b "Velika su i čudesna tvoja dela,
Gospode Bože, Svedržitelju;
pravedni su i istiniti tvoji putevi,
care naroda.
4 Ko se ne bi bojao tebe
i slavio te, Gospode?
Jer ti si jedini svet.
Zato će svi narodi doći k tebi
i pokloniti se pred tobom,
jer se pokazaše tvoja pravedna dela!"

Otk 15:3b-4

"Velika su i čudesna tvoja dela" Misli Ps 40:5; 92:5; 111:2; 139: 14.

"Gospode Bože, Svedržitelju" Spoj tri najčešće SZ Božije titule (1:8; 4:8; 11:7; 16:7). "Gospod" je prevod imena JHVH koji je Otkupitelj, Spasitelj, zavetni Bog. "Bog" je prevod imenice "*Elohim*" –Stvoritelj, Održavatelj, onaj koji se brine za sve živo na zemlji. "Svedržitelj" je prevod "*El Šadaj*". Naime, tako su Boga oslovljavali patrijarsi Avram, Isak, Jakov (Izl 6:3).

"pravedni su i istiniti tvoji putevi" Ovaj naglasak je neobično važan u bolu progonjenih vernika (16:7). Moguća je aluzija na 16:7.

"care naroda" Savremeni prevodi daju tri mogućnosti prevoda.

1. "Care vekova", što odgovara manuskriptima p47, N c, C (1 Tim 1:17).
2. "Care naroda", prema N, A,P, i većini drugih maloslovnih prepisa (Jer 10:7).
3. "Care svetih", što potiče od lošeg čitanja latinskog teksta. Drugo rešenje se smatra najizvornijim.

15:4 "Ko se ne bi bojao tebe i slavio te" Naš Bog je uzvišeni, onostrani Bog svega stvorenog (14:7; Jer 10:7-10). Ipak, on je blizu svakoga ko želi da se spasi, ko ga se boji i uzvisi njegovo spasiteljsko ime.

"Zato će svi narodi doći k tebi i pokloniti se pred tobom" Svi narodi će se jednom pokloniti u Jerusalimu (Ps 22:27; 66:4; 86:9; Isa 19:19-24; 27:13; 66:23; Mal 1:11). Jovan večno spasenje opisuje proroštvima i slikama SZ. Jerusalim SZ postaje nebeski Jerusalim sve

Božije dece, Jevreja i ostalih naroda. Otkrivenje nije knjiga tipa "Jevreji protiv ostatka sveta", već "vernici protiv nevernika" (uporedi Isa 45:23 sa Fil 2:9-11).

5 Posle ovoga sam video da se otvorio hram na nebu, to jest, šator svedočanstva. 6 Iz hrama iziđoše sedam anđela sa sedam zala, obučeni u čist i svetao lan, i opasani zlatnim pojasevima oko prsiju. 7 A jedno od četiri živa bića dade sedmorici anđela sedam zlatnih zdela ispunjenih gnevom Boga koji živi u sve vekove. 8 Tada se hram ispuni dimom od Božije slave i od njegove sile, tako da niko nije mogao ući u hram dok se nisu završila sedam zala sedmorice anđela.

Otk 15:5-8

15:5 "Posle ovoga sam video da se otvorio hram na nebu" U 4:1 pred Jovanom se nebo otvara. U 11:19 kovčeg Zaveta se pojavljuje pred vernicima u nebeskom Svetištu. Sada se otkriva celo Svetište (Izl 38:21; Br 10:11; 17:7; Dl 7:44). Ova SZ slika je razvijena u Jev 9:23. Ova literalna celina koristi Izlazak i pustinjsko lutanje. Simbol je "drugog Izlasak", oslobođenja od okova greha.

15:6 "obučeni u čist i svetao lan" Ova bića dolaze iz samog središta Svetišta na nebu. Oni prebivaju kraj samog Boga i to ističe njihov autoritet. Rabinski Judaizam je govorio o sedam anđela koji okružuju Božiji tron. Zvali su ih "anđeli prisutnosti".

Odeća im je opisana kao lanena: (1) poput odeće sveštenika, prema (Izl 28:4), (2) "čisto i belo platno" (E. Čarnić), što odgovara velikoslovnim prepisima A i C. Moguća je i aluzija na Jez 28:13 kao i na izgled anđela u Edenu.

Ovde valja slediti dva pravila tekstualnog kritizicma: (1) teže čitanje je verovatno izvorno; (2) čitanje koje ima najbolje objašnjenje mogućnosti je najtačnije. U ovom slučaju je to "čisto i belo platno".

"opasani zlatnim pojasevima oko prsiju" Vrlo sličan je i anđeo u Dan 10:5, ili sam Hrist u Otk 1:18. Ovaj izgled odgovara biću koje je toliko blisko Bogu.

15:7 "sedam zlatnih zdela ispunjenih gnevom Boga" Zdele su već pomenute u 5:8, gde nose u sebi mnoge molitve vernika. Jaka je veza između ovih molitava progonjenih vernika i Božijeg gneva nad nevernicima.

"koji živi u sve vekove" Izraz koji se uvek nalazi u zavetima, a vezan je za Božije JHVH ime (Izl 3:14). Samo je Gospod večno živ. Svaki život potiče od njega.

15:8 "Tada se hram ispuni dimom od Božije slave" Uobičajena SZ slika Božije prisutnosti (Izl 19:18; 40:34; 1 Car 8:10-11; 2 Dnv 5:13-14; Isa 6:4). Aluzija na *Šekina* – oblak Božije slave, Božije prisustvo tokom egzodusa Izraela. Ali, u ovom kontekstu sa zdelama, pre će biti da se odnosi na vapijuće molitve mučenika za pravdom.

Posebna tema: Slava

Teško je odrediti značenje ovog svetopisamskog pojma. Naša slava je u tome da shvatamo Božiju slavu u objavljenom evanđelju, a ne u sebi (1:29-31; Jer 9:23-24).

Najtipičniji SZ pojam za slavu *(kbd)* doslovno znači "biti težak" u smislu fizičke težine. Tako su "teške" stvari i pojave bile ujedno i slavne. Opet, slici Božije slave se redovno dodavala i slika svetlosti, jasnoće (Izl 19:16-18; 24:17; Isa 60:1-2). Sam po sebi Bog je "težak i sjajan" – vredan slave i divljenja. Toliko je slavan da ga buntovno čovečanstvo ne može gledati (Izl 33:17-23; Isa 6:5). I taj isti JHVH se može sresti samo kroz Hrista (Jer 1:14; Mat 17:2; Jev 1:3; Jak 2:1).

Pojam je višeznačan: (1) saglasan je ideji Božije pravednosti; (2) oslikava Božiju svetost, besprekorno savršenstvo; (3) odnosi se na sliku, na model po kome smo stvoreni (Post 3:1-22). Inače, Božija – JHVH – prisutnost se uočava prvi put u čudesima pustinjskog putovanja (Izl 16:7,10; Lev 9:23; Br 14: 10).

"niko nije mogao ući u hram dok se nisu završila sedam zala sedmorice anđela" Jednom pokrenuti pravedni Božiji gnev niko ne može da zaustavi. Rekli smo da je teško napraviti teološko saglasje sa 16:9,11, što samo ističe da je i poslednja zdela gneva samo radi spasenja nevernih ljudi (kao i milenijum u 20. poglavlju).

OTKRIVENJE 16

1 "Onda sam čuo snažan glas iz hrama kako govori sedmorici anđela: "Idite i izlijte sedam zdela Božijeg gneva na zemlju!"

Otk 16:1

16:1 "Onda sam čuo snažan glas iz hrama kako govori sedmorici anđela" Prema 15:8 vidimo da je ovo sam Božiji glas. Poslednja grupa anđela ima ovlašćenja da do kraja uništi Božiju tvorevinu. U SZ su anđeo smrti i anđeo uništenja Božije, a ne Sotonine sluge.

"Idite i izlijte sedam zdela Božijeg gneva na zemlju" SZ simbol Božijeg suda nad nevernim narodima (Ps 79:6; Jer 10:25; Jez 22:31; Sof 3:8). Pojam se koristi u kontekstu Božijeg gneva nad ljudima koji neće da veruju (1, 2, 3, 4, 8, 10, 12, 17), koji bogohule (st. 9), proganjaju vernike (st. 6) i uporno neće da se pokaju (9:20-21; 16:9-12).

2 "Prvi anđeo ode i izli svoju zdelu na zemlju. Tada izbiše bolni i zloćudni čirevi na ljudima koji su imali žig Zveri i koji su se klanjali njenom kipu".

Otk 16:2

16:2 Prva činija, prva zdela podseća na pošast u Egiptu (Izl 9:10-11). Neki vide vezu sa Pnz 28:35, u odeljku Mojsijevog zavetnog blagoslova i prokletstva. Kao i u Egiptu, tako i sada ovo zlo utiče samo na nevernike.

3 "Drugi anđeo izli svoju zdelu u more, te se ono pretvori u krv kao u mrtvaca, tako da ugine svako živo biće u moru".

Otk 16:3

16:3-4 Druga i treća zdela odgovaraju drugoj i trećoj trubi (Otk 8:8-11) i podsećaju na zla u Egiptu (Izl 7:17-21; Ps 78:44).

Posebna tema: Proroci NZ

I. OVAJ DAR NIJE POPUT ONOG SZ PROROŠTVA, KOJI SU RABINI VIDELI KAO POSEBNO NADAHNUĆE, POSEBNO OTKRIVENJE OD JEHOVE (DL 3:18,21; RIM 16:26). SAMO JE PROROK MOGAO DA PIŠE TEKST SVETOG PISMA.

A. Mojsije je nazvan prorokom (Pnz 18:15-21).

B. Istorijske knjige (od Isusa Navina do Careva, osim Rute) pripadaju tzv. "ranim prorocima" (Dl 3:24).

C. Proroci preuzimaju mesto Prvosveštenika i postaju izvor informacija od Boga (Isaija – Malahija).

D. "Proroci" su drugi deo jevrejskog kanona Svetog pisma (Mt 5:17; 22:40; Lk 16: 16; 24:25,27; Rim 3:21).

II. U NZ PROROŠTVO IMA VIŠE ZNAČENJA:

A. Nadahnute poruke SZ proroka (Mt 2:23; 5:12; 11:13; 13:14; Rim 1:2)

B. Poruka za Boga pojedincu, pre nego grupi (SZ proroci govore najčešće celom Izraelu).

C. Jovan Preteča (Mt 11:9; 14:5; 21:26; Lk 1:76) i Isus su proroci Carstva Božijeg (Mt 13:57; 21:11,46; Lk 4:24; 7:16; 13:33; 24:19). Ali, Isus tvrdi da je Krstitelj i više od proroka (Mt 11:9; 12:41; Lk 7:26).

D. Drugi NZ poroci:

1. Isusov rani život u Lukinom evanđelju, prema Marijinim sećanjima

* Jelisaveta (Lk 1:41-42)
* Zaharija (Lk 1:67-69)
* Simeun (Lk 2:25-35)
* Ana (Lk 2:36)

2. Prvosveštenikovo proroštvo (Kajafa, Jn 11:51)

E. Oni koji objavljuju evanđelje (popis darova objave u 1 Kor 12:28-29; Ef 4: 11)

F. Trajni dar u crkvi (Mt 23:34; Dl 13: 1; 15:32; Rim 12:6; 1 Kor 12:10,28-29; 13:2; Ef 4:11). Odnosi se i na žene (Lk 2:36; Dl 2:17; 21:9; 1 Kor 11:4-5).

G. Knjiga Otkrivenja (Otk 1:3; 22:7,10,18,19)

III. NZ PROROCI

A. Ovi proroci ne donose nadahnute objave kao njihove SZ preteče. Naime, uz njih se uvek pominje pojam vere (u smislu potvrde evanđelja), Dl 6:7; 13:8; 14:22; Gal 1:23; 3:23; 6:10; Fil 1:27; Juda 3,20. Ovo je posebno jasno iz Jude 3 – "da se borite za veru koja je jednom zauvek predana svetima". misli se na doktrinu, suštinu učenja hrišćanstva. Ovo je vrlo važna napomena. Naime, ona ograničava pojam božanskog nadahnuća na apostolski period, na NZ pisce, te ne dozvoljava njegovo protezanje na bilo čije kasnije spise. Naravno, da i u tako "predanoj" veri ima dosta sivih zona, nedorečenosti, ali ima sasvim dovoljno za verovanje i delovanje po toj istoj veri. NZ je sasvim dovoljan za to. Ovaj koncept se dosta kasno pokazuje na primeru tzv. "triangla otkrivenja"

1. Bog je objavio sebe u istoriji – OTKRIVENJE
2. Odabrao je pojedine ljude da zapišu njegova dela, i da ih objasne – NADAHNUĆE
3. Duhom Svetim on nam otvara um i srce da razumemo njegova dela, istine, makar i delimično ali dovoljno za spasenje i delotvoran hrišćanski život – PROSVETLJENJE.

Nadahnuće – inspiracija se tiče biblijskih pisaca. Nema više u tom božanskom smislu autoritativnih spisa, vizija i otkrivenja. Kanon je završen. Data nam je sva istina kojom možemo primereno da se odazovemo na Božiji poziv.

Ovu istinu najbolje vidimo u događajima kada se nadahnutim piscima, prorocima, zbog nerazumevanja suprostavljaju iskreni, pobožni ljudi. Takav autoritet bogootkrivenja nijedan savremeni pisac više ne poseduje.

B. U neku ruku su NZ proroci slični SZ kolegama:

1. predviđaju buduće događaje (Pavle, Dl 27:22; Agav, Dl 11:27-28;21: 10-11, nepoznati proroci Dl 20:23).
2. objavljuju sud (Pavle, Dl 13:11; 28:25-28)
3. simboličkim radnjama živopisno oslikavaju nešto što treba da dođe

(Agav, Dl 21:11)

C. Ponekad objavljuju evanđelje na prepoznatljive načine (Dl 11:27-28; 20:23; 21:10-11), iako im to nije težište službe. Ipak, prema učenju 1. Korinćanima, služba proroka je da prenose evanđelje (14:24,39).

D. Oni su duhovne vođe koji tumače istinu i primenju je na određene prilike – kulture i vremenske periode (14:3).

F. Bili su vrlo aktivni u Ranoj crkvi (1 Kor 11:4-5; 12:28,29; 13:29; 14:1,3,4,5,6,22,24,29,31, 32,37,39; Ef 2:20; 3:5; 4:11; 1 Sol 5:20). Pominje ih i Didahe (nije sigurno da li potiče s kraja prvog ili početka drugog veka), kao i jeres Montanista u drugom i trećem veku na tlu severne Afrike.

IV. DA LI SU NZ DAROVI PRESTALI?

A. Nije lako da odgovorimo na ovo pitanje. Verujem da nam ovde uveliko pomaže prepoznavanje svrhe duhovih darova. Da li su oni bili tu, na početku, kako bi osnažili propovedanu Reč; ili su dati trajno crkvi na službu svetima i svetu?

B. Da li je odgovor u istoriji crkve ili nam je dovoljan samo NZ? U samom NZ nemamo naznaka da su darovi privemeni. Svi koji pokušavaju nešto tako da izvuku, tj. da učitaju u 1 Kor 13:8-13 čine osnovno hermenautičko nasilje nad nadahnutim tekstom, nad prvobitnom piščevom namerom. Naime, tu se kaže da će svaki dar nestati, a da samo ljubav ostaje doveka.

C. Moram da naglasim da je NZ veći autoritet od istorije crkve. Darovi traju. Ali, kultura nam diktira tumačenje. Ima tu biblijskih stvari za koje retko ko mari – sveti celiv, ženski veo, okupljanje crkve po kućama. Zato se ni istorija crkve ne može tako lako odbaciti.

D. Mislim da na ovo pitanje nemamo konačan odgovor. Jedan grupa hrišćana veruje u prestanak doba NZ darova, druga ne. Mnogo je stavova i teoloških uverenja, ali od svih njih je najvažniji stav srca. NZ ima mnogo dvoznačnih pojmova i još više kulturoloških uslovljenosti. Teško je odrediti gde te sve stvari – kultura i istorija – počinju, gde završavaju, a gde se izdižu nadvremenski i nadkulturni principi. Upravo sama NZ rasprava o slobodi i odgovornosti govori o tome – Rim 14: 1-15: 13; 1 Kor 8-10. Tek, naš odgovor na ovo vruće pitanje treba da ima dve stvari u vidu –

1. Svako od nas treba da živi u veri i svetlu objave koje mu je data. Bog uvek gleda na naša srca, na naše motive.
2. Svako od nas treba da dozvoli drugome da živi po istom pravilu. Uprkos jasnih svetopisamskih određenja svima nam je potreba zdrava mera popustljivosti. Bogu je u prvom redu stalo da se volimo onako kako on voli nas.

E. Na kraju, ne zaboravimo da je hrišćanski život život vere i ljubavi, a ne besprekorne teologije. Naš odnos s Bogom, iz koga crpimo sve naše međusobne odnose, važniji je od konačnih tumačenja i perfekcije naših veroispovesti.

16:7 "Tada sam čuo žrtvenik kako govori" O rogovima oltara smo govorili u 9:13. Oni se odnose na: (1) duše koje su pod oltarom (6:9; 14:18); (2) molitvu Božije dece (8:3-5). Ili je reč o snažnoj personifikaciji važnog detalja.

"Gospode Bože, Svedržitelju" Vidi tumačenje u 15:3b.

"istiniti i pravedni su tvoji sudovi" Možda su ove reči aluzija na Ps 19:9; 119:137. Vrlo dragoceno podsećanje u žaru tako strašnih progona hrišćana (15:4; 19:2). Bog će jednom sve dovesti u savršeni red!

8 "Četvrti anđeo izli svoju zdelu na Sunce, kome je data moć da pali ljude vatrom. 9 Paljeni velikom jarom, ljudi su proklinjali ime Boga koji ima vlast nad ovim zlima. Ipak, nisu se pokajali i dali mu slavu".

Otk 16:8-9

16:8 Četvrta zdela je slična šestom pečatu (6:12) i četvrtoj trubi (8:12).

"kome je data moć da pali ljude vatrom" Sunce je takođe poosobljeno u Ps 19:1-6. Bog vlada svim nebeskim telima (Post 1:14-19). Ona nisu nikakva božanstva, ali mogu da nose poruku (prirodno otkrivenje) i znakove vremena (za slavljenje).

Posebna tema: Oganj

Oganj, vatra ima i pozitivan i negativan prizvuk u Svetom pismu.

1. Pozitivan prizvuk
   * toplota (Isa 44:15; Jn 18:18)
   * svetlost (Izl 12:8; Isa 44:15-16; Jn 21:9)
   * pročišćenje (Br 31:22-23; Pri 17:3; Isa 1:25; 6:6-8; Jer 6:29; Mal 3:2-3)
   * svetost (Post 15:17; Izl 3:2; 19:18; Jez 1:27; Jev 12:29)
   * Božije vođstvo (Izl 12:21; Br 14:14; 1 Car 18:24)
   * Božija snaga (Dl 2:3)
   * zaštita (Zah 2:5)
2. Negativan prizvuk
   * spaljivanje (Isu 6:24; 8:8; 11:11; Mt 22:7)
   * uništenje (Post 19:24; Lev 10:1-2)
   * gnev (Br 21:28; Isa 10:16; Zah 12:6)
   * kazna (Post 38:24; Lev 20:14; 21:9; Isu 7:15)
   * lažni eshatološki znak (Otk 13:13)
3. Božiji gnev se oslikava ognjem
   * gori njegov bes (Os 8:5; Sof 3:8)
   * oganj se izliva (Naum 1:6)
   * oganj je večan (Jer 15:14; 17:4)
   * neugasivi sud koji dolazi (Mt 3:10; 13:40; Jn 15:6; 2 Sol 1:7; 2 Pet 3:7-10; Otk 8:7; 13:13; 16:8).
4. Kontekst određuje da li je vatra blagoslov ili prokletstvo. To je slučaj sa mnogim biblijskim metaforama.

16:9 "Ipak, nisu se pokajali i dali mu slavu" Bog šalje nevolje na ljude ne bi li se pokajali (9:20-21; 14:6-7; 16:9,11), pokušava i onda kada ga oni tvrdoglavo odbijaju.

> **10 "Peti anđeo izli svoju zdelu na presto Zveri. Njegovo carstvo utonu u tamu, a ljudi od muke počeše da grizu svoje jezike, 11 i da proklinju Boga na nebu zbog svojih muka i čireva. Ipak, nisu se pokajali za svoja dela".**
>
> **Otk 16:10-11**

16:10 "Peti anđeo izli svoju zdelu na presto Zveri" Ovaj tron je predat Zveri u 11:7, a njena snaga opisana 13:2. Ona će u poslednjem vremenu okupiti sve vlade sveta pod jednu kapu, jednu upravu. "Presto" je slika centra moći, verovatno jedne gradske prestonice.

"carstvo" Sotona imitira Gospoda. On hoće da ima svoje carstvo kao i Gospod Bog. Celo ovo poglavlje nam oslikava parodiju "crnog trojstva". Zver čini da se carstvo Sotone internacionalizuje.

"utonu u tamu" Još jedno ukazivanje na zla Egipta (Izl 10:21-23). Samo je Bog onaj koji daje i kontroliše svetlo (8:12; 9:2; Post 1:5,14-18).

16:11 "da proklinju Boga na nebu" Nevernici znaju odakle i zašto im dolazi zlo. Ali, neće da se pokaju pred Hristom! Zla su na Egipat došla da bi se razotkrili lažni bogovi i da bi se svima pokazao ko je jedan i jedini pravi Bog Izraela. "Prokletstva" iz Pnz 27-28 su poslana da bi neverne Jevreje vratila veri i poslušnosti. Božiji sud je uvek u službi otkupljenja (osim onog konačnog, poslednjeg!).

> **12 "Šesti anđeo izli svoju zdelu na veliku reku Eufrat. Njegova voda presahnu, pripremajući put za careve koji dolaze sa istoka. 13 Onda sam video kako iz usta Aždaje, iz usta Zveri i iz usta lažnog proroka izlaze tri nečista duha, koji su ličili na žabe. 14 To su demonski duhovi koji čine čuda. Oni idu k carevima sveta da ih okupe na rat za veliki Dan Boga Svedržitelja.**

15 ”Evo, dolazim kao lopov! Blago onome koji bdije i čuva svoju odeću! Takav, naime, neće ići go, i neće se javno osramotiti.”
16 Zli dusi okupiće careve na mesto koje se na jevrejskom zove Armagedon”.

Otk 16:12-16

16:12 “Šesti anđeo izli svoju zdelu na veliku reku Eufrat” Reka je već spomenuta u 9:13-19, kada je demonska vojska prešla granicu da bi mučila ljudski rod. Eufrat je na severnoj granici Obećane zemlje i granica je Rimskog carstva. U istorijskom smislu, to je područje u kome deluju pljačkaške horde Parćana. Bili su velika muka i za čuvene rimske legije.

“Njegova voda presahnu” U SZ je presahnjivanje voda Božije delo (Izl 14:21), kao u slučaju Crvenog mora, reke Jordan, i nekih proročkih naznaka (Isa 11:15-16; 44:27; Jer 51:36; Zah 10: 11). Ovo je simbol Božije dozvole da sukob poslednjeg doba dođe svom vrhuncu i kraju. Teološku paralelu imamo u 2 Sol 2:6-7, “ono/Onaj koji sada zadržava”.

“pripremajući put za careve koji dolaze sa istoka” Mnogo je polemike oko “istočnih careva” ovog stiha i “careva sveta” u st. 14: (1) isti carevi; (2) antagonosti (mit o Neronu i Parćanima); (3) carevi istoka su Božija vojska. Ako je tako, onda je ovo poziv Božijem narodu iz Vavilona (Isa 41:2,25; 45:1-3; 46:11). Ovo bi bilo tačno kada bi istočna armija napala armiju zveri (istorijska aluzija na napad Parćana na Rim). Ali, st. 14 i poglavlja 19 i 20 pokazuju da je ovo vojna snaga ujedinjena protiv Boga (Ps 2; Jer 25:15-26).

16:13 “Aždaje, iz usta Zveri i iz usta lažnog proroka” Prvi put se druga zver (13:11) naziva lažnim prorokom, ali od sada će se samo tako i zvati (16:13; 19:20; 21:10).

Ovo troje su imitacija svete Trojice. Biće poraženi dva puta: Prva zver u dolini Megido (st. 12-16); Sotona će na kraju Hristovog ovozemaljskog carstva biti trajno osuđen (20:7-10).

“tri nečista duha, koji su ličili na žabe” NZ koristi pojam “nečist” kada opisuje demone. Nekoliko je mišljenja oko njihovog izgleda: (1) žabe su jedna od egipatskih pošasti (Izl 8:6); (2) Žaba je simbol

največeg zla u zoroastranijanizmu; (3) žaba je ceremonijalno nečista životinja (Lev 11:10,31).

16:14 "To su demonski duhovi koji čine čuda" Vredi da naglasimo kako ova čudesa još više zavode nevernike, ali nikoga od Božije dece (13:13; Mt 24:24; Mk 13:22; 2 Sol 2:9-11). Ova poslednja literalna celina (zdele) je upoređivanje između onog što će da se dogodi sa ove dve grupe ljudi na zemlji – Božijim i Sotoninim sledbenicima. Dok Hrist govori istinu, donosi pravdu i mir na zemlju, ovi duhovi pakosti lažu i okupljaju ljude na rat, na put bez povratka.

"Oni idu k carevima sveta" Moguća aluzija na Ps 2:2, izvor slika i vizija poslednjih poglavlja Otkrivenja.

"da ih okupe na rat za veliki Dan Boga Svedržitelja" Opis poslednje bitke se pojavljuje u 6:2-8; 11:7-10; 12:17; 16:14; 17:14; 19:19; 20:8 (7 literalnih celina ove knjige). Moguće je da svi opisi govore o jednoj borbi ali iz različitih uglova (paralelizam).

16:15 Ovo je umetnuta rečenica kojom Hrist upozorava i hrabri svoj narod. Jedan od sedam blagoslova vernicima (1:3; 14:13; 16:15; 19:9; 20:6; 22:7,14).

"Evo, dolazim kao lopov" Isusove reči (Mt 24:43-44; Lk 12:39-40) koje smo već sreli u 3:3, imamo kao aluziju u 1 Sol 5:2; 2 Pet 3:10. Snažna slika neposrednosti, iznenadnog Hristovog povratka, suda, Parusije (Drugi dolazak).

"Blago onome koji bdije i čuva svoju odeću" Treći od sedam blagoslova istrajnim vernicima (1:3; 14:13; 16:15; 19:9; 20:6; 22:7,14). Podseća na sažetak eshatološkog upozorenja iz Mk 13:33-37; Lk 12:37. Koliko samo čudno zvuče ove reči ako je tačna teorija o tajnom vaznesenju Crkve, pre vremena Velikih nevolja. Pa, kome to onda Isus govori?

"Takav, naime, neće ići go, i neće se javno osramotiti" Moguć osvrt na Otk 3:8. SZ vidi nagost kao simbol suda (Jez 23:29; Os 2:3; Am 2:16; Mih 1:8). Ovde se ne misli na gubitak spasenja, već na sramotu koju će neki hrišćani, pred Hristom, da osete zbog svog načina života. Njegov ratnički dolazak – baš onakav kakav priželjkuju Jevreji za Mesiju – opisan je o 19:11-16.

16:16 "Zli dusi okupiće" Ponovljeno u 20:8

"na mesto koje se na jevrejskom zove Armagedon" Ime ratišta ima nekoliko izgovora u različitim grčkim prepisima. Moguća značenja i paralele:

1. "Brdo Megido" - Severni grad na području plemena Manasije.
2. "Grad Megido" – Mesto čije se ime ne izgovara ovako, što predstavlja problem.
3. Prevod fraze "zborna gora", prema Isa 14:13, kao mesto Božije vladavine na koje je Sotona nasrnuo.
4. Obećana zemlja u celini ("brdo Izraela", pomenuto u Jez 38:8,20,21; 39:2,4,17)
5. "Plodna brda", simbol Jerusalima, poprište poslednjeg velikog sukoba dobra i zla (Joelovo proroštvo).
6. Koren imenice "Megido" verovatno je u glagolu "iseći", "napasti", sa osvrtom na "brdo razorenja" u Jer 51:25, simbolom propasti Rima.

Mislim da je apostol svesno izabrao ime koje ima fluidni, nepostojan izgovor. Slično je i kada navodi dvanaest plemena Izraela (7:5-8) redosledom koji pokazuje svoj simbolički karakter. To se vidi iz korišćenja izraza "na jevrejskom" (9:11). Inače, ova dolina je poznata po mnogim SZ bitkama (Sud 5:19-21; 2 Car 9:27; 23:29-30; 2 Dnv 35:22; Zah 12:11). Severna maršuta vojnih snaga Mesopotamije moćni je simbol zla (Isa 14:31; Jer 1:13-14; 4:6; 10:22; 46:20-24; 47:2-7; 50:3,9,41; 51:48; Jez 38:6,15; 39:2)..

17 "Sedmi anđeo izli svoju zdelu u vazduh. Tada se iz hrama, sa trona, začu gromki glas, govoreći: "Svršeno je!" 18 U to sevnu munje, prolomi se grmljavina i prasnu gromovi, te nastane veliki zemljotres kakvog nije bilo otkada je ljudi na zemlji. Bio je to zemljotres ogromnih razmera. 19 Veliki grad rascepi se na tri dela, a gradovi naroda se raspadoše. Bog se setio velikog Vavilona, te mu dade čašu vina svoga jarosnog gneva. 20 Sva ostrva iščeznuše, a od gora ne osta ni traga. 21 Tada se na ljude sruči ogromna tuča sa neba, i svaka je težila preko četrdeset

kilograma. Ljudi su proklinjali Boga zbog zla od tuče, jer je ovo zlo bilo veoma veliko".

Otk 16:17-21

16:17 "Sedmi anđeo izli svoju zdelu u vazduh" Još jedan osvrt na carstvo Sotone, u skladu sa Ef 2:2. Borba sa zlom je završena (st. 17c-21).

16:18 Nekoliko sličnih napomena je u 4:5; 8:5; 11:19; 16:18.

16:19 "Veliki grad" Neki ovde vide Jerusalim zbog 11:8. Mislim da se 11:8 pre odnosi na Rim (11:8; 16:19; 17: 18; 18: 10,18-19,21). Rim je opisan kao velika bludnica Vavilona (14:8), kao centar bezbožnog društva. U apostolovo vreme ovaj grad je bio prestonica celog sveta. Sasvim je moguće da će tako da bude i u poslednje vreme. Jovan nastavlja sa opisom propasti Antihristove vladavine, društva koje je u potpunosti protiv Boga (Otk 17-18).

"rascepi se na tri dela" Verovatno aluzija na Jez 5, opis potpunog poraza zla.

"a gradovi naroda se raspadoše" Globalni savez svih zemaljskih vlada okupljenih samo oko jednog – protiv Boga i protiv Mesije (Ps 2). Vidi više u 10:11.

"Bog se setio velikog Vavilona" Božije "sećanje" je česta slika njegovog pravednog suda (18:5; 19:15). O toj čaši suda smo govorili u 14:10.

"te mu dade čašu vina svoga jarosnog gneva" Pijanstvo je još jedna metafora suda u SZ (Ps 60:3; 75:8; Isa 51:17,22; Jer 25:15-16, 27-28).

"Sva ostrva iščeznuše" Slično je bilo u kod šestog pečata (6:14).

"a od gora ne osta ni traga" SZ slika kataklizme poslednjeg vremena (Ps 97:5; Mih 1:4; Naum 1:5).

16:21 "ogromna tuča" Neizbežna slika Božijeg suda (Isu 10:11; Isa 28:2). Još jedna aluzija na pošasti Egipta (Izl 9:23-24). Jez 38:22 u tuči vidi znak propasti Božijih neprijatelja. Težina ledenica varira u starim prepisima.

"preko četrdeset kilograma" Doslovno "oko talenta". U drevnom svetu ova mera je varirala od područja do područja, ali je u svakom slučaju reč o čudovišnoj pojavi koja ubija sve živo pred sobom.

Predlozi za razgovor

Ovaj udžbenik je tek vodič u tumačenju. Svako od nas je za sebe odgovoran za svoje tumačenje Pisma. Svako treba da sluša svoje unutrašnje vođstvo. Seti se: ti, Pismo i Duh Sveti. Nikada ne odustaj od ovoga.

I ova pitanja su osmišljena da bi ti pomogla u sažimanju glavnih misli ovog odeljka. Dakle, da u njima nađeš izazov, a ne konačne odgovore.

1. Šta simbolizuje "more od stakla"?
2. Zašto je Bog pokazao Jovanu viziju nebeskog svetišta?
3. Koje su sličnosti pečata, truba, zdela i egipatskih zala?
4. U kom su odnosu carevi istoka prema carevima cele zemlje (6:14)?
5. Šta i gde je Armagedon (16:16)?
6. Šta predstavlja "veliki grad" (16:19)?

Otkrivenje 17-18

Podela poglavlja prema “Novom srpskom prevodu s napomenama”

Konačna pobeda izvojevana
Kažnjavanje Vavilona – velike bludnice 17:1-18

Treći krug čitanja (vidi uvodne napomene)

Prema izvornim piščevim namerama

Ovaj komentar je tek vodič u vašem proučavanju Pisma. To znači da ste za svoje tumačenje sami odgovorni. Svako od nas treba to da radi u svetlu objave koja mu je data. Tu ste vi, Sveto pismo i Sveti Duh – najvažniji u tumačenju. Ne prepuštajte sve drugim tumačima.

Čitajte ovo poglavlje u njegovom kontekstu. Uočite o čemu je reč. Pokušajte sami da sačinite svoju skicu ovog, prvog poglavlja. Tek onda to uporedite sa prevodima Bibije koje posedujete. Podele na poglavlja i manje celine nisu deo nadahnutog teksta, ali nam pomažu da dokučimo izvorne piščeve naume, a to je suština svakog dobrog tumačenja. Neka svaki odeljak govori o jednom jedinom subjektu.

Prvi odeljak...
Drugi odeljak...
Treći odeljak...

Kontekstualni uvid: 17:1 – 18:24

A. Ova dva poglavlja opisuju propast Vavilona, čiji je pad pomenut u 14:8; 16:9 i 18:2,21. Svaki od ovih opisa se nalazi u odvojenim literalnim celinama (12-14), (15-16), (17-19). Da li je ovo još jedan primer rekapitulacije –paralelizma?

B. SZ pozadinu nalazimo u pogrebnim žalopojkama kojima se pozdravlja pad drevnih moćnih bezbožnih centara: (1) Vavilon (Isa 13,

14, 21); (2) Tir (Isa 23; Jez 26-28); (3) Niniva (Naum); čak i (4) bezbožni Jerusalim (Isa 1:1-26; Jez 51-52).

C. Koncept svetskih sistema koji su Božiji neprijatelj vidimo u Ps 2; Dan 2; 7; 9:24-27; Mt 24: Mk 13; Lk 21; 1 Jn 2:15-20.

D. Otkrivenje se služi SZ žalopojkama u opisima pada Rima – svetske bezbožne imperije apostolovog doba. S druge strane, svako doba na svoj način utelovljuje samosvesni, bahati, materijalistički duh vremena. Posledenje doba će na poseban način ujediniti ceo svet protiv Boga (2 Sol 2). Detalji po kojima su Jovanovi savremenici lako prepoznavali Rim, verovatno će biti jasni i vernicima poslednjih vremena. Samo, moramo da se čuvamo kušnje koja vreba svaki naraštaj vernika – Tumačenja Otkrivenja isključivo po merama svoga doba.
Naime, ova knjiga je relevantna za hrišćane prvog veka, svakog narednog veka i posebno one iz poslednjeg veka. Ne vredi insistirati na detaljima. Oni su imali značenje za prvobitne primaoce ovog štiva, kao što će imati za progonjenu generaciju poslednjih vernika. Za nas, za ogromnu većinu hrišćana ti su detalji prava tajna. Zato kažem da je bolje da prepoznamo centralnu istinu svih ovih sedam literalnih odeljaka. One su večno korisne! A prvi i poslednji u nizu Hristovih sledbenika, posebno onih progonjenih, neće ni imati potrebu da im ih neko rastumači!

E. Viljem Hendriksen ističe vrednost ovih sedam odeljaka (*More Than Conquerors, str. 10).* On ističe paralelu pada naša tri neprijatelja (Sotona, dve zveri i Vavilon). Uništenja koja stižu zemlju su delimična (Sotona 20:7-10, dve zveri 19:17-21, i Vavilon 18:1-19:4), i istovremena (pečati, trube, zdele).

Na mnogo načina nam ova knjiga daje posebno atraktivnu strukturu očiglednih paralelizama: pačata (4-7); truba (8-11) i zdela (15-16) u poglavljima 17-19 i 20-22.

1 “Zatim mi je jedan od onih anđela sa sedam zdela prišao i rekao mi: “Dođi, pokazaću ti kako će biti kažnjena velika bludnica koja sedi na mnogim vodama. 2 S njom su zemaljski carevi bludničili, a stanovnici zemlje se napili vinom njenog bludničenja.”

3 Tada me je Božiji Duh obuzeo, pa me je anđeo odveo u pustinju. Tamo sam video ženu gde sedi na crvenoj Zveri, pokrivenoj bogohulnim imenima, sa sedam glava i deset rogova. 4 Žena je bila obučena u porfiru i skerlet, i okićena zlatom, dragim kemenjem i biserima. U svojoj ruci je imala zlatnu čašu punu gadosti i nečistote svoga bluda. 5 Na čelu joj je bilo napisano ime s tajnim značenjem:

"VELIKI VAVILON,
MAJKA SVIH BLUDNICA I
ZEMALJSKIH GADOSTI".

6 Video sam da se ta žena opija krvlju Božijeg naroda, i krvlju onih koji ispovedaju veru u Isusa. Silno sam se začudio videvši ovo veliko čudo. 7 A anđeo mi reče: "Zašto si se začudio? Ja ću ti reći šta znači tajna ove žene koju nosi Zver sa sedam glava i deset rogova".

Otk 17:1-7

17:1 "jedan od onih anđela" ("jedan od sedam anđela", E. Čarnić) Sledeći anđeo je na neki način opisan u 21:9. Hronologija ovog i narednog poglavlja, kao i izlivanje zdela gneva u 16. poglavlju: (1) prethode izlivanju zdela; (2) ili su još jedan opis njihovog izlivanja.

„pokazaću ti kako će biti kažnjena velika bludnica" Sila duhovnog zavodništva je opisana u st. 5 – "veliki Vavilon, majka svih bludnica" – a u 18:10 "veliki grad Vavilon, silni grad". Prema ranijim poglavljima, Vavilon je zbirni pojam svog zla, utelovljenje ogrehovljnog sistema sveta:

1. Vavilon iz Danilovog vremena
2. Antioh IV Epifan
3. Cezari – božanstva Jovanovog vremena.

Ovo poglavlje poredi silu raskoši i pohlepe sa ekonomskom snagom narednog poglavlja. SZ tri grada nazova bludnicama:

1. Tir (Fenikija) Isa 23:15-16
2. Niniva (Asirija) Naum 3:4
3. Jerusalim (besplodna Juda) Isa 1:21; Jez 16:31,35; 23.

"koja sedi na mnogim vodama" SZ aluzija na Jer 51:11-14, na Vavilon koji leži na Eufratu (kao što je Niniva bila na Tigru) poznat po velikom sistemu kanala za navodnjavanje i transport. Ipak, u svetlu st. 15, ovde se više misli na carstvo svetskih razmera (Dan 7:2,3).

17:2 "S njom su zemaljski carevi bludničili" Ovaj greh je dvojak: (1) ekonomski savez (Tir, Isa 23:13-18; Niniva, Naum 3:4); (2) politički savez koji podrazumeva obožavanje svih božanstava kao deo ugovora, svečano ratifikovanih sporazuma (i Jerusalim je nazvan bludnicom u Isa 1:21, Jer 3). U nekim slučajevima to je značilo i doslovnu ritualnu prostituciju.

"a stanovnici zemlje se napili vinom njenog bludničenja" Aluzija na Jer 51:7. Sličnu misao imamo i u 14:8. Doslovna fraza "oni koji prebivaju na zemlji" često se sreće o Otkrivenju i uvek se tiče u grehu ogrezlog, bezbožnog svetskog sistema (3:10; 6:10; 8:13; 11:10; 13:8,14; 17:8). "Piti" je SZ metafora suda (Ps 75:68).

17:3 "Tada me je Božiji Duh obuzeo" Fraza koja uvodi u Jovanove vizije (1:10; 4:2; 17:3; 21:10). Mnogi tumači temelje svoje shvatanje strukture cele knjige beš na ovim vizijama. Ali, nezaboravimo da je apokaliptika po strukturi vrlo složeni literalni žanr. Upravo je ta struktura ključ ispravnog tumačenja.

"pa me je anđeo odveo u pustinju" Ovo može da bude: (1) metafora sigurnog mesta (12:6,14 slika Izraelovog lutanja po pustinji); (2) poziv da se iskorači iz sistema sveta i objektivno sagleda stvarnost; (3) drevni Vavilon, opisan u Isa 21:1-10, gde je i metafora suda.

Apostolove slike i prikazanja su vrlo fluidne. Ova žena sedi na mnogim vodama (st. 1), ali i na crvenoj zveri (st. 3).

"Tamo sam video ženu gde sedi na crvenoj Zveri" Crvena boja može da se odnosi na: (1) ubistvo (17:6-7); (2) raskoš (18:12-16); (3) Sotonu, crvenog zmaja (12:3). Zver je detaljno opisana u 13:1-10. U svakom slučaju, reč je o Antihristu poslednjih vremena (Dan 7:9-14; 9:24-27; 11:36-45; 2 Sol 2; 1 Jn 2:18).

"pokrivenoj bogohulnim imenima" Slično je i u 13:1,5-6. U istorijskom smislu ukazuje se na praksu rimskih cezara da sebe proglase božanstvima. Zahtevali su od svih podanika imperije da ih oslovljavaju sa "božanski", "spasitelju", "gospode". Zver ne želi samo

da politički vlada celim svetom, već da je taj isti svet obožava (Dan 7:8,20; 8:11,25; 9:36,37) kao utelovljenje Sotone (Isa14:13-14; Jez 28:16-17).

"sedam glava i deset rogova" Opis sličan crvenoj aždaji (12:3) i zveri iz mora (13:1). To ukazuje jedinstvo zla u borbi protiv Boga. Ovo je svakako numerički simbolizam: (1) sedam glava ukazuje na "savršeno" znanje poslednjeg diktatora sveta; (2) deset rogova oslikava puninu autoriteta na globalnom nivou (17:7,9,12,16).

17:4 "Žena je bila obučena u porfiru i skerlet" Purpur je boja kraljeva, a skerlet nemorala. Možda je reč o metafori luksuza i obesti (18:12,16).

"i okićena zlatom, dragim kemenjem i biserima" Simbol ovozemaljske, ali i duhovne snage i položaja (prorok Jezekilj na ovaj način koristi edensku metaforu za opis kralja Tira, 28:13).

"zlatnu čašu" Još jedna aluzija na grad Vavilon (Jer 51:7).

17:5 "Na čelu joj je bilo napisano ime" Seneka ("Kontroverze" 1:2) i Juvenal ("Satire" 6:122-123) beleže da su tadašnje bludnice na svojim čelima nosile pločicu sa svojim imenom, ili imenom svog vlasnika. Tako ovo može da bude istorijska aluzija Jovanovih dana, ali i proroštvo o žigosanju nevernika (13:16-17; 14:9,11; 15:2; 16:2; 19:20; 20:4) koje je zlobna imitacija Božijeg opečaćenja vernika (7:2; 9:4).

"s tajnim značenjem – veliki Vavilon" Tumači nisu sigurni da li i pojam "tajne" pripada imenu ili je njegov opis (st. 7). Vavilon je koren svih civilizacija. Osnovao ga je Nimrod (Vavel) koji je zbog pobune protiv Boga rasejan (Post 11). Zbog toga, kao i zbog činjenice da je ovo carstvo decenijama porobljavalo Judu u izgnanstvu, pojam Vavilona je postao sinonim zla, okrutne sile sveta. U apostolovom vremenu je to bio Rim (1 Pet 5:13).

17:6 Erupciju zla uvek prati progon i mučeništvo vernika (11:7; 13:7; Dan 7:21).

"Silno sam se začudio" Neki prevodi kažu i "zadivio". Svakako da se apostol Jovan ne oduševljava delima ove "žene", već je zapanjen, u šoku zbog užasa koji je video. Dozvoljeno joj je da proganja i ubija hrišćane (13:5,7,15; 11:7).

8 "Zver koju si video, živela je nekad, ali više ne živi. Ipak, ona će ponovo izići iz bezdana, pa će otići u propast. A stanovnici zemlje, čija imena nisu upisana u knjizi života od postanka sveta, diviše se gledajući Zver, koja je nekad živela, pa umrla, jer će ova oživeti.
9 Ovde treba imati pamet koja ima mudrost. Sedam glava, sedam su brda na kojima žena sedi. To su takođe sedam careva. 10 Pet od njih je palo, a jedan je još živ. Poslednji još nije došao, a kada dođe, neće za dugo ostati. 11 A Zver koja je nekad živela, ali više ne živi, jeste osmi car. Ona je među sedmoricom careva, i zato ide u propast.
12 I deset rogova koje si video, deset su careva, koji se još nisu zacarili, ali će dobiti vlast da vladaju sa Zveri samo za jedan sat. 13 Namera im je ista: da predaju svoju silu i vlast Zveri. 14 Oni će ratovati protiv Jagnjeta, ali će ih Jagnje pobediti, jer je ono Gospodar nad gospodarima i Car nad carevima. Sa njim će biti njegovi pozvani, izabrani i verni sledbenici".

Otk 17:8-14

17:8 "Zver koju si video, živela je nekad, ali više ne živi" Ovakva hronologija prosto izluđuje tumače.

1. Jedni u ovom opisu vide imperatora Nerona i legendu o njegovom povratku.
2. Dugi naglašavaju napredak ujedinjenog svetskog carstva, prema Dan 2, posebno vrhunac poslednjeg bezbožnog sistema.
3. Za neke je ovo opis poslednjeg divljanja zveri, opisanog već u 13:3,12,14, kao groteskno oponašanje i ruganje Hristovoj službi.
4. Ima i onih koji s pravom ukazuju na duh Antihrista koji je prisutan u svakom dobu, a koji će se sasvim razotkriti u poslednjem vremenu (1 Jn 2:18,22; 4:3; 2 Jn 7). Ovo je takođe parodija na Božije JHVH ime (1:4,8).

"iz bezdana" Na grčkom doslovno "dubina", prvi put pomenuto u 9:1; 11:7. Jaka slika samog Sotone i svih njegovih demona. Vidi više u 9:1

"u knjizi života" Vidi 13:8

"od postanka sveta" Vidi 3:5 i 13:8

17:9 "Ovde treba imati pamet koja ima mudrost" Sličan izraz imamo u 13:18, o broju i imenu zveri. Mislim da nema intrigantnije stvari u celoj Bibliji od ove! Nema ko se nije okušao u svojim teorijama. To samo dokazuje da u tumačenju ove knjige "među nama nema mnogo mudrih" (1 Kor 1:26-31). Lično mislim da je ovo samo jedan u nizu apostolovog šifrovanog, apokaliptičkog načina pisanja.

"Sedam glava, sedam su brda na kojima žena sedi" Aluzija na Rim. I on je, poput Jerusalima, sagrađen na sedam brda. Mnogi drevni spisi govore o tome. Svaki tumač je dužan da ovo uzme u obzir, makar da zna da ovo i naredno poglavlje govore o kulminaciji zla u sistemu sveta poslednjeg vremena; makar da zna da je svako doba opterećeno svojim zlom.

17:10-11 Za neke tumače ovo je opis serije rimskih imperatora – Avgusta, Tiberija, Kaligule, Klaudija i Nerona – "petorica palih". Vespazijan je "onaj koji sada vlada" a Tit "onaj koji će uskoro da dođe" (F.F Brus, "Odgovori na pitanja", str. 141). Ipak, mislim da je ovaj stav u mnogo čemu proizvoljan. Recimo, tri manja cezara (Galba, Oto i Vitelije) koja su se otimala za presto (68-69 god.) nisu pomenuta. Imajući čak i to na umu, ova dva stiha stoje na jakoj pozadini mita o vaskresenju Nerona, koji se vraća sa hordama Parćana da bi napao i osvojio Rim (moguće objašnjenje st. 16, Sibilini orakuli, 5:361-368).

Neki tumači smatraju da se proroštvo ispunilo tokom Domicijanovog progona. Ali, ovaj stav ima nekoliko krupnih poteškoća: (1) Cela knjiga bi onda morala da bude napisana za vladavine Vespazijana, što ne odgovara usaglašenom stavu Rane crkve: Jovan je pisao Otkrivenje za vreme imperatora Domicijana; (2) Simbolička upotreba brojeva u knjizi. Po čemu nešto od opisane istorije treba shvatiti doslovno? Takođe, sasvim je moguće da je Jovan ovo uradio namerno, kako bi istakao simboličku prirodu svoje vizije. A ta vizija ne sme da se veže striktno za bilo koji period istorije.

Sledeći stav: Misli se na poznate SZ neprijatelje Božijeg naroda: Egipat, Asirija, Persija, Grčka (“pet od njih je palo”), Rim (“a jedan je još živ”), a tu je i bezbožni sistem sveta poslednjeg vremena (“poslednji još nije došao”). Ovo tumačenje odgovara Dan 2:1-8 (Džordž Lad, “Otkrivenje”, str. 227-231).

Treba pomenuti i tradicionalno simboličko tumačenje. Po njemu svi podaci, svi brojevi ove knjige jesu samo jedan u nizu primera večitog sukoba Boga i Zloga (Alan Džonson, “Otkrivenje”, str. 152-153; 157-161).

Upravo ovde imate dobar primer mog unutrašnjeg sukoba u tumačenju. Mnogo je različitih rešenja koje nude dobri, obrazovani i bogobojazni teolozi koje cenim. Prvu teoriju koju sam ovde pomenuo zastupa F. F Brus, meni najbliži teolog. Sledeće dve teorije zastupaju Lad i Džonson. Zajedničko im je to što se ne slažu! Tačka ključanja je: da li Jovan aludira na Rim prvog veka (F. F Brus), na SZ (Dž. Lad) ili je ovo apokaliptički jezik (A. Džonson). Moj stav nakon detaljnog proučavanja jeste da Džonsonov pogled najbolje odgovara.

17:12 „I deset rogova koje si video, deset su careva” Aluzija na Dan 7:23-24, tekst koji opisuje poslednje vreme vladavine Antihrista. Neki u ovome vide istorijsku vezu sa deset vazalskih vladara Rima. Drugi ukazuju na horde demona iz Otk 9, a oni skoniji simbolizmu brojeva sve pojednostavljuju: Ovo je tek opis poslednjeg bezbožnog svetskog vođe i detalji nisu toliko važni.

S druge strane, doslovno tumačenje cele knjige se zasniva na posebnostima st. 10-12. Proroštva su vrlo detaljna i imaju svoje ispunjenje na kraju vremena. To će da bude posebno dragoceno za vernike tog doba. Svi drugi, raniji naraštaji vernika (poput nas), skloniji su naglašavanju simbolizma ovog literalnog žanra.

17:13 Zlo je jedinstveno. Ali ne zadugo (st. 15-16). Kao u 16:12, okrenuće se protiv samog sebe.

17:14 “Oni će ratovati protiv Jagnjeta” Jagnje se poistovećuje sa svojim narodom (Mt 25:35-40, Dl 9:4).

ali će ih Jagnje pobediti, ... Sa njim će biti njegovi pozvani” Valja naglasiti bliskost Hristove pobede i pobede njegovog naroda.

"jer je ono Gospodar nad gospodarima i Car nad carevima" Istu titulu imamo u 19:16, kao opis Mesije koji se vraća. Njen koren je u: (1) opisu JHVH iz Pnz 10:17; (2) vavilonskom opisu Navuhodonosora, prema Dan 2:37. Numerička vrednost ovog izraza na aramejskom je 777, iako to nije pomenuto u samom tekstu.

"izabrani i verni sledbenici" Aluzija na predodređenje (predestinaciju). "Vernost" naglašava dugo trpljenje. Mi smo Gospodnji. On nas je pozvao i mi smo se odazvali verom (inicijalno i trajno). Vidi posebnu temu o istrajnosti u 2:2.

15 "Anđeo nastavi: "Vode koje si video, na kojima sedi Bludnica, to su narodi, ljudi, narodnosti i jezici. 16 Video si i deset rogova i Zver. Oni će mrzeti Bludnicu, opustošiće je i ostaviti golu, pojesti njeno meso i spaliti je. 17 Jer Bog je stavio misao u njihova srca da ostvare njegov naum: da udruženi u jednoj nameri predaju svoja carstva Zveri, dok se ne ispune Božije reči. 18 A žena koju si video, to je veliki grad koji vlada nad carevima zemaljskim".

Otk 17:15-18

17:15 Vlast poslednjeg doba je objedinjena pod stegom lidera bogoborca. On predvodi ceo svet. Vidi više u 10:11

17:16 Aluzija na Jez 16:39-40; 23:25-27; 28:18. Zlo je samo prividno jedinstveno. U prirodi mu je da i sebe napada, kao u 16:12. Ali, i to je deo božanske strategije (st. 17).

17:17 "srca" Vidi posebnu temu u 2:23.

17:18 Veliki grad je spomenut u 11:8 i 16:9. Za jedne je to Jerusalim (dispenzacionalisti), a za druge Rim (preteristi). Kontekst literalne celine ukazuje na bezbožnu silu organizovanu poput gradskih vlasti i života. Zato i nije toliko važno o kom je gradu reč. Naglasak je na sili, opakoj moći koja se ujedinila bez Boga i protiv Boga. To je vrhunac ljudske težnje ka potpunoj nezavisnosti (ateistički humanizam).

OTKRIVENJE 18

1 "Posle ovoga sam video drugog anđela kako silazi sa neba sa velikom vlašću. Njegova slava obasjala je celu zemlju. 2 Tada anđeo povika jakim glasom:

"Pade, pade, veliki Vavilon,
i postade prebivalište demona
i svih nečistih duhova,
te sklonište svim nečistim pticama
i svim nečistim i mrskim zverima.
3 Jer svi su se narodi napojili
žestokim vinom njenoga bluda.
Carevi sveta s njom su bludničili,
a svetski se trgovci obogatili od njene silne raskoši!"

Otk 18:1-3

18:1 "Posle ovoga sam video drugog anđela kako silazi sa neba sa velikom vlašću" Ovo je anđeo zapanjujuće snage. Pojam "vlast" *(exousia)* nije upotrebljen ni za jedno drugo anđeosko biće u ovoj knjizi. U Jn 5:27 ovakva "vlast" se pripisuje samom Isusu. U 22:16 Isus šalje anđela kao svog opunomoćenika.

18:2 "Pade, pade, veliki Vavilon" Još jedan primer teškoće tumačenja Otkrivenja. Ova vizija delimično otkriva nešto, nešto drugo objašnjava, da bi svoju puninu dobila u sledećoj viziji (11:8; 16:19-20, ili je ovo primer još jedne rekapitulacije sedam literalnih celina knjige). Očigledna aluzija na Isa 21:9 i/ili Jer 51:8

"postade prebivalište demona i svih nečistih duhova, te sklonište svim nečistim pticama" Drevni prikaz uništenja gradova: (1) Vavilon (Isa 13:21-22; 14:23; Jer 50:39; 51:37); (2) Edom (Isa 34:10-15); (3) Niniva (Sof 2:14). Jovanove slike su vrlo fluidne. Ovaj opis naglašava pustošenje, boravak demona, dok 19:3 ističe nepovratno uništenje.

18:3 "a svetski se trgovci obogatili od njene silne raskoši" Snažna slika suštine obezboženog sveta. Svet bez Boga na kraju istorije je

bezmerno sebeljubiv i okrenut materijalizmu. Tri grupe ljudi žale za propašću velike bludnice: (1) trgovci (st.3,11-16); (2) kraljevi (st. 3,9-10), (3) putnici, mornari (st. 3, 17-19). Svi oni su slika ekonomske moći sveta.

4 "Zatim sam čuo drugi glas sa neba kako govori:
"Narode moj, iziđi iz tog grada,
da ne budete učesnici u njegovim gresima,
i da vas ne snađu njegova zla.
5 Jer gresi se njeni nagomilaše do neba,
i Bog se setio njenih nepravdi.
6 Vratite joj istom merom,
vratite joj dvostruko više za njena dela;
ulijte joj u čašu dvostruku meru onog što je
zamešala drugima.
7 Zadajte joj muke i žalosti
onoliko koliko je sebi dala slave i raskoši!
Jer ona govori u svome srcu:
'Sedim na prestolu kao carica,
nisam udovica i žalosti neću iskusiti'.
8 Zato će se u jedan dan srušiti na nju
sva ova zla: smrt, žalost i glad.
I proždreće je vatra,
jer je silan Gospod Bog koji je sudi."

Otk 18:4-8

18:4 "Narode moj, iziđi iz tog grada, da ne budete učesnici u njegovim gresima" Aluzija na Isa 48:20; Jer 50:8,28; 51:6,9,45; Zah 2:6-7. Aorist imperativ naglašava hitnost. Božiji narod ne sme da bude ukaljan grešnim svetskim sistemom.

18:5 "Jer gresi se njeni nagomilaše do neba" Aluzija na Post 18:20-21 ili Jer 51:9. Božije strpljenje ne sme nikome da bude povod da i dalje greši. Ono je poziv na pokajanje (2:21; Rim 2:4).

"Bog se setio" U Svetom pismu Božije sećanje nad grehom uvek donosi pravedan sud (16:19; Ps 79:8; Isa 64:9; Jer 14:10; 17:1-4; 44:21-23; Os 7:2; 8:13; 9:9; Am 8:7).

18:6 "Vratite joj istom merom" Još jednom naglašena istina – žanjemo ono što sejemo (Gal 6:7). U Pismu ima mnogo različitih izreka o ovome (Ps 137:8; Jer 50:15,29; Mt 7:2; Rev. 13:10).

"vratite joj dvostruko više za njena dela" Misao iz Jer 16:18 i 17:18, ali iskazana u mnogim kontekstima (Izl 22:4-9; Ps 75:7-8; Isa 40:2). Idiom punine suda, kao i misao narednog stiha. Ovo je veliko ohrabrenje progonjenim hrišćanima.

"ulijte joj u čašu dvostruku meru" "Čaša" je poznata SZ metafora Božijeg suda (Ps 11:6; 60:3; 75:6-8; Isa 51:17,22; Jer 25:15-16,27-28).

18:7 "Sedim na prestolu kao carica, nisam udovica i žalosti neću iskusiti" Ovo se posebno odnosi na Sof 2:15 i Isa 47:7-8. Samodopadljivost i oholost su koren pada Sotone (o tome verovatno govore Isa 14 i Jez 28), čovečanstva (Post 3), ali i sveta poslednjeg doba. Suština zla je u težnji bahate nezavisnosti! Vidi posebnu temu o srcu, u 2:23.

18:8 "Zato će se u jedan dan srušiti na nju sva ova zla" Osvrt na Isa 47:9. Ideja žalosti koja kao cunami stiže u trenu ponavlja se u st. 17-19, gde srećemo Jovanov koncept "časa". O, koliko je to samo značilo i znači progonjenim hrišćanima!

"I proždreće je vatra" Moguća aluzija na Lev 21:9. Vidi posebnu temu o vatri, u 16:8.

"jer je silan Gospod Bog koji je sudi" Aluzija na Jer 50:34

9 Za njom će plakati i naricati svi carevi sveta koji su s njom bludničili i uživali u njenoj raskoši, kada vide dim i nju svu u plamenu. 10 Preplašeni njenim mukama, stajaće izdaleka i govoriti:

"Jao, jao, veliki grade Vavilone,
silni grade,
jer u jedan čas nasta tvoj sud."

Otk 18:9-10

18:9-10 "svi carevi sveta" Verovatno je reč drugoj grupi vladara, ne onoj iz 17:12,16 koja je bila deo uništenja velike bludnice. Oni su moćnici koji su profitirali od svih tokova novca objedinjenog sistema sveta bez Boga. Ovo je aluzija na moć grada Tira i njenog vladara, prema Jez 26-28. Uostalom, celo poglavlje govori o pokvarenoj ekonomskoj moći bezbožnog sveta.

11 "A svetski će trgovci plakati i naricati za njom, jer niko više ne kupuje njihovu robu: 12 zlato, srebro, drago kamenje, bisere, tanani lan, porfiru, svilu, skerlet, razna mirisna drveta, svakovrsne posude od slonovače, predmete načinjene od skupocenog drveta, bronze, gvožđa i mramora; 13 cimet, balsam, miomiris, mirisava ulja, tamjan, vino, ulje, belo brašno, pšenicu, stoku, ovce i konje, kola, robove i ljudske duše.
14 Ostala si bez voća za kojim si čeznula, sav tvoj raskoš i sjaj propali su i više ih nećeš povratiti. 15 Trgovci koji su ovim trgovali i obogatili se od nje, stajaće izdaleka obuzeti strahom zbog njenih muka, plačući i naričući. 16 Govoriće:

"Jao, jao, veliki grade,
koji si se oblačio u lan, porfiru i skerlet,
i kitio se zlatom, dragim kamenjem i biserima.
17 U jedan čas opuste toliko bogatstvo."

I svi kormilari, svi mornari i moreplovci, stajali su izdaleka. 18
Videvši dim koji se podiže iz grada u požaru, jadikovali su i govorili: "Koji je grad bio kao ovaj veliki grad?" 19 Oni posuše pepeo na svoje glave jadikujući i plačući:

"Jao, jao, veliki grade!
Od njegovog izobilja se obogatiše
svi koji su imali brodove na moru,
a u jedan je čas opusteo.
20 Veseli se nad njom, nebo!
Veseli se nad njom, sveti Božiji narode,
apostoli i proroci,

jer ju je Bog kaznio
zbog onog što je učinila vama!"

Otk 18:11-20

18:11-19 "A svetski će trgovci plakati i naricati za njom" Evo nekoliko sličnosti sa Jez 27:

1. st. 11 - Jez 27:31,36
2. st. 12-13 - Jez 27:12,13,22
3. st. 15 – Jez 27:31,36
4. st. 17 – Jez 27:26-30
5. st. 18 – Jez 27:32
6. st. 19 – Jez 27:30-34

opis međunarodne trgovine:

1. srebro iz Španije
2. fine tkanine iz Egipta
3. svila iz Kine
4. limun sa severa Afrike
5. slonovača iz Afrike
6. gvožđe iz Španije ili sa Crnog mora
7. cimet iz Indije
8. opšte prihvaćeno robovlasništvo

18:13 "kola" Misli se na luksuzne kočije, a ne na ratničke dvokolice.

18:14 "sav tvoj raskoš i sjaj" Igra reči, grčkih pojmova "luksuz" *(lipara)* i "sjaj" *(lampra).*

18:17 Aluzija na grad Tir (Jez 26-28). Propast neprikosnovenog sistema posebno pogađa one koji su direktno profitirali od njega.

18:20 "Veseli se nad njom" Isto piše i u Jer 51:48. Neki vide paralelu sa Pnz 32:43 (Septuaginta).

"jer ju je Bog kaznio zbog onog što je učinila vama" Cela knjiga pokazuje povezanost Božijeg suda i molitve njegove dece (6:10).

21 "Tada je jedan moćni anđeo podigao kamen, velik kao mlinski, i bacio ga u more, govoreći:

“Ovako će biti bačen
veliki grad Vavilon i neće ga više biti.
22 Muzika kitariste, muzičara, flautista
i trubača
neće se više čuti u tebi,
niti će se koji umetnik više naći u tebi,
a ni zvuk mlina se neće više čuti.
23 Svetlost svetiljke
neće više zasjati u tebi,
niti će se glas mladoženje i neveste
ikad čuti u tebi,
zato što su tvoji trgovci bili svetski moćnici,
i zato što si zavodila narode svojim vračanjem.
24 Uz to se u tebi prolila krv proroka
i Božijeg naroda i svih onih koji su ubijeni
na zemlji.”

Otk 18:21-24

18:21 “Tada je jedan moćni anđeo podigao kamen, velik kao mlinski, i bacio ga u more” Aluzija na Jer 51:63-64. Jaka slika kojom se potvrđuje konačan slom Vavilona koji se više nikada neće oporaviti. Odeljak st. 21-33 ima čak šest dvostrukih negacija – “neće se… niti će…”

“i neće ga više biti” Božiji sud donosi konačno i trajno uništenje (Jez 26:21).

18:22-23 Predivan opis svakodnevice života Blikog istoka. Sud nad zlom donosi kraj bezbožnoj civilizaciji (Isa 24:8; Jer 7:34; 25:10; Jez 26:13).

18:23 “zato što si zavodila narode svojim vračanjem” Aluzija na Naum 3:4. Stihovi 23-24 navode tri razloga uništenja:

1. ponos i prekomerno bogatstvo (Isa 23:8)
2. idolatrija i okultizam (Lev 19:26,33; Pnz 18:9-12)
3. progon Božijeg naroda (16:6; 17:6).

18:24 Misao iz Jer 51:49

Predlozi za razgovor

Ovaj udžbenik je tek vodič u tumačenju. Svako od nas je za sebe odgovoran za svoje tumačenje Pisma. Svako treba da sluša svoje unutrašnje vođstvo. Seti se: ti, Pismo i Duh Sveti. Nikada ne odustaj od ovoga.

I ova pitanja su osmišljena da bi ti pomogla u sažimanju glavnih misli ovog odeljka. Dakle, da u njima nađeš izazov, a ne konačne odgovore.

1. Da li ovo i prethodno poglavlje čine literalnu celinu? Ako da, zašto?
2. Zašto je tako teško rastumačiti pad Vavilona?
3. Ko je Vavilon, "velika bludnica" Jovanovih dana? A danas? A na kraju vremena?
4. Na šta se blud i pijanstvo sveta iz 14:8, 17:2, 18:3 odnose?
5. Kako vi razumete 17:10-11?
6. Iz koje SZ knjige apostol Jovan uzima najviše svojih predstava?

Otkrivenje 19

Podela poglavlja prema “Novom srpskom prevodu s napomenama”

Pad Vavilona 19:1-10
Jahač na belom konju 19:11-16
Car careva i Gospodar gospodara 19:17-21

Treći krug čitanja (vidi uvodne napomene)

Prema izvornim piščevim namerama

Ovaj komentar je tek vodič u vašem proučavanju Pisma. To znači da ste za svoje tumačenje sami odgovorni. Svako od nas treba to da radi u svetlu objave koja mu je data. Tu ste vi, Sveto pismo i Sveti Duh – najvažniji u tumačenju. Ne prepuštajte sve drugim tumačima.

Čitajte ovo poglavlje u njegovom kontekstu. Uočite o čemu je reč. Pokušajte sami da sačinite svoju skicu ovog, prvog poglavlja. Tek onda to svoje uporedite sa prevodima Bibije koje posedujete. Podele na poglavlja i manje celine nisu deo nadahnutog teksta, ali nam pomažu da dokučimo izvorne piščeve naume, a to je suština svakog dobrog tumačenja. Neka svaki odeljak govori o jednom jedinom predmetu.

Prvi odeljak...
Drugi odeljak...
Treći odeljak...

Kontekstualni uvid: 19:1-21

A. Uobičajena podela poglavlja u ovom delu knjige Otkrivenja nije valjana (podela na poglavlja, paragrafe, stihove, velika slova i uopšte interpunkcija, nisu deo izvornog nadahnutog teksta). Otk 19:1-10 pripada opisu konačnog razorenja Vavilona, velike bludnice opisane u 17:1-18:24. Kao što su se ljudi radovali padu Asirije i Vavilona u SZ, sada

se sveti anđeli (st. 4) raduju konačnoj propasti ovog bezbožnog sistema (ljudske vladavine bez Boga).

B. Serija pohvala u odeljku 19:1-10 odgovora 18:20.

C. Sveopšte shvatanje je da ovo poglavlje opisuje Drugi Hristov dolazak (19:11-16). Ali, valja napomenuti da se ovde završava krug izlića suda. Hristov povratak je oslikan jakim jevrejskim slikama, što se uveliko razlikuje od Pavlovog opisa iz 1 Sol 4:14-18. Jevreji su očekivali Mesiju na način opisan u st. 11-16. NZ opisuje Drugi dolazak na nekoliko povezanih, srodnih načina. Većina hrišćana vidi kraj vremena u slikama Maslinske gore (Mt 24; Mk 13; Lk 21) i Pavlovog govora o "čoveku greha" (2 Sol 2).

D. Za one koji silno trpe pod progonima, vrlo je utešna slika Gospoda kao Ratnika, Zaštitnika i Sudije.

Tumačenje reči i izraza

1 "Posle ovoga sam čuo nešto kao gromki glas mnoštva naroda na nebu kako govori:

"Aliluja!
Spasenje, slava i sila pripada našem Bogu.
2 Jer istiniti su i pravedni Božiji sudovi,
zato što je osudio veliku Bludnicu
koja je kvarila zemlju svojim bludom,
i zato što je na njoj izvršio odmazdu
zbog krvi njegovih slugu koju je prolila."
3 Narod reče po drugi put:
"Aliluja!
Dim sa njenog zgarišta
diže se u veke vekova!"
4 Tada dvadeset i četiri starešine padoše ničice, pa se pokloniše Bogu koji sedi na prestolu, govoreći:
"Amin, aliluja!"
5 U to se začu glas s neba:

Otk 19:1-5a

19:1 "Posle ovoga sam čuo nešto kao gromki glas mnoštva naroda na nebu" Misao iz Jer 51:48. Poglavlja 17-18 dosta predstava uzimaju iz Jer 50-51 (uništenje Vavilona). Istu frazu srećemo u 11:15 (Drugi dolazak nakon sedme trube) i 19:6. Mnogo je nagađanja o identitetu ovog mnoštva – Da li su to Bogu odani anđeli, otkupljeno mnoštvo ljudi ili i jedni i drugi.

"Aliluja" Jevrejski uzvik slavljenja – "slava Bogu JHVH". Samo u ovoj knjizi ga srećemo u čitavom NZ, i to četiri puta u ovom kontekstu: st. 1,3,4,6. SZ pozadina su liturgijski Psalmi, posebno pashalni i oni posvećeni slavlju u Hramu (104:35; 105:45; 106:48; 111:1; 112:1; 113:1; 116:19; 117:2; 125:1,21; 146:1,10; 147:1;148:1,14; 149: 1,9; 150: 1,6). Slična misao je u st. 5b.

"spasenje" Bog želi spasenje celog čovečanstva (9:20-21; 14:6-7; 16:9,11; 21:7; 22:17; Jez 18:23,30-32; Jn 3: 16; 1 Tim 2:4; 2 Pet 3:9). SZ koncept spasenja obuhvata i fizičko izbavljenje, što odgovara ovom potpunom, večnom i kosmičkom spasenju svakog pojedinog vernika i sve tvorevine (Dl 3:21; Rim 8:18-25; Kol 1:19).

"slava i sila" Na više mesta u knjizi čitamo da nebeski hor prekida sve svojim slavljenjem Boga. Te pesme su ključ tumačenja u neposrednom kontekstu.

19:2 "Jer istiniti su i pravedni Božiji sudovi" Moguća aluzija na Ps 19:9; 119:138 i 142. Bog nije pristrasan, potkupljiv i pogrešiv. Još jedan nebeski melem na rane ovozemaljskih muka progonjenih hrišćana (11; 15:3,4; 16:7).

"veliku Bludnicu" Nekoliko je imena za ujedinjeni bezbožni sistem sveta: (1) veliki grad; (2) Vavilon; (3) bludnica (14:8; 16:19-21; 17:1-18:24). Stihovi 1-4 su u kontekstu prethodna dva poglavlja.

"koja je kvarila zemlju svojim bludom" Osuda materijalizma, idolatrije i razvratnih mnogobožačkih rituala (2:14,20,21; 9:21; 14:8; 17:2,4; 18:3).

"i zato što je na njoj izvršio odmazdu zbog krvi njegovih slugu koju je prolila" Moguća aluzija na Pnz 32:43 ili 2 Car 9:7 (Rim 12:19). Bog rado uslišava molitve svoje dece (6:9-11; Mt 7:7-8; 21:22; Jn 21:22; 14:13-14; 15:7,16; 16:23-24,26; Jak 4:2; 1 Jn 3:22; 5:14-16).

Svako društveno uređenje bez Boga je na svoj način progonilo i ubijalo Božiji narod. Gospod tako dozvoljava da zlo otkrije svoje pravo lice (13:5,7,15).

19:3 "Dim sa njenog zgarišta diže se u veke vekova" Još jedna aluzija na Isa 34:10 gde se opisuje sveopšti sud. Ovde se po ko zna koji put podsetimo da je apokalipsa poseban način pisanja koji koristi simbole da bi nam saopštio istinu. Dve su mogućnosti: (1) večna kazna (6:10; Mt 3:12; 25:41; Lk 3:17; Mk 9:43,48) ili (2) potpuno uništenje (Isa 34:8-10). Isto je u Otk 14:11.

19:4 "amin" Isto je i u 1:6,7; 3:14; 5:14 i 7:12; 19:4; 22:20; kao i u 22:21. Izraz je oblik SZ pojma *emet*- vera (Ava 2:4), koji izvorno znači "biti čvrst, siguran" i opisivao je Božiju pouzdanost. Ipak, u NZ dobija liturgijski prizvuk, značenja "slažem se", "potvrđujem". Vidi posebnu temu o tome u 1:6.

19:5 "U to se začu glas s neba" Pošto se onaj koji govori poziva na Boga (st. 5b), ovo je svakako glas anđela.

5b "Slavite Boga našeg,
sve sluge njegove,
vi koji ga štujete,
mali i veliki!"

6a Ponovo sam čuo glas mnoštva naroda i nešto kao šum mnogih reka i kao prasak jakog groma, kako govore:

Otk 19:5a-6b

"Slavite Boga našeg" Aluzija na Ps 115:13; 134:1; 135:1. Glagol je prezent imperativu, ali se razlikuje od "haliluja" iz st. 1,3,4,6. Naime, teološki je neobično da anđeo koristi ove reči – "Boga našeg" – ali st. 10 nam pokazuje da se i nebeska bića ne poistovećuju samo sa svetima u slavljenju, već i u njihovom ispovedanju Isusovog gospodstva.

"sve sluge njegove, vi koji ga štujete, mali i veliki" Misao iz Ps 115:13 (upotrebljena u Otk 11:18).

19:6 Isti opis srećemo za:

1. Boga u Jez 43:2

2. moćnog anđela u Dan 10:6
3. Hrista u Otk 1:15
4. otkupljeno mnoštvo u Otk 14:2
5. ovde, za anđeoski hor.

6b "Aliluja!
Jer zacario se Gospod Bog naš, Svedržitelj.
7 Radujmo se i kličimo
i dajmo mu slavu,
jer došlo je vreme svadbe Jagnjetove;
spremila se njegova Nevesta.
8 Njoj bi dan čist i svetao lan
da se u njega obuče
(lan, to su pravedna dela Božijeg naroda)."

Otk 19:6b-8

"Gospod Bog naš, Svedržitelj" Trostruka titula potiče iz SZ (JHVH, Elohim, El Šadaj) i pojavljuje se u različitim oblicima u 1:8; 4:8;11:7; 15:3; 16:7,14; 19:15; 21:22.

Zamenica "naš" je vrlo neobična jer ovo govori anđeo. Ne sreće se ni na jednom drugom pomenutom mestu, ali ima jako tekstualno uporište:

1. "Gospod, Bog naš", MS, N,2
2. "Bog, Gospod naš", MS, N, *
3. neki raniji maloslovni prepisi imaju "Bog naš", ali tog rešenja nema u najpouzdanijim manuskriptima (A – *Aleksandrinus).*

"zacario se" Tumači mnogo raspravljaju oko ovog aorista. Neki ističu kako Bog, zapravo tek sada počinje zaista da vlada (tzv. ingresivni aorist, Ps 93:1; 97:1). Kakogod, Gospod vlada oduvek (gnomski aorist – prezent, Ps 99:1). Drugi naglašavaju kako njegova vladavina na zemlji počinje sada, "kao na nebu" (kulminativan aorist, Mt 6:10). Ostvarenje Božijeg carstva se pominje nekoliko puta u Otkrivenju, i to na kraju različitih ciklusa sudova (pečati, trube, zdele). Moguća je paralela sa 11:5, kao i aluzija na Isa 24:23; 52:7 ili Mih 4:7.

19:7 "i dajmo mu slavu" Metafora pouzdanja, vere u Hrista. U 11:13 vidimo da mali broj ljudi ipak reaguje na Božiji sud, kaje se i veruje. Isti izraz imamo u 14:7, kada ljudi otvrdnulog srca odbijaju da daju slavu Bogu (16:9).

"svadbe Jagnjetove" Očigledan SZ uticaj (Lev 1-7). Ova fraza povezuje element žrtve i zajedničkog obroka (žrtva mira). Sam Isus daje aluzije svedbenog slavlja Mt 8:11; 26:29; Lk 14: 15; 22:16. Jevrejski običaji su znali za veridbu, period iščekivanja i sedmodnevno svadbeno slavlje. Inače, zanimljivo je da u tim odlomcima metafora govori o Božijem narodu ne kao o nevesti, već kao o svatovima (st. 9, Mt 22:1-14), a u 21:2,9 doživeće još jednu promenu. Naime, Božiji narod postaje "novi Jerusalim". Slika braka je SZ ideja odnosa Boga i njegove Crkve (Isa 54:4-8; 62:5; Jer 31:32; Jez 16; Os 2:14-19). U NZ je srećemo u 2 Kor 11:2; Ef 5:21-31; Otk 19:9; 21:2,9; 22:17. Isus je oslikan kao mladoženja (Mt 9:15; Mk 2:19-20; Lk 5:34-35; Jn 3:29). Nekoliko je parabola na tu temu (Mt 22:1-14; 25:1-13). Brak je najdublja i najsadržajnija slika ljudskog iskustva za zavet Boga i čoveka.

"spremila se njegova Nevesta" Glagol je u aoristu. Neki u ovome vide potrebu našeg rada, naših nastojanja. Ali pasivno stanje glagola u st. 8 pokazuje da to nije tačno. Zapravo, ovde imamo već sretani paradoks Božijeg dela u nama i našeg delotvornog odaziva po veri. Bog je taj koji pokreće sve u nama (Jn 6:44,65). To vidimo i iz poziva st. 9, gde je glagol u perfekt pasiv participu. Na nama je da se odazovemo tom pozivu u veri (Mk 1:15; Dl 3:16,19; 20:21). Ovu prividnu protivurečnost vidimo u Fil 2:12-13. Ovaj stih nam govori o Božijoj dozvoli da se obučemo u ono što nam je on sam već pripremio – u dobra dela (14:13; Ef 2:10; 1 Tim 5:25).

A. T. Robertson ovde ima zanimljiv osvrt: "U Apkalipsi imamo tri metafore žene: majka u Otk 12; bludnica u Otk 13; nevesta Hristova ovde i na kraju. Prva i treća metafora oslikavaju Crkvu u njena dva perioda života, a druga oslikava njenog smrtnog neprijatelja (*Word Pictures in the New Testament, str. 449)*.

19:8 "to su pravedna dela Božijeg naroda" "Pravedna dela" *(dikaioma)* imaju nekoliko značenja u NZ:

1. ukazuju na Božija pravedna dela (15:4)

2. ukazuju na Hristovu žrtvu za spasenje čovečanstva (Rim 5:16,18)
3. ukazuju na naš pravedan život (19:8)
4. ukazuju na pravednost, zakon, red i upravu, najčešće Mojsijevog zakona (Lk 1:6; Rim 1:32; 2:26; 8:4; Jev 9:1,10).

Ključno teološko pitanje spram ove grupe grčkih pojmova *(dikaios, dikaiosis, dikaios, dikaiosune)* jeste kako ogrehovljeno čovečanstvo može uopšte da tvrdi da je pravedno, čisto? Ovde treba energično i nedvosmisleno reći da stanje pravednosti niko ne postiže sam po sebi, svojom silom i delima, već Božijim izborom (Bog Otac), kroz Božije delo (Bog Sin) Božijim privlačenjem (Bog Duh Sveti). Ljudi mogu samo da prihvate gotovo delo spasenja (Rim 5; 2 Kor 5:21).

Smisao pravednosti jeste pravedan život, hristoliki život (Rim 9:29; Gal 4:19; Ef 1:4). Takav život je dokaz živog odnos sa Bogom (14:13) a ne njegova osnova, ishodište (Gal 3:1-13)!

9 Anđeo mi reče: "Napiši: Blago onima koji su pozvani na svadbenu gozbu Jagnjetovu!" Još mi reče: "Ovo su istinite Božije reči." 10 Ja padoh ničice pred njegove noge da mu se poklonim, ali on mi reče: "Ne čini to! Sluga sam, kao i ti i tvoja braća koja objavljuju poruku o Isusu. Bogu se pokloni! Poruka o Isusu – to je duh proroštva."

Otk 19:9-10

19:9 "Blago onima" Ovo je četvrti od sedam blagoslova otkupljenima - 1:3; 14: 13; 16: 15; 19:9; 20:6; 22:7,14.

"koji su pozvani" Perfekt pasiv particip naglašava Božiji poziv na spasenje (17:14, Jn 6:44,65).

"Ovo su istinite Božije reči" Fraza koja naglašava pouzdanost anđelove poruke (21:5; 22:6).

19:10 "Ja padoh ničice pred njegove noge" Mnogo se raspravljalo o Jovanovom pokušaju da dâ slavu anđelu (22:8). Moguće je da Jovan svesno naglašava ovo, misleći na zlo klanjanja ovim nebeskim bićima (22:9, Kol 2:18). Pre je reč o strahopoštovanju pred nadzemaljskim,

nebeskim bićem neslućene snage, ili o tome da je pomislio da pred sobom ima ukazanje samog Boga (Post 16:7-13; 22:11-15; 31:11,13; 48:15-16; Izl 32,4; 13:21; 14:19; Sud 2:1; 6:22-23; 13:3-22; Zah 3:1-2; Lk 24:5), ili simbol Duha (22:8-9).

"Sluga sam, kao i ti i tvoja braća koja objavljuju poruku o Isusu" Jovan se ovim rečima predstavio na početku knjige, u 1:1. A anđeo nije samo sluga Bogu (Pnz 33:2; Ps 103:21; Dan 17:10) i otkupljenima (Jev 1:14), već i Hristov svedok, što više odgovara Božijem narodu nego li nebeskim bićima (12:17).

"Poruka o Isusu – to je duh proroštva" Nesvakidašnji izraz. Naravno, tumačen na nebrojene načine: (1) Isus je srž proroštva; (2) proroštva ukazuju na to da će Isus po Duhu doneti Novo doba (1:2; 6:9; 12:17, 14: 12 gde su slični izrazi).

Iz konteksta vidimo da Duh vodi sve one koji se pouzdaju u Hrista. Niko ne može da dođe do Spasitelja ako ga Duh ne uveri u to (Jn 6:44,65), ne pomogne mu da razume evanđelje, ohrabri ga da se pouzda u Hrista, krsti ga u njemu i oblikuje (Jn 16:8-11). Služba Duha Svetog je da veliča Hrista!

11 "Onda sam video otvoreno nebo, a tamo, beli konj. Onaj koji ga jaše zove se Verni i Istiniti; on po pravdi sudi i ratuje. 12 Oči su mu oganj što sažiže, a na glavi su mu mnoge krune. Na njemu je napisano ime, koje niko ne zna osim njega. 13 Obučen je u odeću natopljenu krvlju, a njegovo ime je Reč Božija. 14 Vojske nebeske su ga pratile, jašući na konjima obučenim u belu i čistu tkaninu od lana. 15 Iz njegovih usta izlazi oštar mač, kojim će poseći narode. On će vladati nad njima gvozdenom palicom i gaziti u muljari jarosnog gneva Boga, Svedržitelja. 16 Na svojoj odeći i na svome bedru napisano mu je ime:

CAR CAREVA I GOSPODAR GOSPODARA".

Otk 19:11-16

19:11 "Onda sam video otvoreno nebo" I ovaj glagol je u perfekt pasivu i ima svoju pozadinu u Jez 1:1. Nekoliko puta u Otkrivenju Jovan

vidi otvoreno nebo kroz koje mu dolazi sve progresivnija istina (4:1;11:19; 15:5).

"beli konj" Mladoženja iz prethodnog paragrafa sada postaje nepobedivi ratnik. Na ovaj način su Jevreji očekivali Mesiju, kao osvajača i oslobodioca. To je toliko drugačije od Pavlovog opisa Drugog dolaska (Parusia) u 1 Sol 4:13-18. Ipak, ova metafora je lek za ranjene duše progonjenih vernika. Tumač ne sme da zaboravi:

1. Ovo nije iscrpan izveštaj o Hristovom Drugom dolasku.
2. Jezik Otkrivenja je jezik simbola.
3. Jasna istina je: Isus, naš Gospod, dolazi ponovo da bi poveo svoje sa sobom (Jn 14:2-3), da sudi nevernima prema njihovim delima (Gal 6:7).

"Onaj koji ga jaše" Iako je i ovo beli konj, poput onog u 6:2, razlika je očigledna. Termin "verni i istiniti" na jevrejskom ističe Božiju pouzdanost (3:14, 1:5, 3:7).

"on po pravdi sudi i ratuje" Aluzija na Isa 11:3-5 (Isa 9:7; 16:5; 32:1; Ps 96:13), opis Novog doba pravednosti, doba Duha.

Posebna tema: Pravednost

Ovo je više nego važna tema i svaki ozbiljan tumač Božije reči joj se mora posvetiti. SZ opisuje Boga kao pravednog. Pojam dolazi čak iz Mesopotamije i doslovno znači "trska", mera za ravne zidove u građevinarstvu. Bog je baš takav sam po sebi – potpuno "ravan", bez ikakvih "krivina" i nedostataka. On je mera po kojoj sve drugo treba da se meri. To znači da je Bog i potpuno pravedan sudija.

Stvoreni smo po Božijem liku (Post 1:26-27; 5:1,3; 9:6). Sazdani smo za zajedništvo sa svojim Stvoriteljem. Sva tvorevina oko nas je poput pozornice života na koju smo postavljeni njegovom voljom. Bog je želeo da uživa u nama, u zajedništvu ljubavi. Zato je i odlučio da isproba našu odanost (Post 3). Nažalost, prvi ljudi su pali na toj probi. Sve se završilo u bolnom raskidu (Post 3; Rim 5:12-21).

Ipak, Bog je obećao da će obnoviti porušeno (Post 3:15). I uradio je to po svojoj suverenoj volji kroz svog Sina. U tom planu ljudski rod je bio potpuno nemoćan (Rim 1:18-3:20).

Bog je to uradio kroz Savez – Zavet. Sa njegove strane je urađeno sve kako treba, a čovek je pozvan da u pokajanju i veri prihvati to spasenje (Rim 3:21-31; Gal 3). On je napravio prvi korak i obnovio upropašteno:

1. Proglasio je pravednost svima koji mu pristupe kroz Hrista (legalni proglas opravdanja).
2. Dao je pravednost svima kroz dovršeno Hristovo delo (imputirana pravednost).
3. Darovao nam Duha koji stvara pravednost u nama (etička pravednost).
4. Obnovio je izgubljeno zajedništvo Edenskog vrta tako što u nama kroz Hrista obnavlja Božiji lik (Post 1:26-27) (pravednost u odnosima).

Bog očekuje da u Savezu uradimo naš deo. On čini sve, opršta, brine se a naše je da prihvatimo u:

1. pokajanju
2. veri
3. životnoj poslušnosti
4. izdržljivosti

Reč je o zavetnoj pravednosti, delotvornoj po recipročnosti odnosa Stvoritelja i stvorenja. Zasnovana je na Božijem delu u Hristu, na delotvornosti Duha i na našem voljnom pojedinačnom odgovoru. Taj teološki koncept zove se "opravdanje verom". Naravno, ovaj pojam ne srećemo u Pismu, ali on je sasvim utemeljen na Božijoj reči. Apostol Pavle je više od stotinu puta pomenuo pravednost u svojim pismima.

Reč koju Pavle koristi je rabinski pojam "*dikaiosyne*", paralela je jevrejskom pojmu "pravednost" (SDQ) Sreće se samo u LXX. U vanbiblijskoj literaturi pojam se koristio za opis ljudi koji su po svemu odgovarali božanskim ili ljudskim očekivanjima. SZ reč koristi uvek u zavetnim relacijama. Jahve je pravedan Bog. On želi da i njegov narod bude takav. Otkupljeni ljudi postaju i u tome nova stvorenja. Novo u Hristu se ogleda u životu pobožnosti (rimokatolički fokus na opravdanju). Kako je stari Izrael bio teokratsko drušvo nema jasne granice između sekularnog (društvene norme) i sakralnog (božanske

norme). U engleskom jeziku se ta razlika vidi u razlikovanju reči "pravda" *("just"* na engleskom, op. prev.*)* i "pravednost" *("righteousness"* na engleskom, op. prev.). Prva se tiče odnosa prema društvu, a druga odnosa prema Bogu.

Dobra vest – Evanđelje je poruka izgubljenom čovečanstvu da postoji spasenje i obnova u Hristu. Pavle je svestan paradoksa: Bog opravdava krivca. Ali, to je moguće kroz Očevu milost i ljubav, kroz Isusov život, smrt i vaskrsenje. Moguće je kroz službu Duha koji donosi i objašnjava evanđelje. Opravdanje je milostivi Božiji dar ali uvek vodi u pobožan život (Avgustin je naglašavao i jedno i drugo, dok je Reformacija morala da naglasi Božije delo zbog rimokatoličkog prenaglašavanja čovekovog dela u spasenju). Reformacija u opravdanju više teži čoveku kao objektu Božijeg dela. Rimokatolicizam u opravdanju više ističe čoveka kao subjekat, nekoga ko teži spasenju i promeni. A stvarnost ima i jednu i drugu stranu!

Slobodan sam da kažem da sve u Pismu – od Post 1 do Otk 20 – govori o obnovi edenskog zajedništva. Naime, Biblija započinje sa opisom ovozemaljskog zajedništva Stvoritelja i čoveka (Post 1-2), ali tako i završava (Otk 21-22). Bog će obnoviti svoj lik u čoveku i dosegnuti svoje ciljeve sa njim!

Evo i NZ pregleda istine opravdanja:

1. Bog je pravedan (što znači da je i Sudija)
   a) Rimljanima 3:26
   b) 2. Solunjanima 1:5-6
   c) 2. Timoteju 4:8
   d) Otkrivenje 16:5
2. Isus je pravedan
   a) Dela 3:14; 7:52; 22:14 (Mesijina titula)
   b) Matej 27:19
   c) 1. Jovanova 2:1, 29; 3:7
3. Bog želi pravednost u celoj tvorevini
   a) Levitska 19:2
   b) Matej 5:48 (5:17-20)
4. Božiji način za postignuće pravednosti

a) Rimljanima 3:21-31
b) Rimljanima 4
c) Rimljanima 5:6-11
d) Galatima 3:6-14
e) Bog daje pravednost
Rimljanima 3:24; 6:23
1. Korinćanima 1:30
Efescima 2:8-9
f) pravednost se prima verom
Rimljanima 1:17; 3:22,26; 4:3,5,13; 9:30; 10:4,6,10
2. Korinćanima 5:21
g) pravednost kroz delo Sina
Rimljanima 5:21-31
2. Korinćanima 5:21
Filipljanima 2:6-11

5. Bog želi da njegova deca budu pravedna
a) Matej 5:3-48; 7:24-27
b) Rimljanima 2:13; 5:1-5; 6:1-23
c) 2. Korinćanima 6:14
d) 1. Timoteju 6:11
e) 2. Timoteju 2:11; 3:16
f) 1. Jovanova 3:7
g) 1. Petrova 2:24

6. Bog će suditi svet na temelju pravednosti
a) Dela 17:31
b) 2. Timoteju 4:8

Pravedost je odlika Božijeg karaktera. Bog nam je besplatno daje kroz Hrista kao:

svoj proglas
svoj dar
Hristovo delo

Ipak, opravdanje je doživotni proces kome se kao hrišćani trebamo rado i predano posvetiti. Tek će ga Hristov povratak dovršiti. Sada imamo

obnovljeno zajedništvo sa Ocem kroz Hrista. I sve dok se Isus ne vrati – za našeg života ili posle njega - pozvani smo da se menjamo u njegov lik. Evo kako IVP-ov *"Rečnik poslanica apostola Pavla"* kaže na str 834: *"Kalvin još više od Lutera naglašava našu prevednost u odnosima. Luter je naglasio ono što je Bog uradio za nas proglasivši nas pravednima u Hristu"*

Za mene lično naš odnos prema Bogu je trojak:

1. Evanđelje je osoba (naglasak Istočne crkve i Kalvina)
2. Evanđelje je istina (naglasak Avgustina i Lutera)
3. Evanđelje je promenjeni život (naglasak Rimokatoličke crkve)

Svo troje je tačno i vredi za zdravo i biblijski uravnoteženo hrišćanstvo. Zanemarimo li, ili prenaglasimo bilo šta – eto nam problema. Zato:

Dobrodošao Isuse!
Dobrodošla istino!
Dobrodošla hristolikosti!

19:12 "Oči su mu oganj što sažiže" Opis Gospoda iz 1:14 i 2:18. Očigledna je SZ pozadina Dan 10:6.

"a na glavi su mu mnoge krune" Dijademe su kraljevske krune. Isus ih ima više od jahača iz 6:2 (simbol rata), više od Sotone (crvena aždaja iz 12:3), više od zveri iz 13:1.

"Na njemu je napisano ime, koje niko ne zna osim njega" Moguća aluzija na Otk 2:17, ali nesigurnog značenja. Neki u ovome vide drevno verovanje: Onaj ko zna ime božanstva zna i kako da vlada njime. Dakle, niko ni izbliza ne poznaje Hristov karakter. Ipak, to ne utiče na ono kakvim nam se objavio – "Verni i Istiniti" (st. 11); "Reč Božija" (st. 13) ; "Kralj kraljeva i Gospod gospodara" (st. 16)**.**

19:13 "Obučen je u odeću natopljenu krvlju" Aluzija na Isa 63:3, kao i u st. 15. Glagol "natopiti" je u perfektu. Tumači se ne slažu da li je ovde reč o: (1) krvi njegovih neprijatelja, što i jeste fokus odeljka (Targum, Post 49:10-11, makar da se ovde ne pominje bitka); (2) njegovoj otkupiteljskoj krvi u kojoj njegovi "opraše haljine svoje" (7:14).

"a njegovo ime je Reč Božija" Pojam *logos* je veza ove knjige i Jovanovog evanđelja. Samo on ovako oslovljava Gospoda (Jn 1:1,14; 1 Jn 1:1). Evanđelje je i osoba (Isus kao živa Božija Reč) i poruka (Sveto pismo, Biblija, kao pisana Božija Reč). Ovaj dualizam imamo

i kod pojma vere. Naime, ona je lični čin prihvatanja Hrista i umno prihvatanje, pouzdavanje u doktrinu, sadržaj vere (vera u Juda 3 i 20).

Posebna tema: *Logos* – jevrejska i grčka pozadina

1. Jevrejska pozadina
   a) Snaga izgovorene reči (Isa 55:11; Ps 33:6; 107:20; 145:15) u stvaranju (Post 1:3,6,9,11,14,20,24,26,29) i blagosiljanju Patrijarha (post 27:1, 49:1).
   b) Pri 8:12-23 poosobljuju "Mudrost" kao prvostvorenu i kao sredstvo kojim Bog stvara sve drugo (Ps 33:6; vankanonska *Mudrost Solomunova 9:9).*
   c) Targum (aramejski prevod i komentari), upravo zbog zavodljivosti antropomorfizma menja frazu "Reč Božija" sa *logos.*
2. Grčka Pozadina
   a) Heraklit se ovim pojmom služi na više načina. *Logos je bezlično božanstvo, sila koja se ne menja, sve vodi i drži na okupu.*
   b) Platon takođe kosmičku svemoć bez svojstva ličnosti naziva *logosom. Ona upravlja svime i određuje godišnja doba.*
   c) Stoici su tvrdili da je *logos početak sveta, njen upravitelj, ali ne celovita ličnost.*
   d) Filon je poosobljavao ovaj pojam kao "Prvosveštenika koji predstavlja duše ljudi pred Bogom", ili kao "most između čoveka i Boga"; "kormilo kojim nebeski Kormilar upravlja kosmosom i svim stvarima" *(kosmokrator).*

19:14 "Vojske nebeske su ga pratile" Dva su shvatanja: (1) Zbog 17:14 i opisa svetih u 19:8 (neposredan kontekst), mnogi smatraju da su ovo hrišćani; (2) Zbog SZ pozadine u Zah 14:5 i nekih NZ odeljaka (Mt 13:41; 16:27; Mk 8:38; Lk 9:26; 1 Sol 3:13; 2 Sol 1:7) neki misle da je reč o anđelima. Slična nesigurnost svojstvena je i drugim odlomcima ove knjige.

19:15 "Iz njegovih usta" Aluzija na Isa 11:4 i Otk 1:16, 2:16. Istu metaforu suda srećemo i u drugim knjigama jevrejske apokaliptike (IV Jezdra 12:6; Psalmi Solomunovi 17:10,45,49 i Enoh 62:6).

"oštar mač" Metafora sile evanđelja i Božije izgovorene reči (Post 1; Isa 55:11; Jn 1:1; 2 Sol 2:8). Ovo svakako ne treba doslovno da se shvati.

Propast pobunjenih bezbožnih vojski je opisana u Jez 38-39. Ona se dešava: (1) mačem (Jez 38:21; Otk 19:15,21); ili (2) vatrom sa neba (Jez 38:22; 39:6; Otk 20:9). Poređene ovog i narednog poglavlja (različiti načini uništenja vojski naroda), u svetlu Jez 39, ukazuje na rekapitulaciju (sažeto ponavljanje). Naime, dolazak Gospodnji u ovom poglavlju ponavlja se drugačijim jezikom u 20:1-10. Istu matricu smo videli i kod pečata, truba i zdela.

"narode" SZ u Jez 38 nabraja više naroda Bliskog istoka (st. 2,5,6,13). Jovan se služi odeljkom Jez 38-39 i uzima slike eshatološke bitke dobra i zla! Gospod Isus ima najveći mač! Vidi više o tome u 2:26 i 10:11.

"On će vladati nad njima gvozdenom palicom" Drugi od tri opisa Onog koji jaše na belom konju. Ovaj opis suda dolazi iz Ps 2:9; 110:5-6 (Otk 2:27; 12:5).

"gaziti u muljari jarosnog gneva Boga, Svedržitelja" Treći, poslednji opis suda je aluzija na Isa 63:2-3; Jer 51:33; Plač 1:15; Jl 3:13 (Otk 14:19-20). Istočnjaci su u crvenilu muljanog grožđa videli sliku bitke, krvi, smrti.

19:16 "na svome bedru napisano mu je ime" Tumači nisu sigurni oko ovog "bedra": (1) mesto gde najčešće visi pripasani mač; (2) jahačev deo plašta koji pada na stražnji deo konja; (3) jaki mišić tela, kao slika snage.

"CAR CAREVA I GOSPODAR GOSPODARA" Jedno ili dva imena? Otk 17:14 ukazuje na jedno (1 Tim 6:15). Moguće su dve SZ pozadine: (1) opis JHVH (Post 10:17, Enoh 9:4); (2) persijska titula božanstva pripisana JHVH (Dan 2:37). Zanimljivo je da ceo ovaj izraz na aramejskom ima zbir 777, posebno u poređenju sa brojem zveri – 666. Savršeno dobro naspram savršenog zla.

17 "Zatim sam video jednog anđela kako stoji na suncu. On doviknu veoma glasno svim pticama koje lete posred neba: "Dođite, okupite se na veliku Božiju gozbu, 18 da jedete meso careva, vojvoda i moćnika, i meso konja i njihovih konjanika, te meso slobodnih i robova, meso malih i velikih!"

Otk 19:17-18

19:17 "svim pticama" Ovaj jeziv odeljak podeseća na dva SZ mesta. U ovom kontekstu je reč o istoj borbi kao u 16:12-16, zvanoj Armagedon. Ptice grabljivice su opisane u 1 Sam 17:46 (Mt 24:28, Lk 17:37) i Jez 39:17-20, što je odlučujući boj Goga i Magoga na kraju vremena. Jovan se često služi SZ predstavama na novi način. U Otk 20, borba kod Goga i Magoga govori o porazu Sotone posle hiljadugođa (milenijuma). Ova bitka, opisana u ovom poglavlju, dešava se ranije i opisuje sukob Hrista sa aždajom i lažnim prorokom.

"Dođite, okupite se na veliku Božiju gozbu" Kontrast svadbi Jagnjetovoj (st. 7; 9). Hrist poziva izgubljene na spasenje i večnu radost njegovog venčanja. Ovde anđeli pozivaju orlušine na gozbu nad leševima (i umrlim dušama), na samom kraju istorije sveta (Jer 12:9, Jez 39:17). Ova slika pokazuje neumitnost i snagu Božijeg suda nad njegovim neprijateljima (Isa 34:6; Jer 12:12; 46:10; Sof. 1:7).

19:18 Ovo nas vraća na 6:15, na opšte eshatološke kategorije ljudi. Za drevne istočnjake je bilo posebno strašno ako se umrli ne bi sahranio. Pobednički povratak Hrista se opisuje na kraju svakog kruga zala: pečati, 6:12-17; trube, 11:15-18; zdele, 19:1-21.

19 "Onda sam video Zver i zemaljske careve sa njihovim vojskama, okupljene da zarate sa Onim što sedi na belom konju i sa njegovim vojskama. 20 Zver je bila zarobljena, a sa njom i lažni Prorok, koji je činio čudesa pred ljudima, kojima je zaveo one što primaju žig Zveri i klanjaju se njenom kipu. Oboje je bilo živo bačeno u ognjeno jezero koje gori od sumpora. 21 Ostale je mačem pogubio Onaj što sedi na konju, Onaj iz čijih usta izlazi oštar mač. Sve ptice nasitiše se njihovog mesa".

Otk 19:19-21

19:19 Bitka počinje. Aluzija na Ps 2. Da li je reč o doslovnom sveopštem ratu ili je ovo simbol sukoba dobra i zla? Stil apokalipse jeste simbolizam. Tu su i paralelni odeljci Mt 24; Mk 13, Lk 21 i 2 Sol 2 koji ukazuje na doslovnost događaja. Neuskladivost ovih odeljaka izvor je mnogih neslaganja u tumačenju, makar kako predanih i bogobojaznih teologa. U svakom slučaju ovde nam kruti dogmatizam ne pomaže!

19:20 "lažni Prorok, koji je činio čudesa pred ljudima" Ovo je druga zver (13:11-18; 16:13) i vraća nas na 13:12-13. Tu vidimo odnos ove zveri prema zveri iz mora kao parodiju odnosa Duha Svetog prema Bogu Sinu.

"one što primaju žig Zveri" Vidi 13:16-17

"Oboje je bilo živo bačeno u ognjeno jezero koje gori od sumpora" Izraz "ognjeno jezero" je jedinstven za ovu knjigu. Sinonim je *geheni*, pojmu koji je Gospod upotrebio za pakao. Ovde je moguća aluzija na Isa 30:23-33 i Dan 7:11. Zapravo, mnogo je proročkih napomena o sudu vatrom, spaljivanjem. Tema večne vatre je razvijana u judaističkoj apokaliptici (Enoh 27:1; 54:1; 56:3; 90:26; IV Jezdra 7:36; Apokalipsa Baruha 59:10; 85:13, popis Džordža Lada, *Otkrivenje,* str. 258). Frazu srećemo i u Otk 20:10,14; 21:8. To je mesto stvoreno za Sotonu i njegove demone, ali u njemu će se naći i svi oni koji budu odbacili Boga. Ovo mesto je konačno odredište Sotone. Ono je neizbežna posledica njegove pobune protiv Svevišnjeg i trajna potvrda bezdana (Mt 25:46; Otk 9:11; 11:7; 17:8; 20:1,3).

19:21 Oni koji rado primaju pečat zveri (13:16; 14:9,11), proganjaju vernike, biće ubijeni Hristovom reči (baš kao i zver iz mora, 2 Sol 2:8).

Predlozi za razgovor

Ovaj udžbenik je tek vodič u tumačenju. Svako od nas je za sebe odgovoran za svoje tumačenje Pisma. Svako treba da sluša svoje unutrašnje vođstvo. Seti se: ti, Pismo i Duh Sveti. Nikada ne odustaj od ovoga.

I ova pitanja su osmišljena da bi ti pomogla u sažimanju glavnih misli ovog odeljka. Dakle, da u njima nađeš izazov, a ne konačne odgovore.

1. Nabrojte grupe onih koje slave Boga u odeljku st. 1-8. Zašto slave?
2. Odakle dolazi koncept Jagnjetove svadbe? Šta je značenje toga?
3. Šta nam st. 10 kazuje o anđelima?
4. Opišite značaj st. 11-16 onako kako se te reči tiču Hrista.
5. Koja bitka je opisana u st. 17-21? Koliko će bitaka biti na kraju vremena?

Otkrivenje 20

Podela poglavlja prema "Novom srpskom prevodu s napomenama"

Hiljadugodišnje carstvo 20:1-6
Đavolov konačni poraz 20:7-15

Treći krug čitanja (vidi uvodne napomene)

Prema izvornim piščevim namerama

Ovaj komentar je tek vodič u vašem proučavanju Pisma. To znači da ste za svoje tumačenje sami odgovorni. Svako od nas treba to da radi u svetlu objave koja mu je data. Tu ste vi, Sveto pismo i Sveti Duh – najvažniji u tumačenju. Ne prepuštajte sve drugim tumačima.

Čitajte ovo poglavlje u njegovom kontekstu. Uočite o čemu je reč. Pokušajte sami da sačinite svoju skicu ovog, prvog poglavlja. Tek onda to uporedite sa prevodima Bibije koje posedujete. Podele na poglavlja i manje celine nisu deo nadahnutog teksta, ali nam pomažu da dokučimo izvorne piščeve naume, a to je suština svakog dobrog tumačenja. Neka svaki odeljak govori o jednom jedinom pedmetu.

Prvi odeljak...
Drugi odeljak...
Treći odeljak...

Kontekstualni uvid: 20:1-15

A. Ovo poglavlje ima jasnu teološku vezu sa prethodnim poglavljem (Drugi dolazak) i ostatkom knjige (21-22, večno Carstvo). Pitanje za tumače: Da li Drugi dolazak prethodi hiljadugodišnjem carstvu? Ako da, onda su neki stavovi primilenijalizma neizbežni (tumačenje istorijske naracije). Ali, šta ako su poglavlja 20-22 nova celina rekapitulacije (V. Hendriksen, "Više nego pobednik")? Slično je i sa krajem 11. poglavlja,

kao i sa 12-14, što onda daje prednost stavovima amilenijalnog idealizma.

B. U ovom poglavlju srećemo nekoliko teoloških ideja koje ne vidimo u ostatku Svetog pisma:

1. dvostepeno vaskrsenje
2. privremena vladavina mučenika
3. Mesijina zemaljska hiljadugodišnja vladavina
4. nepotpuna vladavina Mesije (pod vođstvom Sotone, čovečanstvo se posle hiljadu godina ponovo buni protiv Hrista)
5. još jedna bitka sa nevernicima pre suda Velikog belog trona.

C. Teškoće u tumačenju postoje zbog:

1. teološkog bogatstva ovog poglavlja
2. nejasnoće oko:
    a. vezivanja Sotone, st. 2
    b. broja prisutnih grupa ljudi, st. 4
    c. učesnika prvog vaskrsenja, st. 5
    d. ko, gde, kako u Hristovoj vladavini, st. 6
    e. ko su "narodi" iz st. 8
    f. značenje i lokacija "voljenog grada", st. 9
    g. ko je sve pred Velikim belim tronom, st. 11-15, i kako se uklapa u Mt 25:31?
3. Mnogo je neslaganja među učenim i iskreno pobožnim teolozima. Čak se ne slažu ni svi milenijalisti međusobom. Zapravo, nijedna teorija ne sme da porekne stvarnost vidljivog, fizičkog Hristovog dolaska, o čemu svedoči sav NZ.
4. Evo nekoliko vrednih misli od tumača koje cenim.
    a. Džordž Lad, u svom komentaru Otkrivenja kaže: "Američki evangelikalizam sasvim neosnovano naglašava doktrinu milenijuma…Jedno je jasno: On (Isus) ne uči o privremenom ovozemaljskom carstvu koje treba da dođe pre onog večnog Novog doba"
    b. A. T. Robertson piše: "Ova divna knjiga je pisana da bi svim vernicima donela utehu i nadu u teškim vremenima, a

ne da bi ih svađala i delila" (*Word Pictures in the New Testament, str. 457-458).*

c. Rej Samers: "Ovom poglavlju valja pristupiti u velikoj poniznosti duha. Uočimo njegova teška mesta, odbacimo dogmatske ramove i poštujmo trud i iskrenost tumačenja drugih. Ove reči su bojno polje neslaganja hrišćana kroz mnoge vekove" (*Worthy is the Lamb, str. 202).*

d. Robert H. Mouns piše: "Toliko je komentatora koji su govorili o prvih deset stihova ovog poglavlja, da je lako zaključiti kako je ovo najvažniji deo knjige Otkrivenja. Mnogo je onih koji se na ovom tekstu pretvaraju u vatrene apologete određenih stavova milenijalizma. Nije mi želja da umanjim značaj ovih redova, ali ne želim da im se da veća vrednost od samog Hristovog dolaska, poslednjeg suda, uklanjanja Zlog i zlih, lepote večnosti koja dolazi. Štaviše, pažljivo čitanje ovog milenijumskog odeljka (st. 1-10) može da ukaže kako je vaskrsenje ograničeno samo na mučenike, da nema jasnih naznaka da će Hrist vladati na zemlji i da ta vladavina prethodi njegovom Drugom dolasku" (*The Book of Revelation, New International Commentary Series, str. 351).*

D. Vladavina hiljadugodišnjeg carstva nije isto što i:

1. Mesijansko doba
2. Carstvo Božije (i jedno i drugo su večni, Dan 7: 14,27; Isa 9:7; Lk 1:33; 2 Pet 1:11; Otk 11:15; 22:5).

E. Ideja hiljadugodišnje vladavine u savršenom spokojstvu sa Hristom ima svoje korene u istoriji dugoj šest hiljada godina, posebno u ideji počinka Sabata (Post 1). Čini se da je ovo verovanje (istorijski primilenijalizam) bilo prisutno u prvim hrišćanskim delima (poslanica Varnavina 15; II Enohova 33).

F. Odeljak je nadahnuto otkrivenje sa dubokom božanskom svrhom: kojom: (1) nabrajanje poslednjih događaja; (2) duhovni uvid u duhovna stradanja vernika svakog doba?

Tumači Pisma moraju da paze da ne prate svoju misao u nadahnutom tekstu, već apostolovu. Privrženost nekoj doktrini, teološkom sistemu, ili

biblijskom učitelju lako dovede do mnoštva loših stavova i tumačenja. Jovan izborom literalne forme izriče svrhu svog pisanja. A apokalipsa je SZ a ne NZ žanr! Doslovno tumačiti ovu knjigu, ovaj književni stil, nije samo po sebi dokaz konzervativizma, već je pre zalutali entuzijazam! Zašto neki moderni tumači pojedine simbole ove knjige tumače doslovno a neke figurativno? Svaka slika je simbol, sve je predstava nečega (to još ne znači da nešto nije istinito). Jovan govori o kraju vremena strukturama SZ. Kao da svesno prećutkuje Isusovu i Pavlovu eshatologiju Ali, pisci Božije Reči – i SZ i NZ – ne pišu sistematsku teologiju. Oni svakako pišu istinu, ali ne u skladu sa našim logičkim nizovima misli, nekakvom hronologijom, sistematizacijom! Bolje je da u svakoj viziji odredimo njenu ključnu poruku i izbegavamo kruti dogmatizam.

G. Na ovom poglavlju se prečesto lomi sva teološka težina knjige –njene poruke i komplikovane strukture! To pisac svakako nije nameravao. Hiljadugođe je samo uvod u večnu Božiju vladavinu. Samo ovde, u ovoj knjizi čitamo o privremenoj Mesijinoj vladavini. Milenijum se pominje u žanru koji nam prenosi istine visoko simboličnim jezikom. Mene lično milenijum ne iznenađuje (u svetlu SZ), ali me iznenađuje (1) dvostepeni sud; (2) spoj vaskrsnutih svetaca i običnih ljudi na zemlji; (3) prisustvo pobunjenih nevernika nakon deset vekova Mesijine vladavine. Zar će Hristova vladavina biti nesposobna da povede svet u doba pravednosti čak i onda kada Sotone više nema? Ili je reč o simbolu koji ukazuje ne bezmerno razvratnu ljudsku prirodu?

H. Neka nam sam Gospod pomogne u skladu sa rečima 22:18-19! Svi mi smo pod uticajem naše grešne prirode, našeg životnog doba, iskustava i učenja kojim smo izlagani!

Knjige od pomoći:

A. Alan Johnson, “Revelation”, *The Expositors Bible Commentary, tom 12.*

B. George Ladd, *Revelation of John*

C. Leon Morris, “The Revelation of St. John” *Tyndale New Testament Commentaries, tom 20.*

D. Robert Mounce, "The Book of Revelation" *The New International Commentary*

E. Ray Summers, *Worthy Is the Lamb*

F. Craig Blaising and Darrell Bock, *Progressive Dispensationalism*

Tumačenje reči i izraza

> **1 "Zatim sam video anđela kako silazi sa neba. Ovaj je imao ključeve od bezdana i veliki lanac u svojoj ruci. 2 On uhvati Aždaju, Staru zmiju, koja je đavo i satana, i okova je na hiljadu godina. 3 Onda je baci u bezdan, zaključa je i zapečati, tako da ne zavodi više narode, dok se ne navrši hiljadu godina. Posle ovoga ona ima da bude odrešena na kratko vreme".**
>
> **Otk 20:1-13**

20:1 "Zatim sam video anđela kako silazi sa neba. Ovaj je imao ključeve od bezdana" Anđeo sličan onome sa ključevima od ambisa u 9:1-2,11. Zanimljivo je da je sam Sotona okovan silom neimenovanog anđela.

"ključeve od bezdana" Dva su ključa u ovoj knjizi. Isus ima ključ mrtvih u Adu-Hadesu, 1:18, nepoznati anđeo ima ključ od ambisa, 9:1. Ključ je znak sile nad nekim ili nečim, znak vlasti i autoriteta.

"Bezdan" je prevod grčkog koncepta "dubina" (jama bez dna), o čemu je bilo reči u 9:1. Ovo je tamnica jakih demonskih duhova. Ipak, ne možemo da budemo sasvim sigurni u to, zbog Pavlove upotrebe pojma u Rim 10:7. Moguće je da je "bezdan" sinonim Tartarusa, mesta gde su zatočeni zli duhovi (Lk 8:31; Juda 6; 2 Pet 2:4). Rabini 2. i 3. veka su verovali da je to poseban deo Hadesa, posvećen nepravednicima.

20:2 "Aždaju, Staru zmiju, koja je đavo i satana" Četvorostruka titula Zloga, o čemu je bilo reči u 12:9, ne ostavlja nikakvu nedoumicu oko toga ko je vezan i ko će kasnije da bude bačen u ognjeno jezero (st. 10). Ovo povezuje početak (Post 3) i kraj svega (Otk 20-22).

"Aždaja" može da bude:

1. Paralela "zmiji". SZ pojam *tannin može da se odnosi na:*

a) kopnenu zmiju (Izl 7:9,10,12; Pnz 32:33; i verovatno Ps 91:13)

b) morsku zmiju (Post 1:21; Ps 148:7).

2. Paralela *Levijatanu* – mitološkom čudovištu (Jov 7:12; Ps 74:13-14; Isa 27:1), koji oslikava Božije stvorenje (Jov 41; Ps 104: 24-26), ili je simbol zla (poput Rave, Isa 51:9).

3. Simbolički naziv za vođe neprijatelja Jevreja

a) Egipat (Ps 87:4; Rava; Jez 29:3)

b) Vavilon (Jer 51:34)

4. *Haos,* čudovište mesopotamijske mitologije (vidi uvod u Otk 12, posebno 12:3). Neki prevodi prevode oba pojma – tannin i tannim – ("šakali", "drekavac" Jov 30:29; Ps 44:19; Isa 13:22; 34:13; 35:7; 43:20; Jer 9:11; 10:22; 49:33; 51:37; Jez 29:3; Mih 1:8) sa "zmajevi", ali to su nesigurna značenja. "Šakali" su množina imenice tan.

"i okova je na hiljadu godina" Ljudi oduvek osećaju duboko u sebi da kolektivna krivica čovečanstva, zbog greha Adama i Eve nije fer. U tom smislu ovo uklanjanje zla i kušnje stvara edenske uslove na zemlji. Ljudi neće samo biti pošteđeni zla, već će vekovima uživati u prisutnosti proslavljenog Mesije. Ali, tragedija ljudskog roda će se posebno videti kada i nakon te hiljadugodišnje vladavine, budu ustali protiv Hristove vladavine (20:7-9).

SZ koncept dva doba istorije Jevreja posebno ističe sukob dobra i zla (ograničeni dualizam). Jevreji su kraj sveta i veka videli kao pozornicu okončanja ove borbe (Ps 2). Jovan se služi tim predstavama kako bi pomogao progonjenim hrišćanima svoga doba, ali i svakog doba. Zato je vrlo neobično da u knjigu očiglednih simbola jednom rečeno, otkriveno proroštvo – kakvo je hiljadugođe – bude shaćeno doslovno. Mislim da je to pre zbog tumečevih predubeđenja a ne zbog egzegetskih razloga. Ali, ovo pitanje nije stvar vere ili nevere u Sveto pismo, već dobre i dosledne interpretacije apokaliptičnih spisa. Mi vernici bi voleli više podataka o kraju vremena. Zato: (1) čitamo Otkrivenje kao satnicu Drugog dolasaka: (2) guramo značenje detalja u našu istoriju, kulturu, teološke okvire. Ako je to tako, ako shvatimo ovo carstvo doslovno, onda će sa

Hristom vladati samo vernici koji budu živeli i postradali tokom ovog perida (st. 4-5)!

20:3 "Onda je baci u bezdan, zaključa je i zapečati" Pet glagola u aoristu opisuju pet radnji koje bezimeni anđeo čini nad Sotonom: (1) "uhvati je"; (2) "okova je"; (3) "baci je"; (4) "zaključa je"; (5) "zapečati je". Aorist naglašava potpuno odstranjenje uticaja Sotone. Moguća aluzija na Isa 24:22.

> **"tako da ne zavodi više narode"** Zavođenje je svrha svakog delovanja Đavola i njegovih demona među ljudima (12:9; 13:11-14; 16: 14; 19:19; 20:8). Đavo zna da mu je preostalo samo malo vremena (12:2), zato pokušava da osvoji što više Božijih stvorenih miljenika – ljudi, muškaraca i žena – da ih povede sa sobom kroz neverstvo u večnu propast. On želi da ga ljudi obožavaju, baš kako i vidimo u Isusovim kušnjama (Mt 4:9; 13:4).

Ključno pitanje u ovom delu stiha je – Ko su ovi narodi? Neverne vojske su već uništene (17:2; 18:3; 19:18-21). Neki tvrde da je reč o istim narodima, o onima koji su preostali posle strahovitog poraza. Drugi tumači kažu da je reč o ljudima, nacijama, koje nisu učestvovale u sveopštoj, bezbožnoj zaveri protiv Hrista. Opet, "nacija" kao simbol je vrlo nejasna (vidi 2:26; 10:11), jer je srećemo ponovo u 22:2, čak i posle uništenja Sotone i svih nevernika.

Moguće je da je odeljak 19:11-21 (17-19) ponovljen u 20:1-10. To rešava pitanje prisustva "naroda", nakon konačnog suda Otk 19. Pojam "narodi" najčešće opisuje pokvarene, bezbožne narode (vidi 2:26; 10:11). Presuda nad Sotonom je analogna sa Lk 10:17-20 (zbačen s neba); Mt 12:26-29 (poražen Hristovim egzorcizmom), 2 Kor 2:10,15 (obesnaženje svih zlih autoriteta). Tako Otk 20:1-10 ističe ukupnu Hristovu pobedu u njegovom Prvom dolasku i u plodovima te pobede koje će trajati sve do njegovog Drugog dolaska (amililenijalizam).

Ova rekapitulacija pokazuje koliko je Jovan bio pod uticajem presudne bitke na kraju vremena, prema Jez 38-39 (moguće i Ps 2). On ovaj sukob posebno stavlja u kontekst bezbožnih naroda Male Azije, te ga čini sveopštim – Bog i njegov narod protiv Sotone i nevernika.

"dok se ne navrši hiljadu godina. Posle ovoga ona ima da bude odrešena na kratko vreme" Mnogo se debatuje o tome zašto Sotona "treba da bude" (prevod E. Čarnić) – *dei* – pušten na neko vreme. Jedni u ovome vide dokaz Božije pravedne osude nad pobunjenim čovečanstvom. Drugi, opet, kažu da je ovo još jedan šansa za spasenje, kao i u 9:20-21; 14:6-7; 16:9,11.

Moguće je da je ovo vezivanje Zloga simbol konačne pobede zla, kako navodi jevrejska apokaliptika (I Enohova 10:4-6,11-13). Naime, *Azazel* (pustinjski demon, Lev 18:8,10,26) je prema predanju zatočen i ne može više da zavodi ljude. Ovo zatočeništvo je način na koji se pali anđeli čuvaju za dan suda, prema Isa 24:21-22; 2 Pet 2:4; Juda 6.

Moguće je da njegovo oslobađanje namerno otvara istinski poslednju scenu istorije sveta. Još jednom i zauvek će se sukobiti Otac, Sin-Mesija i Duh sa Sotonom, morskom i zemaljskom zveri i njihovim sledbenicima. Tvorevina će se konačno očistiti od zla. Istorija je oduvek poprište sukoba dobra i zla, a sada će se na njoj odigrati poslednji čin. Ovaj SZ motiv je uzet iz Ps 2 i Jez 38-39. Isti događaj, isti sud poslednjeg vremena je opisan u 19:19-21. Ako je to tačno, onda su poglavlja 17-19 i 20 paralelna i pokrivaju isti period – od Hristovog Prvog do Drugog dolaska.

4 "Onda sam video prestole. Onima što su sedeli na njima data je vlast da sude. Video sam i duše onih koji su pogubljeni, jer su propovedali Isusa i Božiju reč, i one koji se nisu poklonili Zveri, ni njenom kipu; one koji nisu primili žig na svoju ruku i na svoje čelo. Ovi su oživeli i vladali sa Hristom hiljadu godina. 5 Ostali mrtvi nisu oživeli, dok se nije navršilo hiljadu godina. Ovo je prvo uskrsenje. 6 Blaženi su i sveti oni koji učestvuju u prvom uskrsenju. Smrt nad njima nema vlast. Oni će biti sveštenici Božiji i Hristovi i vladati sa njim hiljadu godina".

Otk 20:4-6

20:4 "Onda sam video prestole" Aluzija na Dan 7:9. Mnogo je tronova pomenuto u Otkrivenju: (1) Božiji tron (5:1, 1,17; 6:16; 7:10,15;

19:4; 21:5); (2) Sotonin tron (2:13), (3) tron zveri (13:2; 16:10). Rekli smo da je tron uvek metafora moći, autoriteta.

"Onima što su sedeli na njima" Još jedan osvrt na Dan 7:22. Pitanje je ko su "oni"? Kod proroka Danila to su ili anđeli ili sveci. Tumači se ne slažu oko toga koliko grupa je pomenuto u ovom stihu.

1. Neki vide tri grupe (one na tronu, hrišćane mučenike i one koji se nisu poklonili zveri).
2. Drugi uočavaju dve grupe.
3. Ima i onih koji smatraju da je ovo jedna i jedinstvena grupa.

Ako je reč o jednoj grupi, onda su to postradali hrišćani. Inače, ne postoje drugi dokazi u Pismu koji govore o ograničenoj vladavini mučenika. Božija Reč nas uči da će svi sveti jednom vladati (Otk 3:21; 5:10; 22:5; Mt 19:28; Lk 22:29-30; 2 Tim 2:12). Vidi posebnu temu u 5:10.

Oni koji smatraju da je reč o dve grupe, pozivaju se na drugi deo st. 4 – "one koji se nisu poklonili Zveri". Kažu da je to druga grupa hrišćana, onih koji su umrli prirodnom smrću makar da se pod cenu života nisu poklonili zveri. U svetlu Drugog dolaska, Otk 19 i Velikog belog prestola u 20:11, ovo je možda i najbolje tumačenje. Ako je ono tačno, onda se Veliki beli presto (st. 11) odnosi samo na izgubljene i nije paralelan sa Mt 25:31.

"na njima data je vlast da sude" Ovaj grčki izraz može da se odnosi na: (1) vlast koju dele sa Hristom (2:26-27; 1 Kor 6:2, vidi posebnu temu u 5: 10) ili (2) pravednost koju su primili (6:9-11; Dan 7:22).

"duše onih koji su pogubljeni" Neki u ovome vide bestelesne duhove (6:9). Doslovan prevod "obezglavljeni" ukazuje na sekiru sa dva sečiva, kojom se izvršavala smrtna kazna nad rimskim državljanima (Rim 13:4, Josif "Starine", 14:9:4). Ovo su svakako učenici hrišćanske vere.

"i one koji se nisu poklonili Zveri" Ako se prethodni izraz tiče mučenika, onda se ovde misli na one koji su umrli tokom tog perioda (13:15). Ako je ovo slika vremena između dva Hristova dolaska, onda se odnosi na sve vernike. Ako se tiče poslednjeg vremena, onda govori i o poslednjem naraštaju hrišćana.

"one koji nisu primili žig" Vidi više u 13:16-17. Ovaj izraz je paralelan prethodnom - "i one koji se nisu poklonili Zveri".

"Ovi su oživeli" Pojam života *(zoe)* se najčešće odnosi na telesno vaskrsenje (Mt 9:18; Jn 4:25; Dl 1:3,9-11; Rim 14:9; Otk 1:18; 2:8; 13:14). Ali, nijedan tumač ne može ovaj stih da tumači kao duhovno, a naredni kao telesno vaskrsenje! Da li ovi stradalnici koji vladaju sa Hristom imaju vaskrsla tela ili tela koja se ne raspadaju? Ako su vaskrsnuli, čemu izraz "narodi"?

"i vladali sa Hristom hiljadu godina" Koncept Isusove vladavine je pomenut u Otk 12:5; 19:5, kao moguća aluzija na Ps 2:8-9. Suvladavina vernika sa Hristom spominje se u Mt 19:28; Lk 22:28-30; 2 Tim 2:12; Otk 3:21; 5:10; 20:4,6 i 22:5. Ovo je ili hiljadugodišnja ili večna vladavina (Dan 7:14,18,27; Otk 22:5)? Pogledajte posebnu temu o vladavini Carstva Božijeg u 5:10.

Ako je hiljadugođe simbol vladavine Crkve (od inkarnacije do Parusie; 10x10x10 = 1000, jevrejski oblik superlativa, kao slike punine, dovršenosti), onda hiljadugođe ukazuje na večnost.

Ipak, ovaj scenario ne odgovara sasvim st. 5-6. Ovo je još jedan primer kako jedan pristup u tumačenju deluje na jedan tekst, ali nikako i na drugi. Tako su različiti pristupi u tumačenju stvorili različite naglaske, škole tumačenja koje se ne libe da čitav NZ tekst čitaju određenjim "ključnim tekstovima". Ali, ovde je previše fluidnosti, nesigurnosti, pa i otajstva. Ne presecajmo sve čvorove ekskluzivizmom i dogmatizmom!

20:5 Neki prevodi st. 5a stavljaju kao parentezu, kao umetak, u zagrade. Oni koji su deo prvog vaskrsenja određuju ko je deo sveopšteg suda (20:11). Evo nekoliko mišljenja o grupi "ostali mrtvi":

1. izgubljeni (st. 6; Dan 12:2)
2. hrišćani proteklog perioda (st. 6; 2 Tim 2:12)
3. hrišćani ovog perioda, vremena koje traje, ali koji su umrli prirodnom smrću (st. 4c)

"Ovo je prvo uskrsenje" NZ snažno naglađava vaskrsenje mrtvih (Jn 5:28- 29; Lk 14:14; Dl 24:15; 1 Kor 15:52; Fil 3:3; 1 Sol 4:16; 2 Sol 1:7-10). Ipak, Sveto pismo nema paralelih odeljaka koji govore o odvojenim vaskrsenjima za vernike, osim ako ovo nije aluzija na dualističko vaskrsenje iz Dan 12:2 (izgubljeni i spaseni). Teolog

Džordž Lad vidi u Jn 5:29 i 1 Kor 15:24-25 moguće paralele. Čak i najrigidniji teološki sistemi, poput onih koji doslovno shvataju hiljadugodišnje carstvo, imaju muke oko podele vaskrsenja. Da li su vazneti hrišćani deo ove desetovekovne vladavine (1 Sol 4:13-18; Otk 4:11; 11:12)? Da li su u tome i SZ vernici? A SZ mučenici? Ili je reč samo o mučenicima postradalim u velikim nevoljama?

"Oni će biti sveštenici Božiji i Hristovi" Osvrt na Izl 19:5-6. Ova terminologija ukazuje na to da je Izrael Božiji instrument otkrivenja i otkupljenja, ukazuje na ideju koja se u NZ proširuje na celu Crkvu (1 Pet 2:5,9, Otk 1:6; 5:10). U pismu crkvi Filadelfiji imamo aluziju o vernicima kao stubovima hrama (3:12). To je metafora koja nas od Gospodnjih slugu, za dobro ovog sveta, uzdiže do najprisnijeg zajedništva sa Bogom.

20:6 Ovaj stih dodaje još jedan problem tumačenju. Zašto bi bilo koji vernik okusio "drugu smrt", što je jasna metafora pakla (st. 6)? Jesu li samo mučenici Gospodnji sveštenici ili su to svi sveti (1:6; 5:10; 2 Pet 2,5,9)? Da li će samo mučenici prvog veka vladati ili će im se pridružiti i SZ stradalnici? Ili će tu biti svi mučenici svih vremena? Ili svi hrišćani, do kraja verni?

7 "A kad se navrši hiljadu godina, Satana će biti pušten iz svoje tamnice, 8 pa će izići da zavede narode na sve četiri strane sveta, Goga i Magoga, i da ih okupi na boj. Oni su brojni kao pesak na morskoj obali. 9 Uspeše se oni na zaravan u zemlji, pa opkoliše tabor Božijeg naroda i njihov voljeni grad, ali siđe vatra s neba, pa ih proždre. 10 A đavo, koji ih je dovodio u zabludu, bio je bačen u ognjeno i sumporno jezero, gde su Zver i Lažni prorok. Tamo će biti mučeni danju i noću do veka".

Otk 20:7-10

20:7 "Satana će biti pušten iz svoje tamnice" Pozadina i ovog konteksta je Jez 36-39. Ali, kod proroka Božiji narod će uživati u budućim prilikama (Juda, Jerusalim ili Obećana zemlja), iako će i dalje da ga napadaju zli narodi (Gog i Magog). Za rabinski judaizam ova dva neprijatelja su bila slika svih neprijatelja Mesije i njegovog naroda.

Izvorno, Gog je osoba iz zemlje Magog, ali u ovom poglavlju pojmovi su poosobljeni u neprijatelje. To je već prepoznatljiv stil apostola Jovana: Prilagođavanje SZ slika čitaocima prvog veka.

20:8 "pa će izići da zavede" Zar nije zapanjujuće da se čovečanstvo posle deset vekova Hristove vladavine ipak buni! Da li su ovi narodi "nevernici" ili "potencijalni vernici"? Zar Hristova vladavina ne može da trajno promeni ljudsko društvo?

"Goga i Magoga" Aluzija na trajni bunt nevernih naroda. Nakon obnove Izraela u Obećanoj zemlji (Jez 37), posle Božijeg poduhvata (Jez 36), neki narodi će i dalje da navaljuju na njega ("Gogu u zemlji Magogu, knezu i glavi u Mesehu i Tuvalu", Jez 38:2). Ovo mogu da budu imena vojskovođa, regija ili vojnih sila; Jez 38:5-6,13 govori o međunarodnoj armiji. Jez 38-39 govori o kraju vremena (38:8,10,14,16, 18; 39:11) i najveći je izvor svih Jovanovih slika i predstava o kraju vremena. Ali, stvari će postati još gore (porođajne muke novog doba) pre nego postanu trajno bolje (novi Jerusalim).

Pimetimo kako apostol prilagođava SZ tekstove grčko-rimskoj kulturi prvog veka. Gog, Magog i Vavilon nisu neprijatelji koji dolaze iz Mesopotamije ili Turske, već iz Rima.

"narode na sve četiri strane sveta" Slika potpune zavedenosti i sveošte pobune (7:1) Broj četiri u ovom slučaju predstavlja ceo svet.

"Oni su brojni kao pesak na morskoj obali" Izraz izvorno oslikava Avramovo potomstvo (Post 15:5; 22:17; 32:12; Jev 11:12). Još jedan primer ruganja kroz oponašanje onoga što opisuje Božiji narod. Ali, zbog prve fraze st. 9, verovatno se radi o opisu ogromne vojske.

20:9 Da li je reč o stvarnom boju na visoravni Megido, kada će armija celog sveta na kraju vremena krenuti na Jerusalim? Mnogo je aluzija u SZ baš za ovaj scenario (Ps 2; Jez 38-39; Dan 9:24-27; Zah 13-14). Ipak, Jerusalim je kilometrima udaljen od Megida.

U knjizi Otkrivenja pojam "grad" oslikava: (1) ljudsko društvo koje postoji potpuno bez Boga, kao personifikacija Vavilona; (2) Rim apostolovih dana (14:8; 16:19; 17:18; 18:2,10,16,18,19,21). Ipak, verovatno se ovde i u 11:8 misli na Jerusalim.

Generalno govoreći, svi NZ pisci, a posebno apostol Jovan, služe se slikama SZ i uopštavaju ih za celo čovečanstvo. Zato pitanje ove knjige

nije na relaciji Jevreji – mnogobošci, već vernici – nevernici. A to je stvar poslednje velike bitke na kraju vremena (paralelizmi 6:15-16; 11:18; 16:12,14,16; 19:19).

“ali siđe vatra s neba, pa ih proždre” Još jedan osvrt na Jez 38:22 i 39:6. Pobeda je Božija!

20:10 “A đavo, koji ih je dovodio u zabludu, bio je bačen u ognjeno i sumporno jezero” Ovde su, prema 19:20, bačeni lažni prorok i zver. Ovde će završiti Smrt i Hades (20:14), i svi koju budu odbacili Hrista (20:15). Ovo jezero je sinonim *Gehene* (pakla) i predstavlja večno odvojenje od zajedništva sa Ocem i njegovim Hristom (Mk 9:43,48).

„Tamo će biti mučeni danju i noću do veka” reči vrlo slične onima u Otk 14:10-11 i 19:5. Ideja trajnog odvojenja se aludira u Mt 25:46, gde je isti pojam *(aionios)* upotrebljen za nebo upotrebljen i za pakao.

Većina Božijih sudova i u SZ i u NZ ima korektivnu, otkupljujuću svrhu. Sa paklom to nije slučaj. On je deo ispunjenja Božijeg obećanja da će obnoviti pravdu i pravednost. Pakao je odvojenje Zloga od dobre Božije tvorevine. I znajmo jedno: koliko god ovo mesto bilo stravično za ljude, za Boga je još gore. Dozvolivši kruni svog stvaranja, svom miljeniku, čoveku, da slobodno bira (što je jedan odraz bogolikosti u nama), Bog je znao da će jedan broj nas izabrati greh. Zato je pakao otvorena i bolna rana na njegovom srcu, rana koja se nikada neće zalečiti. Da, pakao je tragična misterija, paradoks večne ljubavi i nepomućene pravednosti Božije!

11 “Zatim sam video veliki beli presto i Onog koji sedi na njemu. Od njegovog lica pobegoše i zemlja i nebo; ne osta od njih ni traga. 12 Onda sam video mrtve, velike i male, kako stoje pred prestolom. Otvoriše se knjige. Onda je jedna druga knjiga bila otvorena, Knjiga života, te su mrtvi bili suđeni po svojim delima, prema onome što je zapisano u knjigama. 13 More izvede svoje mrtve koji su bili u njemu, a smrt i svet mrtvih izvedoše mrtve koji su bili u njima, pa je svako bio osuđen po svojim delima. 14 Tada su smrt i svet mrtvih bili bačeni u ognjeno jezero. Ognjeno

jezero – to je druga smrt. 15 Čije se ime ne nađe zapisano u Knjizi života, taj bi bačen u ognjeno jezero".

Otk 20:11-15

20:11 "Zatim sam video veliki beli presto" Aluzija na Dan 7:9. Veliki beli presto, tron, odgovara onom iz Mt 25:31-46. Ali, ako je ovo jedini sud nevernih, onda to nije tako, onda ne odgovara Mt 25. Naime, Isus u evanđelju govori o "ovcama" (spasenima) i "jarcima" (nespasenima), kao učesnicima istog događaja.

"i Onog koji sedi na njemu" Još jedan osvrt na Dan 7:9. U NZ Bog Otac daje Hristu sav sud (Jn 5:22,27; 9:39; Dl 10:42; 17:31; 2 Kor 5:10; 2 Tim 4:1; 1 Pet 4:5). Ipak, u nekim odeljcima Isus otkriva da nije došao da sudi (Jn 3:17-21; 12:47-48), već da spasi. Tako svi koji ga neverstvom odbacuju zapravo osuđuju sami sebe. Dakle, ko sedi na ovom tronu? Isus? To je moguće zbog Mt 25:31-46, a delom i zbog Jn 5:22; 2 Kor 5:10. Opet, u većem delu NZ i ove knjige, Bog Otac je taj koji sedi na prestolu i sudi (Rim 14:10; Otk 5:1,7,13; 6:16; 7:10,15; 19:4; 21:5).

"Od njegovog lica pobegoše i zemlja i nebo" Neki tumače u ovome vide skidanje prokletstva koje je na tvorevinu bačeno posle sagrešenja Adama i Eve (Post 3:17-19; Rim 8:19-22). Drugi kažu da je reč o metafori potpunog uništenja moćnim prirodnim stihijama, kako je opisano u 2 Pet 3:10,12 (Dl 3:21; Rim 8:21).

Ova SZ fraza označava: (1) Božiji dolazak njegovoj tvorevini (Ps 114:3-6; Isa 13:10; 24:19-20,23; Jl 2:10,30-31; 3:15; Zah 14:6); ili (2) Stvoritelju više nisu potrebna dva najveća i najstarija svedoka vremena i sveta (br 35:30; Pnz 17:6; 19:15). On vlada!

U ovom kontekstu nebo nije Božiji tron, već atmosfera koja nadkriljuje zemlju (kao u Post 1:1).

20:12 "Onda sam video mrtve, velike i male, kako stoje pred prestolom" Nije do kraja jasan sastav ove grupe. Neki tumači učitavaju svoje pretpostavke u ovaj stih, uostalom kao i u mnoge druge detalje vizija ove knjige.

Izraz "veliki i mali" može da se odnosi na: (1) vernike (Ps 115:13; Otk 11:18; 19:5) ili (2) nevernike (13:16, 19:18). Ovaj kontekst odgovara

"ovcama i jarcima" iz Mt 25:31-46, tj. "svemu na nebu, na zemlji i pod zemljom", iz Fil 2:10-11.

"Otvoriše se knjige" Prepoznatljive misli iz Dan 7:10. Pominju se dve knjige: knjiga dela i knjiga sećanja (3.5; 13:8). Knjiga života je opisana u Izl 32:32-33; Ps 69:28; Isa 4:3; Dan 12:1; Lk 10:20; Fil 4:3; Jev 12:23; Otk 3:5; 13:8; 17:8; 20:15; 21:27. Knjiga dela, tj. knjiga "sećanja" se spominje u Ps 56:8; 139:16; Isa 65:6; Mal 3:16; Otk 20:12-13. Ova knjiga je metafora Božijeg sećanja. Gospod je fer prema svima, zato su ljudi odgovorni za svoje motive i dela pred Njim (Gal 6:7). Postoji samo jedan sud.

"te su mrtvi bili suđeni po svojim delima, prema onome što je zapisano u knjigama" Ovaj sud je zasnovan na načinu života koji su ljudi izabrali (Mt 25:31-46). Svi mi žanjemo ono što smo sejali (Gal 6:7). Teološka istina da će svaki čovek biti suđen po svojim delima vidi se u Jer 17:10; Mt 16:27; 2 Kor 5:10; Otk 2:23; 20:13. Vidi više o ovome u 2:23.

20:13 "More … mrtve … a smrt i svet mrtvih izvedoše mrtve koji su bili u njima" Ovo ne znači da se smrt nalazi na tri različita mesta. Naprotiv, smisao ovog paralelizma je da naglasi kako će svaki upokojeni stati pred Boga (Fil 2:10-11).

20:14 "Tada su smrt i svet mrtvih bili bačeni u ognjeno jezero" Ovo je već napomenuto u 6:8. Smrt, najveći zlotvor ljudskog roda (Jev 2:14-15), biće poražen i odstranjen (1 Kor 15:26,54-55; 2 Tim 1:10; Otk 1:18; 21:4).

"druga smrt" Sveto pismo govori o tri nivoa smrti: (1) duhovna smrt (Post 3; Isa 59:2; Rim 5:12-21; 7;10-11; Ef 2:1,5; Kol 2:13; Jak 1:15; (2) telesna smrt (Post 5), (3) večna smrt, tj "druga smrt" (Otk 2:11; 20:6,14; 21:8), tj. propast u paklu.

20:15 "Čije se ime ne nađe" Uslovna rečenica koja svakako ukazuje na neizbežnost tužne činjenice – Mnogi neće biti u ovoj knjizi (metafora svih koji odbacuju Hrista).

"Knjizi života" Vidi 13:8

Predlozi za razgovor

Ovaj udžbenik je tek vodič u tumačenju. Svako od nas je za sebe odgovoran za svoje tumačenje Pisma. Svako treba da sluša svoje unutrašnje vođstvo. Seti se: ti, Pismo i Duh Sveti. Nikada ne odustaj od ovoga.

I ova pitanja su osmišljena da bi ti pomogla u sažimanju glavnih misli ovog odeljka. Dakle, da u njima nađeš izazov, a ne konačne odgovore.

1. Zašto se toliki broj dobrih teologa i iskreno pobožnih ljudi ne slaže u tumačenju ovog poglavlja?
2. Ako je jezik i ovog poglavlja simboličan (stil apokalipse), zašto pojedini tumači uporno shvataju mnoge slike istorijski i doslovno?
3. Zašto je Sotona vezan za neko vreme? Odakle dolaze narodi o kojima govore st. 3 i 8?
4. Koliko je grupa ljudi prisutno u st. 4 i zašto je to važno?
5. Zašto je neobično otkriće dvostepenog vaskrsenja u ovom poglavlju?
6. Kako vaskrsli sveci koegzistiraju pored ljudi, naroda u telu?
7. Ko je sve na sudu pred Velikim belim prestolom, st. 11-15?

Otkrivenje 21-22

Podela poglavlja prema "Novom srpskom prevodu s napomenama"

Ponovno stvaranje
Novo nebo i nova zemlja 21:1-8
Novi Jerusalim 21:9-27

Treći krug čitanja (vidi uvodne napomene)

Prema izvornim piščevim namerama

Ovaj komentar je tek vodič u vašem proučavanju Pisma. To znači da ste za svoje tumačenje sami odgovorni. Svako od nas treba to da radi u svetlu objave koja mu je data. Tu ste vi, Sveto pismo i Sveti Duh – najvažniji u tumačenju. Ne prepuštajte sve drugim tumačima.

Čitajte ovo poglavlje u njegovom kontekstu. Uočite o čemu je reč. Pokušajte sami da sačinite svoju skicu ovog, prvog poglavlja. Tek onda to uporedite sa prevodima Bibije koje posedujete. Podele na poglavlja i manje celine nisu deo nadahnutog teksta, ali nam pomažu da dokučimo izvorne piščeve naume, a to je suština svakog dobrog tumačenja. Neka svaki odeljak govori o jednom jedinom predmetu.

Prvi odeljak...
Drugi odeljak...
Treći odeljak...

Kontekstualni uvid: Otk 21-22

A. Ova dva poglavlja opisuju poslednje Božije delo u ljudskoj istoriji i početak njegovog večnog carstva (Dan 7: 13-14,27; 1 Kor 15:27-28). Otk 22:6-21 je zaključak cele knjige Otkrivenja.

B. Skoro svaki element ovih poglavlja je aluzija na neke SZ tekstove – Post 1-3; Ps 110; ili neku od knjiga jevrejske međuzavetne apokaliptike.

C. Mnogo se raspravlja o neobičnim detaljima poslednjeg odeljka:

1. spomen "naroda", 21:14; 22:1
2. spomen "kraljeva zemaljskih", 21:24,26
3. spomen "nečistih" koji su izvan grada, 21:27; 22:15

Čini se da postoje tri mogućnosti zbog kojih se ovi elementi javljaju:

1. Jovan aludira na SZ proroke. Ali, kao i u tumačenju parabola u evanđeljima, značenje nije u doslovnom shvatanju svakog detalja već u uočavanju glavnog naglaska.
2. Jovan želi da ukaže na nepremostivu razliku spasenih i nespasenih.
3. "Narodi" se ovde spominju u uopštenom etničkom smislu, kao "Božiji narod" u 5:9; 7:9; 21:14; 22:5.
4. Neki iz ovih slika zaključuju da su svi spaseni Jevreji unutar zidina svetog grada, a svi su drugi spaseni narodi izvan zidina. Ipak, prema Gal 3:29 i Ef 2:11-3:13, ovo ne može da bude valjana teologija.

Mislim da su ova poglavlja rekapitulacija (ponavljanje) odeljka 17-19. To objašnjava često ponavljanje nekih tema.

D. Ovde srećemo još jednu "sedmicu", još jednu seriju sedam stvari. To je ono čega više neće biti:

1. more, 21:1
2. smrt, 21:4
3. tuga, 21:4
4. plač, 21:4
5. bol, 21:4
6. noć, 21:25
7. prokletstvo, 22:3

E. Sud, koji sledi Drugi dolazak, opisan je trima dramatičnim vizijama (pečati, trube, zdele). Posebno je nebo oslikano trima predivnim metaforama:

1. svetište, 21:1-8
2. Novi Jerusalim, 21:9-26
3. Edenski vrt, 22:1-5

Na isti način i prolog naglašava:

1. neposrednost Hristovog povratka
2. pouzdanost Božije Reči
3. neophodnost svetosti Božijeg naroda

Tumačenje reči i izraza

> **1 "Onda sam video novo nebo i novu zemlju. Prvo nebo i prva zemlja su nestali, a i more je iščezlo. 2 Video sam i Sveti grad, novi Jerusalim, kako se spušta sa neba od Boga, opremljen kao nevesta koja je nakićena za svoga muža. 3 Tada sam čuo snažan glas sa neba kako govori: "Evo šatora Božijeg među ljudima! On će prebivati sa njima, a oni će biti njegov narod, i sam Bog će biti među njima!" 4 On će obrisati svaku suzu s njihovih očiju, jer smrti više neće biti. Neće više biti ni tuge, ni plača, ni bola, jer je prošlo ono što je bilo nekada".**
>
> **Otk 21:1-4**

21:1 "Onda sam video" Ovo "onda" zavisi od našeg shvatanja, tumačenja hiljadu godina u prethodnom poglavlju.

"novo nebo i novu zemlju" Grčki pojam "nov" *(kainos),* naglašava kvalitet vremena a ne njegovo trajanje (2:17; 3:12; 5:9; 14:3; 21:1,2,5). Stvaranje zemlje je SZ tema (Isa 11:6-9; 65:17; 66:22; takođe vidi: Rim 8:18-25; 2 Pet 3:10,12). Svi vernici su stanovnici tog novog Carstva (Fil 3:20; Ef 2:19; Jev 12:23) i deliće zajedno novu tvorevinu (2 Kor 5:17; Gal 6:15; Ef 4:24). Paralelni teološki koncept bi bio "grad nenačinjen ljudskim rukama", Jev 11:10,16; 12:22; 13:14.

Novostvoreni svet će biti poput sveta tek stvorenog prvi put. Možda će nebo biti obnovljeni Edenski vrt. Bog, ljudi, životinje i sva priroda će imati puninu zajedništva i radosti! Tako je i započela priča zvana istorija na prvim stranicama Svetog pisma (Post 1-2). Sada se ta priča završava zajedništvom Boga i njegovog naroda u istim uslovima (Otk 21-22). Biće tu i životinje, kako naslućuju proroci (Isa 11:6-8; 65:25). Vernici ne idu u nebo već nebo dolazi k nama. Novi Jerusalim nam dolazi odozgo (21:2),

dolazi na očišćenu i obnovljenu zemlju. Konačno su Bog i ljudi ponovo zajedno (Post 3:15; Isa 7:14; 8:8,10; Otk 21:3).

"Prvo nebo i prva zemlja su nestali" Priroda će se obnoviti (Dl 3:21; Rim 8:21; Kol 1:20) i greh je više neće prljati (II Baruhova 37:6; 2 Pet 3:10-12; Otk 20:11).

"a i more je iščezlo" Nekoliko je tumačenja ovih reči:

1. More je već pomenuto u 4:6, u kontekstu razdvajanja Božije svetosti od ljudskog greha. Zato mnogi njegovo uklanjane tumače u svetlu novonastalog, večnog i nepomućenog zajedništva Boga i ljudi.
2. U Otk 20:13 more se spominje kao jedno od tri mesta koje čuva mrtve. Neki misle da je kraj mora slika određivanja večnog odredišta tih duša.
3. Zbog prve zveri iz 13:1, koja dolazi iz mora, misli se da je ono slika svih zlih ljudi (Isa 57:20) koji će večno biti odstranjeni.
4. Zbog citata Isa 17:12-13 u 17:15, gde su ljudi predstavljeni kao voda, mnogi zaključuju da je ovde reč o bezbožnim narodima, kao što kaže Ps 2. Ja lično mislim da prvo rešenje ovde najbolje odgovara.

21:2 "Video sam i Sveti grad, novi Jerusalim" Prestonica Jevreja se često zove svetim gradom (Isa 52:1; 48:2; 64:10; Dan 9:24; Nem 11:1). Novi Jerusalim se prvi put pominje u 3:12, a u naznakama je u Jev 11:10; 12:22; 13:14. Ovo je još jedan primer kako apostol uzima SZ proroštva, imena, titule, obećanja, i primenjuje ih na novi Božiji narod. Zato ovo nije stari Jerusalim, grad starog Saveza, kako to vole da istaknu milenijalisti. To je novi Jerusalim novog Saveza.

"kako se spušta sa neba" St. 2 i st. 10 kao da govore o dva događaja, dva grada. Svakako da nije tako. Ovo je još jedan primer nepostojanosti jezika apokalipse, gde ne treba tražiti hronološke strukture, logičku ili literalnu doslednost.

"opremljen kao nevesta koja je nakićena za svoga muža" Aluzija na Isa 61:10 (19:7). U nekoliko poslednjih poglavlja Božiji se narod opisuje sa nekoliko metafora: (1) mlada (19:7; 21:2); (2) svat (19:9), (3) grad (21:22,9; 22:2).

SZ metafora za JHVH (posebno u Os 1-3) kao mladoženju, i Izraela kao mladu je pozadina NZ slike za Hrista i njegovu nevestu, Crkvu (Ef 5:21-31).

21:3 "Evo šatora Božijeg među ljudima" Ovo je ponovljeno SZ obećanje Božijeg prebivanja, i to na tri načina:

1. Aluzija na svetište, koje je simbol JHVH prisutnosti.
2. "On će prebivati sa njima" je značenje imena Emanuilo, Isa 7:14 (Jn 1:14).
3. "a oni će biti njegov narod" je zavetni izraz. Sada sav verujući narod (Jn 10: 16) jeste Božiji izabrani narod (Lev 26:11-12; Jez 37:23,27).

21:4 "On će obrisati svaku suzu s njihovih očiju" Ovo je aluzija na Isa 25:8 (Mt 5:4, 7:17). Novo doba je doba radosti, mira, punine i slavljenja!

"jer smrti više neće biti" Poslednji neprijatelj (Otk 20:14) je uništen (1 Kor 15:26). Vernici će imati nova tela sasvim nalik Hristovom proslavljenom, vaskrslom telu (1 Kor 15:50-57; 2 Kor 3:18; 1 Sol 4:15-16; 1 Jn 3:2).

"Neće više biti ni tuge, ni plača, ni bola" Aluzija na Isa 35:10; 65:19.

"jer je prošlo ono što je bilo nekada" Prvi stvoreni red je bio narušen padom u greh (Post 3; 6:5,1-12,13). Iznova uspostavljen red nikada više neće biti poremećen grehom (Jev 12:27-28).

5 "A Onaj što je sedeo na prestolu reče: "Evo, sve činim novo!" Još reče: "Napiši: Ove reči su pouzdane i istinite". 6 Onda reče: "Svrši se! Ja sam Alfa i Omega, Početak i Svršetak. 7 Žednome ću dati da zabadava pije s izvora vode života. Pobednik će ovo primiti u posed. Ja ću mu biti Bog, a on će mi biti sin. 8 A kukavice, neverni, izopačeni, ubice, bludnici, vračari, idolopoklonici, i svi drugi lažljivci, primiće svoju platu u jezeru koje plamti ognjem i sumporom. To je druga smrt."

Otk 21:5-8

21:5 "A Onaj što je sedeo na prestolu reče" Bog progovara nekoliko puta kroz knjigu (1:8 i verovatno 16:1,17). Kao da je ova nejasnoća – Ko sedi na prestolu – s namerom: JHVH ili Mesija (22:3)? Vidi više u 20:11. I kao što je prvo stvorenje bilo pozvano u biće izgovorenom rečju (Otac kroz Sina) – Post 1:3,6,9,14,20,24; Ps 33:6,9 – tako je i sa novim poretkom.

"Evo, sve činim novo!" Ovo je obećanje iz Isa 60-66. Dolazi Novo doba Duha, doba Mesije, doba pravednosti koje je Hrist otpočeo svojim rođenjem, a koje ostvaruje sada, Drugim dolaskom. Prelepa metafora o pouzdanosti Božije volje koja se uvek ostvari (1: 19; 14:13; 17: 17; 19:9).

"Ove reči su pouzdane i istinite" Ovom frazom se opisuje: (1) Isus, 1:5; 3:7,14; 19: 11; (2) Isusovi sledbenici, 17:14; (3) Božija reč, 19:9; 21:5; 22:6. Sam se Gospod često opisuje kao "pouzdan i istinit" (15:3; 16:7; 19:2). Jevrejska pozadina ove grčke misli takođe naglašava pouzdanost, osvedočenost.

21:6 "Svrši se" Klasičan oblik perfekta. Naglašena je imanentnost, (1:1,3; 3:11; 10:6; 12:12; 22:7,10) sigurnost Božijih obećanja i kada je reč o osudi nevernika i kada je reč o spasenju vernika (6:11; 10:7; 16:17).

"Ja sam Alfa i Omega" Istu titulu srećemo u Isa 44:6 i Otk 1:8. Njen značaj je bezmeran, jer se primenjuje i na Boga Oca i na Mesiju (1:7; 22:13). Odličan primer kako NZ pisci pripisuju božanske atribute Sinu.

Nekoliko je sličnih fraza koje oslikavaju Božije večno, jedinstveno postojanje: (1) "Prvi i poslednji", Isa 41:4; 44:6; 48:12; Otk 1:17; 2:8; 22: 13; (2) "Početak i kraj", 21:6; 22:13 (u nekim prevodima i 1:8); (3) "Onaj koji jeste i koji će doći", 1:4,8; 4:8. Sva ova imena se odnose na Božije zavetno ime – JHVH – kauzativni oblik jevrejskog glagola "biti" (Izl 3:14; Isa 43:10,13; 46:41; Ps 90:2; 93:2).

"Žednome ću dati da zabadava pije s izvora vode života" SZ aluzija na Isa 55. Poziv je upućen svakome i besplatan je (Rim 3:24; 6:23; Ef 2:8)! Ovo je možda najdirljiviji poziv samog Gospoda, poziv na svima dostupno oproštenje. Spasenje je centralna istina Pisma i najveća čežnja Božijeg uma i srca (9:20-21; 14:6-7; 16:9,11; 22:17).

Slike vode, izvora u SZ su moćne metafore božanskog proviđenja svih duhovnih potreba čovečanstva (Ps 36:9; Isa 12:3; 44:3; 49:10; Jer 2:13; 17:13; Jn 4:10).

21:7 "Pobedniku" Prezent particip naglašava istrajnost u doktrini spasenja, istrajnost usprkos strašnih progona. Ova se fraza ponavlja kroz pisma sedmorim crkvama (2:7,11,17, 26; 3:3,5,12,21), i povezuje početak i kraj knjige Otkrivenja. Vidi posebnu temu o istrajnosti u 2:2.

"primiti u posed" Nagrada za istrajnost u st. 7 (1 Pet 1:4,5; Rim 8:17) i upozorenje st. 8 čine celinu Božije poruke pred zloslutnom mogućnošću apostazije (otpadništva) pod naletima progona. Nabrojani gresi st. 8 slični su onima iz 1 Kor 6:9-10.

"Ja ću mu biti Bog, a on će mi biti sin" Još jedan zavetni izraz (st. 3) svojstven SZ (Izl 6:7; 29:45,46; Lev 26:11-12; 2 Sam 7: 14; Ps 89:26-27; Jer 7:23; 11:4; 30:22; 33:38; Jez 11:20; 14: 11; 34:30; 36:28; Os 2:23; Zah 8:8; 13:9). Srećemo ga i u NZ (2 Kor 6: 16,18).

Zavet je teološki koncept koji objedinjuje poruku Biblije. Čovečanstvo se otuđilo od Boga (Isa 53:6; Rim 3:9-18,23). Ono traga za njim ali ga ne nalazi. Zato Gospod prvi dolazi k nama, traži nas i pronalazi. On čezne za nama! Nudi nam večno zajedništvo kroz Savez. On ga prvi pokreće, ustanovljuje (Jer 31:3; Jn 6:44,65), postavlja uslove. Na nama ljudima je da ga prihvatimo na tačno propisan način. Sadržaj tog odgovora se menjao kroz vreme (Adam/Eva, zabranjeni plod, pouzdanje u Božiju vernost, njegova stalnost, Rim 4). SZ je imao svoje zahteve, a isto tako i NZ (Mk 1:15; Dl 3:16, 19; 20:21). Čovek je pozvan da na Božiju ponudu spasenja odgovori pokajanjem i verom, poslušnošću, službom, slavljenjem, istrajnošću.

21:8 Neobično je da se ovi gresi nabrajaju posle suda, kada su Zli i nevernici već uklonjeni. To se desilo Hristovom pobednom Drugog dolaska, 19:5-21, i kod Velikog belog prestola, 20:11-15. Ovim ne tvrdimo da neki vernici nisu počinili nabrojane grehe, ali te stvari svakako ne karakterišu njihov život (1 Jn 3:6,9). Čini se da je reč o književnoj tehnici, stilu pisanja kojim Jovan ističe večnu razliku spasenih i nespasenih. Ovaj način pisanja odgovara ukupnoj dramatičnosti apokalipse (ponavljanje kao naglašavanje).

"u jezeru koje plamti ognjem … To je druga smrt". Ovo jezero je sinonim smrti, tj. koncepta pakla (koji Isus naziva i Gehenom, grčkim pojmom koji se ne spominje u Otkrivenju).

9 "Zatim je došao jedan od sedam anđela, koji su imali sedam zdela napunjenih sa sedam poslednjih zala, i rekao mi: "Dođi, pokazaću ti Nevestu, Ženu Jagnjetovu." 10 Tada me je Duh Božiji obuzeo, pa me je anđeo odveo na veliku i visoku planinu, i pokazao mi sveti grad Jerusalim kako silazi sa neba od Boga. 11 Božija slava zračila je iz njega, blistajući kristalnim sjajem kao dragi kamen jaspis. 12 Okruživao ga je veliki i visoki zid sa dvanaest vrata. Pred vratima je stajalo dvanaest anđela, a na vratima je bilo napisano dvanaest imena; to su imena dvanaest plemena Izriljevih. 13 Grad je imao troja vrata na istočnoj strani, troja vrata na severnoj strani, troja vrata na južnoj strani i troja vrata na zapadnoj strani. 14 Zid je počivao na dvanaest temelja, na kojima su bila napisana imena dvanaest Jagnjetovih apostola".

Otk 21:9-14

21:9 "Zatim je došao jedan od sedam anđela" Isti opis anđela imamo u 15:1,6-8; 16:1; 17:1, onog anđela koji je sipao iz sedam zdela zala. Rabini tradicionalno uče da sedam anđela trajno služe Boga. Ovde vidimo po jednog anđela za svaku zdelu.

21:10 "Tada me je Duh Božiji obuzeo" Još jedan književni izraz za različite vizije (1:10; 4:2; 17:3; 21:10).

"veliku i visoku planinu" mnogi veruju da je ovo otvorena antiteza velikoj bludnici koja stoji na visoravni. Jovan se služi mnogim SZ odeljcima, pa je i ovde možda reč o tajanstvenoj "severnoj planini" gde Gospod prebiva (Jez 40:2; Isa 2:2; 14:13; Mih 4: 1; I Enohova18:8; 25:3). A možda je sve to aluzija na Sotonsko kušanje Isusa, prema Mt 4:8.

"i pokazao mi sveti grad Jerusalim kako silazi sa neba od Boga" Ovo je nebeski Jerusalim, metafora Božije prisutnosti (st. 2). O zemaljskom, grešnom Jerusalimu smo govorili u 11:1-13. Davidova

prestonica na kraju vremena postaje konačno konačište sveg Božijeg naroda (Jn 14:2-3).

21:11 "Božija slava zračila je iz njega, blistajući kristalnim sjajem kao dragi kamen jaspis" Grad (st. 11-27) je opisan predivnim materijalnim i nematerijalnim, moralnim slikama. Poput cele knjige Otkrivenja, i ovo je poglavlje simbolično. Ljudski ograničeni, ogrehovljeni um ne može da pojmi beskonačnu radost i slavu Gospodnjeg prisustva (1 Kor 2:9). Dragulji i druge dragocenosti su mnogo bolji kao metafora nego kao doslovna stvarnost. Nebo je i mesto zajedništva sa trojedinim Bogom i lično Hristovo prisustvo.

21:12 "visoki zid sa dvanaest vrata" Aluzija na Jez 48:31-34. Broj 12 se ponavlja u više navrata u ovom poglavlju, kao i u prvih nekoliko stihova narednog poglavlja. To je biblijski numerički simbol reda i poretka (12 meseci; 12 plemena; 12 apostola) i samog Božijeg naroda. Vidi posebnu temu o tome u 7:4.

"a na vratima je bilo napisano dvanaest imena; to su imena dvanaest plemena Izriljevih" Popis ovih 12 plemena u Otk 7:5-8 je neznatno drugačiji, tek da pokaže svoju simboličku prirodu. Ovde je vrlo važno da primetimo da je SZ Božiji narod, oslikan vratima ovog grada, sasvim ujedinjen sa NZ Božijim narodom, posebno kada se upoređuje sa kamenjem u temeljima (st. 14). Oduvek je postojao samo jedan Božiji narod, ali ova tajna nije bila otkrivena sve dok nije došlo Evanđelje (Ef 2:11-3:13).

21:14 "Zid je počivao na dvanaest temelja, na kojima su bila napisana imena dvanaest Jagnjetovih apostola" Sve ove metafore aludiraju na hram poslednjeg vremena proroka Jezekilja (Jez 40-48).

Mnogi tumači baš zbog ovih reči tvrde da autor Otkrivenja svakako nije apostol Jovan. Kakogod, apostol Pavle korsti slične reči u Ef 2:20.

15 "A onaj što je govorio sa mnom imao je merni štap od zlata, da izmeri grad, njegova vrata i zid. 16 Grad se prostirao u obliku četvorougaonika, jednake dužine i širine. Anđeo je izmerio grad mernim štapom: bio je dugačak dve hiljade i četiri stotine kilometara; tolika mu je bila i širina i visina. 17 Izmerio je i gradski zid: debljina mu je bila šezdeset i šest kilometara. Anđeo

se koristio ljudskom merom. 18 Zid je bio izgrađen od jaspisa, a grad je bio sav od čistog zlata – kao od čistog kristala. 19 Temelji gradskog zida bili su ukrašeni svakovrsnim dragim kamenjem: prvi temelj je bio od jaspisa, drugi od safira, treći od halkidona, četvrti od smaragda, 20 peti od sardoniksa, šesti od sarda, sedmi od hrisolita, osmi od virila, deveti od topaza, deseti od hrisoprasa, jedanaesti od jakinta, dvanaesti od ametista. 21 A dvanaest vrata, dvanaest su bisera; svaka vrata bila su od jednog bisera. Gradski trg je bio sav od čistog zlata – kao od čistog kristala".

Otk 21:15-21

21:15 "A onaj što je govorio sa mnom imao je merni štap od zlata" Mere koje su se ranije koristile pokazivale su Božiju brigu i zaštitu (11:1-2; Jer 31:38-40; Zah 2: 1-5). Jezekiljevo proroštvo o kraju vremena (Jez 40) takođe uključuje premeravanje.

21:16 "Grad se prostirao u obliku četvorougaonika" Aluzija na Svetinju nad svetinjama (1 Car 6:19-20), koja je takođe bila kockasta.

Razlog zbog kojeg hrama nema (21:22) je Bog sam. On je živi hram. Na ovaj način apostol pokazuje simbolizam SZ proroštava, poput Jez 40-48, ili ukazuje na neki drugi oblik ispunjenja.

"dve hiljade i četiri stotine kilometara" Doslovno "dvanaest hiljada stadija" (prevod E. Čarnić). Ovo množenje dvanaestica svakako ukazuje na simbolizam. Ali, ta punina, beskraj i savršenost ukazuju da će Bog stvoriti ozračje potpune i neprolazne radosti i zajedništva sa svojim narodom (Jn 14:2-3). To je smisao ove "kockaste Svetinje".

21:18-20 "Zid je bio izgrađen od … , a grad je bio sav od …" Nesvakidašnji građevinski materijal podseća na:

1. Efod kamenje Prvosveštenika (Izl 28:17-20), makar da su imena i redosled drugačiji. Nije neobično što su se kroz vekove imena ovih dragulja menjala.
2. Dragulj grad iz Isa 54:11-17

3. Sjaj kralja grada Tira (ili Sotone) oslikan kraljevskim (ili nebeskim) draguljima u Jez 28:12-13.
4. Zodijak, ali u drugačijem redu (Filon i Josif).

21:21 "A dvanaest vrata, dvanaest su bisera; svaka vrata bila su od jednog bisera" Očigledna simbolika. Potiče iz Talmuda, iz rabinske tradicije koja tvrdi da će taj slavni hram večnosti imati vrata napravljena od jednog komada dragog kamena, i da će biti visoka trinaest metra.

"Gradski trg je bio sav od čistog zlata – kao od čistog kristala" Sav ovaj opis nije puka želja ljudske taštine i potrebe za razmetanjem, već simbol neopisive cene i čistoće Božije prisutnosti.

22 "U gradu nisam video hram. Naime, sam Gospod Bog, Svedržitelj, i Jagnje, njegov su hram. 23 Gradu nisu potrebni ni Sunce ni Mesec da mu svetle, jer ga je obasjala Božija slava, a Jagnje je njegova svetiljka. 24 Narodi će hodati u njegovoj svetlosti, a zemaljski carevi donosiće u njega svoje bogatstvo. 25 Njegova vrata neće se zatvarati danju, jer tamo noći neće ni biti. 26 Raskoš i bogatstvo naroda biće doneseni u njega. 27 Međutim, u njega neće ući ništa što je nečisto, niti iko ko čini što je gnusno i neistinito, već samo oni koji su upisani u Jagnjetovoj Knjizi života".

Otk 21:22-27

21:22 "U gradu nisam video hram. Naime, sam Gospod Bog, Svedržitelj, i Jagnje, njegov su hram" Vrlo neobična misao, kada se uporedi sa brojnim odeljcima ove iste knjige koji takođe opisuju hram (3:12; 7:15; 11:1,2,9,19; 14:15,17; 15:5,6,8; 16: 1,17). Isti koncept nebeskog hrama je objašnjen u poslanici Jevrejima (8:2-5; 9:11,23-24).

"**Gospod Bog, Svedržitelj"** Još jednom imamo na jednom mestu tri najčešće Božije SZ titule (JHVH, Elohim i El Šadaj). One dočaravaju slavu i veličanstvo Onoga koji sedi na tronu. Primetimo bliskost sa Jagnjetom u Otk 5. Iako je samo jedan tron, oni vladaju zajedno u slozi (22:1,3).

21:23 "Gradu nisu potrebni ni Sunce ni Mesec da mu svetle, jer ga je obasjala Božija slava, a Jagnje je njegova svetiljka" Slava Oca i Sina su jedina svetlost koja je potrebna (Ps 36:9; Isa 24:23; 60:19-20; Zah 14:6-7; Otk 22:5). Ovo je poseban način osuđivanja i odbacivanja svakog oblika astralnog obožavanja.

21:24 "Narodi će hodati u njegovoj svetlosti, a zemaljski carevi donosiće u njega svoje bogatstvo" Ponovo smo pred teškoćom – Ko su ovi "narodi"? Ko su oni koji se pojavljuju pred Bogom nakon Velikog belog prestola? Možda je samo reč o aluziji na Ps 72: 10-11; Isa 49:23; 60:3,15,16. Još jednom: Ovo su slike, poseban simbolični književni stil pisanja. Reč je o ljudima sa svih strana sveta, od svakog naroda koji čine jedinstveni Božiji narod.

21:25 "Njegova vrata neće se zatvarati danju" Još jedan osvrt na Isa 60:11 ili Zah 14:6-7. Slika tame u Svetom pismu je trajna metafora zla (Mt 6:23; 8:12; 22:13; 25:30). Svetlo i tama su posebno važni teološki koncepti za apostola Jovana (Jn 1:4-5, 7-9; 3: 19-21; 8: 12; 11:9-10; 12:35-36,46; 1 Jn 1:57; 2:8-11). Ova fraza simbolizuje trajnu otvorenost, dostupnost, bezbrižnost u kojoj nema ograda ni straha.

21:27 "ništa što je nečisto, niti iko ko čini što je gnusno i neistinito" Aluzija na Isa 52:1; Jez 44:9; Zah 14:21, fraza koja je u ovoj knjizi literalna forma kontrasta onih koji su Božiji i onih koji pripadaju Zlome (st. 24). Novo doba je doba otvorenosti, odsustva straha, vreme mira i pravednosti. U ovom gradu nema nikakvog zla!

"oni koji su upisani u Jagnjetovoj Knjizi života" Ovu metaforu srećemo u 20:21-15, gde se spominju dve knjige: (1) knjiga života, koju sačinjavaju imena Božijeg naroda (Izl 32:32; Ps 69:28; Isa 4:3; Dan 12:1; Lk 10:20; Fil 4:3; Jev 12:23; Otk 13:8; 17:8; 20:15; 21:27); (2) knjiga ljudskih dela (Božijeg sećanja) u kojoj su i pravedna i nepravedna dela (Ps 56:8, 139:16; Isa 65:6; Mal 3:16). Predivna slika savršenog Božijeg pamćenja, sveznanja.

OTKRIVENJE 22

1 "Anđeo mi je, zatim, pokazao reku Vode života, bistru kao kristal, koja izvire iz prestola Božijeg i Jagnjetovog i protiče kroz

glavnu ulicu grada. 2 Sa obe strane reke stajalo je po Drvo života koje rađa dvanaestostruki rod, jedan rod mesečno. Lišće ovog drveta je za isceljenje narodima. 3 Tamo neće biti nikakvog prokletstva. U gradu će biti Božiji i Jagnjetov presto, a njegove će mu se sluge klanjati. 4 Oni će gledati njegovo lice, i njegovo ime biće na njihovim čelima. 5 Noći više neće biti, a neće im više trebati ni svetlosti sunčeve ni mesečeve, jer će im sam Gospod Bog svetliti, a oni će vladati doveka".

Otk 22:1-5

22:1 „pokazao reku Vode života" Loše urađena podela poglavlja. Jer, misao se nastavlja. Slika reke koja dolazi od samog Gospoda ima SZ pozadinu (Ps 46:4; Jez 47:1-12; Jl 3:18; Zah 14:8). Voda je trajna metafora duhovne punine, neograničene moći za sve naše duhovne potrebe (Isa 12:3; 44:3; 49: 10; Jer 2:13; 17: 13; Jn 4:10-15; Otk 7:17; 21:6). Jedino apostol Jovan koristi koncept života *(zoe)* kada ukazuje na vaskrsenje.

"bistru kao kristal" Slika besprekorne čistoće Božijeg nebeskog grada (4:6)

"koja izvire iz prestola Božijeg i Jagnjetovog" Samo je o jednom tronu reč (21:22). Ovo je primer antropomorfizma drevne istočnjake kraljevske i sudske prakse. Bog je večni Duh i ne mora da sedi bilo gde. Presto je slika njegove svevladalačke moći.

22:2 "Sa obe strane reke stajalo je po Drvo života" O istom drvetu je reč i u 2:7. Čitava ova vizija potiče iz Jez 47:1-12 (ovde st. 12). Mnogo je sličnih reči u jevrejskoj apokaliptici, s obrzirom na drvo života iz Post 2:9; 3:22 (Enoh 25:2; IV Jezdra 7:53; II Enohova 8:3). Ono što je Adam izgubio – zajedništvo sa Bogom, večni život – sada se po milosti vraća otkupljenom čovečanstvu (Fil 2:6).

"koje rađa dvanaestostruki rod" Vidi posebnu temu o broju dvanaest, u 7:4.

"Lišće ovog drveta je za isceljenje narodima" Još jedna neobičnost, jer više nema šta da se leči?! Moguće je da je tek reč o citatu iz Jez 47:12, kao trajna tema ove knjige: Bog hoće da se svi ("narodi") spasu (Isa 2:3-4; 45:22-25; 60:3; 66:18-19; Zah 2:11; 8:20-23).

22:3 "Tamo neće biti nikakvog prokletstva" Aluzija na Post 3:17 i Zah 14:11. Novo doba je tu i nema više SZ prokletstva (Ef 2:15-16; Kol 2:14) po Hristovoj smrti (Rim 8: 18,25; Gal 3:13; Ef 2:13,16). Kristalno more iz 4:6 je slika neshvatljive, transcedentne Božije svetosti. Gešni ljudi ne mogu da pristupe svetom Gospodu. Ali sada je ta prepreka uklonjena (21:1).

Moguće je da ovaj pojam dolazi od jevrejskog *šaram* – "sasvim uništiti" (Zah 14:11). Ako je reč o SZ aluziji, onda ovaj stih ističe sigurnost novog Jerusalima i sličan je obećanju 1 Pet 1:4-5.

"U gradu će biti Božiji i Jagnjetov presto" Neobična je gramatika ovog stiha. Jedan presto a dvojica na njemu (Otac i Sin). A sluge "mu se klanjaju"? Ovo je tajna monoteizma i inkarnacije. Bog je jedan, blizak nam kao božanski Mesija (i Duh Sveti kao osoba).

22:4 "Oni će gledati njegovo lice" Ovo je SZ sinonim za smrt. Mojsiju nije dozvoljeno da pogleda Božije lice (Izl 33:20). Samo neporočni, čisti mogu da stoje i opstanu pred Njim (Ps 11:7; 16:11; 17:15; 140:13; Mt 5:8). Obnavlja se bliskost koja je bila zamišljena još u Edenu (Ps 42:1-2)!

"i njegovo ime biće na njihovim čelima" Kao što Sotona žigoše svoje robove (13:1-17; 14:9; 20:4), tako i Gospod označava svoju decu (3:12; 7:3; 14:1). To je znak pripadništva i sigurnosti.

22:5 "Noći više neće biti" (21:23-25; Isa 60: 19-20; Zah 14:7)

"a oni će vladati doveka" Ko vlada sa Hristom tokom hiljadugodišnjeg carstva? Odeljak 20:4-5 sugeriše da su to samo hrišćani koji su živeli pod progonstvom zadnjeg vremena. Ali, 2:26 i 5:10 ukazuju da će svi sveti vladati sa Hristom na zemlji. Reč je o tome što u Svetom pismu nemamo jasnu razliku između ove, milenijumske vladavine i večnosti (Dan 2:44; 7:14,18; Isa 9:7; Lk 1:33; 2 Pet 1:11; Otk 11:15). Hermeneutički je sasvim neopravdano da se važna teološka istina, doktrina, izvlači iz apokaliptičkih odeljaka. A ovaj stih u sebi uključuje večnu vladavinu.

Odeljak Jez 37-39 je vrelo iz kojeg potiče i predstava o zlom osvajaču koga će Gospod sasvim da uništi. Mislim da Jovan nikada nije nameravao da ove reči shvatimo doslovno! To je nasilje nad izvornom autorovom zamisli i okretanje apokalipse u istoričnost. Naša ljubav prema Bibliji i

radoznalost prema budućnosti naterali su nas – moderne crkve zapada – da proroštva tumačimo na vrlo čudne načine! Vidi posebnu temu o vladavini Božijoj u 5:10.

6 "Anđeo mi reče: Gospod, Bog, koji nadahnjuje proroke, poslao je svog anđela da pokaže svojim slugama šta mora da se dogodi uskoro".

Otk 22:6

22:6 "Anđeo mi reče" Misli se na anđela koji je izlivao sedam zdela suda (21:9; 22:1,8, 9, 10).

"Ove reči su pouzdane i istinite" Ovom frazom se opisuje: (1) Isus (1:5; 3:7,14; 19:11); (2) Isusovi sledbenici (17:14); (3) Božija reč (19:9; 21:5; 22:6). Sam Bog je "istinit i pravedan" (15:3; 16:7; 19:2). Jevrejski koncept koji stoji iza ove fraze podrazumeva potpunu Božiju pouzdanost.

"Gospod, Bog, koji nadahnjuje proroke" Moguća je:

1. aluzija na 19:10
2. potvrda nadahnutosti SZ (2 Tim 3:16; 2 Pet 1:20-21)
3. potvrda nadahnutosti NZ (2 Pet 3:15-16)
4. potvrda o propovedanju evanđelja u Jovanovo vreme
5. potvrda o pouzdanosti ovog štiva (vizija).

Kako izvorni gčki ne zna za interpunkciju, prevodioci su često na mukama da li da imenicu "duh" pišu velikim slovom – "Duh". ("Bog proročkih duhova", prevod E. Čarnić) Odnosno, da li je ovde reč o čovekovom duhu ili o Svetom Duhu. Kontekst ukazuje na čovekov duh (1 Kor 14:32; Jev 12:9).

"poslao je svog anđela" Aluzija na 1:1, što ukazuje da su završni stihovi vrlo slični u svojim motivima sa početnim stihovima. Prepoznatljiva forma ličnog pisma, upotrebljena u prvom poglavlju, uočava se i na kraju knjige Otkrivenja.

"šta mora da se dogodi uskoro" Još jedna u seriji napomena o neposrednosti Gospodnjeg dolaska (1:1,3; 3:11); st. 6 (2x), 7,10,12,20. Istina, odlaganje tog dolaska već dva hiljadugođa, hrišćanima nije lako da razumeju (o tome se govori u 2 Sol). Ali,

svaki naraštaj se kroz vekove nadao da će Gospod doći baš u njihovo vreme. U tom smislu NZ oslikava napetost između činjenice da Gospod samo što nije, i činjenice da neke stvari moraju prvo da se dogode. U svemu tome hrišćani su pozvani da ostanu verni i delotvorni!

Evo kako ovome zbori Viljem Hendriksen u svom delu "Više od pobednika", u komentaru Matejevog evanđelja:
"Postoji očigledni teološki paradoks između:

1. Dolaska "svaki čas" (Mt 24:27,44) i činjenice da neke stvari u istoriji trebaju da se odigraju.
2. Carstva koje treba da dođe i Carstva koje je već tu.

NZ jasno kazuje šta treba da se desi pre Drugog dolaska:

1. Evanđelje će se propovedati po celom svetu (24:13; Mk 13:10)
2. Doći će do velikog otpadništva od vere (24:10-13,21; 1 Tim 4:1; 2 Tim 3:1; 2 Sol 2:3)
3. Pojaviće se "čovek greha" (Dan 7:23-26; 9:24-27; 2 Sol 2:3)
4. Uzeće se "Onaj koji sada zadržava" (2 Sol 2:6-7).
5. Jevreje čeka duhovno probuđenje (Zah 12:10, Rim 11).

Oni koji veruju da postoji uočljiva sličnost između sedam literalnih celina ove knjige, takođe veruju da svaka od njih predstavlja određeni period između dva Hristova dolaska, sagledan iz različitih perspektiva. Ako je to tako, onda tekstovi koji govore o blizini Hristovog dolaska (1:3; 3:11; 22:7,10,12,20) jesu proroštva koja se ostvaruju od Hristove smrti i vaskrsenja. Eshatološki sat otkucava!

7 "Evo, dolazim ubrzo! Blago onom koji drži proročke reči ove knjige."

Otk 22:7

22:7 "Evo, dolazim ubrzo" Anđeo citira Hrista (st. 12-15), dok Gospod lično govori u 22:16. Nije jasno ko govori u st. 17 i st.18-19, ali Isus govori u st. 20 i Jovan u st. 21.

"Blago onom" Jedan od sedam blagoslova ove knjige za vernike (1:3; 14:13; 16:15; 19:9; 20:6; 22:7,14).

"proročke" Cela knjiga je proroštvo i valja je tumačiti u svetlu apokaliptične literature (st. 9-10,18-19; 1:3; 10:11). Otkrivenje nije istorijska naracija! Proroštva su uvek uslovljena. NZ eshatološki odeljci oslikavaju proroštva SZ, u kontekstu događaja poslednjeg vremena, savremenih okolnosti i odgovora vere ili nevere. Vidi posebnu temu o NZ proroštvu u 1:3

8 "Ja, Jovan, čuo sam i video sve ovo. Kad sam sve to čuo i video, pao sam ničice pred noge anđela koji mi je sve to pokazao, da mu se poklonim. 9 Ali on mi reče: "Ne čini to! Sluga sam kao i ti i tvoja braća proroci koji drže reči ove knjige. Bogu se pokloni!"

Otk 22:8-9

22:8 Vrlo neobičan stih. Isti problem je Jovan imao i u 19:10. Mora da je pomislio da je ovaj anđeo sam Gospod.

22:9 "koji drže reči ove knjige" Hrišćanstvo započinje obraćeničkim pokajanjem i verom, a traje kroz svakodnevno kajanje, veru, poslušnost i izdržljivost! Otkrivenje je pisano hrišćanima koji trpe progon, pa je zato naglašena istrajnost. Kušnja hrišćanima našeg doba nisu toliko progoni koliko apatija, duhovna anemičnost, praktični ateizam, materijalizam, tradicionalizam koji ima sve privilegije ali ne i odgovornosti!

10 "Još mi reče: "Ne zapečaćavaj proročke reči ove knjige, jer se vreme približilo. 11 Nepravednik neka i dalje čini nepravdu, nečisti neka se i dalje kalja, a ko je pravednik neka i dalje čini što je pravedno, i sveti neka se i dalje posvećuje."

Otk 22:10-11

22:10 "Ne zapečaćavaj" Sasvim drugačije od Isa 8:16; Dan 8:26, 12:4,9. Vreme ispunjenja proroštava je stiglo. Bog sada upozorava nevernike i ohrabruje vernike! Sada se zahteva odluka od svih! Carstvo je došlo.

12 ”Evo, dolazim ubrzo, i nosim platu sa sobom, da platim svakome po njegovim delima. 13 Ja sam Alfa i Omega, Prvi i Poslednji, Početak i Svršetak.

Otk 22:12-13

22:11-12 “da platim svakome po njegovim delima” Tema koja se ponavlja u Svetom pismu (Jov 34:11; Ps 28:4; 62:12; Pri 24:12; Pro 12:14; Jer 17:10; 32:19; Mt 16:27; 25:31-46; Rim 2:6; 14:12; 1 Kor 3:8; 2 Kor 5: 10; Gal 6:7-10; 2 Tim 4:14; 1 Pet 1:17; Otk 2:23; 20:12). Bog će nagraditi one koji ga vole, žive u njemu makar u kako grešnom okruženju (2:23; 20:12-13). Život dokazuje našu duhovnost i snagu unutrašnje vere (Mt 7). Mi smo upravitelji dara života i daćemo Gospodu odgovor za svaki proživljeni minut!

Ovo svakako ne znači da se opravdavamo, spasavamo radom i zaslugama. Samo je milost ta koja spasava svakog. To je moguće jedino po Hristovoj smrti i vaskrsenju, u šta nas uverava Duh Sveti!

Promenjeni život je dokaz da je neko susreo Gospoda. To je život koji se trajno menja u Hristov lik. Naše srce se vidi u našim delima, u preokupacijama i motivima.

22:11 Aluzija na Dan 12:10

22:13 Osvrt na SZ JHVH titulu, kao u 1:8 i 21:6, s tim što se ovde odnosi na Hrista. Rekli smo da su ovim transferom imena NZ pisci isticali Isusovo božanstvo (1:17; 2:8). Tri su titule u pitanju i sve izvorno ukazuju na Božiju večnost (Isa 41:4; 44:6; 48:12),

14 “Blago onima koji peru svoju odeću, jer će dobiti pravo da pristupe Drvetu života i da uđu na gradska vrata. 15 A napolju su psi, vračari, bludnici, ubice i idolopoklonici i svi koji vole da čine laž”.

Otk 22:14-15

22:14 “Blago onima” Poslednji od sedam blagoslova upućenih vernicima u ovoj knjizi (1:3; 14:13; 16:15; 19:9; 20:6; 22:7,14).

"koji peru svoju odeću" Moćna metafora pouzdanja u Hristovo otkupljenje (7:14). Vernici su prihvaćeni jer je i Hrist sam prihvaćen (Ef 1:6). Mi živimo jer je on umro. Vaskrsnućemo zato što on živi!

Grčki manuskripti imaju ovde nekoliko varijanti:

1. "peru svoju odeću", prema MSS No (4. vek); A (5. vek), kao i prema Vulgati.
2. "koji tvori zapovesti njegove" (prevod Vuk S.K.) se nalazi u čuvenom 046, i velikoslovnom MS (5. vek); a tu su i maloslovni MSS (12. vek) i Pešita (sirijski prevod).

"jer će dobiti pravo da pristupe Drvetu života i da uđu na gradska vrata" Metafore večnog spasenja u Hristu. Prva potiče iz Post 2:9; 3:22 (Otk 2:7; 22:2,14,19) a druga iz Otk 21:2,9-22:5.

22:15 "A napolju su" Nerazumljiva misao, osim ako nije slika vatrenog jezera (21:8).

"psi" Još jedna nesvakidašnja aluzija, jer u ovom delu knjige više nema zlih ljudi. U Pnz 23:18 ovaj izraz označava muške prostitutke u hananskim kultovima plodnosti. Drugi delovi SZ i NZ ovako oslikavaju opštu ljudsku pokvarenost (Ps 22:16,20; Mt 7:6; Fil 3:2). Voleo bih da ovde navedem reči komentara Roberta H. Monsa na ove stihove: "Namera ovog stiha nije da poruči kako će neverni i bezbožni ljudi da žive večno izvan nebeskog grada. Ne, Jovan opisuje budućnost slikama sadašnjosti. On oslikava kontrast blagoslova vere i prokletstva nevere" (NIS serija, str. 394).

16 "Ja, Isus, poslao sam svoga anđela da vam objavi ovu poruku o crkvama. Ja sam Koren i Potomak Davidov, sjajna zvezda Danica."

Otk 22:16

22:16 "Ja, Isus, poslao sam svoga anđela da vam objavi ovu poruku o crkvama" Zamenica "vam" čini aluziju na poruku sedam crkava (Otk 2-3) specifičnom. Tako cela knjiga započinje i završava žanrom pisma, a sve vizije između početka i kraja su kombinacija proroštva (pogled na sutra kroz naočare sadašnjice) i apokalipse (galerija raznih predstava).

"svog anđela" Najčešće je Bog Otac taj koji šalje (22:6), a sada je to Isus Hrist. Izraz srećemo i u 1:1, ali nesigurne zamenice.

"Ja sam Koren i Potomak Davidov" Mnogo je aluzija na Davidovu mesijansku lozu u SZ (2 Sam 7:12-16; Isa 11:1,10) i u NZ (Mt 1:1; 9:17; 15:22; 21:9; Rim 1:3; 2 Tim 2:8; Otk 5:5). Isus je ispunjenje svih SZ proroštava.

Posebna tema: Isus iz Nazareta

Nekoliko je grčkih pojmova koji jasno opisuju Gospoda Isusa.

A. Novozavetni pojmovi

1. Nazaret: grad u Galileji (Lk 1:26; 2:4,39,51; 4:16; Dl 10:38). Grad se ne pominje toliko u savremenim izvorima, ali je vrlo prisutan u starim zapisima. Nazvati Isusa Nazarećaninom nipošto nije bio kompliment (Jn 1:46). Naprotiv! Pločica na krstu je ovaj pojam isticala kao deo njegove krivice!

2. Nazarenos – I ovo je geografski pojam (Lk 4:34; 24:19).

3. Nazoraios – Može da se odnosi na grad, ali može da bude i mesijanski pojam "izdanak" (netzer, Isa 4:2; 11:1; 53:2; Jer 23:5; 33:15; Zah 3:8; 6:12; i Otk 22:16). Luka koristi ovu reč u 18:37 (Dl 2:22; 3:6; 4:10; 6:14; 22:8; 24:5; 26:9).

4. Treba reći da imenica *nazir označava onog ko drži zavet.*

B. Istorijska upotreba pojmova izvan NZ.

1. Nazarećanima su se zvali jevrejska jeretička grupa (aramejski *niiSorayya)*

2. U pravovernim jevrejskim krugovima ovako su zvali Isusove sledbenike (Dl 24:5,14; 28:22, *nosri).*

3. Stalni naziv hrišćana u sirijiskim (aramejskim) crkvama. "Hrišćanima" su se međusobno zvali vernici crkava grčkog porekla.

4. Nedugo posle pada Jerusalima, fariseji su se reorganizovali u Jamniji i ozvaničili i formalnu podelu između sinagoge i crkve. U propisanim, ritualnim kletvama koje su se bacale na hrišćane, sreće se naziv "Nazareni" ("18 blagoslova", *Berakoth 28b-29a).*

5. Justin Mučenik se služio ovim imenom

C. Moje mišljenje

Iznenađuje me broj raznih izgovora ove imenice. Ona nije toliko duboko u SZ, poput imenice "Jošua", koja ima nekoliko verzija na jevrejskom. Zato i nije sasvim jasno njeno značenje:

1. Bliska je mesijanskoj imenici "izdanak".
2. Ima negativan kontekst.
3. Premalo je potvrda iz savremenog galilejskog Nazareta.
4. Pojam dolazi iz demonskih usta i ima eshatološki prizvuk ("Zar si došao da nas uništiš").

Za potpunu bibliografiju o ovom pojmu vidi studiju Kolina Brauna *New International Dictionary of New Testament Theology, tom 2, str. 346.*

"sjajna zvezda Danica" Mesijanska titula (Br 24:17; Mt 2:2; 2 Pet 1:19). Možda je u pitanju igra reči prema Isa 14:12 gde se slična fraza odnosi na Sotonu. U Otkrivenju Zli u više navrata ironijom oponaša trojedinog Boga.

17 "Duh i nevesta kažu: "Dođi!" I ko sluša ovo, neka kaže: "Dođi!" Ko god je žedan neka dođe; ko hoće, neka uzme Vodu života zabadava".

Otk 22:17

22:17 "Duh i nevesta kažu: "Dođi!" Iako ovaj odeljak ima mnoga tumačenja, svi se slažu da je ovo evanđeoski poziv za sve koji čuju i hoće da se odazovu Božijoj ponudi u Hristu. Rekli smo da je žiža cele poruke ove knjige ne samo ohrabrenje progonjenih vernika, poziv na istrajnost, već i poziv nespasenima da prihvate spasenje u Božijem Sinu. Četvorostruki poziv "dođi" (svaki je upućen nespasenima a ne požurivanju Hristovog dolaska) ističe neprocenjivu vrednost Radosne vesti (Isa 55). Svi su pozvani da "dođu i piju". Ovo nas na trenutak vraća u apostolovo vreme, u doba pisanja ove knjige (kao i u svako vreme). Možda to objašnjava neobične elemente (prisustvo nespasenih posle dana Suda) u Otk 19-22. Nekoliko je ovakvih umetaka, što ide u prilog

paralelizmu sedam literalnih celina knjige. Jovan piše imajući na umu svoju "ljubljenu dečicu" u Efesu (1., 2. i 3. Jn).

Posebna tema: Sveta Trojica

Istaknimo delovanje sve tri osobe u Trojstvu. Tertulijan je prvi počeo da koristi ovaj pojam. Jasno je da titula nije biblijska već teološka.

1. Evanđelja
   a) Matej 3:16-17; 28:19
   b) Jovan 14:26
2. Dela – Dl 2:32-33, 38-39
3. Pavle
   a) Rimljanima 1:4-5; 5:1,5; 8:1-4,8-10
   b) 1. Korinćanima 2:8-10; 12:4-6
   c) 2. Korinćanima 1:21; 13:14
   d) Galatima 4:4-6
   e) Efescima 1:3-14,17; 2:18; 3:14-17; 4:4-6
   f) 1. Solunjanima 1:2-5
   g) 2. Solunjanima 2:13
   h) Tit 3:4-6
4. Petar – 1. Petrova 1:2
5. Juda – st. 20-21

Trojstvo je sakriveno u SZ

1. Božije ime se koristi u množini
   a) Elohim je u množini, ali je imenica Bog uvek u jednini
   b) "Mi" u Post 1:26-27; 3:22; 11:7
   c) "Jedan" u "*Šema Jisrael – Čuj Izraele" u Pnz 6:4, ali i u Post 2:24; Jez 37:17*
2. Gospodnji anđeli kao vidljivi predstavnici Božiji
   a) Postanje 16:7-13; 22:11-15; 31:11,13; 48:15-16
   b) Izlazak 3:2,4; 13:21; 14:19
   c) Sudija 2:1; 6:22-23; 13:3-22
   d) Zaharija 3:1-2

3. Bog i Duh su odvojeni, Post 1:1-2; Ps 104:30; Isa 63:9-11; Jez 37:13-14
4. Bog (Jahve) i Mesija (Adon) su odvojeni Ps 45:6-7; 110:1; Zeh 2:8-11; 10:9-12
5. Mesija i Duh su odvojeni, Zah 12:10
6. Spomen sve Trojice, Isa 48:16; 61:1

Hristovo božanstvo i osobnost Duha su činili velike probleme u verovanju prvih monoteističkih učitelja:

1. Tertulijan je tvrdio da je Sin podređen Ocu.
2. Origen je i Sina i Duha podređivao (subordinacija) Ocu.
3. Arije je poricao božanstvo i Sina i Duha.
4. Monarhianisti su naučavali postepenu Božiju objavu.

Dakle, učenje o Trojici ima svoj istorijski razvoj, ali sasvim zasnovan na Pismu:

1. Potpuno Hristovo božanstvo, ravno u časti sa Očevim je 325. potvrđeno na saboru u Nikeji.
2. Potpuno božanstvo Duha Svetog, ravno u časti i slavi sa Ocem i Sinom je potvrđeno na saboru u Konstantinopolju 381. god.
3. Avgustin sasvim prihvata učenje o Trojici u svom delu *De Trinitate.*

Istina o Svetoj Trojici nas uvodi u nedokučivu tajnu. Ipak, NZ jasno potvrđuje da su Bog Otac, Bog Sin i Bog Sveti Duh tri osobe jednog božanstva.

18 “Upozoravam svakog ko sluša proročke reči ove knjige: Doda li im ko nešto, tome će Bog dodati zla zapisana u ovoj knjizi. 19 A oduzme li ko nešto od reči ove proročke knjige, Bog će oduzeti njegov deo od Drveta života i od svetog grada, o kojima je napisano u ovoj knjizi”.

Otk 22:18-19

22:18-19 Misli se i na prvobitne primaoce knjige i na sve ostale čitaoce. Upozorenja u samom svetom tekstu su uobičajena literalna

praksa SZ. Čitaoci i slušaoci ne smeju olako da uzmu Božiju Reč (Pnz 4:2; 12:32). Nije reč o doslovnosti, već o tipičnom istočnjačkom naglašavanju važnosti neke poruke. Ovo nije poruka pisaru, čitaču ili tumaču teksta – onima koji strepe dok tragaju za Božijom voljom –već je poruka lažnim učiteljima koji čereče Božiju Reč (Irinije, "Protiv Jeretika", 30:12). Ovde posebno mislimo na pravilo: Sveti tekst ne ide sam protiv sebe. Niko ne može da na osnovu jednog stiha sačini doktrinu koja je u sukobu sa ostatkom Svetog pisma.

20 "Onaj koji prenosi ovo svedočanstvo, kaže: "Da, dolazim ubrzo!"
Amin! Dođi, Gospode Isuse"!

Otk 22:20

22:20 "Da, dolazim ubrzo!" Neposrednost kraja, Božijeg dolaska i suda je okosnica i jevrejske i hrišćanske apokaliptike. Istu temu imamo u Mt 13:34-36; 24:43; 25:1-13; Lk 12:29; 1 Sol 5:2,4; 2 Pet 3:10. Posle tolikih vekova odlaganja Dolaska, očigledno je da ovaj poziv valja shvatiti u suštinskom, egzistencijalnom, a ne u vremenskom smislu. Naš Gospod dolazi – budimo spremni!

"Dođi, Gospode Isuse" Aramejska fraza, *Maranata* (1 Kor 16:22). Nekoliko je tumačenja: (1) ako je *maranata*, onda je značenje "Gospod dolazi"; (2) ako je *marana ta*, onda je značenje "Dođi, Gospode Isuse". Mislim da je prvo rešenje bliže kontesktu. *Didahe* (10:6) kazuje da se ovim povikom, u apostolska vremena završavalo uzimanje Večere Gospodnje.

21 "Milost Gospoda Isusa neka bude sa svima. Amin".

Otk 22:21

22:21 Ove reči sažimaju svu nadu progonjenih vernika onog doba, ali i svakog naraštaja hrišćana bilo kada i bilo gde!

Predlozi za razgovor

1. Da li hrišćani odlaze u nebo ili nebo dolazi na očišćenu zemlju?
2. U kom je odnosu stih 21:3 prema imenu Emanuilo?
3. Zašto u novom Jerusalimu nema hrama (21:22)?
4. Ko su narodi pomenuti u 21:24?
5. Kako možemo da "držimo" reči ovog proroštva (22:7)?
6. Kako na nebu zli mogu da budu izvan grada (22:15)?
7. Zašto je st. 17 važan?
8. Da li Isa 22:18-19 može da se shvati doslovno? Da li vernici koji pogrešno tumače Otkrivenje gube večni život?
9. Tri puta se u ovom poglavlju ponavlja fraza "Evo, dolazim ubrzo" (st. 7,12,20). Kako da je shvatimo u svetlu protekla dva hiljadugođa?